

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 242, Παρασκευή 30 Σεπτεμβρίου 1983

Δρχ. 50

ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Το παιχνίδι της αρχηγίας

ΕΝΝΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΣΟΚ

ΚΚΕ: Νέες διαγραφές

Νεορθόδοξη παλινδρόμηση

ΕΟΚ: Ελληνική προεδρία

ή απουσία:

GCHC/83

Ανακαλύψτε μια μεγάλη Φεμινίστρια

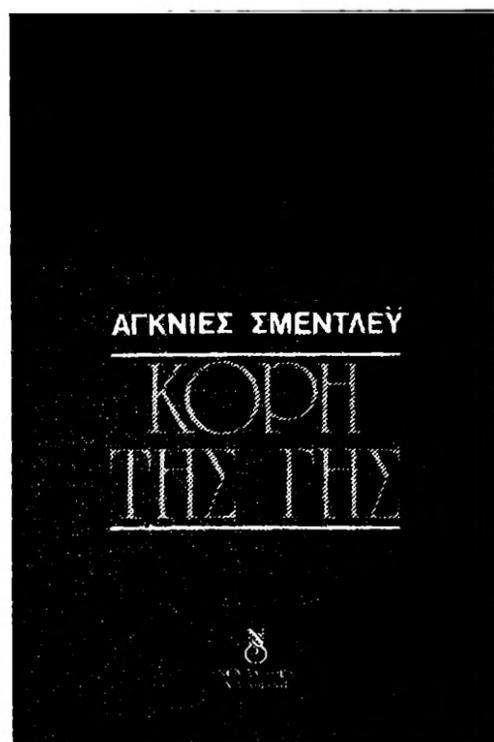
∩

ΑΓΚΝΙΕΣ ΣΜΕΝΤΛΕΪ

∩

Η διάσημη Αμερικανίδα συγγραφέας
σ' ένα ζωντανό αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα

ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΓΗΣ

Μεσα σε συνθηκες εξαντλητικης φτωχειας η γυναικα σερβιτορα καπνεργατρια δασκαλα δινει ενα απελπισμενο αγωνα για επιβιωση.

“ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ”, Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ - σολωνος 94
πληροφοριες - παραγγελιες -- 36.00.398 & 36.10.589

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713—72.32.819

Περίοδος Β' • Χρόνος 10ος • Τεύχος 242

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τ. Περίοικος Παραίτηση Ρολάνδη: Ένα σενάριο που μόλις τώρα αρχίζει _____	10
Μ. Παπαγιαννάκης Κοινοτικές υποθέσεις: Ελληνική προε- δρία ή απουσία _____	12
Ακ. Κοσώνας Ευρωπαϊκό Παρασκήνιο _____	12
Στ. Κούλογλου ΚΚΕ: «Η μάχη της ποιότητας» συνεχίζε- ται _____	17
Στ. Κούλογλου Σ' ευχαριστούμε ω Ριζοσπάστη _____	16
ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ: ΕΡΕΥΝΑ Α. Κοσώνας Το παιχνίδι της αρχηγίας _____	18
Β. Ξυδιάς Η «Νέα Δημοκρατία» και το μάρκετινγκ της αποτυχίας _____	21
ΕΝΝΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΣΟΚ (Γ' ΜΕ- ΡΟΣ—ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ) Ρ. Ελευθερίου 1976-1983: Η περίοδος της γραβάτας — Πλ. Σέρβας Νότια Αφρική: Η πατρίδα του Ρατσι- σμού _____	24
Δ. Δημητράκος Η νεορθόδοξη παλινδρόμηση _____	37
Α. Παναγιωταρέα Β' Διεθνές Συμπόσιο Ιστορίας _____	44
Βιβή Ταυρογιάννη-Ελισάβετ Κουλούρη Το πέμπτο «φεστιβάλ» βιβλίου _____	48
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ Αντήνων Η «λίστα» και η αμετροέπεια _____	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ _____	6
ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ _____	15
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ _____	30
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ Γ. Ιωάννου _____	9
Γ. Καλαϊτζής _____	32
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ _____	42
Μ Ο Υ Σ Ι Κ Η Χρ. Βακαλόπουλος Δε θα πεθάνουμε ποτέ κουφάλα νεκρο- θάφτη _____	43
ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ Ντ. Ηλιοπούλου-Ρογκάν Ολλανδικό φεστιβάλ Αθηνών _____	46
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ _____	50
ΔΙΑΛΟΓΟΣ _____	51

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: Γήσης

Ο ΤΡΟΠΟΣ με τον οποίο διαλέγεται ένας λαός με την ιστορία του, είναι ο τρόπος με τον οποίο κάνει τελικά την ιστορία του. Είναι λίγο αμφίβολο αν οι Έλληνες, ιστορικός και πολύπαθος λαός κατά τα άλλα, έχουν την αίσθηση της ιστορικής προοπτικής, όταν δρουν ή όταν επιχειρούν να αποτιμήσουν την προηγούμενη δράση τους.

ΥΠΟΤΙΘΕΤΑΙ βέβαια ότι τα ιστορικά γεγονότα επιδέχονται πολλές και διαφορετικές ερμηνείες, επειδή πολλοί και διαφορετικοί ήταν οι παράγοντες που τα διαμόρφωσαν. Σε κάθε όμως γεγονός υπάρχει μια κάποια «σταθερά», κάποια αναμφίλεκτα και αδιαμφισβήτητα στοιχεία που το προσδιορίζουν αποφασιστικά και το διαφοροποιούν από τα προηγούμενα ή τα επόμενα.

ΤΟ ΙΔΙΟ φυσικά συμβαίνει και με το ΕΑΜ, που, πέρα απ' όλα τ' άλλα, υπήρξε η κορυφαία στιγμή της ελληνικής Αριστεράς. Γιατί το ΕΑΜ υψώθηκε σε εθνική δύναμη μέσα από την κοινωνική και πολιτική δυναμική των οραμάτων της Αριστεράς, που τα κόμματά της και τα στελέχη της υπήρξαν η ραχοκοκαλιά και ο νους της μεγαλύτερης αντιφασιστικής οργάνωσης στην Ευρώπη.

ΚΑΙ ΤΟ μεν ΕΑΜ, αφού επιτέλεσε με απaráμιλλη γενναιότητα και αυτοθυσία το αντιστασιακό του χρέος, ηττήθηκε άδοξα, χωρίς ουσιαστικά να δώσει τη μάχη, όσον αφορά το κοινωνικό και πολιτικό σκέλος του προγράμματός του. Γύρω απ' αυτή την ήττα άλλωστε ορθώθηκε ο «δεύτερος γύρος» και πάνω στο σώμα της οικοδομήθηκε το καθεστώς των νικητών, σαν άρνηση, σε όλα τα επίπεδα, των μηνυμάτων και ελπίδων της Εθνικής Αντίστασης.

ΙΣΩΣ γι' αυτό ακριβώς, επειδή δηλαδή οι αλληπάλληλες εκδοχές της Δεξιάς δεν διέθεταν μια ουσιαστική λαϊκή νομιμότητα, τα ιδεώδη του ΕΑΜ υπήρξαν μια διαρκής πηγή έμπνευσης και αναφοράς των μετεμφυλιακών αγώνων της Αριστεράς. Το ΕΑΜ ήταν δηλαδή μια διαρκής παρουσία στον αριστερό λόγο και —γιατί όχι— στην αριστερή πρακτική.

Η ΙΔΙΑ μοίρα —με διαφοροποιήσεις ουσίας απ' ό,τι αποδείχτηκε— συνόδευσε την υποθήκη του ΕΑΜ στη μεταπολίτευση. Κατά κάποιο τρόπο το ΕΑΜ έγινε σημείο διεκδίκησης ως προς την αναδρομική νομιμότητα των δύο κομμουνιστικών κομμάτων. Γι' αυτό άλλωστε, στο συμβολικό επίπεδο, υπήρχαν και χωριστοί γιορτασμοί της επετείου, καθώς κάθε κομματικός σχηματισμός τόνιζε διαφορετικά (όπως φανταζόταν) το «πραγματικό» περιεχόμενο των πολιτικών υποθηκών του ΕΑΜ.

ΕΙΧΑΜΕ επανειλημμένα τονίσει στα προηγούμενα χρόνια, πόσο πλασματικές ήταν αυτές οι διαφοροποιήσεις, πόσο επώδυνες για την εγκυρότητα των φορέων της παραδοσιακής Αριστεράς όταν επιδίδονται σε ξαναγράψιμο της ιστορίας.

ΦΕΤΟΣ λοιπόν, μέσα από διεργασίες που αγνοούμε, οδηγηθήκαμε στον κοινό, «ενωτικό» εορτασμό των 42 χρόνων από τη σύμπληξη του απελευθερωτικού μετώπου.

ΑΛΛΑ τώρα που η ενότητα φορέων υπήρξε γεγονός, φοβούμαστε πως αποκαλύφθηκε η ενότητα του κενού, καθώς το ΕΑΜ μοιάζει να κοιμήθηκε ήσυχο στην αγκαλιά της κυβερνητικής πολιτικής. Γιατί ακριβώς επειδή αυτή η ενότητα υπήρξε στη βάση μιας σιωπής για το τότε, οικοδομήθηκε σε μια συναίνεση στο σήμερα.

ΚΑΙ ΤΟ σήμερα, ευτυχώς ή δυστυχώς, και διαφορετικό είναι και οπωσδήποτε δεν μπορεί να κριθεί ούτε να αντιστοιχηθεί με το '41-'44. Αυτό που έκανε το σήμερα, —και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ το εξεπλήρωσε με συνέπεια— είναι να αναγνωρίσει την εθνική διάσταση και την ιστορική λάμψη του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα.

ΑΛΛΑ αν το ΕΑΜ υπήρξε ταυτόχρονα και μια πρόταση για την κοινωνία και την πολιτική, αν υπήρξε μια σύλληψη και μια πραγμάτωση μιας Αριστεράς, τότε κανένα κόμμα και καμιά κυβέρνηση δεν μπορεί να διεκδικήσει τη συνέχεια του, γιατί για να υπάρξει στην πραγματικότητα το ΕΑΜ πρέπει να αναζητηθεί εκ νέου η δυναμική μιας αριστερής πρότασης.

ΜΕ ΛΙΓΑ λόγια, το ΕΑΜ σαν τέτοιο δεν τιμάται με μια μεταφορά του στα σημερινά, αλλά με μια ανάγνωσή του τέτοια, ώστε τα σημερινά να αντιστοιχούν με τον ίδιο δυναμικό τρόπο στις ριζικά διαφοροποιημένες συνθήκες του τωρινού κοινωνικοπολιτικού σχηματισμού της Ελλάδας.

ΕΠΕΙΔΗ λοιπόν η Ιστορία δεν επαναλαμβάνεται, και επειδή κάθε φορά η Αριστερά πρέπει να επικυρώνει τον εαυτό της διαφορετικά, ο φετινός εορτασμός, ήταν το πρώτο πραγματικό ιστορικό μνημόσυνο του ΕΑΜ. Μας θύμισε πόσο μεγάλα πράγματα γέννησε κάποτε αυτός ο λαός. Και πόσο μεγάλα προβλήματα έχουμε σήμερα μπροστά μας να λύσουμε για να υψωθούμε σε ανάλογο ιστορικό μεγαλείο.

ΑΝΤΙ

Η «λίστα» και η αμετροέπεια

Η ΠΕΡΑΣΜΕΝΗ Τρίτη ήταν, για τον κυβερνητικό εκπρόσωπο Δημ. Μαρούδα, μια δύσκολη μέρα. Έπρεπε, π ρ ώ τ ο ν , ν' ανακοινώσει ότι αυτή η πολύ ωραία ιστορία περί «λίστας Ελλήνων καταθετών σε ελβετικές τράπεζες», κτλ. —που επί μια ολόκληρη εβδομάδα τροφοδοτούσε τα οκτάστηλα του φιλοκυβερνητικού Τύπου και περισπούσε την προσοχή της κοινής γνώμης— παίρνει τέλος... Έπρεπε, δ ε ύ τ ε ρ ο , να διαβεβαιώσει τον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας, Ευ. Αβέρωφ, ότι η κυβέρνηση ουδέποτε —«επαναλαμβάνω ουδέποτε»— διανοήθηκε να ζητήσει ευθύνες, από πρώην υπουργούς του πρώην κυβερνητικού κόμματος, για χαριστικές χρηματοδοτήσεις επιχειρήσεων... Έπρεπε, τ ρ ί τ ο , ν' αποδείξει ότι η δήλωση του υφυπουργού Εθνικής Άμυνας, Α. Δροσογιάννη (στις 13 Σεπτεμβρίου), ότι το ΝΑΤΟ αναγνώρισε, επιτέλους, τη Λήμνο, σαν «περιοχή ελληνικής επιχειρησιακής ευθύνης», ήταν ακριβής και ότι η «υπαναχώρηση» των καλών ατλαντικών συμμάχων μας, οφείλεται, αποκλειστικά και μόνο, στις πιέσεις των κακών Τούρκων. Έπρεπε, τ έ τ α ρ τ ο , π έ μ π τ ο ...

«Άνθρακες ο θησαυρός»...

ΟΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ και διαβεβαιώσεις Μαρούδα, πήγαν σχετικά καλά, παρά την έλλειψη συντονισμού. Στο θέμα λ.χ. της διαβόητης «λίστας», η κυβερνητική «Γνώμη» έδειξε ότι δεν είχε προΐδεασθει για την επόμενη κυβερνητική κίνηση, ενώ την ήξερε το φιλοκυβερνητικό «Έθνος». Αποτέλεσμα: Η «Γνώμη» να κυκλοφορήσει, το πρωί της Τρίτης, μ' ένα θηριώδες εξάστηλο που διαβεβαίωνε πως *ΑΛΛΟΙ ΔΥΟ ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ «ΕΣΠΑΣΑΝ»*, ενώ, λίγες ώρες αργότερα, το «Έθνος» εξάγγελλε ότι, πίσω από την υπόθεση της «λίστας» παίζεται ένα «*ΥΠΟΠΤΟ (ΔΙΕΘΝΕΣ) ΠΑΙΧΝΙΔΙ*» και ότι πιθανόν, οι πληροφορίες για ελληνικές καταθέσεις στην Union des Banques Suisses (ύψους δύο τρισεκατομμυρίων δραχμών), να διοχετεύθηκαν, σκόπιμα, από «ανταγωνιστικά τραπεζικά συστήματα»...

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ όμως έδειξε ότι δεν ενδιαφέρεται για τις εσωτερικές αντιφάσεις του διεθνούς (καπιταλιστικού) τραπεζικού κυκλώματος... Γι' αυτό, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος περιορίστηκε σε ορισμένες μόνον διαπιστώσεις —ότι, δηλαδή, οι πληροφορίες περί Ελλήνων καταθετών σε ελβετικές τράπεζες, είναι «συγκεχυμένες», ότι «παρόμοια τραπεζικά μυστικά ουδέποτε έρχονται στη δημοσιότητα» και ότι, και αν ακόμα υποθεθεί ότι οι δαιμόνιες ελληνικές μυστικές υπηρεσίες καταφέρουν να αποκρυπτογραφήσουν τους κωδικούς αριθμούς κάποιων λογαριασμών, πάλι δεν γίνεται τίποτε, «αφού κανείς δεν μπορεί να ξέρει σε ποιον καταθέτη αντιστοιχεί ο άλφα ή βήτα κωδικός αριθμός». Συμπέρασμα του κυβερνητικού εκπροσώπου: «*Φοβούμαι ότι είναι ά ν θ ρ α κ ε ς ο θ η σ α υ ρ ό ς*»!

ΑΛΛΑ ΤΟΤΕ, αν είναι «άνθρακες ο θησαυρός», γιατί η κυβέρνηση τροφοδότησε —και συντήρησε— το θέμα επί τόσες μέρες; Διότι —απαντούν μερικοί— ακόμα και οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις, χρειάζονται, κάποτε, ροκαμβολικές ιστορίες, ικανές να επικαλύψουν άλλα οχληρά θέματα, όπως είναι η σύνοδος του Ζαπκείου, η στάση μας απέναντι στην τραγωδία του νοτιοκορεατικού αεροπλάνου, η ένταση σχέσεων με την ΕΟΚ ή η προσπάθεια των λογής Γκένσερ ή Θάτσερ, ν' απομονώσουν την Ελλάδα, μέσα στην Κοινότητα. Διότι —απαντούν άλλοι— οποιαδήποτε μέτρα εντυπωσιασμού (όπως θα ήταν λ.χ. η διώξη πρώην υπουργών της Νέας Δημοκρατίας ή η λίστα 300 ή 500 βιομηχάνων ή μεγαλοεπιχειρηματιών που «εξά-

γουν το χρήμα του λαού στην Ελβετία», κ.ά.) «συγκινούν», κατά κανόνα, την κοινή γνώμη, η οποία μπορεί, προς στιγμή, να ξεχάσει τα μεγάλα προβλήματα που παρουσιάζει η πορεία της Αλλαγής και, κυρίως, τα μεγάλα αδιέξοδα της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής, για ν' ασχοληθεί με την προσωπική περιπτωση του άλφα ή βήτα μεγαλοβιομήχανου ή μεγαλοεπιχειρηματία.

ΥΠΑΡΧΕΙ όμως και μια άλλη εξήγηση σε σχέση με τις κυβερνητικές ανακοινώσεις περί Ελλήνων καταθετών ή περί «μη διώξεως» πρώην υπουργών της Νέας Δημοκρατίας: Η κυβέρνηση —διευκρινίζεται— ύστερα από ώριμη σκέψη, έκρινε ότι δεν θα έπρεπε να οξύνει «περαιτέρω» τις σχέσεις της ούτε με τη Νέα Δημοκρατία, ούτε με τους ιδιώτες επιχειρηματίες. Διότι —γράφει η «Καθημερινή»— οι αντιδράσεις στο Χρηματιστήριο, από τα μέχρι τώρα συναφή δημοσιεύματα, «*υπήρξαν δυσμενέστερες*»... Διότι —επισημαίνουν άλλοι— μετωπική σύγκρουση με τον ιδιωτικό επιχειρηματικό τομέα, αυτή τη στιγμή, θα ενίσχυε τη συμπαράταξη Αμερικανών—ευρωδεξιάς— ελληνικής δεξιάς... Διότι —υπογραμμίζουν τρίτοι— οι ροκαμβολικές ιστορίες και η σκανδαλοθηρία, αποδίδουν στις παραμονές, κυρίως, εκλογών, και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, κ. Κ. Καραμανλής, άφησε να νοηθεί ότι δεν θα έδινε πράσινο φως για διενέργεια πρόωρων εκλογών, εκτός αν συμπέσουν με τις ευρωεκλογές, τον Ιούνιο του '84.

ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ αυτά όμως, δεν αναιρούν τα προβλήματα λειτουργίας και ελέγχου του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας —προβλήματα που παραμένουν και μετά τις κυβερνητικές ανακοινώσεις της περασμένης Τρίτης. Προεκλογικά, το ΠΑΣΟΚ διακήρυξε ότι η πάταξη της φοροδιαφυγής θα ήταν κύριο μέλημά του... Δυο χρόνια αργότερα ωστόσο, διαπιστώνεται και πάλι, ότι η φοροδιαφυγή έχει την ίδια διάσταση, όπως και επί κυβερνήσεων της Νέας Δημοκρατίας, ότι οι σχέσεις τραπεζών και μεγάλων επιχειρήσεων, παραμένουν το ίδιο «*ομιχλώδεις και δαιδαλώδεις*» και ότι, σε πείσμα των καιρών, ο κοινωνικός έλεγχος είναι ουσιαστικά ανύπαρκτος.

ΑΛΛΑ ΚΑΙ τα νήπια ξέρουν ότι κοινωνικός έλεγχος δεν είναι ούτε τα δημοσιογραφικά βεγγαλικά, ούτε η «*παρδαλή, φανταχτερή αλαφριά, που στέκεται απάνω απάνω σαν το λάδι*»... Χρειάζεται, οπωσδήποτε, σοβαρότητα. Που θα πει εξυγίανση και ενεργοποίηση του ρόλου των (κρατικών) τραπεζών, διαφάνεια στη λειτουργία των ιδιωτικών επιχειρήσεων, υπεύθυνη και επιτελική αντιμετώπιση προσώπων και πραγμάτων.

Το «σενάριο» και η Λήμνος

ΜΕΣΑ ΣΤΟ κλίμα αυτό, με την κυβέρνηση να το παίζει αμφίδρομα, πότε σε σκληρούς και πότε σε χαμηλούς τόνους, πότε ελεεινολογώντας και πότε εξαιρώντας τον ρόλο της «*ιδιωτικής πρωτοβουλίας*», ανακοινώθηκε, το βράδυ της Τρίτης, ότι το ΝΑΤΟ «*υπαναχώρησε*» και πάλι και ότι αποκλείσει τη Λήμνο από το σενάριο της μεγάλης άσκησης «*Ντισπλαϊν Ντετερμινέσιον*», που άρχισε ήδη στην ανατολική Μεσόγειο και θα κρατήσει μέχρι της 15 Οκτωβρίου.

ΑΝ ΘΑ ΠΙΣΤΕΨΟΥΜΕ τις κυβερνητικές ανακοινώσεις, όλα πήγαιναν μια χαρά, μέχρι το απόγευμα της 27ης Σεπτεμβρίου. Οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις ήσαν έτοιμες να συμπαραταχθούν, μαζί με τις αμερικανικές, τουρκικές, βρετανικές και ιταλικές δυνάμεις, προφανώς για να δώσουν την «*πρέπουσαν απάντηση εις τους αυθάδεις ερυθρούς*» (για να θυμηθούμε την διαβόητη «*ημερήσια διαταγή*» του Α. Γκράτσιου, στην επίσημη νατοϊκή άσκηση «*WINTEX CIMEX '81*»...), ο αξιέραστος κ. Λουνς και οι επιτελείς του ΝΑΤΟ είχαν συμπεριλάβει σαφώς

τη Λήμνο στο σενάριο της άσκησης και οι Τούρκοι, παρά τις κάποιες μεμψιμοιρίες τους, είχαν, τελικά, αποδεχτεί τη συλλογική συμμαχική βούληση, για τη συμπερίληψη της Λήμνου. Πλην —φευ!— το ΝΑΤΟ, την έσχατη στιγμή, «υπαναχώρησε», ενδίδοντας στις τουρκικές πιέσεις.

ΚΑΙ ΑΥΤΑ ΜΕΝ, είναι τα όσα ανέφερε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, σε μια προσπάθεια ν' αποδείξει πως η κυβέρνηση ξέρει, πάντοτε, τι λέει και «δεν αποπροσανατολίζει τον λαό», όπως ισχυρίζονται οι αντίπαλοί της. Φαίνεται όμως, πως τα πράγματα δεν έγιναν ακριβώς έτσι. Οι συντάκτες λ.χ. που είναι διαπιστευμένοι στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας, δεν είχαν αβασάνιστα αποδεχτεί τη διαβεβαίωση του Α. Δροσογιάννη, εδώ και 17 μέρες, ότι το ΝΑΤΟ είχε αναγνωρίσει τη Λήμνο σαν «περιοχή ελληνικής επιχειρησιακής ευθύνης». Δεν μπορούσαν να εξηγήσουν γιατί ο υφυπουργός Εθνικής Άμυνας επέμενε, με τόση φορτικότητα, «να μην προβληθεί η είδηση, πέραν του μονόστηλου» και γιατί δεν απαντούσε στην ερώτησή τους κατά πόσον «είναι σύμφωνη και η Άγκυρα»... Άλλωστε, δυο μέρες αργότερα, ο εκπρόσωπος του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών Νάζμι Ακιμάν, δεν παρέλειψε να βγει στο μείντινι, για να πει μερικά πολύ απλά πράγματα: Ότι δεν υπάρχει συμμαχική απόφαση για τη συμπερίληψη της Λήμνου στην άσκηση «Ντισπλαιή Ντετερμινέσιον», ότι η Άγκυρα επιμένει στην άποψή της, πως η Λήμνος πρέπει να είναι αποστρατικοποιημένη, ότι οι λογάδες Έλληνες μπορεί να λένε ό,τι θέλουν, αλλά η Άγκυ-

ρα δεν πρόκειται σε καμιά περίπτωση να πάει πίσω... Τον Νάζμι Ακιμάν, διαδέχτηκε, τρεις μέρες αργότερα, ο ίδιος ο Λουνς: *Δεν κατέχω το θέμα, είπε, και δεν γνωρίζω αν η Λήμνος θα περιληφθεί στην άσκηση...*

ΣΕ ΠΕΙΣΜΑ όλων των ενδείξεων αυτών, η κυβέρνηση επέμενε ότι, χάρις στο διπλωματικό μας δαιμόνιο, έχουμε κερδίσει, με το μέρος μας, το ΝΑΤΟ και ότι η Τουρκία, εκούσα-άκουσα, δεν μπορεί παρά να συγκατανεύσει στην συμπερίληψη της Λήμνου.

ΤΕΛΙΚΑ, τη νύχτα της 27ης Σεπτεμβρίου, η κυβέρνηση ανακάλυψε ότι ο «κακός δαίμων» δεν είναι τόσο η Τουρκία, όσο το ΝΑΤΟ, που «όχι μόνον παίρνει θέση σε μια ελληνοτουρκική διαφορά, εναντίον της Ελλάδος, αλλά και υποδαυλίζει τη διένεξη μεταξύ των δύο χωρών». Γι' αυτό, και η αποχώρηση των δυνάμεών μας από την άσκηση, έγινε αναπόφευκτη.

ΤΟ ΜΟΝΟ που δεν είπε κανείς, μέχρι τώρα, από τους εκπροσώπους των υπουργείων Εξωτερικών ή Άμυνας ή από τη Γενική Γραμματεία Τύπου, είναι ότι η αμετροέπεια, στην πολιτική και στην διπλωματία, πληρώνεται. Και ότι κανείς δεν έχει το δικαίωμα να εμπαιζει το λαό με ανύπαρκτες «διπλωματικές επιτυχίες», αν, βέβαια, μπορεί να θωρηθεί «επιτυχία» η συμμετοχή σου σε μια νατοϊκή άσκηση, με «αντάλλαγμα» την αναγνώριση των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων σ' ένα ελληνικό νησί!

ΑΝΤΗΝΩΡ

Του χρόνου τέτοιες μέρες: Μετά τη Λήμνο, η Σαμοθράκη

Η επανάκαμψή μας στο ΝΑΤΟ έμελλε να δοκιμαστεί αποφασιστικά το Μάρτη του '81 με την ευκαιρία μιας ψυχροπολεμικής άσκησης με την επωνυμία WINTEX-CIMEX '81. Ενάμιση μήνα μετά, το ANTI (τχ. 177 και 178) αποκάλυπτε με τη δημοσίευση απόρρητων νατοϊκών εγγράφων το σενάριο της ψυχροπολεμικής άσκησης και όσα άμεσα συναρτούνταν με την προάσπιση του εθνικού μας χώρου απ' αφορμή την παρεμβολή κατά τη διάρκεια της άσκησης του «επεισοδίου της Λήμνου».

Οι τουρκικές πιέσεις προς το ΝΑΤΟ είχαν τότε θέσει σε αμφισβήτηση για πρώτη φορά την ελληνική επικυριαρχία στο νησί αυτό του Αιγαίου. Το ΝΑΤΟ, που εμφαντικά ευνοεί την Τουρκία εξαιτίας της μεγάλης στρατηγικής σημασίας της, δέχτηκε, ουσιαστικά από τον Αύγουστο του '74, ο επιχειρησιακός έλεγχος του Αιγαιακού χώρου να περάσει στην ευθύνη του τουρκικού επιτελείου. Οι ελληνικές κυβερνήσεις έχουν σαφείς πλέον αποδείξεις των τουρκικών προθέσεων που καλύπτονται από τα νατοϊκά επιτελεία. Ας δούμε τα γεγονότα με τη σειρά:

- Το Μάρτη του '81, η κυβέρνηση Γ. Ράλλη με υπουργό Άμυνας τον Ευ. Αβέρωφ είχε την πρώτη εμπειρία από τις τουρκικές προθέσεις και ενέργειες.

- Το Νοέμβρη του '82 η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ματαιώνει την ελληνική συμμετοχή στην APEX-EXPRESS '82 εξαιτίας της νατοϊκής άρνησης να συμπεριλάβει τη Λήμνο στα σχέδια της άσκησης.

- Τώρα πάλι, Σεπτέμβρη του '83, μετά τις γνωστές παλινωδίες και τα σενάρια που εν μέρει αποκαλύφθηκαν στον Τύπο, τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα στη Λήμνο, τίθενται ξανά υπό αμφισβήτηση.

Αλλά δεν είναι μόνο η Λήμνος. Είναι και η Σαμοθράκη. Το νομικό καθεστώς που διέπει αυτά τα δύο νησιά είναι ταυτόσημο. Βασίζεται στις ρυθμίσεις της σύμβασης της Λωζάνης (1923) και της συνθήκης του Μοντρέ (1936). Προβλέπει την αποστρατικοποίηση του νησιωτικού συμπλέγματος που ελέγχει τα στενά και προνοεί για την ελεύθερη θαλάσσια διακίνηση.

Αλλά αυτό το καθεστώς έχει ήδη καταλυθεί από την Τουρκία. Οι τουρκικές βλέψεις στον αιγαιακό χώρο έχουν καταφανεί από την επιθετικότητα που εκδηλώθηκε με τις διάφορες παραβιάσεις του θαλάσσιου, υποθαλάσσιου και εναέριου χώρου και τη διάταξη ισχυρών στρατιωτικών μονάδων στο μήκος των μικρασιατικών ακτών και της ανατολικής Θράκης και τον εξοπλισμό της Ίμβρου και της Τενέδου. Το ΝΑΤΟ όμως δεν γνωρίζει τίπο-

τα απ' αυτά και παίζει το κρυφτούλι.

Είναι παρακινδυνευμένη η απόπειρα μιας συνολικής κριτικής για τις αντιδράσεις και τους χειρισμούς των ελληνικών κυβερνήσεων απέναντι στις τουρκικές προκλήσεις και τα νατοϊκά τερτίπια, μιας και ελλείπουν τα πλήρη στοιχεία καλυπτόμενα από το «απόρρητο». Πολλά, βέβαια, έχουν κατά καιρούς επιστημανθεί και αυτή τη στιγμή δεν είναι δυνατό να εκτεθούν όλα εκείνα τα μικρά και τα πολλά που διέλαθαν της ελληνικής διπλωματίας.

Υπάρχουν όμως μερικά γεγονότα και συμπεριφορές που αξίζει να αναφερθούν:

- Το 1981, ο τότε υπουργός Άμυνας κ. Ευ. Αβέρωφ απέκρυψε την όλη ιστορία και χρειάστηκε η αποκάλυψη του ANTI για να τεθούν σε δημόσιο έλεγχο οι κυβερνητικοί χειρισμοί. Ο ίδιος ο κ. Ευ. Αβέρωφ δήλωνε την ίδια στιγμή ότι «η Λήμνος είναι μια μικρή λεπτομέρεια».

- Το 1982 είχαμε μια νέα ευκαιρία για να αποσαφηνίσουμε τις ελληνικές θέσεις απέναντι στο ΝΑΤΟ μετά την άσκηση APEX-EXPRESS. Τότε, οι νατοϊκές διευκρινίσεις καθυστέρησαν να φτάσουν στο ελληνικό πεντάγωνο εξαιτίας... κάποιας βλάβης στις τηλεπικοινωνίες του στρατηγείου της Νάπολης.

- Σήμερα το κρυφτούλι παίχτηκε αλλιώς. Πολλές λεπτομέρειες έγιναν γνωστές από τον Τύπο. Αλλά αναρωτιόμαστε γιατί καθυστέρησαν και πάλι οι νατοϊκές διευκρινίσεις από τις 16/9 που τέθηκαν από ελληνικής πλευράς στην επιτροπή στρατηγικού σχεδιασμού ως τις 27/9 που ανακοινώθηκε από τους νατοϊκούς στρατηγούς ότι τελικά δεν συμπεριλαμβάνεται η Λήμνος στην άσκηση Display Determination. Θα έπρεπε να γνωρίζουμε τις ενέργειες της ελληνικής κυβέρνησης αυτό το δεκαήμερο αναμονής.

Θα άξιζε να μάθουμε αν είχαν προβλεφθεί οι αντιδράσεις του ΝΑΤΟ στο ελληνικό διάβημα. Το θέμα έχει τεθεί τώρα πια και η κατ' έτος επανάληψή του με ίδιο σενάριο υποχρεώνει την ελληνική πλευρά να τοποθετηθεί αποφασιστικά απέναντι στις τουρκικές προκλήσεις και τη νατοϊκή κάλυψη που έμμεσα δημιουργεί κεκτημένα προς όφελος της Τουρκίας.

Γιατί τι πρέπει να αναμένουμε; Να «αναψηλαφίσουμε» ξανά τον επόμενο χρόνο τα δεδομένα της συμμετοχής μας σε μίαν άλλη άσκηση που, για παραλλαγή, θα περιλαμβάνει αυτή τη φορά ενδεχομένως τη Σαμοθράκη;

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

ΤΟ ΕΣΧΑΤΟ ΒΗΜΑ

Η επίμονη πληροφορία ότι ο μέχρι σήμερα πολιτικός συντάκτης του «Βήματος» Σταύρος Ψυχάρης αναλαμβάνει διευθυντική θέση στην εφημερίδα αυτή θα μπορούσε να περάσει απαρατήρητη αν δεν επρόκειτο ακριβώς για το «Βήμα» και για τον δημοσιογράφο Στ. Ψυχάρη.

Όσα συμβαίνουν στον ελληνικό Τύπο —και οι αλλαγές στην «ιεραρχία» των στελεχών του— είναι καθημερινή ιστορία που αφορά ίσως έναν στενό κύκλο ενδιαφερομένων, όταν δεν μεταβάλλει ουσιαστικά την εικόνα και το ρόλο μιας εφημερίδας. Αυτά, βέβαια, αναφέρονται και στο «Βήμα». Όσα καταμαρτυρούνται γι' αυτό έχουν επανειλημμένα γραφεί και μάλιστα και από τις σελίδες αυτές.

Ο ρόλος του Συγκροτήματος Λαμπράκη δεν εκτιμήθηκε γενικά σαν αγαθοποιός· αντίθετα μάλιστα, και εξαιτίας αυτού του αρνητικού του ρόλου, η υπόθεση του Τύπου στη χώρα μας έχει τραυματισθεί καιρία. Για τη δυσπιστία του Έλληνα αναγνώστη σε μεγάλο βαθμό ευθύνεται το Συγκρότημα Λαμπράκη με την αμφιλεγόμενη πολιτεία του. Έχει επισημανθεί το γεγονός ότι πολλές εφημερίδες εμφανίστηκαν και αναπτύχθηκαν στη βάση της καταγγελίας και της αντιπαλότητας προς εκείνες του Συγκροτήματος. Γνωστό το ξεκίνημα της «Ελευθεροτυπίας», του «Έθνους» αλλά και της «Αυριανής».

Αλλά δεν είναι τόσο απλά τα πράγματα. Γιατί θα πρέπει να αναγνωριστεί από την άλλη και το θετικό έργο των εντύπων του Συγκροτήματος, να τονιστεί το κύρος τους (και συνεπώς η ευθύνη τους). Πολλοί συνεπείς επαγγελματίες δημοσιογράφοι και μερικοί από τους πιο αξιόλογους πνευματικούς ανθρώπους αυτού του τόπου κατέθεσαν το όνομά τους και τις απόψεις τους στα έντυπά του και υπηρέτησαν έντιμα το δημόσιο συμφέρον.

Ο διορισμός του Στ. Ψυχάρη σαν διευθυντικού στελέχους του «Βήματος» μπορεί να αποτελεί μια μικρή λεπτομέρεια σε μια μακριά και αρνητική περιπέτεια. Αλλά αποτελεί συγχρόνως ένα έσχατο διάβημα. Ως τώρα ο Μάνος Χάρης και ο Ντίνος Κουτσούμης φιγουράρουν στην «Αυριανή» και ο Γρηγόρης Μιχαλόπουλος στην «Ελεύθερη Ώρα». Στο εξής, ο Σταύρος Ψυχάρης θα εμφανίζεται σαν διευθυντής του «Βήματος». Το «Βήμα», θα λέμε στο εξής δεν είναι ούτε καλύτερο, ούτε χειρότερο. Είναι ο κύριος Σταύρος Ψυχάρης.

ΔΥΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Το ΑΝΤΙ νιώθει υποχρεωμένο να επαναφέρει κάποια ερωτήματα, τα οποία για «άγνωστο» λόγο, δεν φάνηκαν να ενδιαφέρουν

ΝΕΟΙ ΚΑΙ «ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ»

Με σύνθημα «η νεολαία αγωνίζεται για μια φιλελεύθερη, δημοκρατική κοινωνία», οργανώθηκε το φεστιβάλ της ΟΝΝΕΔ στο Άλσος της Νέας Σμύρνης.

Τι πιο ωραίο, θα σκεφτόταν κανείς, από το να μετασχηματιστεί η νεολαία της Δεξιάς σε σύγχρονη, φιλελεύθερη «ευρωπαϊκή» Δεξιά. Πόσο πολύτιμη θα ήταν αυτή η μεταστροφή για το μέλλον των δημοκρατικών θεσμών στη χώρα...

Κι όμως, το κλίμα που επικρατούσε στη Νέα Σμύρνη έδειξε, πόσο δύσκολο είναι να αποκοπεί η παράταξη αυτή από τις παραδόσεις της. Κυρίαρχα στοιχεία των εκδηλώσεων ήταν η πόλωση απέναντι στη «χούντα» του ΠΑΣΟΚ και της Αριστεράς, πόλωση που δεν οφειλόταν σε κάποιο «νεανικό πάθος» αλλά σε πολύ συγκεκριμένες υποδείξεις και παραινέσεις.

Έτσι, ο Γεν. Διευθυντής της «ΝΔ» κ. Ματθαιουδάκης συνάρπασε το λαύρο ακροατήριο του όταν όρισε σαν βασικό στόχο της πολιτικής της οργάνωσης «την τιμωρία με παραδειγματικό τρόπο, όλων εκείνων που παραβίασαν και τραυμάτισαν τη Δημοκρατία στη χώρα μας».

Δεν καταλαβαίνουμε πάντως τι ακριβώς εννοεί ο κ. Ματθαιουδάκης. Μήπως ότι η ΟΝΝΕΔ πρέπει να τιμωρήσει την ίδια την παράταξή της για όσα έκανε κατά της Δημοκρατίας τα τελευταία 45 χρόνια; Αν ναι, έχει αρετήν και τόλμην ο κ. Γεν. Διευθυντής. Αν όχι, χαρακτηρίζεται από ισχυρή δόση «μαύρου χιούμορ» (στην κυριολεξία).

Στο χορό όμως των ευγενών νουθεσιών, εισηγήθηκε και ο πράγματι ευγένης κ. Γεώργιος Λεβίδης, της «Ακροπόλεως». Οι λεονταρισμοί του κ. Ματθαιουδάκη δεν τον καλύπτουν. «Διανοούμενος» αυτός, «στρατηγικός νους» της Δεξιάς θέλει να οπλίσει τους νέους με ιδεολογία και όχι μόνο με γκλοπς και βούρδουλα.

Στο κύριο άρθρο του λοιπόν της 25ης Σεπτεμβρίου δίνει γραμμή στη «ΝΔ» για τα «ιδανικά» που χρειάζεται η νεολαία. Ας τα απολαύσουμε:

«Μόνο έτσι, μόνο αν στο σύστημα που θα φτιάξει (η «ΝΔ»), η λέξη κέρδος δεν θα αποτελεί βλασφημία, όπου ο επιχειρηματίας δεν θα ισοδυναμεί με ληστή, όπου η ιδιωτική πρωτοβουλία θα ανθίσει, τα παιδιά θα βρουν πραγματική παραγωγική εργασία»... «ο νέος σήμερα

τους αρμόδιους και μέχρι τώρα καταδικάστηκαν στη σιωπή».

Το ένα ερώτημα αφορά το περίφημο αυτοκίνητο του κ. Γιώργου Λεβίδη, της «Ακροπόλεως», προσώπου με διευρημένο ρόλο στις παρασκηνιακές μεθοδεύσεις της Δεξιάς. Ο κ. Λεβίδης ως πρώην διπλωμάτης ίσως, απολαμβάνει μιας παρατεταμένης διπλωματικής ασυλίας και επί ΠΑΣΟΚ. Έτσι ούτε ο κ. Καψής, ούτε ο κ. Χαραλαμπόπουλος μας διευκρίνισαν γιατί ο κ. Λεβίδης κυκλοφορεί με διπλωματικό διαβατήριο, με αυτοκίνητο που δεν έχει εκτελωνίσει όπως όλοι οι έλληνες πολίτες του εξωτερικού και γιατί οι νόμοι ατονούν στην περίπτωση του τόσο εντυπωσιακά.

Το άλλο ερώτημα, που κάπου «συγγενεύει» με το πρώτο, αφορά τον υιόν Κουτσούμη, και την λαμπρή άνοδό του επί Αλλαγής. Τον φέρελπι αυτόν νέο έχουμε ήδη παρουσιάσει στο ΑΝΤΙ. Σθεναρός υποστηρικτής της Χούντας (στα βήματα του πατέρα του πάντα), είχε βρει αντιμετώπους όλους τους δημοκράτες της ελληνικής παροικίας στην Αίγυπτο.

Αυτό που δεν έζησαν οι δημοκρατικοί έλληνες επί «ΝΔ» κινδύνεψαν να το δουν επί ΠΑΣΟΚ, όταν ο υιός Κουτσούμης ετοιμαζόταν να αναλάβει το Γραφείο Τύπου της πρεσβείας μας στο Κάιρο. Η κινητοποίησή τους, και οι διαμαρτυρίες τους ανέστειλαν την τελευταία στιγμή τον διορισμό, που θα διέσυρε πολλαπλά την Ελλάδα και θα έβλαπτε καιρία το κύρος του ΠΑΣΟΚ.

Να όμως, που Κουτσούμη επιμένοντος και Κωστόπουλου θέλοντος, ο διορισμός ήλθε, γεωγραφικά διαφοροποιημένος. Ο υιός Κουτσούμης αναλαμβάνει τελικά το Γραφείο Τύπου της πρεσβείας μας στο Δουβλίνο, όπου άγνωστος όντας, θα υποδυθεί άνετα το ρόλο του λεοντιδέως της Αλλαγής, που, δεν αμφιβάλουμε, θα έχει αποστηθίσει άψογα.

Ο ψόγος είναι όμως αλλού. Και ζητάμε μία ευθεία απάντηση από τον Γεν. Γραμματέα Τύπου, που φέρεται ως ο προσωπικά υπεύθυνος για την εισήγηση του διορισμού: από πότε το ΠΑΣΟΚ έχει ανάγκη από στελέχη τύπου Κουτσούμη σε τόσο καιρίους τομείς; Και από πότε ένα κόμμα που πρόκυψε από αγωνιστικές καταβολές χορηγεί συγχωροχάρτια στη χούντα, φτάνει να ξέρουν να λιβανίζουν τις κατάλληλες στιγμές;

Περιμένουμε λοιπόν...

ΛΙΣΤΟΜΑΝΙΑ ΚΑΙ ΛΗΣΤΟΛΟΓΙΑ

«Μπες και συ σε μια λίστα. Μπορείς». Να ένα σύνθημα που στη σημερινή Ελλάδα θα μπορούσε να έχει μια πολυεπίπεδη εφαρμογή. Η δημόσια ζωή έχασε πια τους μοναχικούς πρωταγωνιστές της.

Τώρα πια για να υπάρχουν σ' αυτό τον τόπο πρέπει να ανήκεις

ζητά εθνική ταυτότητα, ελεύθερη οικονομία, ίσες ευκαιρίες στην αφετηρία, λιγότερη παρέμβαση του κράτους στη ζωή του, τέλος στην ιστορική παραποίηση, όχι απολογητικότητα και επιθετικό ιδεολογικό αγώνα».

Δεν πιστεύουμε βέβαια ότι και ο ίδιος ο κ. Λεβίδης πιστεύει σ' αυτά που γράφει. Αλλού στοχεύει μάλλον και όχι στον εντοπισμό των πραγματικών αναζητήσεων της νεολαίας. Στοχεύει στην ανάδειξη μιας ακροδεξιάς νεολαίας που θα αποτελέσει τον «κρίο» και τη δύναμη κρούσης, στους συσχετισμούς μέσα στην ίδια τη «ΝΔ» και το χώρο της Δεξιάς, και μοχλό για δυναμικές αντιπαραθέσεις με τις προοδευτικές δυνάμεις.

Υπάρχει βέβαια ένα γενικότερο πρόβλημα της «κρίσης αξιών» στο χώρο της ελληνικής νεολαίας. Θα ήταν όμως τραγικό αν η κρίση αυτή στη δεξιά έκδοσή της συναντούσε απόψεις του τύπου των κ. Ματθαιουδάκη και Λεβίδη.

Θα είχαμε όχι μόνο μια οπισθοδρόμηση της ελληνικής νεολαίας αλλά και μια επικίνδυνη υποβάθμιση της πολιτικής μας ζωής...

τε κάποια «λίστα». Είτε στους IN και στους OUT, είτε σε λίστα διαφωνούντων ή συμφωνούντων, είτε σε λίστα μεταγραφών, είτε σε λίστα προγραφών, είτε σε λίστα καλλιτεχνών, ένας άνθρωπος χωρίς λίστα είναι στην Ελλάδα ένας άνθρωπος χωρίς ενδιαφέρον.

Από την τρομερή εκείνη λίστα των μασόνων όπου διαπιστώθηκε ότι όλα στην Ελλάδα είναι ελληνικά (δίπλα σε μασόνους υπουργούς ήταν ο υδραυλικός της γειτονιάς τους), έχουμε περάσει τώρα σε πιο «ομογενοποιημένες» διαβαθμίσεις.

«Λίστα προβληματικών επιχειρήσεων» ας πούμε, με μορφή κλειστής λέσχης. Εδώ δεν εισέρχεται κανείς μικρομεσαίος και ασχολείται προσωπικά μαζί τους ο κ. Αρσένης.

Με τη λίστα των προβληματικών μικρομεσαίων που είναι κοινωνικά πιο «ανοιχτή» ασχολείται η κ. Βάσω Παπανδρέου, ενώ με τις λίστες των πιο μικρών, ασχολούνται οι διευθυντές των τοπικών τραπεζικών υποκαταστημάτων.

Αυτή η «λίστοποίηση» λοιπόν των ελλήνων είχε αρχίσει να γίνεται τουλάχιστον «μπανάλ». Έτσι, μια κατασκοπική επιτυχία του γαλλικού 2ου Γραφείου, έφερε ένα άνεμο Μάτα Χάρι στα γραφεία των αθηναϊκών εφημερίδων: στα ίχνη της λίστας των ληστών ετράπησαν οι πρωτοσέλιδοι τίτλοι. Είμαστε έτοιμοι να ανακαλύψουμε και να αποκαλύψουμε όλους εκείνους τους προνομιούχους Έλληνες με καταθέσεις στην Ελβετία.

Για όσους ξέρουν ότι αυτό δεν είναι πρακτικά δυνατό, το πρόβλημα έχει ήδη κλείσει. Για όσους επίσης γνωρίζουν πως και αν ακόμα ξέρεις τα ονόματα των καταθετών, δεν έχεις καμιά νομική δυνατότητα συγκεκριμένων μέτρων στην Ελβετία, (πχ. διεκδίκηση) το θέμα κλείνει λίγο πιο πέρα.

Το ερώτημα όμως είναι απλό, και δεν αφορά τον Τύπο (που για άλλη μια φορά θυσιάζει τη λαϊκή συνειδητοποίηση στον εντυπωσιασμό) αλλά την κυβέρνηση, αν είναι αλήθεια ότι σχετίζεται έμμεσα με τον σχετικό θόρυβο: τι νόημα έχει να υποκινούμε τα περί Ελβετίας, όταν η ρεμούλα και η εξαγωγή συναλλάγματος γίνεται από την Ελλάδα με πολύ συγκεκριμένους μηχανισμούς;

Δεν είναι πολύ προτιμότερο και ουσιαστικό να παίρνουμε συγκεκριμένα μέτρα τύπου ΑΓΕΤ, παρά να σκορπάμε τη γενική καχυποψία με πολιτική πρακτική τύπου «Ζορρό», με ιστορίες δηλαδή «μανδύου και ξίφους»;

Ή μήπως ακριβώς επειδή δεν θα συνεχισθούν οι επεμβάσεις τύπου ΑΓΕΤ, θα επικρατήσει το δόγμα ότι «μέσα» όλα είναι υπό έλεγχο, και τα «κακά» συμβαίνουν πια στην Ελβετία;

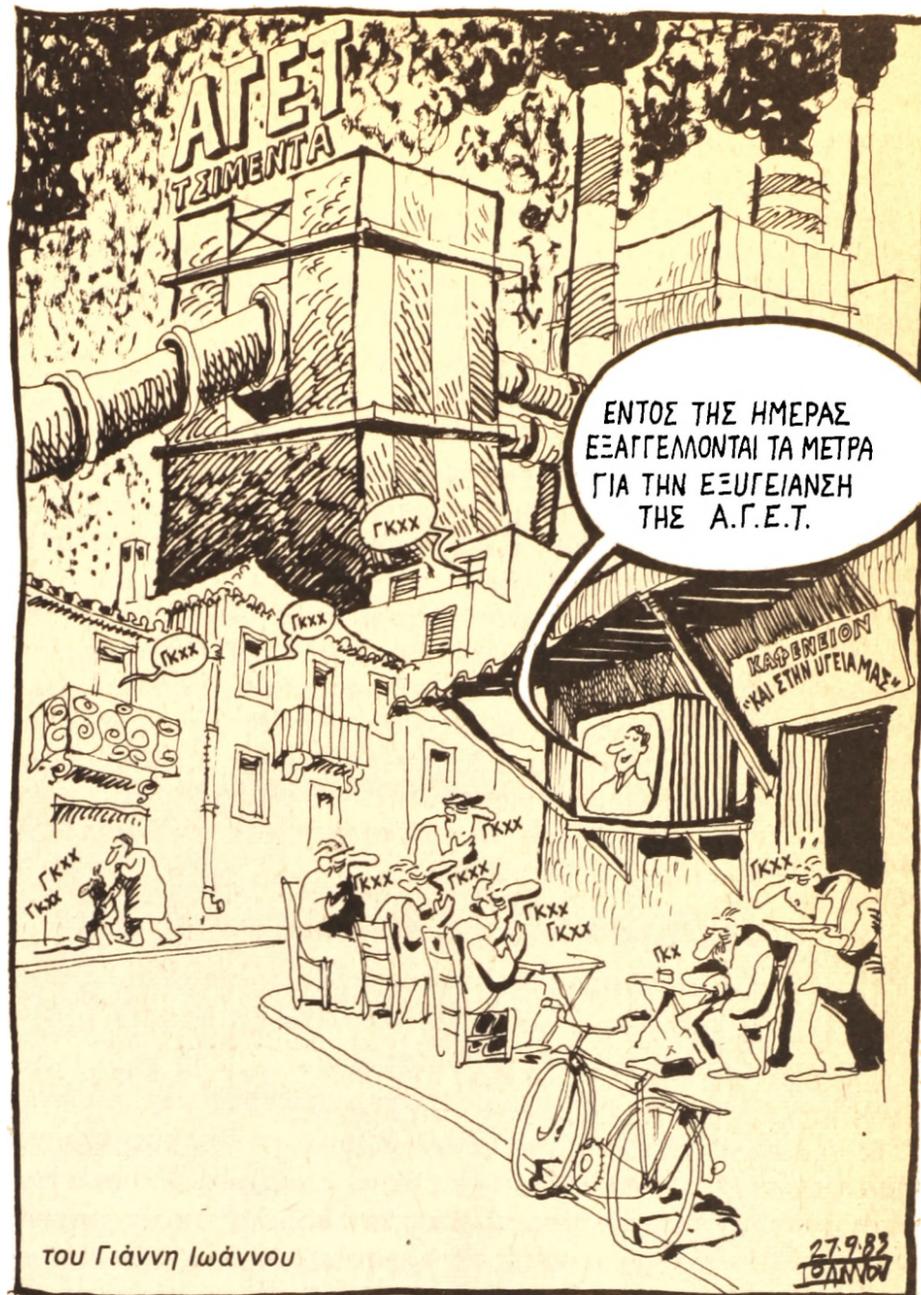
Με τη μια ή την άλλη μορφή από όλο αυτό το θόρυβο μόνο η κυβερνητική πολιτική και οι προοπτικές της δεν βγαίνουν κερδισμένες...

Ο ΗΡΑΚΛΗΣ ΚΑΙ Η ΛΕΡΝΑΙΑ ΥΔΡΑ

Δεν ξέρουμε ποιον ακριβώς από τους άθλους του Ηρακλή πρέπει να μας θυμίσει η επίθεση του κ. Αρσένη κατά των τσιμέντων «Ηρακλής». Τείνουμε να θυμηθούμε μάλλον εκείνον τον της Λερναίας Ύδρας, για λόγους που θα προσπαθήσουμε να κάνουμε πειστικούς.

Η μήνυση που κατέθεσε για λογαριασμό του Δημοσίου το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, δεν ήταν «κεραυνός από καθαρό ουρανό» ούτε «αντίθετη με το πνεύμα της πρωθυπουργικής ομιλίας στην ΔΕΘ» όπως έγραψε ο Τύπος της Δεξιάς. Αντίθετα ήταν ακριβώς μέσα στο πνεύμα της ομιλίας και εκφράζει τις ακριβείς στοχεύσεις της κυβερνητικής πολιτικής.

Τι τέλος πάντων θέλει αυτή η κυβέρνησή μας; Ανεξάρτητα από τις διαφορές περί στρατηγικών στοχεύσεων, το σίγουρο είναι ότι η κυβερνητική πολιτική σ' αυτή της τη φάση κινείται απόλυτα

στο έδαφος της καπιταλιστικής κρίσης στη χώρα μας. Το κύριο πρόβλημα της «εξόδου από την κρίση», είναι ποιος θα πληρώσει την ανάπτυξη, την προώθηση νέων ανταγωνιστικών βιομηχανιών κτλ.

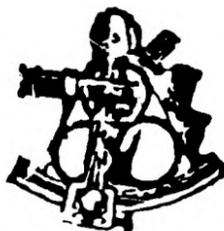
Είναι δυνατό, υπόθεση κάνουμε, τα λεφτά για νέες επενδύσεις να βρεθούν από την εντατικότερη εκμετάλλευση των εργατών και της αγροτιάς, είτε με το στρίμωγμα, αν υπάρχουν τέτοια, μικρομεσαίων στρωμάτων. Όλα αυτά βέβαια προς όφελος μιας «υγιούς» μερίδας του μονοπωλιακού κεφαλαίου.

Είναι επίσης δυνατό, νέα μεσοστρώματα, τεχνοκράτες και άνθρωποι του κρατικού μηχανισμού μαζί με τμήματα της αστικής τάξης να διεκδικήσουν μια ανάπτυξη για λογαριασμό τους που θα την επιτύχουν όχι ίσως με σχετική συμπίεση των εργατών ή της αγροτιάς αλλά βάζοντας χέρι στους μεσάζοντες, τους κερδοσκόπους, ή σε εκείνα τα τμήματα του κεφαλαίου που είτε δεν έχουν μέλλον και συντηρούνται με παροχές και δάνεια (ορθολογικοποίηση, εκσυγχρονισμός) είτε διοχετεύουν τα λεφτά σε παράνομες (δηλαδή αντιπαραγωγικές και παρασιτικές δραστηριότητες).

Μια άλλη πηγή χρημάτων για επενδύσεις θα μπορούσε να είναι η επαναδιαπραγμάτευση των σχέσεων με τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις.

Για να επανέλθουμε στο θέμα μας (μετά από όλες αυτές τις υ-

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία

Εξάντας

Κωλέττη 11 - Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 - Τηλ. 36.21.236

ποθέσεις), αυτό που ισχύει σαν λόγος μήνυσης, της ΑΓΕΤ Ηρακλής (και άλλων που ίσως ακολουθήσουν) είναι αυτό που πολλές φορές διακήρυξε ο πρωθυπουργός και επανέλαβε ο κ. Αρσένης. Η ανάγκη ελέγχου της σπατάλης, της ρεμούλας, το χτύπημα του παρασιτισμού για το «γενικό καλό».

Στην ομιλία του άλλωστε στη ΔΕΘ ο κ. Παπανδρέου είχε τονίσει: «ούτε είμαστε αντίθετοι στο λογικό επιχειρηματικό κέρδος, όταν πραγματοποιείται σε δραστηριότητες που συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας και των άλλων στόχων της εθνικής οικονομίας... Η ιδιωτική πρωτοβουλία δεν μπορεί να είναι ασύδοτη... Προσβλέπουμε επίσης στην ύπαρξη μιας επιχειρηματικής τάξης που να έχει συλλάβει τα μηνύματα των καιρών. Που να μην αποσκοπεί στην πραγματοποίηση υπερκερδών, αλλά, συνειδητοποιώντας ότι μέρος των επιχειρηματικών κινδύνων καλύπτεται ούτως ή άλλως από το κοινωνικό σύνολο, να αρκείται σε ένα λογικό επιχειρηματικό κέρδος».

Επειδή όμως στο χώρο των επιχειρηματιών, μια και μόνη φωνή ισχύει, εκείνη του κέρδους (που δεν είναι ποτέ «λογικό»), αν η κυβέρνηση δεν θέλει να δίνει έναν εντυπωσιακό μεν αλλά χωρίς ιδιαίτερο βάθος αγώνα με περιπτώσιολογικές συλλήψεις «ρεμουλαδόρων», καιρός είναι να θυμηθεί τις ίδιες τις διακηρύξεις για την κοινωνικοποίηση των στρατηγικών τομέων της οικονομίας, που είναι ο μόνος όρος και η μόνη εγγύηση για μια συνολικά διαφορετική πορεία της χώρας.

Εργατικό κίνημα και κινήσεις

Ένα από τα ελάχιστα ζωντανά και ελπιδοφόρα φαινόμενα της περιόδου που άνοιξε με τη μεταπολίτευση υπήρξε η συγκρότηση των εργοστασιακών σωματείων.

Τα εργοστασιακά σωματεία πραγματοποίησαν εντυπωσιακές συσπειρώσεις εργαζομένων, έδωσαν σκληρούς αγώνες (που συνήθως στέφθηκαν από επιτυχία) αλλά και προκάλεσαν προβλήματα στους παραδοσιακούς συνδικαλιστικούς φορείς.

Έτσι, τα εργοστασιακά σωματεία θεωρήθηκαν υπονομευτικά της κλαδικής οργάνωσης και αποτελεσματικότητας των εργατικών ενώσεων, ενώ μια τουλάχιστον παράταξη, η ΕΣΑΚ, τα κατέταξε ανοιχτά στους «διασπαστές» της εργατικής τάξης.

Η σύμπτυξη της ΟΒΕΣ (Ομοσπονδίας Βιομηχανικών Εργατοϋπαλληλικών Σωματείων) το 1979, υπήρξε ένας σταθμός στο σχετικό προβληματισμό αλλά και στην επικύρωση κάποιων πρακτικών μέσα στο εργατικό κίνημα.

Η διαρκής ανάπτυξη της ΟΒΕΣ οδήγησε στην πρόσφατη επιτυχημένη προειδοποιητική απεργία στην οποία πήραν μέρος 127 σωματεία. Σε 100 εργοστάσια μπήκε λουκέτο στην κυριολεξία: δεν πάτησε ψυχή, ούτε οι φύλακες. Σε άλλα 25 η συμμετοχή ήταν υψηλότερη και μόνο σε 2-3 έφτασε το 30%. Η επιτυχία ήταν 100% στα εργοστάσια λίγο έξω από την Αθήνα. Κύριο αίτημα η υπογραφή συλλογικής σύμβασης για όλους τους εργαζόμενους στη βιομηχανία.

Και εδώ αρχίζουν τα παράδοξα. Ενώ ο ΣΕΒ αγνοούσε μεγαλοπρεπώς την ύπαρξη της ΟΒΕΣ πριν την απεργία την ανακάλυψε αμέσως μετά. Έδειξε ότι ήταν πρόθυμος να υπογράψει συλλογική σύμβαση αλλά σκεφτόταν «τι θα πει» η ΓΣΕΕ, που προς το παρόν σιωπά ενώ ο Υπουργός Εργασίας στη διάρκεια των διαπραγματεύσεων φρόντισε να διευκρινίσει απ' την τηλεόραση ότι ο ΣΕΒ υπογράφει τέτοιες συμβάσεις μόνο με την ΓΣΕΕ, και η ΕΣΑΚ-Σ κατήγγειλε ανοιχτά την απεργία υπεραμνημόμενη των κλαδικών ομοσπονδιών, που τάχα η ΟΒΕΣ θέλει

να διαλύσει και της ΓΣΕΕ, που τάχα η ΟΒΕΣ θέλει να υποκαταστήσει.

Τα αιτήματα της ΟΒΕΣ εισάγουν από πολλές πλευρές μια νέα ποιότητα στο εργατικό κίνημα: «να ξέρουν οι εργάτες τι παράγουν, πώς το παράγουν, για ποιον το παράγουν». Η παρέμβασή της οργανώνεται γύρω από την αρχή: «για να πάει η οικονομία καλά, πρέπει να πηγαίνει το εργατικό κίνημα καλά».

Με τέτοιες αντιλήψεις δεν είναι παράξενος λοιπόν ο πόλεμος που δέχεται η ΟΒΕΣ από την πλευρά της εργοδοσίας.

Το παράξενο είναι να δέχεται επιθέσεις μέσα στους κόλπους του ίδιου του εργατικού κινήματος και μάλιστα απ' τη σκοπιά της «συνέπειας». Γιατί αν τη «συνέπεια» αυτή δεν την προσδιορίζουν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι ποιος είναι σε θέση να τη διεκδικεί αυθεντικά για τον εαυτό του;

ΕΚΒΙΑΣΤΗΣ ΑΛΛΑ ΟΧΙ ΚΑΘΑΡΜΑ

Το βράδυ της Τρίτης στις 27 του Σεπτεμβρίου, ο αντιπρόεδρος ε.α. Γεώργιος Δούκας καταδικάστηκε σε 50 μέρες φυλακή «για εξύβριση» του αντιπρόεδρου ε.α. Αντώνη Σκαρμαλιωράκη με τους χαρακτηρισμούς «δολοφόνος», «κάθαρμα», «απόλεμος», «αστοιχείωτος». Με την ίδια απόφαση, το δικαστήριο απάλαξε τον Γ. Δούκα από την κατηγορία της «συκοφαντικής δυσφήμισης» για τους χαρακτηρισμούς «συνωμότης», «σκευωρός», «εκβιαστής», «συκοφάντης», «αντικομμουνιστής για χρήματα».

Ο Α. Σκαρμαλιωράκης —ο μηνυτής— γνωστός ως πρωτεργάτης της υπόθεσης των Αεροπόρων, γνωστός για τις υπηρεσίες του στη χούντα, φέρει το στίγμα μιας δημόσιας παρουσίας που μέσα από μια τραυματική ιστορική πορεία της χώρας θεωρείται πλέον αποδεδειγμένα προδοτική.

Ο Γ. Δούκας, πρόεδρος ο ίδιος στην πρώτη Δίκη των Αεροπόρων, με προσωπική συμμετοχή στην καταδίκη αθώων, φτάνει αργότερα στα όρια «συνειδησιακής κρίσης». Γίνεται ένας από τους ανθρώπους που αγωνίστηκαν για την αποκάλυψη της αλήθειας με εκείνους τους τρόπους που τους επέτρεπαν οι πολιτικοί όροι της εποχής και οι αντιλήψεις τους.

Η δίκη του Γ. Δούκα ήταν η δεύτερη στην οποία ο Σκαρμαλιωράκης αναζητά «το δίκιο του». Η προηγούμενη είχε τελειώσει με την αθώωση του κατηγορούμενου Θεοφάνη Τόμπρα που είχε αποκαλέσει τον Σκαρμαλιωράκη «πράκτορα των Αμερικάνων».

Αυτός ο νομικός αγώνας του Σκαρμαλιωράκη καθώς και η πρόσφατη απόφαση του δικαστηρίου μας άφησαν με ορισμένες απορίες.

Τι μπορεί να αποζητούν άνθρωποι σαν τον Σκαρμαλιωράκη όταν προστρέχουν στα δικαστήρια για την υπεράσπιση αυτού που οι ίδιοι θεωρούν θιγμένη αξιοπρέπεια; Πού στηρίζεται η αίσθηση ότι τους γίνεται κάποιες αδικίες; Πού στηρίζονται (και απ' ότι αποδεικνύεται καθ' όλα αβάσιμα) όταν περιμένουν ότι τα δικαστήρια μπορούν να τους «δικαιώσουν» σ' αυτό που «δεν μπορούν» οι άλλοι θεσμοί του κράτους ή η κοινή γνώμη;

Από υπέρμετρο ίσως ζήλο να βρουν επιπλέον επιχειρήματα εις βάρος του Σκαρμαλιωράκη, οι εφημερίδες της... δημοκρατικής συμπολίτευσης έδωσαν έμφαση στην αθώωση από την συκοφαντική δυσφήμιση και υποβάθμισαν την καταδίκη για την εξύβριση. Αποσιωπούν έτσι ένα —τουλάχιστον αξιοσημείωτο— γεγονός. Ότι ο Σκαρμαλιωράκης και οι υπερασπιστές του αξιοποιώντας τις αντιφάσεις μιας δικαιοσύνης που διστάζει να εγκαταλείψει τον δικανικό σχολαστικισμό, προσπαθούν μέσα από την υπεράσπιση «μη πολιτικών έννομων αγαθών» όπως η θιγμένη υπόληψη, να ξαναγράψουν την ιστορία. Και αυτή τους η προσπάθεια δεν είναι χωρίς επιτυχίες. Έστω και μικρές.

Σε 15 μέρες κυκλοφορεί
ο 18ος τόμος του **ΑΝΤΙ**

...ΚΑΙ ΦΥΛΑΓΕ ΚΑΛΑ
ΤΟΝ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ
ΘΕΕ ΜΟΥ!

του Γιάννη Ιωάννου

27.9.83
ΙΩΑΝΝΟΥ

Ένα σενάριο που τώρα αρχίζει...

του Τεύκρου Περίοικου

Οι διαδικασίες του ΟΗΕ και κυρίως τα ψηφίσματα της Γεν. Συνέλευσης, αποτέλεσαν για μακρό διάστημα έναν αναγκαστικό αλλά και ενισχυτικό των κυπριακών θέσεων παράγοντα. Γι' αυτό άλλωστε και οι διαδικασίες του ΟΗΕ επανειλημμένα αμφισβητήθηκαν και διαβλήθηκαν, από εκείνες τις «ρεαλιστικές» δυνάμεις σε Ελλάδα και Κύπρο, που θα προτιμούσαν μια ενδονατοϊκή ρύθμιση του κυπριακού ως «διαφοράς» μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

Κανείς δεν αγνοεί φυσικά και τα προβλήματα και τα όρια που δημιουργούν οργανισμοί όπως ο ΟΗΕ, οι οποίοι υπόκεινται σε πολυποίκιλες πιέσεις των υπερδυνάμεων και δρουν σε ηγετικό επίπεδο, πολλές φορές, συμψηφιστικά των επιρροών και όχι με

βάση το διεθνές δίκαιο και τις ίδιες τους τις αρχές.

Η πρωτοβουλία λοιπόν του Γκουεγιάρ και οι συγκεκριμένοι «δείκτες» της, (ψηλάφηση δηλαδή του πλαισίου διαλόγου), απέχει σημαντικά από την αλήθεια και την πραγματικότητα του κυπριακού.

Δεν παύει όμως να αποτελεί ένα αναγκαίο βήμα και μέσο για την προώθηση των απόψεών μας, γι' αυτό άλλωστε και η πρωτοβουλία έγινε αποδεκτή από την Αθήνα και Λευκωσία.

Οι σχετικές διεργασίες όμως των διαβουλεύσεων έδωσαν την ευκαιρία για κάποιες αποσαφηνίσεις προσώπων και συμφερόντων στην Κύπρο, που αναλύει ο συνεργάτης μας Τεύκρος Περίοικος.

Η εννιάχρονη κατοχή με τις οδυνηρές συνέπειές της δημιούργησε στην Κύπρο ένα νέο μοντέλο πολιτικού άνδρα: είναι το μοντέλο που αντιπροσωπεύει σήμερα ο τέως υπουργός των Εξωτερικών Νίκος Ρολάνδης.

Παράλληλα όμως, δημιουργήθηκε και η ανάλογη πολιτική σκέψη που σήμερα την εκφράζουν κυρίως οι ηγεσίες των δύο μεγάλων κομμάτων, του ΑΚΕΛ (κομμουνιστικό) και του ΔΗΣΥ (δεξιό), που ξεκινώντας το καθένα από διαφορετικά κίνητρα, καταλήγουν στον ίδιο παρανομαστή: αναγνώριση της «νέας πραγματικότητας», που δημιούργησε η τουρκική εισβολή και επιδίωξη ανάλογης λύσης.

Ρολάνδης, ΑΚΕΛ και ΔΗΣΥ προωθώντας τις θέσεις τους στην Κοινή Γνώμη, χαρακτηρίζονται από μια κοινή συνθηματολογία: ότι δεν έχουμε τη δύναμη να αλλάξουμε τα δεδομένα, ότι οι ουσιαστικές παραχωρήσεις (εδαφικές και συνταγματικές) είναι η μόνη οδός για

προσέγγιση των Τούρκων και ότι αυτή τη γνώμη την ενστερνίζονται και στη Δύση και στην Ανατολή και στο Κίνημα των Αδεσμεύτων.

Πέρα απ' αυτά η συνθηματολογία καταλήγει με επωδό κινδυνολογίας. Ότι, δηλαδή, οι Τούρκοι σε επόμενο βήμα θα καταλάβουν ολόκληρη την Κύπρο και ότι πρέπει κατά συνέπεια να περισώσουμε ό,τι τώρα μας έχουν αφήσει.

Σ' αυτή την προπαγανδιστική προσπάθεια δεν είναι αμέτοχοι και άλλοι. Μερίδα του Τύπου, εδώ στη Λευκωσία, δείχνει σε πολλές περιπτώσεις να ακολουθεί το ίδιο σενάριο προπαγάνδας. Εκτός από τις κομματικές εφημερίδες, η συντηρητική «Φιλελεύθερος» με το κύρος και τη φήμη που είχε αποκτήσει ως η κατεξοχήν μακαριακή εφημερίδα, εμφανίστηκε αμέσως μετά την εκδήλωση της πρωτοβουλίας Ντε Γκουεγιάρ με κύριο άρθρο (δεν έγραψε κύριο άρθρο για δέκα τουλάχιστον χρόνια αρκούμενη σε σχολιοειδησεογραφία) να προτρέπει α-

ποδοχή όχι μόνο γενικά της πρωτοβουλίας αλλά και των δεικτών Γκουεγιάρ, όπως υποβλήθηκαν.

Όταν λίγο μετά δημοσιεύθηκε η έκθεση Ρήγκαν προς το Κογκρέσο για το Κυπριακό, στην οποία ο αμερικανός πρόεδρος εξέφραζε υποστήριξη στην προσφορά των καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα, η ίδια εφημερίδα παρουσίασε τον Ρήγκαν να υποστηρίζει την πρωτοβουλία Γκουεγιάρ, που είχε εκδηλωθεί και τους δείκτες, την οποία πρωτοβουλία μόλις πριν, η ίδια εφημερίδα κατά παγκόσμια αποκλειστικότητα είχε καλύψει.

Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι η έκθεση Ρήγκαν είχε ετοιμαστεί προτού εκδηλωθεί η πρωτοβουλία Γκουεγιάρ. Στο παιχνίδι αυτό της αποπληροφόρησης δόθηκε ξαφνικά θέση και στην πρωθυπουργό της Ινδίας Ιντίρα Γκάντι, πρόεδρο του Κινήματος των Αδεσμεύτων. Σε συνέντευξη που έδωσε στην ίδια εφημερίδα λίγο πριν την επίσκεψή της στην Κύπρο,

η κ. Γκάντι πολύ προσεκτικά δεν έθιξε καμιά λεπτομέρεια λύσης του κυπριακού. Μεταξύ όμως του διλήμματος «πόλεμος ή ειρήνη» η κ. Γκάντι, όπως ήταν φυσικό, απάντησε: ειρήνη.

Αυτή η απάντηση —η υποστήριξη δηλαδή προς τις ειρηνικές διαδικασίες, η θέση ότι πρέπει να ενθαρρυνθεί ο Γενικός Γραμματέας να αναλάβει πρωτοβουλία— τιτλοφορήθηκε και πάλι εντυπωσιακά ως υποστήριξη της Ιντίρα Γκάντι προς τη συγκεκριμένη πρωτοβουλία Γκουεγιάρ.

Από την άλλη, αμέσως μετά το ψήφισμα της τελευταίας Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ τον περασμένο Μάη, τόσο το ΑΚΕΛ όσο και ο ΔΗΣΥ με ομιλίες των στελεχών τους και με δημοσιεύματα στα κομματικά τους έντυπα, ανέλαβαν εκστρατία, κοινή συνισταμένη της οποίας ήταν «η ανάγκη τολμηρών αποφάσεων για επίτευξη λύσης». Και οι δύο παρατάξεις έδιναν την εντύπωση ότι το ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ (το πιο ισχυρό που πέτυχε η Κύπρος ως τώρα) ήταν τουλάχιστο φιλοτουρκικό και ότι η δική μας πλευρά ήταν εκείνη που έπρεπε να κάνει θυσίες, για να σωθεί από την ηθική δύναμη του ψηφίσματος.

Σ' όλο αυτό το χρόνο βέβαια οι Τούρκοι είτε σιωπούσαν, είτε ενθάρρυναν την κινδυνολογία με απειλές για ανακήρυξη κράτους κτλ.

Στη δική μας πλευρά όμως άρχισε ο πόλεμος της αλληλοεξόντωσης. Το ΑΚΕΛ και ο ΔΗΣΥ, τα δύο κόμματα που έριξαν το ένα στο άλλο τις μεγαλύτερες ποσότητες λάσπης που γνώρισε η πολιτική ζωή της Κύπρου, βρέθηκαν ξαφνικά στο ίδιο βήμα να ζητούν από συγκεντρώσεις προσφύγων έγκριση ψηφισμάτων υποστηρικτών όχι απλώς της πρωτοβουλίας Γκουεγιάρ, αλλά της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας όπως εκφράζεται με τους δείκτες.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα ο πρόεδρος Κυπριανού βρέθηκε ξαφνικά μόνος. Οι σύμμαχοί του στην προεκλογική εκστρατεία, το ΑΚΕΛ, ταυτίζονταν με τους αντιπάλους του. Προτού ακόμη διερευνηθούν όλα τα δεδομένα, προτού γίνουν όλες οι αναγκαίες διευκρινίσεις, ο πρόεδρος Κυπριανού εκαλείτο να δεχθεί χωρίς όρους ό,τι έταξε η μοίρα.

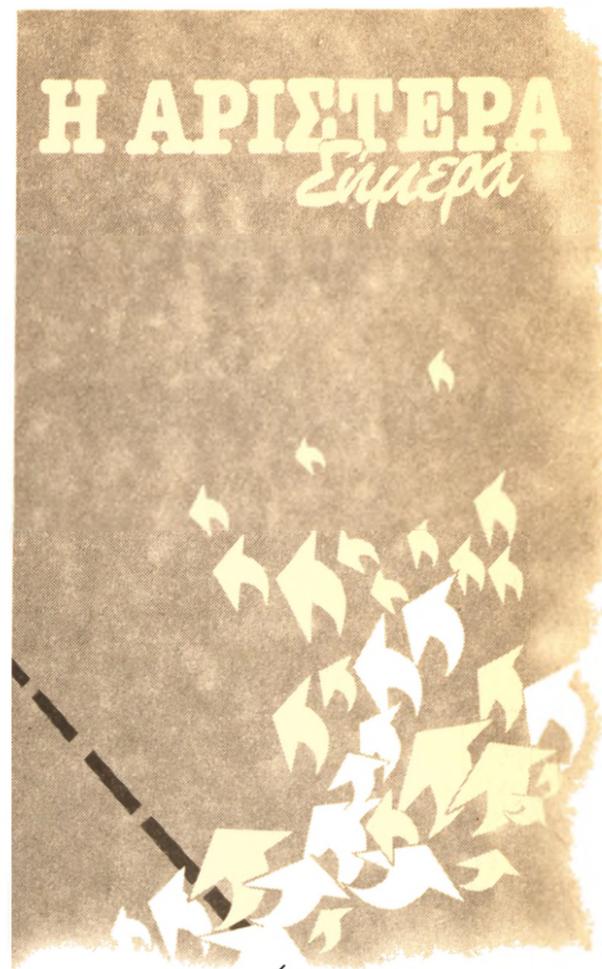
Αποκορύφωμα όλων αυτών ήταν η παραίτηση Ρολάνδη. Ο κ. Ρολάνδης παραιτήθηκε ξαφνικά την Τρίτη 20 Σεπτεμβρίου, επειδή, όπως δήλωσε, διαφωνεί με τους χειρισμούς που αποφασίστηκαν στη Λευκωσία και στην Αθήνα σ' ό,τι αφορά την πρωτοβουλία Γκουεγιάρ. Η πολιτική σταδιοδρομία του κ. Ρολάνδη άρχισε μετά τον θάνατο του Μακάριου, όταν διορίστηκε από τον Κυπριανού υπουργός Εξωτερικών. Ως τότε δεν είχε

αναμειχθεί στα κοινά. Μια προσπάθειά του να χριστεί υποψήφιος βουλευτής του 1976, προσέκρουσε στην αντίδραση του ίδιου του Μακάριου. Ο Μακάριος είχε ζητήσει να δει τον κατάλογο των υποψηφίων βουλευτών της Δημοκρατικής Παράταξης, του μετώπου που με επικεφαλής τον Σπύρο Κυπριανού τον υποστήριζε και διεκδικούσε τις βουλευτικές εκλογές σε αντιπαράθεση προς το ΔΗΣΥ του κ. Κληρίδη. Ο κατάλογος παρουσιάστηκε στον Μακάριο από τον ίδιο τον Κυπριανού. Ο Εθνάρχης διάβασε τα ονόματα, διέγραψε έναν και είπε «αυτός ποτέ». Ήταν το όνομα του κ. Ρολάνδη.

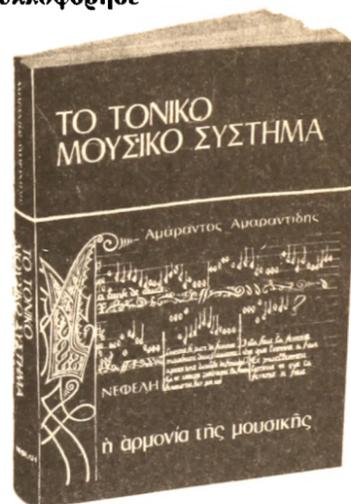
Ο Γιώργος Ιωαννίδης, υπουργός στις κυβερνήσεις Μακάριου και Κυπριανού συνομιλητής αργότερα, ο οποίος ήταν παρών στη διαγραφή Ρολάνδη λέει ότι ο Μακάριος είχε πληροφορίες ότι ο κ. Ρολάνδης είχε αναλάβει εκστρατεία προώθησης λύσης του Κυπριακού κατά την αυτοεξορία του Μακαρίου, που ακολούθησε το πραξικόπημα του 1974. Η εκστρατεία είχε αναληφθεί με έναν οικονομικό παράγοντα της Κύπρου με προσβάσεις στους χώρους της ελληνικής δεξιάς και με ένα ανώτατο στέλεχος της κυπριακής Αριστεράς. Η λύση που προπαγάνδιζαν προωθούσε σοβαρές παραχωρήσεις στους Τούρκους και ήταν ερήμην του Μακάριου. Προεδρεύων της Δημοκρατίας ήταν τότε ο κ. Κληρίδης, ο οποίος τώρα πρώτος επαινεσε τον κ. Ρολάνδη γιατί παραιτήθηκε και τον προσκάλεσε μάλιστα να ενταχθεί στο κόμμα του. Η πρόσκληση απευθύνθηκε δημόσια με δήλωση Κληρίδη και δεν αποκλείεται να γίνει αποδεκτή, οπότε ο ΔΗΣΥ θα αποκτήση ένα στέλεχος που στη δεδομένη στιγμή είναι δυνατόν να διεκδικήσει και την αρχηγία του κόμματος. Μια τέτοια όμως εξέλιξη μπορεί να αποτελέσει και την αφετηρία νέων κομματικών ανακατατάξεων στην Κύπρο και ριζικών μεταβολών στην κατανομή δυνάμεων. Γιατί ούτε το ΑΚΕΛ ούτε ο ΔΗΣΥ είναι εύκολο να υποστηρίξουν δημόσια ότι προσφέρουν 30% του εδάφους στους Τούρκους ή ότι δέχονται εναλλαγή στην προεδρία της Κύπρου: μια Έλληνας, μια Τούρκος.

Ο ΔΗΣΥ έχει στις τάξεις του τους αγωνιστές του 1955, τους συγγενείς νεκρών και ηρώων. Όλοι αυτοί δεν πείθονται ότι αποτελεί εθνικά παραδεκτή πράξη η παράδοση στους Τούρκους έστω και εάν το προστάζει οποιοσδήποτε ντόπιος ηγέτης ή ξένη πρωτεύουσα. Αλλά και το ΑΚΕΛ πως θα ερμηνεύσει στους οπαδούς του την ταύτισή του με τον ΔΗΣΥ;

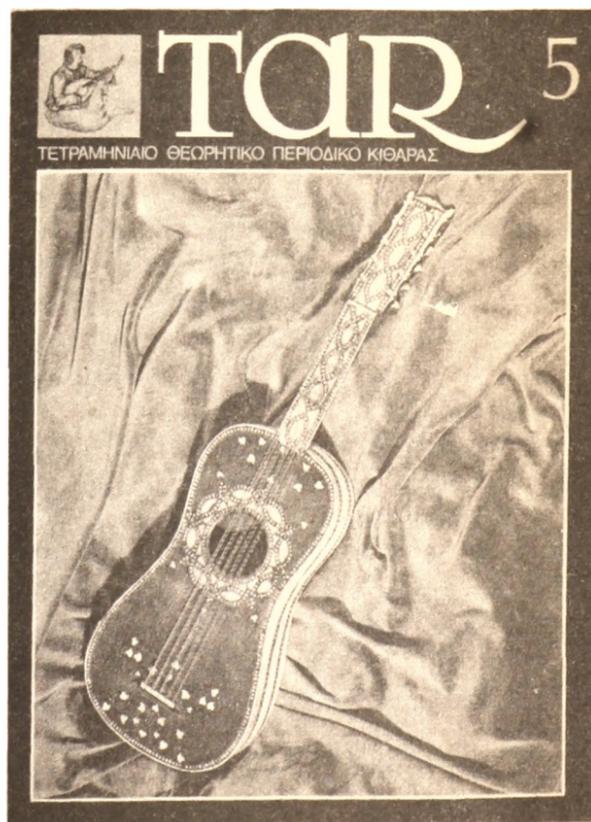
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 2^ο ΤΕΥΧΟΣ

Κυκλοφόρησε

Εκδόσεις Νεφέλη
Μαγουμιχάλη 9 τηλ. 36.07.744

Ελληνική προεδρία ή απουσία;

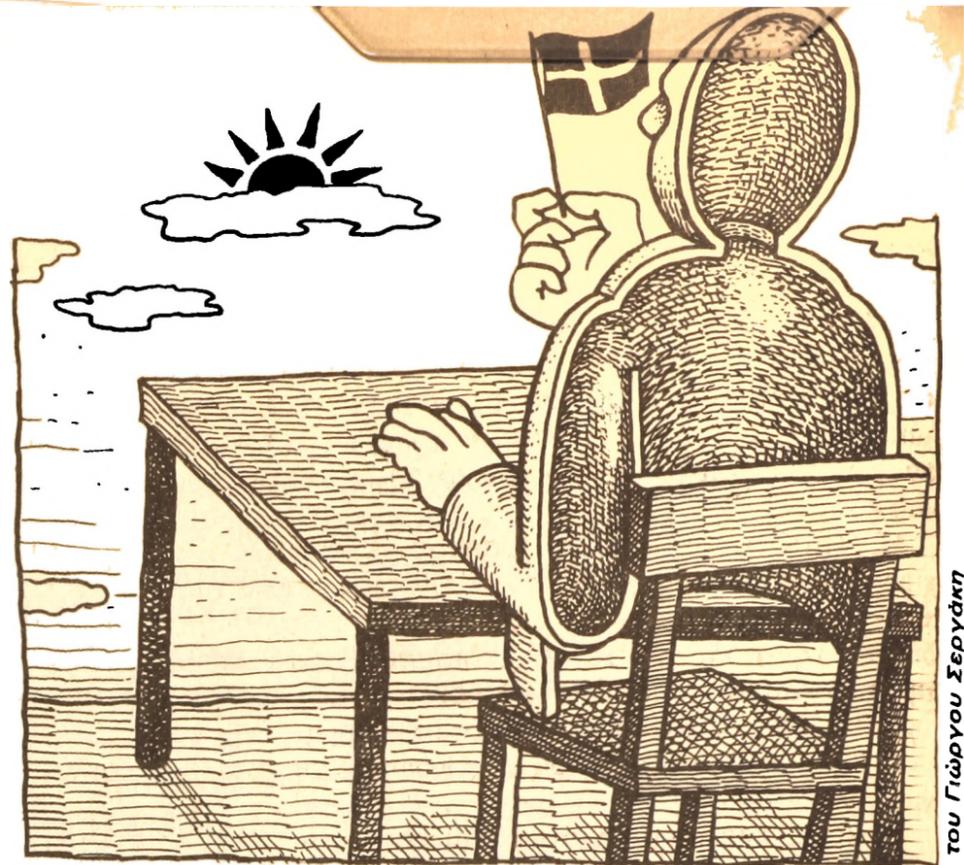
του Μιχ. Παπαγιαννάκη

ΛΕΙΣΑΝΕ τρεις μήνες ελληνικής Προεδρίας στην ΕΟΚ και επαληθεύεται απόλυτα η πρόβλεψη ότι τα προβλήματα της δεν θα προέρχονταν από τεχνικές ελλείψεις, ανεπάρκεια ή ανικανότητα στελεχών (που προεδρεύουν στις κάπου διακόσιες επιτροπές κάθε είδους και κάθε βεληνεκούς), αλλά από την ανυπαρξία ελληνικής κοινοτικής πολιτικής.

ΠΡΑΓΜΑΤΙ δεν ακούστηκαν έως τώρα αξιολογικές κριτικές για την τεχνική διαχείριση των υποθέσεων της Κοινότητας από Έλληνες εκπροσώπους. Παρατράγουδα και ειρωνικά χαμόγελα επισημάνθηκαν κυρίως σε σχέση με τις ενδοελληνικές υπηρεσιακές και άλλες διαμάχες και... σπρωξιές και που αφορούν θέματα άσχετα με την Προεδρία και πολύ σχετικά με την παράταση ή διαιώνιση της παραμονής στις Βρυξέλλες στελεχών που ανακάλυψαν τις κρυφές χαρές του κοινοτικού επιπέδου (και πάνω απ' αυτό...) μισθών και απολαβών, των ατελώνιστων αγαθών και τα τοιαύτα ή ακόμη σχετικά με την περίπου απόλυτη αδυναμία συντονισμού και συνεννόησης που διέπει τις σχέσεις εκπροσώπων διαφορετικών υπουργείων ή διαφορετικών και «κατοχυρωμένων» ειδικοτήτων. Αλλά αυτά είναι μια άλλη (αν και πολύ διδακτική) ιστορία.

Η ΠΡΟΕΔΡΙΑ της ΕΟΚ όμως δεν κρίνεται φυσικά από τα πιο πάνω, αλλά από το τι πετυχαίνει ή προωθεί στο πεδίο όπου προσδιορίζεται, δηλαδή στην ανάπτυξη της Κοινότητας. Δεν πρόκειται για ταυτολογία, αλλά για επιστροφή στην κοινή λογική, πράγμα απαραίτητο για να απαλλαγούμε από το βάρος των ανακριβειών και της προπαγανδιστικής σκευωρίας που διαστρέβλωσαν το νόημα της υπόθεσης αυτής όπως παρουσιάστηκε στην Ελλάδα.

ΕΤΣΙ, την προεδρία ασκεί κάθε έξι μήνες και με αλφαβητική σειρά μια χώρα - μέλος της Κοινότητας. Είναι επομένως ανούσιο και κουτοπόνηρο να εμφανίζεται η Ελλάδα ότι προεδρεύει στην Κοι-

νότητα *αντιτιθέμενη* προς αυτή, όπως συνάγεται από έστω και επιπόλαιη ανάγνωση πλείστων κυβερνητικών και δημοσιογραφικών κειμένων, που δίνουν την εντύπωση ότι «προεδρεύουμε για να τους συνετίσουμε» ή «για να ασκήσουμε τα κυριαρχικά δικαιώματα της εθνικής μας ανεξαρτησίας».

ΕΝΑ ΔΕΥΤΕΡΟ σημείο είναι ότι η προεδρία δεν έχει και μεγάλη σημασία. Σε καμιά χώρα-μέλος δεν οργανώθηκε ο διαφημιστικός σαματάς και οι παράτες που εξακολουθούν να μας κατατρύχουν εδώ με την ευκαιρία της άσκησης της Προεδρίας. Ουδέποτε πρόεδρος της κυβέρνησης ή υπουργός δεν αναφέρθηκε συστηματικά και επίμονα ως «πρόεδρος της ΕΟΚ» σε κάθε ευκαιρία. Πουθενά δεν υποστηρίχθηκε ότι η προεδρία αποτελεί τομή στην ιστορία της χώρας που προεδρεύει ή της Κοινότητας. Κανείς, υποψιασμένος περί τα κοινοτικά, δεν πίστεψε ότι με την προεδρία θα λύσει τα προβλήματά του ή εκείνα των «δέκα» ως συνόλου. Οι διαδικασίες της κοινοτικής ζωής και ανάπτυξης απαιτούν κάποιος να προεδρεύει, όπως πάντοτε όταν υπάρχουν διαδικασίες, και αυτό είναι όλο.

ΒΕΒΑΙΑ ο προεδρεύων είναι δυνατό να ασκήσει κάποια, ίσως και σημαντική, επιρροή. Συγκαλώντας ή μη συγκαλώντας, εφόσον τέτοια δυνατότητα παρέχεται από τους υπάρχοντες κανόνες, το όργανο στο οποίο προεδρεύει, προσανατολίζοντας στο μέτρο του δυνατού την ημερήσια διάταξη, τη διεξαγωγή των συζητήσεων και την τελική διατύπωση των ενδεχομένων αποφάσεων, δίνοντας δικές του αποχρώσεις στις δημόσιες εκφάνσεις του λειτουργήματός του (λόγος, χαιρετισμός, μηνύματα, κτλ. —στο όνομα της Κοινότητας), παίρνοντας πρωτοβουλίες των οποίων η τύχη εξαρτάται από το αν το θιγόμενο θέμα βρίσκεται ή μπορεί να βρεθεί μέσα στο πεδίο των κοινών επιδιώξεων ή ανοχών. Πρωτοβουλίες που φυσικά είναι άλλης ποιότητας από αυτές που δι-

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ

Η παρότρυνση του Καραμανλή για μεγαλύτερη αποφασιστικότητα στην πορεία της πολιτικής ενοποίησης της Κοινότητας και η πρότασή του για τη σχετική διάσκεψη, βρήκαν θερμή υποστήριξη από γαλλικούς κυβερνητικούς κύκλους και ιδιαίτερα από τον πρόεδρο Φρανσουά Μιττεράν.

Ο ελληνικός Τύπος έδωσε ιδιαίτερη έμφαση σ' αυτό το γεγονός. Αυτό όμως που παρέλειψε να σημειώσει είναι πως ο Γάλλος πρόεδρος διακατέχεται από μια έντονη απαισιοδοξία για την πορεία της Κοινότητας και ότι είναι ιδιαίτερα ανήσυχος για την περίοδο του πρώτου εξαμήνου του 1984, όταν η Γαλλία θα αντικαταστήσει την Ελλάδα στην προεδρία της ΕΟΚ.

Δεν είναι απόλυτα σαφές αν η απαισιοδοξία και οι ανησυχίες του Μιττεράν πηγάζουν

μόνο από το ότι η γαλλική προεδρία θα αναγκαστεί να αντιμετωπίσει και τα πρόσθετα προβλήματα που θα της «φορτώσουν οι χειρισμοί» των Ελλήνων προκατόχων της, ή αν οφείλονται στις πιο μόνιμες κι ενδογενείς αντιφάσεις της Κοινότητας.

Το γεγονός είναι ότι ακόμα κι αν ισχύει το δεύτερο —αν, δηλαδή, η πραγματική πηγή της απαισιοδοξίας του Μιττεράν δεν είναι οι ελληνικοί χειρισμοί— ορισμένοι Γάλλοι υπουργοί εμφανίστηκαν τις τελευταίες μέρες ιδιαίτερα εκνευρισμένοι με τους Έλληνες συναδέλφους τους και τόνιζαν ότι η χώρα μας ασκεί «περίεργα» τα καθήκοντά της. Δεν πρόκειται —διευκρίνιζαν— για τις συνεχείς διαφωνίες της σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής με τις άλλες εννέα, αλλά για το πρόβλημα ουσίας που δημιουργεί το χάσμα που

χωρίζει τη φιλοσοφία της ελληνικής πολιτικής από αυτή των παλιότερων μελών της Κοινότητας.

Οι Γάλλοι σοσιαλιστές υπουργοί φαινόταν να ανησυχούν για μια «φιλοανατολική στροφή» της χώρας μας. «Αλλά τότε —αναρωτιούνται— ποιος είναι ο ρόλος της Ελλάδας στην ΕΟΚ; Του διαπραγματευτή μεταξύ Δυτικής και Ανατολικής Ευρώπης; Δεν έχει χρηστεί από κανέναν η Ελλάδα για να νομιμοποιείται σ' αυτό το ρόλο». Οι Γάλλοι υπουργοί τόνιζαν με ιδιαίτερη έμφαση αυτό το «από κανέναν», θέλοντας προφανώς να σημειώσουν ότι κατά την γνώμη τους ούτε και η ΕΣΣΔ από τη δική της μεριά δεν έχει αποθέσει στην Ελλάδα του ΠΑΣΟΚ τέτοιες αρμοδιότητες.

Ίσως να ήταν αυτά τα δεδομένα που έκα-

καιούται να παίρνει ως απλό μέλος της Κοινότητας, μιλώντας για λογαριασμό του και άσχετα με το τι επιδιώκουν τα άλλα μέλη ή και αντίθετα προς αυτά.

Σ' ΑΥΤΕΣ τις δυνατότητες θα ήταν δυνατό να βασιστεί κανείς για να εκτιμήσει ότι η ελληνική προεδρία θα μπορούσε να έχει κάποιες «επιτυχίες».

ΟΜΩΣ οι δυνατότητες αυτές είναι ρευστές και ασαφείς, δεν κατοχυρώνονται με κείμενα και διατάξεις αλλά κυρίως από πρακτικές, από τοποθετήσεις μέσα στους γενικότερους και αρκετά πολύπλοκους κοινοτικούς συσχετισμούς, από χειρισμούς των αντιφάσεων τους, όπως και των γενικότερων αντιφάσεων του σημερινού κόσμου.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ, για να μεταφραστούν οι δυνατότητες σε «επιτυχίες», θα έπρεπε να ξέρει κανείς τι θεωρείται «επιτυχία». Κι αυτό κρίνεται από τους αρχικούς στόχους που είχε η προεδρία, δηλαδή από την πολιτική που είχε διαμορφώσει ως προς τον εαυτό της, τον κόσμο και κυρίως την κοινότητα.

ΑΥΤΟ ακριβώς δεν υπήρξε ούτε υπάρχει.

ΤΙ ΖΗΤΑ η Ελλάδα-μέλος της Κοινότητας από την Κοινότητα για τον εαυτό της;

ΥΠΗΡΞΕ ένα Μνημόνιο με κάποιες γενικές αρχές και μερικά συγκεκριμένα, όχι πάντα δικαιολογημένα, αιτήματα. Διαμορφώθηκε μια διαδικασία εξειδίκευσης και προώθησης των αιτημάτων. Θα υπάρξουν ασφαλώς ορισμένα ευνοϊκά αποτελέσματα (όχι λόγω προεδρίας...) με τον α' ή β' τρόπο. Όμως κάθε φορά αναφαινε-ται στις διαπραγματεύσεις η βασική διαφορά προσέγγισης: το επιδιωκόμενο ευνοϊκό μέτρο διαμορφώνεται από την αντίληψη μιας Ελλάδας που ζητεί κάτι από την Κοινότητα ως «τρίτη» δηλαδή ξένη χώρα ή από την αντίληψη ότι το μέτρο αυτό βελτιώνει την κατάσταση ή την πορεία της Κοινότητας ως συνόλου, με τη συμμετοχή δηλαδή της Ελλάδας. Δεν πρόκειται περί θεωρητικής διαμάχης και είναι αφάνταστο πόσο οι διαφορετικές αντιλήψεις επηρεάζουν τη διαμόρφωση, το ποιόν, την εμβέλεια πολύ συγκεκριμένων αιτημάτων, από την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών μέχρι τα προγράμματα έρευνας, τις επενδύσεις υποδομής ή την κατεύθυνση των εμπορικών σχέσεων.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ η αντίφαση αυτή λύνεται με κάποιον περιτεχνο συμβιβασμό, όπου όμως περνάει πάντα κυρίαρχα η κοινοτική άποψη, μια και η άλλη όντας αρνητική δεν έχει εναλλακτικές διαφυγές. Έτσι, διαλεκτικότητας, μια δήθεν επιθετική πολιτική μετατρέπεται, δια της συσσωρεύσεως των υποχωρήσεών της, σε αμυντική και παθητική. Δηλαδή παύει στην ουσία να είναι πολιτική. Και ως εκ τούτου δύσκολα μπορεί να προωθηθεί, στα στενά της έστω πλαίσια, από την προεδρία...

ΤΙ ΕΠΙΔΙΩΚΕΙ η Ελλάδα για την Κοινότητα ως σύνολο, δηλαδή και εξ αδιαιρέτου για τον εαυτό της στον κόσμο; Και επομένως τι μπορεί να προωθήσει, υπό τους περιορισμούς που προαναφέρθηκαν, ως πρόεδρος της;

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ για το ουσιαστικότερο ζήτημα. Και η απάντηση είναι ότι κανείς δεν γνωρίζει ακριβώς. Οι γενικολογίες περί «ειρηνικού πόλου», «ανεξάρτητης οντότητας» κτλ. δεν βοηθούν πολύ, ή

ναν κύκλους προσκείμενους στον Καραμανλή να πιστεύουν ότι η συνολική στάση της ελληνικής κυβέρνησης δεν πείθει γι' αυτό που η ίδια προβάλλει: ότι, δηλαδή, «η Ελλάδα έχει πλέον τη δική της φωνή και άποψη». Και τότε νίζαν ότι αυτό είναι έτσι κι αλλιώς δικαίωμα κάθε μιας από τις δέκα χώρες μέλη της ΕΟΚ και πως «μπορεί να το πράττει» για όλα εκείνα τα ζητήματα που αφορούν τα άμεσα συμφέροντα της κάθε χώρας. Δεν γίνεται όμως —επέμεναν— να παραβιάζεται η αρχή της «κοινής ευρωπαϊκής στάσης» σε θέματα διπλωματίας όπως το Τζάμπο.

Χαρακτηριστικός γι' αυτές τις εκτιμήσεις είναι ο διάλογος που διεμήθη ανάμεσα στον Καραμανλή και τον δήμαρχο του Παρισιού Σιράκ, στη διάρκεια της δεξίωσης που δόθηκε προς τιμήν του Έλληνα προέδρου.

Παροτρυνόμενος ο κ. Σιράκ από τον ίδιο τον Καραμανλή να σχολιάσει με ειλικρίνεια το λόγο του στο ευρωκοινοβούλιο, ο αρχηγός του Γκωλικού RPR του είπε:

— Έχω την εντύπωση πως θα έπρεπε να κατηγοριάσετε την κυβέρνησή σας και να είστε πιο αυστηρός ειδικά απέναντι στον κ. Χαλαμπόπουλο.

Χαμογελώντας με νόημα ο Έλληνας πρόεδρος του απάντησε:

— Όποιος πρόσεξε το λόγο μου στο Στρασβούργο θα είδε ότι αυτά τα θέματα τα εκάλυψα.

Κατά τα άλλα, όταν ρωτήθηκε από τους Έλληνες δημοσιογράφους ποια θεωρεί τα πιο σημαντικά ζητήματα για την Ευρώπη, ο Καραμανλής απάντησε:

• Το ζήτημα της ειρήνης και των εξοπλι-

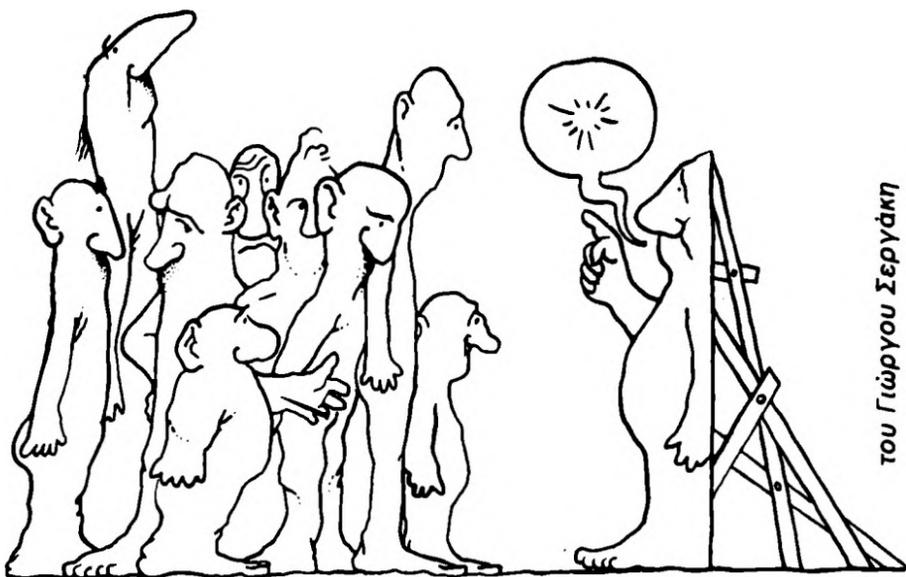
και καθόλου, στον προσδιορισμό μιας συνεκτικής πολιτικής. Γιατί η Κοινότητα υπάρχει, ατελώς και με αντιφάσεις, αλλά συγκεκριμένα. Η πορεία της προς οποιαδήποτε εξελιγμένη μορφή, καλή ή κακή, προσδιορίζεται από τη σημερινή της ύπαρξη, τις αντιφάσεις της και τις συγκεκριμένες προτάσεις και προσπάθειες διαρθρωτικού και άλλων αλλαγών. Επομένως το τι θα γίνει ή δεν θα γίνει η Κοινότητα κρίνεται σήμερα από τις θέσεις που θα πάρει ο καθένας σε μια σειρά από προβλήματα που ήδη συζητούνται, πολλά από πολύ καιρό.

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΟ απ' αυτά συνίσταται στις προτάσεις θεσμικών μεταρρυθμίσεων που εμβαθύνουν την ενότητα της Κοινότητας. Έχουν γίνει διάφορες απόπειρες, υπήρξε το σχέδιο Κολόμπο - Γκένσερ και οι προτάσεις Σπινέλλι (πρώην επίτροπος στις Βρυξέλλες, ευρωβουλευτής με το ΚΚ Ιταλίας στο Στρασβούργο), που πρόσφατα εγκρίθηκαν από το Ευρωκοινοβούλιο.

ΠΟΙΑ είναι η θέση της ελληνικής κυβέρνησης απέναντι στις προτάσεις Σπινέλλι; Άγνωστο. Οι ευρωβουλευτές του ΠΑΣΟΚ έκαναν αποχή στο Στρασβούργο (όπου οι Ευρωβουλευτές του ΚΚΙ ψήφισαν υπέρ, ο Λ. Κύρκος μάλλον κατά, ενώ γενικότερα υπήρξε μια αμηχανία και σύγχυση στις θέσεις περίπου όλων των παρατάξεων), σημαίνει όμως αυτό κάτι ιδιαίτερο για την ελληνική τοποθέτηση; Μάλλον όχι. Τι προωθεί ή δεν προωθεί η ελληνική προεδρία σχετικά. Τίποτε.

ΣΤΟ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟ πρόβλημα της «νομισματικής ένωσης» της Κοινότητας, και των προοπτικών της, τι θέση έχει η Κυβέρνηση και προωθεί ως πρόεδρος. Άγνωστο. Να μπορούμε ή όχι στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα; Να διευρυνθούν ή όχι οι κοινοτικού χαρακτήρα παρεμβάσεις στο χώρο αυτό; Να γίνει ή όχι η Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα ένα είδος κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος; Να υπάρξει ή όχι κοινή (κοινοτική) νομισματική διαχείριση με τις αναπόφευκτες πολιτικές συνέπειες; Ισάριθμοι άγνωστοι στην εξίσωση της κυβερνητικής πολιτικής (αλλά και περίπου όλων των πολιτικών δυνάμεων στην Ελλάδα...)

ΚΑΤΑ ΤΗ διάρκεια της ελληνικής προεδρίας παίζεται επίσης το πρόβλημα του προϋπολογισμού, που σχετίζεται με μια σειρά άλλα. Οι πόροι (οι κοινοτικοί ή «ιδιοί» πόροι) εξαντλούνται. Να κο-

σμών.

• Την αλληλεγγύη του δυτικού κόσμου απέναντι στον ανατολικό.

Αυτό το τελευταίο σημείο δεν σχολιάστηκε στον ελληνικό Τύπο παρά μόνο από τον «Ριζοσπάστη». Παρ' όλα αυτά η δήλωση αυτή του Καραμανλή, είναι ενδεικτική του περιεχόμενου που θα πρέπει να αποκτήσει στις μέρες μας η πορεία της πολιτικής ενοποίησης της Δυτικής Ευρώπης σύμφωνα με τις απόψεις των πιο φανατικών υποστηρικτών της... ευρωπαϊκής ιδέας. Μ' αυτή την έννοια, πιθανόν να είναι ενδεικτική, μιας κλιμακούμενης αναμέτρησης στην οποία οδηγεί τις μεγάλες δυνάμεις, η κρίση των βιομηχανικών κοινωνιών.

Σεπτέμβρης Παρίσι,

Άκης Κοσώνας

πούν οι δαπάνες και ποιες; Να αυξηθούν οι πόροι και πώς; Περίπου κάθε χώρα - μέλος έχει κάποια λύση να προτείνει. Η προεδρεύουσα όχι. Μετράει τα σημεία και αντιδρά επιλεκτικά, ανάλογα με το τι επιπτώσεις εκτιμά ότι ενδεχομένως θα υπάρξουν ως προς τις καθαρές εισπράξεις της από την Κοινότητα. Τίποτε το ιδιαίτερα συναρπαστικό δηλαδή.

ΕΚΚΡΕΜΕΙ επίσης, στενά συνδεδεμένο με το προηγούμενο, το πρόβλημα της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ (κοινής αγροτικής πολιτικής). Αυτή θα πληρώσει εν μέρει τις αναπόφευκτες οικονομίες στον προϋπολογισμό. Παράλληλα όμως είναι απαραίτητες κάποιες βασικές αλλαγές, από μια καθαρά κοινοτική άποψη: προσέγγιση των κοινοτικών τιμών με τις διεθνείς, θέση στόχων για την παραγωγή ώστε να αποφεύγεται η συσσώρευση (δαπανηρότατων) πλεονασμάτων, ενίσχυση ή αποθάρρυνση δραστηριοτήτων με κριτήρια προσαρμοσμένα στην έως τώρα θεαματική ανάπτυξη της ευρωπαϊκής γεωργίας κτλ. Τι θέση έχει η πρόεδρος της ΕΟΚ; Αντιδρά και εδώ σε δευτερεύοντα (αν και ουσιαστικά) θέματα όμως ο προτεινόμενος φόρος κατανάλωσης στις λιπαρές ουσίες (με τα έσοδά του θα ενισχυθεί η κατανάλωση ελαιόλαδου...), στα μεγάλα όμως ζητήματα δεν έχει ιδιαίτερα ακουστεί, και είναι άγνωστο τι επιδιώκει ως μέλος ή ως πρόεδρος.

ΑΛΛΑ μεγάλη συζήτηση γίνεται και για τις «νέες (κοινοτικές) πολιτικές» που πρέπει να αναπτύξει η Κοινότητα σε διάφορους τομείς: βιομηχανία, ενέργεια, έρευνα, τεχνολογία, μεταφορές κτλ.

ΛΙΓΑ είναι γνωστά για το τι υποστηρίζουν ή προωθούν οι έλληνες πρόεδροι στις σχετικές συναντήσεις ή διαπραγματεύσεις. Αν υπήρχε κάποια συνεκτική συνολική πρόταση θα την ξέραμε (όπως μάθαμε πρόσφατα γαλλικές ή βρετανικές θέσεις). Φοβάμαι ότι και εδώ απλώς περιμένουμε να υποβληθούν οι θέσεις των άλλων για να υποβάλουμε... τροπολογίες. Όπως λ.χ. και σε άλλες περιστάσεις, το φοιτητικό κίνημα έχει σφραγίσει κάποιες συμπεριφορές.

ΑΞΙΖΕΙ πάντως να υπενθυμιστεί, ως προς το πνεύμα της κοινοτικής στρατηγικής της κυβέρνησης, η θριαμβολογία που διοχετεύθηκε προ μηνών στον Τύπο όταν η Ελλάδα κατάφερε να μην εφαρμοστεί εδώ μια πολιτική που προέβλεπε την ανάπτυξη αεροπορικών συγκοινωνιών ανάμεσα σε επαρχιακές πόλεις των χωρών - μελών της Κοινότητας. Έτσι, λέχθηκε τότε, «εξασφαλίσθηκαν τα δικαιώματα της Ολυμπιακής». Δηλαδή η αεροπορική σύνδεση μας πούμε Καλαμάτα - Παλέρμο δεν θα μπορεί να γίνει (για 10 χρόνια και ίσως με παράταση για άλλα 10) για να «εξασφαλισθεί» η Ολυμπιακή. Μα από ποιον κίνδυνο; Ποιος την εμποδίζει να ζητήσει να κάνει η ίδια τη γραμμή αυτή ή να την μοιραστεί με μια σικελιανή εταιρία; Και γιατί η αποκεντρωμένη ανάπτυξη της

Καλαμάτας με τον, εξ Ιταλίας τουρισμό ή τις ανταλλαγές με το Παλέρμο είναι κακό πράγμα; Και αν δεν είναι «κακό», γιατί να υποτάσσεται σε κάποια υποθετικά και συζητήσιμα συμφέροντα της «Ολυμπιακής»; Μυστήρια χωρίς απαντήσεις ή διευκρινίσεις.

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ κανείς να πολλαπλασιάσει τα παραδείγματα ανυπαρξίας πολιτικής, στενά κοινοτικής ή γενικότερης στρατηγικής μέσα στα κοινοτικά πλαίσια. Που είναι η πολιτική αξιοποίηση των συμφωνιών της Λομέ όπου οι ελληνικές εταιρίες θα είχαν κατ' αρχήν προνομιακή μεταχείριση; Τα σχέδια ανάπτυξης αυτοκινητόδρομων και κυρίως σιδηρόδρομων; Η, επιτέλους, προώθηση των «ομάδων παραγωγών» που μόνο τους ελλάτωμα είναι ότι τις καταδικάζει, για αδιευκρίνιστους λόγους, το ΚΚΕ; κτλ. κτλ.

Η ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ όλων των πιο πάνω απουσιών στοιχειοθετεί τα όσα αρχικά διατυπώθηκαν ως προς το αν υπάρχουν ή είναι δυνατόν να υπάρξουν «επιτυχίες» της ελληνικής προεδρίας στην ΕΟΚ. Δεν υπάρχει ούτε γενική ούτε σύνολο μερικότερων κοινοτικών πολιτικών, όπως εξάλλου φαίνεται και στην παντελή έλλειψη σχετικών αναφορών στα περισσότερα επίσημα κείμενα (πεντατές, προγραμματικές δηλώσεις υπουργών κτλ.) Και ως εκ τούτου δεν μπορούν να υπάρξουν και σχετικές «επιτυχίες».

ΑΥΤΟ δεν αλλάζει από την σχετικά ομαλή τεχνική διαχείριση των προβλημάτων από στελέχη, συμβούλους ή και υπουργούς, που εξάλλου περιβάλλονται θελημένα ή αθέλητα και από τον μανδύα της τεχνοκρατίας, της ουδετερότητας ή ακόμη και της απολιτικότητας.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ η γενική εντύπωση εντείνεται και από εμφανείς τάσεις σε υψηλά κυβερνητικά ή κομματικά κλιμάκια για υποτίμηση της κοινοτικής διάστασης, για επίρριψη στην Κοινότητα των εδώ αδυναμιών, για επιστροφή στην παλιά καλή εποχή της υπόσχεσης - απειλής περί εξόδου από την ΕΟΚ και άλλα παρόμοια, αφέλη και επικίνδυνα.

ΣΤΗΝ ΠΙΟ πάνω ανάλυση δεν αναφέρθηκα στις παρατυπίες, στις κουτοπονηριές ή τις αγαρμποσύνες στην καθημερινή διαχείριση της προεδρίας: διαρροές στον Τύπο από τις συναντήσεις για την «ευρωπαϊκή πολιτική συνεργασία», διαδικαστικές καταχρήσεις σε ορισμένα συμβούλια, δημοσιοποίηση προτάσεων προτού φτάσουν στους αποδέκτες τους κτλ. Ούτε στα όσα θεαματικά (συνά απαράδεκτα ή γελοία) που απασχόλησαν τον Τύπο όπως η υπόθεση της κατάρριψης του νοτιοκορεατικού Τζάμπο ο πανικός από την καθόλα ομαλή κοινοβουλευτική διαμάχη στο Στρασβούργο, η ιερή αγανάκτηση από μια παραγραφήλα σ' ένα κείμενο του Ευρωκοινοβουλίου κτλ. Όχι μόνο για να μην υποκύψω στο διαεντυπωσιασμό εκβιασμό, αλλά γιατί και ότι το υπερβολικό είναι και ασήμαντο.

□

Κυκλοφορεί
σε Γ' έκδοση
τό γνωστό
**«ΜΕΓΑ
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΛΕΞΙΚΟ»**

Θ. ΤΣΑΒΕΑ
4 τόμοι - 4.000 σελίδες

Εκδόσεις ΤΣΑΒΕΑ
Σταδίου 48 - Αθήνα 131 - Τηλ. 3218257
Παπαδιαμαντοπούλου 13 - Αθήνα 612 -
Τηλ. 7214931

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό άστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στό τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλατε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμίου
Βαλασαμώνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 - 3635419.

ΕΝΤΟΣ ΕΚΤΟΣ & ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ

ΓΡΑΜΜΟΥ ΒΙΤΣΙ. Ετήσιες αναμνηστικές καταλήψεις. Αναφορά —με μικρή καθυστέρηση— στην εφετεινή. Την τιμήσε με τη συμμετοχή του ο επί Μαρουδικών υποθέσεων υφυπουργός της ΝΔ κ. Αθανάσιος Κ. Τσαλδάρης. Σύμφωνα όμως με «δημοσιογραφικές πληροφορίες» η βάσκανος μοίρα του επεφύλαξε άγρια λαχτάρα. Το εορταστικό κλίμα χάλασε γρήγορα. Πιστοί της κοινοβουλευτικής και ορκισμένοι της εξωκοινοβουλευτικής Δεξιάς αντάλλαξαν απρεπείς κουβέντες —«περί μητρός τε και πατρός τε...»— και ανελέητο βρωμόξυλο. Ντομάτα δε —εξ εκείνων που οι μανάβηδες λένε «για σάλτσα» σε αντιδιαστολή με τις άλλες «για τη σαλάτα» —διέγραψε τροχιά και λάβωσε κατάστημα το κομψό κουστουμάκι του Νανά. Η θλιβερή είδηση παρεκίνησε συνεργάτη της σελίδας να γράψει στο τραγικό θύμα το γράμμα που ακολουθεί.

«Νανά

Λυπήθηκα πολύ για το μασκαραλίκι. Νανά δεν γνωρίζομαστε μα —με όλο το θάρρος— ήθελές τα κι έπαθές τα. Εορτασμούς περιμένεις Νανά σ' αυτή τη σύναξη; Λυπάμαι για την κρίση σου. Θρήνους έπρεπε να περιμένεις και κοπετούς. Γιατί μόνο οι θρήνοι και οι κοπετοί Νανά ταιριάζουν στους μικροσταυροφόρους της χαμένης —Ιερουσαλήμ— εξουσίας που εξασφάλισε στους νικητές του και στα παιδιά των νικητών του ο Γράμμος. Οι μεγαλοσταυροφόροι έφαγαν με χρυσά κουτάλια. Είδες ίχνος μεγαλοσταυροφόρου στο Γράμμο Νανά. Είναι χορτάτοι για εκατό χρόνια. Και τα παιδιά τους συναγελάζονται τώρα στις κλαδικές με τα παιδιά των «ΕΑΜοβουλγάρων». Τους μικροσταυροφόρους να κλαις Νανά. Πού τώρα κοκαλάκια για γλύψιμο; Πού τώρα θυρωρεία δημοσίων κτηρίων με διορισμούς κατ' αποκλειστικότητα; Πού τώρα επιδοτήσεις εντύπων εθνικού φρονηματισμού; Πού τώρα μηνιάτικα για —αντικομμουνιστικές— σταυροφορίες;

ΔΑΚΤΥΛΙΔΟΣΤΟΜΙΕΣ

- «Άφησε τη σκυτάλη, αλλά το κενό που άφησε μάλλον θα μείνει ανεκπλήρωτο». Μεταθανάτια λεζάντα σε προθανάτια φωτογραφία της Λαμπέτη στην «Ακρόπολη».
- «Το γεγονός που εντυπωσιάζει πριν απ' όλα είναι ότι σ' όλο το μήκος της επαναστατικής του σταδιοδρομίας βρέθηκε πάντα σε ανώτερες και ανώτατες κομματικές θέσεις».

Πού τώρα πρόσβαση στα μυστικά κονδύλια; Πείνα Νανά. Πείνα και καταφρόνια. Και επειδή Νανά όπου φτώχεια εκεί και γκρίνια, είπαν ετούτοι, είπαν κι οι άλλοι —Νανά δεν είχαν μεγαλώσει και με γκουβερνάντες— και φαγωθήκανε οι δόλιοι οι μικροσταυροφόροι αναμεταξύ τους. Φουκαράδες Νανά. Φουκαράδες όμως ξεφουκαράδες πάνω στη φτώχεια τους θυμηθήκανε Νανά πως εσύ —λέει— την είχες —τότε— κάνει —λέει— με το συμπάθειο κοπάνα. Αν και στρατεύσιμος —λέει— κάθισες —λέει— κι έβγαλες εφημερίδα σε καιρούς πολέμου για να δίνεις —λέει— κουράγιο στους διμοιρίτες, από την Αθήνα, λέει. Και είπαν οι μικροσταυροφόροι της άλλης όχθης:

— Τι θέλει τώρα ο κουραμπιές; Και σου σηκώσανε Νανά τις ντομάτες. Αχ μωρέ Νανά. Μπαμπά πρωθυπουργό είχες. Μεγαλύτερο γλύψιμο δεν υπήρχε. Δεν έκλαιγες κομμάτι να σε κάνει και σένα διμοιρίτη; Μια μάχη θα καρδιοχτύπαγες, πέντε θα γράφονταν στο φάκελό σου Νανά. Έτσι γίνεται συνήθως με τους φακέλους των νικητών. Δε διάβασες τι κατέθεσε ο αεροπόρος Τάσος Μήνης μάρτυρας —το περασμένο Σάββατο— στη δίκη Δούκα-Σκαρμαλιωράκη; Είπε ο Μήνης: —«Στο δικό μου φάκελο αναφέρεται ότι πήρα μέρος στη μάχη του Φιλοπάππου, στον εμφύλιο. Τους φακέλους τους έκαναν μόνοι τους τότε κατά το Γιάννης κερνά Γιάννης πίνει (...) Κάποτε ένας αξιωματικός πήρε το βραβείο ανδρείας για μια μάχη και το επέστρεψε πίσω. Γιατί δεν ήταν μάχη εκείνη. Είχε γίνει κατά λάθος!».

Κατάλαβες Νανά τι έχασες; Πλάκα θα είχες τώρα τα παράσημα και πού να τολμούσαν ν' αγγίζουν ντομάτα οι Μ-Α (Μαχητές-Λοκ) της άλλης όχθης. Νανά είσαι ο άνθρωπος των χαμένων ευκαιριών».

ΦΕΣΤΙΒΑΛ πολιτικών εφημερίδων και νεολαίων. Φεστιβάλ «Αυγής» 1983. Το Σάββατο 17 Σεπτεμβρίου —προτελευταία μέρα του Φεστιβάλ—

μου τηλεφωνεί πρωί πρωί ο Δημήτρης: — Διάβασες την «Αυγή»; Απόψε πρόκειται να μιλήσει στο Φεστιβάλ της «Αυγής» ο Κύρκος, και η «Αυγή» —που περιγράφει τα χθεσινά, που αναγγέλλει τα αποψινά που προαναγγέλει τα αυριανά, του Φεστιβάλ— για τον Κύρκο δεν λέει κουβέντα...

— Αποκλείεται— απαντώ στο Δημήτρη —κλείνω και τρέχω ν' αγοράσω την «Αυγή» για να σου αποδείξω πόσο στραβός είσαι.

Έκλεισα, έτρεξα κι αγόρασα την «Αυγή». Ο Δημήτρης είχε δίκιο. Η «Αυγή» είχε ξεχάσει την εμφάνιση του Κύρκου στο Φεστιβάλ. Μόνο στο «Σημερινό πρόγραμμα» στη 5η σελίδα ανακάλυψα στα ψιλά:

«8.15: Το ροκ συγκρότημα Φατμέ.

8.15: Συζήτηση για την ΕΟΚ με τον Ευρωβουλευτή του ΚΚΕ Εσωτερικού Λεωνίδα Κύρκο (...)

Ανταμώνουμε στις 8 ακριβώς— με το Δημήτρη και πιάσαμε καρέκλες στην κεντρική πίστα, όπου την προηγούμενη βραδυά ο Νίκος Καϊμάκης συντόνισε μια επιτυχημένη συζήτηση με τον Χατζηβασιλείου, τον Κοκοράκη, τον Χατζησωκράτη και τον Παππά. Στις 8.15 τα μεγάφωνα της επιτροπής του Φεστιβάλ μας έβγαλαν από την πλάνη:

— Σε λίγο στην κεντρική πίστα θα εμφανιστεί το συγκρότημα Φατμέ. Στην πίστα (1) αρχίζει η συζήτηση για την ΕΟΚ. Παίρνουν μέρος...

— Ξέρεις που είναι η πίστα I; με ρωτά ο Δημήτρης.

— Θα ρωτήσω και θα σου πω του απαντώ.

— Ρώτησε, με την ευκαιρία, αν θέλεις ποιος χειρίστηκε στο Φεστιβάλ την περίπτωση Κύρκου και την περίπτωση Φατμέ.

Ρώτησα, έμαθα και έτρεξα στο Δημήτρη:

— Η δουλειά έγινε από την Οργανωτική Επιτροπή.

— Μπράβο —μου λέει ο Δημήτρης— Πρότεινέ τους να βγάλουν τη Φατμέ και στην Ομόνοια —τον Ιούνιο— στη συγκέντρωση για τις Ευρωεκλογές. Θα έχει μεγάλο σουζέ.

Από τη νεκρολογία για το Λ. Στρίγγο στην «Επιστημονική Σκέψη».

• «Εις αυτό να μας απαντήσει ο πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου ως πλέον νομικός».

Από την προσωπική συμβολή του «συντονιστή» της αξέχαστης συζήτησης για το «Εθνικό Σύστημα Υγείας» στα «Ανοιχτά χαρτιά».

• «Ο κ. Ιωάννης Λυκοσκούφης ως

επίσημον μέλος της Παγκοσμίου και Ευρωπαϊκής Θανατολογίας, ανεχώρησεν εις Φινλανδία και Γαλλία ινα παραστεί εις το εκεί συνέδριον. Κατά την απουσίαν του τον αναπληρεί εις το γραφείον ο υιός του Κωνσταντίνος Ι. Λυκοσκούφης».

Καταχώριση στις αθηναϊκές εφημερίδες συμπολίτη ιδιοκτήτη γραφείου κηδειών που αυτοανωτατοποιήθηκε σε θανατολόγο και σύνεδρο.

Σ' ευχαριστούμε ω Ριζοσπάστη!

Μπορεί ένας λιβελος να προκαλέσει μία δημοσιογραφική επιτυχία; Μην βιάζεστε να απαντήσετε αρνητικά, πριν ακούσετε την καταπληκτική ιστορία που μας συνέβη τις τελευταίες μέρες:

Ακριβώς δεκαπέντε μέρες πριν στις 16 Σεπτεμβρίου 1983, ο «Ριζοσπάστης» δημοσίευσε σε περιοπτη θέση στην τρίτη σελίδα, ένα άρθρο με τον... εξεζητημένο και πρωτότυπο τίτλο «Έκφραση ανησυχίας μπροστά στην ανοδική πορεία του ΚΚΕ - Σε έξαρση η επίθεση εναντίον του» με υπογραφή Π. Λαφαζάνης. Η μακροσκελέστατη ανάλυση που ακολουθούσε ασχολείτο στο μεγαλύτερο μέρος της με ένα άρθρο του ANTI το οποίο δημοσιεύσαμε ένα μήνα πριν με τον τίτλο «ΚΚΕ - Μετά τη διαγραφή των τεσσάρων, 4 νεοδογματικοί κερδίζουν έδαφος».

Όταν βέβαια λέμε ότι ασχολείτο, εννοούμε... αλά ΚΚΕ. Καμία νύξη για τα όσα γράψαμε, αλλά γινόταν η αναγωγή του άρθρου μας σε μέρος ενός μυστηριώδους σχεδίου της αντίδρασης. Το σενάριο —επαναλαμβανόμενο επί χρόνια και βαρετό— ήταν ικανό να πείσει όσους, αντί για το μαρξισμό χρησιμοποιούν ως θεωρητικό όπλο τη σκέψη... του Ζεράρ ντε Βιλιέ, συγγραφέα του SAS. Αντιγράφουμε:

«Θορυβημένος παράγοντας, που έχει στενούς δεσμούς με τον υπερατλαντικό σύμμαχο» είπε: «αν το ΚΚΕ ανεβαίνει πώς θα μπορέσουμε να ποδηγετήσουμε αθέμιτες πλευρές της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ; Και κυρίως πώς θα μπορέσουμε να αποφύγουμε την έξαρση των λαϊκών αγώνων που μπορούν να βγάλουν τα πράγματα έξω από κάθε ανεκτή τροχιά;» «Τέτοιοι προβληματισμοί —συνεχίζει ο «Ρ»— πανικοβάλλουν σχεδόν τις φιλομονοπωλιακές και φιλοϊμπεριαλιστικές δυνάμεις... Η αμηχανία της αντίδρασης γρήγορα μετατράπηκε σε απόφαση να ενεργοποιηθεί τις δυνάμεις της σε μία εξόρμηση αντιπερισπασμού κατά του ΚΚΕ κινώντας σιγά σιγά τα σχετικά νήματα».

(Η εικόνα μας θυμίζει τον αρχηγό της Αγγλικής Αντι-κατασκοπείας που φωνάζει στο γραφείο του, τον Τζαϊνς Μπόντ).

Μόλις, λοιπόν, η αντίδραση αποφάσισε να «ενεργοποιήσει τις δυνάμεις της», σκέφθηκε πρώτο και καλύτερο (όχι, όχι την «Ελεύθερη Ώρα») αλλά το... ANTI!!

Μόνο το τελευταίο διάστημα 3 έντυπα (ποια άλλα;) το περιοδικό «ΕΝΑ», το «ANTI» και φυσικά η «Αυγή» δημοσίευσαν με τις απαραίτητες παραλλαγές ενδοσκοπήσεις νοσηρής φαντασίας για το Κόμμα μας που όμως στο κεντρικό τους σενάριο ήταν πανομοιότυπες, προδίδοντας έτσι την κοινή πηγή της προέλευσής τους.

Οι επιδιώξεις των σχετικών δημοσιευμάτων είναι σαφείς.

Έτσι, και μετά την ταύτιση του «ANTI» με την «Αυγή» (η οποία δεν είχε γράψει τίποτα σχετικό αλλά παίζει σχεδόν πάντα στο έργο και την έχουν συνηθίσει οι θεατές) και το «ΕΝΑ» (το οποίο είχε δημοσιεύσει άλλες πληροφορίες —ορισμένες βέβαια λαθεμένες— οι οποίες ταυτίζονταν με αυτές του ANTI σε... ένα όνομα στελέχους του ΚΚΕ), η ανάλυση των επιδιώξεων «ήταν σαφής». Η πανικοβλημένη αντίδραση σκέφθηκε να μας βάλει όλους μαζί να γράψουμε, για να μειωθεί το κύρος του ΚΚΕ κτλ., κτλ. Να ποιους έβαλε:

«Βέβαια είναι γνωστός ο τρόπος που γράφονται αυτά τα σοβαροφανή κείμενα. Αρκεί να δοθεί η σχετική παραγγελία. ... Γνωστοί ασφαλώς και οι δίοδοι, οι επώνυμοι ή αφανείς δημιουργοί των μυθοπλαστικών αρθριδίων. Επειδή η επιχείρηση δε βρίσκει ανταπόκριση στη μεγάλη μερίδα των υπεύθυνων δημοσιογράφων (Σ.Σ. Εννοούνται εδώ οι δημοσιογράφοι των οποίων οι εκδότες έχουν συνάψει μορατόριουμ με το ΚΚΕ) δίνουν το παρών αυτοί που τάχτηκαν να φυλάνε τις Θερμοπύλες από τον «κίνδυνο» του ΚΚΕ. Είναι εκείνοι με τις περίεργες διασυνδέσεις. Είναι επίσης, οι άνθρωποι που νομίζουν ότι στον α-

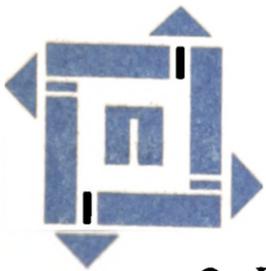
ντικομμουνισμό βρίσκεται ο εύκολος δρόμος των ανίκανων για να κατακτήσουν μια θέση στο επάγγελμα μέσα στο οποίο αυξάνεται ο συναγωνισμός τελευταία. Είναι τέλος κι αυτοί, οι χειρότεροι, (Σ.Σ. Εδώ είμαστε) δυστυχώς που η καλογερίστικη εμπάθεια προς το ΚΚΕ, τους έχει γίνει πια σύνδρομο και δεν τους αφήνει ήσυχους ούτε στις πιο προοδευτικές εκλάμψεις τους.

Και το άρθρο αφού συνέχιζε με τη λαϊκή παροιμία που δεν λείπει από κανένα σχετικό κείμενο του ΚΚΕ («Το ψέμα έχει κοντά ποδάρια»), τελειώνει με ιδεολογικές παραινέσεις και το Happy-end κλείσιμο ότι το σχέδιο της αντίδρασης θα πέσει το κενό και όλα θα πάνε καλά.

Μα θα πείτε τι σχέση έχουν όλα αυτά με τη δημοσιογραφική επιτυχία; Απλώς σκεφτήκαμε: ο άνθρωπος είναι σοβαρός και —εκτός αν έχει... παρακρούσεις— δεν μπορεί να γράφει χωρίς κάποιο λόγο τέτοιες αηδίες. Έπειτα, γιατί τόσο καθυστερημένη (είχαν περάσει 15 μέρες από το δικό μας άρθρο) απάντηση από τον συνήθως λαλίστατο «Ρ», και κυρίως γιατί την ίδια μέρα που κυκλοφορούσε το προηγούμενο τεύχος του ANTI; Όποιος έχει παρακολουθήσει κομματικά φροντιστήρια, μπορεί να κατάλαβε ότι ο «Ριζοσπάστης» πήγαινε «να προλάβει» —εν είδει αντιπερισπασμού— κάποιο δημοσίευμα που εμείς όμως στο προηγούμενο τεύχος δεν είχαμε.

Αποφασίσαμε, λοιπόν, να ψάξουμε και ανακαλύψαμε την ιστορία των νέων διαγραφών.

Περιμένοντας να μάθουμε σε ποιο σχέδιο της αντίδρασης για την απομάκρυνση των νέων από την οργανωμένη πάλη και τα κόμματα αλλά και τη γελοιοποίηση του σοσιαλισμού, οφείλεται η διαγραφή 13 ατόμων επειδή ζήτησαν περισσότερα στοιχεία για τη διαγραφή συντρόφων τους, αφιερώνουμε εξαιρετικά στον Π.Α. το διπλανό άρθρο...

Βιβλιοπωλείο «ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ»

Μέτωνος 62, Χολαργός 1η παράλληλος της Μεσογείων,
τρίτη στάση, τηλ. 32.34.270

- Κάτι νέο στο χώρο του βιβλίου
- Αναγνωστήριο
- Παιδική γωνιά
- Αυστηρή επιλογή βιβλίων
- Εκπτώσεις
- Ειδικές προσφορές

ΚΑΛΕΝΤΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.

Στο ΚΚΕ διαγράφονται δεκατρείς
επειδή ζήτησαν εξηγήσεις για τη διαγραφή των «τεσσάρων»
«Η μάχη της ποιότητας» συνεχίζεται...

του Στέλιου Κούλογλου

Μόλις δύο μήνες μετά τη διαγραφή των «τεσσάρων» και τις άλλες αποχωρήσεις ή διαγραφές στελεχών και μελών του ΚΚΕ που επακολούθησαν, η «επιχείρηση ποιοτική βελτίωση» συνεχίζεται «αταλάντευτα» μέσα στο ΚΚΕ.

Σύμφωνα με νέες, αποκλειστικές πληροφορίες του ANTI, δεκατρία ακόμα στελέχη και μέλη του ΚΚΕ, υπήρξαν θύματα των εκκαθαρίσεων της ηγεσίας. Αυτή τη φορά δεν είχαμε κατηγορίες ούτε για «φραξιονιστική δραστηριότητα» ούτε για συνομιλίες με... άλλες πολιτικές δυνάμεις. Απλώς οι «δεκατρείς» που ανήκαν στην ΚΟ Καλαμακίου του ΚΚΕ, υπέπεσαν στο βαρύ πειθαρχικό παράπτωμα να ζητήσουν περισσότερες εξηγήσεις και στοιχεία για τις πρόσφατες διαγραφές των Ν. Μπίστη, Θ. Γιαλκέτση, Γ. Αντωνίου και Μ. Τρανταλίδη.

*

Πράγματι, πριν μερικές εβδομάδες, έξι στελέχη και μέλη της ΚΟ Καλαμακίου, πρότειναν στην καθοδήγησή τους να συζητηθεί σε μία Γενική Συνέλευση το θέμα των τεσσάρων. Στην σχετική επιχειρηματολογία, υποστήριξαν ότι κανένα από τα στοιχεία που ημιεπισήμως διοχετεύθηκαν στη βάση για να δικαιολογήσουν τις διαγραφές (επαφές με Μάρκο Βαφειάδη για ενιαίο ΚΚΕ και συγκέντρωση 600 υπογραφών) δεν είχαν τεκμηριωθεί και το μόνο που είχε απομείνει ήταν η περιφημη συνάντηση με τον... Λ. Κύρκο.

Το αίτημα αυτό —αφού συνάντησαν τη σιωπή ή την αρνητική απάντηση της ηγεσίας— αποφάσισαν να το θέσουν σε μία Γενική Συνέλευση της ΚΟ. Όπως είχαμε γράψει ένα μήνα πριν στο ANTI (στο άρθρο με τους «νεοδογματικούς»), η ηγεσία του ΚΚΕ είχε αποφασίσει ότι όσες ερωτήσεις διατυπώνονται σχετικά με τις διαγραφές, πρέπει να θεωρούνται ότι εκφράζουν γενικότερα «ιδεολογικά

προβλήματα» των μελών που τις υποβάλλουν και επομένως η συζήτηση πρέπει να γίνεται όχι για το συγκεκριμένο θέμα αλλά εφ' όλης... της ιδεολογικοπολιτικής πλατφόρμας του κόμματος.

Όπερ και εγένετο... Τα έξι μέλη αρνήθηκαν να απολογηθούν, αναμασώντας την πλατφόρμα και μετά απ' αυτό η καθοδήγηση έκανε πρόταση να διαγραφούν λόγω... «ιδεολογικών προβλημάτων»!!! Αυτό προκάλεσε την αποχώρηση των έξι ερωτώντων και άλλων επτά που αποφάσισαν να τους συμπαρασταθούν. Οι εναπομείναντες διέγραψαν και τους δεκατρείς και μία ακόμη εστία «μόλυνσης» ξεκαθαρίστηκε...

Η «ποιοτική βελτίωση»

Φυσικά στη συγκεκριμένη, περίπτωση, δεν έχουμε να κάνουμε με την επιβολή μιας σκληρής εσωκομματικής πρακτικής, που υποστηρίζεται μόνο από τους «νεοδογματικούς». Όπως είχε δηλώσει ο ίδιος ο Χαρ. Φλωράκης αμέσως μετά το θόρυβο για τους τέσσερεις, διαγραφές έπρεπε «*άν χρειασθεί να γίνουν κι άλλες*» ώστε να δοθεί η μάχη της «ποιοτικής βελτίωσης» του κόμματος.

«Νεοδογματικοί», «Φλωρακινοί», και «ανανεωτικοί» φαίνεται να συμφωνούν, ότι η «μάχη της ποιότητας» δεν μπορεί —φυσικά— να γίνει με την ανάπτυξη της εσωκομματικής δημοκρατίας και την ελεύθερη συζήτηση των εκκρεμών προβλημάτων, αλλά με την απομάκρυνση των διαφωνούντων και την εξασφάλιση της σιωπής όλων όσων θα μπορούσαν να εκφράσουν κάποια διαφορετική άποψη.

Η ηγετική ομάδα του ΚΚΕ προπαγανδίζει σε όλους τους τόνους, ότι η επιρροή του κόμματος αυξάνεται συνεχώς. Στην πραγματικότητα η ίδια —κι ανεξάρτητα από τη φθορά που θα εισπράξει από το ΠΑΣΟΚ— συμπεριφέρεται αμυν-

τικά, σαν να περιβάλλεται από χίλιους εχθρούς: Η πρόσφατη συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής διαπιστώνει υποτίμηση της ευρωκομμουνιστικής επιρροής στις γραμμές του κόμματος' σε κατ' ιδίαν συζητήσεις ηγετικά στελέχη αναρωτιούνται πώς θα αποφευχθεί η ενσωμάτωση των επιμέρους κινήματων που ελέγχει το ΚΚΕ από τις κυβερνητικές επιλογές' σε διεθνές επίπεδο διαπιστώνεται ένταση της ψυχροπολεμικής επιθετικής πολιτικής των ΗΠΑ.

«*Το κόμμα δυναμώνει* —έλεγε πριν 50 περίπου χρόνια ο Στάλιν— *όταν ξεκαθαρίζει από τα οππορτουνιστικά στοιχεία*». Η σταλινική αυτή συμπλήρωση του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού, η οποία θεωρητικοποίησε την αυτοαπομόνωση και το αυταρχικό εσωτερικό καθεστώς των ΚΚ, φαίνεται ότι εξαντλεί και τις θεωρητικές εμβασύνσεις της σημερινής ηγεσίας του ΚΚΕ.

Αν όμως όλα αυτά μπορούσαν τότε να εξηγηθούν με τις καθυστερημένες κοινωνικές δομές της ΕΣΣΔ ή την ιμπεριαλιστική περικύκλωση, σήμερα, τριάντα σχεδόν χρόνια μετά το 20ο Συνέδριο, τείνουν να πάρουν το χαρακτήρα της καρικατούρας ή της αυτοκαταστροφικής μανίας. Ας μην μέμφεται το ΚΚΕ τον Μάνο Χατζιδάκι για παράδειγμα, που καλεί τους νέους να εγκαταλείψουν τα κόμματα, όταν το ίδιο διώχνει ανθρώπους από τις γραμμές του για ασήμαντη αφορμή και —το κυριότερο— κάνει ότι μπορεί για να δημιουργήσει τάσεις απέχθειας προς την πολιτική και την οργανωμένη δράση.

Με όλα αυτά δεν θέλουμε φυσικά να πούμε ότι το ΚΚΕ δεν είναι μαρξιστικό κόμμα. Ίσα-ίσα νομίζουμε ότι έχει κατανοήσει πολύ καλά την αρχή της διαλεκτικής για τη μετατροπή της ποσότητας σε ποιότητα. Δηλαδή όσο πιο λίγοι, τόσο πιο καλοί...

ΕΙΝΑΙ μάλλον κοινή πεποίθηση στην Αριστερά ότι δεν μπορεί να αδιαφορεί για τις εξελίξεις στον αστικό πολιτικό χώρο και ιδιαίτερα στο βασικό κομματικό εκφραστή του, τη «ΝΔ». Διότι έχει γίνει απόλυτα σαφές ότι η συνολική πολιτική ζωή της χώρας και οι στρατηγικές των κομμάτων της Αριστεράς επηρεάζονται σημαντικά από τη μορφή των εξελίξεων στο αστικό πολιτικό φάσμα.

ΒΕΒΑΙΑ, η γενικότερη ρευστότητα των κοινωνικών δυνάμεων και

των πολιτικών σχημάτων δεν έχει αφήσει αλώβητη τη «ΝΔ», η οποία τελεί σε μια παρατεταμένη κρίση, «κρίση φυσιολογίας» που είχε εκδηλωθεί πριν ήδη τις εκλογές του '81. Έτσι λοιπόν, κάθε δημοσιογραφική προσέγγιση είναι υποχρεωμένη να καταγράψει μια συγκυρία που μπορεί να ανατραπεί αν τα δεδομένα που τη διαμορφώνουν μεταλλαγούν, έστω και λίγο στην αλληλεπίδρασή τους.

Η ΕΡΕΥΝΑ του Άκη Κοσώνα δεν

φιλοδοξεί παρά να περιγράψει με ακρίβεια τη σημερινή ατμόσφαιρα, τις ομαδοποιήσεις και τα ενδεχόμενα σε ένα κόμμα, που από τη μεριά του αναζητά τον εαυτό του.

ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ της έρευνας αυτής ο Βασίλης Ξυδιάς αναζητά το πραγματικό κοινωνικό έδαφος και τη διαμόρφωση της συγκυρίας, όπου προτείνονται τα «σενάρια» της «ΝΔ». Για να δείξει με τη σειρά του, τα αδιέξοδα ενός ορισμένου τύπου πολιτικού «μάρκετινγκ»...

Το παιχνίδι της αρχηγίας

του Άκη Κοσώνα

Η «Νέα Δημοκρατία» βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή. Η πρόκληση της «Ακρόπολης» στις αρχές Σεπτεμβρίου, η συνέντευξη Ράλλη και οι «αποστάσεις» του από το κόμμα, οι φημολογίες περί υπογραφών για την απομάκρυνση του κ. Αβέρωφ από την αρχηγία φέρνουν και πάλι στο προσκήνιο την κρίση της ΝΔ.

Βέβαια, επιφανειακά, ως θέμα εμφανίζεται το ζήτημα της ηγεσίας. Αλλά δεν χρειάζεται ιδιαίτερα ασκημένη πολιτική σκέψη για να κατανοήσει κανείς την πολυπλοκότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το άλλοτε κυβερνητικό κόμμα που ακόμα δεν συνειδητοποίησε ότι είναι πια εκτός εξουσίας.

Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό ότι απ' αυτή τη βάση ξεκί-

νησαν τις παρατηρήσεις και τις θέσεις τους όλα τα στελέχη της «ΝΔ» με τα οποία συζητήσαμε κατά τη διάρκεια της έρευνάς μας, την «ανάγκη, δηλαδή, του επαναπροσδιορισμού της πολιτικής φυσιολογίας του κόμματος».

Κι όμως οι οργανικές αδυναμίες της παράταξης δεν επιτρέπουν να αναπτυχθεί στους κόλπους της ένας ιδεολογικοπολιτικός διάλογος —ή και σύγκρουση, που θα αποσαφηνίζε τα πράγματα στη μια ή την άλλη κατεύθυνση.

Γι' αυτό λοιπόν η γλώσσα στην οποία τελικά συνεννοούνται όλοι οι παράγοντες της «ΝΔ» είναι η γλώσσα των προσώπων, του είδους «ποιος θα είναι αρχηγός».

Σ' αυτό το επίπεδο λοιπόν θα προσπαθήσουμε και εμείς να

Συζήτηση με στελέχη

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΝΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ:

«Πολλές φορές, το μέσον είναι το μήνυμα. Αν προσπαθήσεις να περάσεις ένα καινούριο μήνυμα, από ένα παλιό μέσο, τότε, φθείρεται και το μήνυμα. Άρα, σε ένα βαθμό η ΝΔ έχει και πρόβλημα προσώπων, αλλά το καθοριστικό κατά τη γνώμη μου είναι το ξεκαθάρισμα κάποιας πολιτικής γραμμής. Το μεγάλο πρόβλημα της παράταξής μας, σ' όλη της την πολιτική ιστορία και πολύ πριν το '74, ήταν πως ποτέ δεν είχε να παρουσιάσει συγκεκριμένες ιδέες και ιδεολογία. Ταυτιζόταν με την εξουσία. Η ΝΔ ουσιαστικά έπαιζε το ρόλο του διεκπεραιωτή της εξουσίας προς το λαό, έχοντας συγκεντρώσει το μεγαλύτερο μέρος της οικονομίας, ήταν ο κυριότερος εργοδότης. Η νομή λοιπόν της εξουσίας, αντικαθιστούσε το πολιτικό πρόγραμμα, την ιδεολογία.

Είναι φανερό, πως πρέπει να δείξουμε, ότι έχουμε να προτείνουμε την εναλλακτική λύση για τα προβλήματα της χώρας. Αλλά για να συμβεί αυτό και να πει-

σθεί ο κόσμος, πρέπει να πείσουμε πρώτα εμείς για την ύπαρξη ιδεολογίας δικής μας, κομματικής, όχι κυβερνητικής ή εμπειρικής».

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ:

«Ο ρόλος μας στη σημερινή φάση, είναι δύσκολος. Οφείλουμε να κάνουμε τον Έλληνα ψηφοφόρο —τον εγωιστή Έλληνα, μην το ξεχνάμε— να παραδεχτεί ότι σε δύο χρόνια έκανε δύο λάθη: πρώτο, ότι έφυγε από τη ΝΔ και δεύτερο, ότι ψήφισε ΠΑΣΟΚ. Και είναι μεν διατεθειμένος να δεχτεί το δεύτερό του λάθος, το ότι ψήφισε ΠΑΣΟΚ δηλαδή. Αυτό το βλέπω, γυρνώντας όλη την Ελλάδα. Υπάρχει μια φανερή, έντονη δυσaréσκεια, μια απομάκρυνσή του από το ΠΑΣΟΚ. Ναι μα το λάθος του για την απομάκρυνσή του από την ΝΔ πώς να το παραδεχτεί, όταν δεν διαβλέπει τα στοιχεία εκείνα που θα τον έκαναν να ξαναγυρίσει σ' αυτήν;».

ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ:

«Για μένα το κύριο πρόβλημα του τόπου δεν είναι το ΠΑΣΟΚ αλλά η ΝΔ. Το κόμμα του κ. Παπανδρέου, αποδυναμώνεται καθημερινά, όσο περνάει ο καιρός, διαπερνάται όλο και περισσότερο από εσωτερικές διαμάχες και εσωκομματικές συγκρούσεις. Το ΠΑΣΟΚ φθείρεται εσωτερικά ολοένα και περισσότερο.

Νομίζω, ότι το ζήτημα είναι στο να μπορέσουμε να δώσουμε όχι μόνο προς τα έξω, αλλά και στην ίδια τη ΝΔ τη μορφή και το περιεχόμενο που της ανήκουν. Πρόκειται για ολόκληρη φιλοσοφικοπολιτική δομή που θα πρέπει να διαφοροποιηθεί και να προσαρμοστεί στις συνθήκες της εποχής. Όχι ευκαιριακά, μα ουσιαστικά, γιατί ουσιαστικές είναι και οι αλλαγές που συμβαίνουν σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Τι σημαίνει σήμερα «αστική τάξη» στην ελληνική κοινωνία; Ποιες είναι οι απαιτήσεις και οι βλέψεις του Έλληνα πολίτη που τείνει να διαμορφώσει μια κοινωνική και οικονομική τάξη με άτυπη ως σήμερα μορφή; Η

φωτίσουμε το πολιτικό παιχνίδι στους κόλπους της «ΝΔ».

Από την εκλογή που ανέδειξε σε ηγέτη τον κ. Αβέρωφ, πολλά έχουν αλλάξει: το κυριότερο είναι πως δεν υπάρχει πια ο κ. Ράλλης σαν διεκδικητής, έτσι ώστε οι ψήφοι του που κατά τον Δεκέμβριο του '81 μοιράστηκαν σε Στεφανόπουλο και Μπούτο, σήμερα θα παίξουν καθοριστικό ρόλο στις όποιες αλλαγές.

Το βέβαιο είναι πως οι υποψήφιοι είναι πάνω από δύο. Δεν είναι μόνο τα ονόματα των κ. Στεφανόπουλου, Μητσοτάκη, Μπούτου, εκείνα που συγκινούν και συγκεντρώνουν γύρω τους τους βουλευτές. Βασικό ρόλο στη διεκδίκηση της ηγεσίας θα διαδραματίσουν και άλλοι, που πιθανά, δεν θα θέσουν υποψηφιότητα για την αρχηγία, αλλά είναι σε θέση να προσφέρουν την επιρροή και τους ψήφους τους, εκεί που θα βρουν καλύτερα ανταλλάγματα. Το ερώτημα που κάποιος μπορεί να θέσει, είναι: τι είδους ανταλλάγματα; Τέτοια που έχουν να κάνουν με ιδεολογικές αρχές ή ανταλλάγματα «πρακτικά» σε κομματικά (ίσως και κυβερνητικά) αξιώματα;

Η «τρίτη λύση»

Ανεξάρτητα πάντως απ' αυτά, δύο είναι σήμερα οι γνωστές τάσεις που, απ' ό,τι φαίνεται, επικρατούν. Η περίπτωση του κ. Μητσοτάκη και του κ. Στεφανόπουλου. Αυτή που είναι σχετικά άγνωστη είναι η τάση της λεγόμενης «τρίτης λύσης». Η «τρίτη» αυτή λύση που εμφανίζεται αρκετά ασαφής, εκφράζεται κυρίως από τους «κεντρώους» (όπως εμφανίζονται) βουλευτές της ΝΔ. Χαρακτηριστικοί της εκπρόσωποι οι κ. Ανδριανόπουλος, Έβερτ και Τζανετάκης. Άγνωστος ο αριθμός των βουλευτών που βρίσκονται κοντά σε αυτή τη λύση. Οι πληροφορίες, μιλούν για είκοσι, ίσως και περισσότερους.

Αναρωτιέται κανείς, οι αγνώστου αριθμού βουλευτές οπαδοί της τρίτης λύσης προς τα που θα στραφούν, αν δεν καταφέρουν να συγκροτήσουν ευπρόσωπη σε αριθμό παρουσία. Με τις σημερινές συνθήκες, οι εναλλακτικές τους λύσεις είναι δύο: Στεφανόπουλος και Μητσοτάκης. Ο κ. Μπούτος που κι αυτός κινείται στο χώρο της «τρίτης λύσης», πιθανότατα θα υποστηρίξει την υποψηφιότητα του κ. Στεφανόπουλου (ήδη ελέγχει μια ομάδα 11-15 βουλευτών) μια και οι ελπίδες του για δική του

εκλογή στη θέση του αρχηγού της ΝΔ είναι αυτή τη στιγμή περιορισμένες.

Οι ομαδάρχες

Οι σφυγμομετρήσεις σήμερα, φέρουν τον κ. Μητσοτάκη να ελέγχει περίπου 40 βουλευτές. Η περί τον κρητικό πολιτικό συνένωση, δεν διακρίνεται καθόλου για την ομοιογένειά της, και για τις ειλικρινείς ανανεωτικές προθέσεις της. Φανερά, ο Κων. Μητσοτάκης, δεν διστάζει να φλερτάρει με τους βασιλικούς του κόμματος και να υπόσχεται δεξιά κι αριστερά αντιπροεδρίες και υπουργεία. Από διεκδικητή της ηγεσίας λέγεται χαρακτηριστικά, πως «ο Μητσοτάκης έχει υποσχεθεί 5 αντιπροεδρίες και 150 υπουργεία». Είναι ιδιαίτερα ευάλωτη και αμφιλεγόμενη η περί τον Μητσοτάκη συσπείρωση, μια και οι βουλευτές που τον πλαισιώνουν προέρχονται από διαφορετικές πολιτικές αφετηρίες και δεν διακρίνονται για την σταθερότητά τους σε κάποια οράματα. Άλλωστε, οι περισσότεροι, δεν κατάγονται από το χώρο του κέντρου (όπως ίσως θα περίμενε κανείς), αλλά από την τέρως Αβερωφική δεξιά και την ακροδεξιά.

Δικό τους παιχνίδι, κάνουν οι Βαρβιτσιώτης - Παπακωνσταντίνου, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι έχουν σοβαρές βλέψεις ή πιθανότητες για την ηγεσία. Ο μεν κ. Βαρβιτσιώτης επειδή δεν διαθέτει πάνω από 4 βουλευτές «δικούς του», ο δε κ. Παπακωνσταντίνου λόγω ηλικίας. Η επιρροή πάντως και των δύο είναι μεγάλη μέσα στο κόμμα και τα ανταλλάγματα που θα ζητήσουν για την υποστήριξη στον Στεφανόπουλο, ή τον Μητσοτάκη, θα είναι πολύ σοβαρά. Αυτός που όλοι θέλουν να έχουν «μαζί τους» είναι ο κ. Παλαιοκρασάς. Πιστεύεται πως η γνώμη του θα επηρεάσει πολλούς. Ερωτήματα γεννιώνται και για τον κ. Παπαδόγκονα, που για πολλούς θεωρείται Αβερωφικός, αλλά οι τελευταίες πληροφορίες τον φέρνουν να ηγείται ομάδας ακροδεξιών βουλευτών —βουλευτών που την προηγούμενη φορά ψήφισαν τον Αβέρωφ, αλλά σήμερα φλερτάρουν με τον Μητσοτάκη. Βουλευτές από τη Βόρειο Ελλάδα, φαίνεται ότι επηρεάζει και ο κ. Κούβελας, ο οποίος σε κάποια φάση, θεώρησε τον εαυτό του ικανό (απ' ότι λένε οι πληροφορίες) να διεκδικήσει ακόμα και την ηγεσία. Ας μην ξεχνάμε και τους αθόρυβους κ. Κανελλόπουλο και Δήμα, των οποίων ο ρόλος μέσα στο κόμμα, είναι ιδιαίτερα σοβαρός. Και οι δύο χαίρουν εκτι-

της «Νέας Δημοκρατίας»

ΝΔ, πρέπει να αντιληφθεί τις νέες ανάγκες και να μπορέσει ν' ανταποκριθεί ουσιαστικά σε αυτές».

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΚΑΡΗΣ:

«Επειδή πιστεύω ότι το ΠΑΣΟΚ αναπτύσσεται χάρη στην έλλειψη κοινής ιδεολογίας μέσα στο κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, θεωρώ απαραίτητο τον επαναπροσδιορισμό της πολιτικής οντότητας του κόμματός μας. Έχοντας δεδομένη την ψυχοσύνθεση του Έλληνα, δεν μπορώ να μην παρατηρήσω, πως υπάρχουν πολλές πιθανότητες, οι αναποφάσιστοι να στραφούν για μια ακόμη φορά προς τον Ανδρέα, μια και στο πρόσωπό του αντικρύζουν τη γοητεία του ηγέτη. Αυτό βέβαια θα είναι καταστροφή για τον τόπο, θα είναι ένα βήμα για να αποκτήσει η Ελλάδα μια μορφή πολιτικής δικτατορίας».

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΟΥΤΟΣ:

«Οι απόψεις οι δικές μου για τη ΝΔ, έχουν να κάνουν με την ιδεολογική ανα-

νέωση και την συνεπέστερη οργάνωση του κόμματος. Άλλωστε και η δική μου υποψηφιότητα για την ηγεσία του κόμματος αυτό το νόημα περιείχε. Στη φάση, λοιπόν, που βρίσκονται τα πολιτικά πράγματα της χώρας μας, η δική μας συμμετοχή κι ενεργοποίηση θα πρέπει να βασίζεται στην ιδεολογική αντιπαράθεση με το ΠΑΣΟΚ και στην ανάγκη φιλελευθεροποίησης και απελευθέρωσης της οικονομίας από το πνεύμα του κρατικισμού, στην ανάπτυξη της πολιτικής εκείνης που θα είναι πιο κοντά στον άνθρωπο και τις ανάγκες του, παρά στο πνεύμα της λογοτεχνίας του Όργουελ».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

«Για να ξαναγυρίσουν στη ΝΔ κάποιοι άνθρωποι που ψήφισαν ΠΑΣΟΚ στις τελευταίες εκλογές, αλλά «δεν είναι» ΠΑΣΟΚ, θα πρέπει το κόμμα μας να καταφέρει να πείσει για μερικά καινούρια στοιχεία. Ίσως αυτή τη φυσιογνωμία να μην

την έχουμε δώσει ακόμα, τη φυσιογνωμία ενός νέου κόμματος, σύγχρονου, που δεν είναι η ΝΔ του '74, ή του '77, που δεν έχει τον Καραμανλή, που έχει ηττηθεί στις εκλογές, και που έχει προσαρμοστεί στις σημερινές συνθήκες. Η ΝΔ που ο κόσμος ήξερε, ξεπεράστηκε, το κόμμα μας θα πρέπει να εναρμονιστεί σε μια νέα εποχή και με τις συνθήκες που τώρα διερχόμεθα».

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΑΜΑΡΑΣ:

«Η απομυθοποίηση του ΠΑΣΟΚ και του αρχηγού του, στα μάτια του λαού έχει ήδη φθάσει σε πολύ προχωρημένο στάδιο. Κάτω από το βάρος χιλιάδων ανεκπλήρωτων υποσχέσεων το ΠΑΣΟΚ απόκτησε αντίπαλο, έναν ολόκληρο κόσμο που θεωρεί ότι κοροϊδεύτηκε. Ίσως έπρεπε πράγματι, το ΠΑΣΟΚ να έλθει στην εξουσία. Όχι μόνο για να γκρεμισθούν στα μάτια των εντυπωσιασμένων τα σοσιαλιστικά οράματα. Αλλά και για να επανέλθουν οι πολιτικές ισορροπίες στις σωστές τους διαστάσεις».

μήσεως, ενώ πιστεύεται πως είναι πολύ κοντά στον κ. Αβέρωφ.

Αυτοί που θα αποκαλούσαμε κεντρώους, έχουν συνταχτεί με τον κ. Στεφανόπουλο (περί τους 30 βουλευτές), ή βρίσκονται μόνοι τους, προσπαθώντας να συγκροτήσουν την τρίτη λύση. Είπαμε, πως σαν εκφραστές της τρίτης λύσης θεωρούνται οι κ. Ανδριανόπουλος, Έβερτ και Τζαννετάκης. Στην βασική αυτή ομάδα, θα πρέπει να προστεθεί και ο κ. Γιατράκος, κι αυτό λόγω των στενών σχέσεων του με τον κεντρώο χώρο, απ' όπου κατάγεται.

Οι προοπτικές

Όπως βλέπουμε, το παιχνίδι είναι ανοιχτό για όλους. Οι βουλευτές παράγοντες με επιρροή, αλλά χωρίς τις προϋποθέσεις για τη διεκδίκηση της αρχηγίας, είναι εκείνοι που τελικά θα καθορίσουν τη διαδοχή. Ποιον θα στηρίξουν υποσχόμενοι συνεργασία, δεν είναι ακόμα ξεκάθαρο.

Σύμφωνα με τις συζητήσεις μας με τους κ. Στεφανόπουλο, Μπούτο, Βαρβιτσιώτη, Γιατράκο, Ανδριανόπουλο και Κάκαρη, θα πρέπει να αποκλείσουμε το ενδεχόμενο, διάσπασης της ΝΔ πριν από τις εκλογές, ενώ θα πρέπει να τη θεωρούμε σίγουρη, εάν η ΝΔ χάσει τις εκλογές. Τα σενάρια που καθημερινά αναπτύσσονται μέσα και έξω από το κόμμα, οι πληροφορίες που «αφήνουν» κάποιοι να διαρρέουν, αποβλέπουν στο να δημιουργήσουν θόρυβο και να αναγκάσουν τον αντιπαλο διεκδικητή της αρχηγίας να «εκδηλωθεί». Όλοι τους, όμως έχουν και την πείρα, και την ικανότητα να ξεπερνάνε τις παγίδες και να μεταθέτουν το πρόβλημα αφού «το κόμμα πρέπει να μείνει ενωμένο». Όσο όμως μεγάλες και αν είναι οι φιλοδοξίες των υποψηφίων ηγετών, κανείς τους δεν αγνοεί, πως μια λανθασμένη κίνηση δεν θα τους έθετε μόνο εκτός μάχης, αλλά πιθανά, θα τους στερούσε και από κάποια αξιοπρεπή θέση μέσα στο κόμμα.

Οι σημερινοί συσχετισμοί φέρνουν τον κ. Μητσοτάκη πρώτο στις προτιμήσεις των περισσότερων βουλευτών, αλλά θα είναι λάθος να δώσουμε μεγαλύτερη σημασία στο γεγονός αυτό, από αυτήν που στην πραγματικότητα έχει. Ο Κρητικός πολιτικός δεν κατέκτησε οπαδούς με τα χαρίσματά του, ούτε με την καθαρότητα της ιδεολογικής του θέσης. Η συγκυριακή συσπείρωση ετερόκλητων στοιχείων γύρω του οφείλεται πρώτα στις πολλές υποσχέσεις που έχει μοιράσει, και μετά στο προσωπικό του γόητρο. Ομολογείται απ' όλους, πως διαθέτει εκείνα τα μέσα που χρειάζονται για να αντιπαρατεθεί κανείς στον Παπανδρέου, ότι σαν αντιπολιτευτικός ηγέτης, είναι ιδανικός. Το παρελθόν του όμως και οι σημερινές ευκαιριακές επιλογές του, δεν εγγυώνται τον αρχηγό εκείνο που έχει ανάγκη η ΝΔ. Ένα κόμμα, που πέρασε επτά χρόνια εξουσίας, και τρεις αλλαγές στην ηγεσία του, χρειάζεται πάνω απ' όλα (και σ' αυτό συμφωνούν όλοι) επαναπροσδιορισμό της πολιτικής του φυσιογνωμίας, της πολιτικο-κοινωνικής του ταυτότητας. Με το δεδομένο αυτό, το οποίο πολύ καλά γνωρίζουν και δέχονται σαν ουσιαστική ανάγκη για το κόμμα (τουλάχιστον όσοι μιλήσαμε) οι περισσότεροι αντιλαμβάνονται πως αυτά τα στοιχεία δεν μπορεί να τα εξασφαλίσει η σημερινή ηγεσία, αλλά ούτε και κάποιος ο οποίος θα αποχωρήσει από τη ΝΔ αν δεν εκλεγεί αρχηγός. Πόσοι άλλωστε θα τον ακολουθήσουν σε μια διάσπαση; Οι 40 ή 50 που «διαθέτει» σήμερα, ή οι 15 (μπορεί και λιγότεροι) που θα δεχτούν να σηκώσουν το βάρος μιας «αποστασίας»;

Από την άλλη μεριά, έχουμε μια σχεδόν σίγουρη συμπάραταξη των δυνάμεων Στεφανόπουλου - Μπούτου που μπορεί να τραβήξει ακόμα και την τελευταία στιγμή μερικούς βουλευτές προς το μέρος της. Είναι γεγονός, ότι ο «αθόρυβος» όπως τον αποκαλούν κ. Στεφανόπουλος συγκεντρώνει τις μεγαλύτερες πιθανότητες από οποιονδήποτε άλλον υποψήφιο, κι αυτό γιατί, μπορεί να συγκεντρώσει τις περισσότερες ιδεολογικές

τάσεις που υπάρχουν στη ΝΔ: Και τον φιλελεύθερο κ. Μπούτο με τους βουλευτές που τον υποστηρίζουν και τους νεο-φιλελεύθερους ριζοσπάστες που υπάρχουν γύρω από τους Ανδριανόπουλο, Κοντογιαννόπουλο, Έβερτ.

Μην ξεχνάμε τον αποφασιστικό ρόλο που θα παίξει η άποψη Κ. Παπακωνσταντίνου για την προώθηση κάποιου, αλλά και η συναίνεση του κ. Αβέρωφ.

Και βέβαια, ο αποφασιστικότερος ίσως παράγοντας είναι αυτός που υπαινιχθήκε με την πιο μεγάλη καθαρότητα ο αρθρογράφος της «Ακρόπολης», ο οποίος ποδηγετεί την παράταξη με «αόρατα ερτζιανά κύματα», δηλαδή ο ίδιος ο ιδρυτής της, που αποτελεί την τελική αναφορά όλων των τάσεων, φιλοδοξιών, ελπίδων και διαμαχών όλων των παραγόντων του κόμματος...

Το κύριο κοινό σημείο όλων είναι πάντως η αναμονή. Όλοι τους ελπίζουν πως ο κ. Αβέρωφ θα οδηγήσει τη ΝΔ στις εκλογές, οπότε θα έχουν και τον καιρό να προετοιμαστούν καλύτερα, σφυγμομετρώντας τις αδυναμίες του κόμματος, τις απαιτήσεις του λαού και τις κινήσεις των βουλευτών.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ

Κύκλοι άλλωστε, προσκείμενοι στον κ. Καραμανλή, βλέπουν πιο μακριά και δεν εντοπίζουν το πρόβλημα στην αλλαγή ηγεσίας, αλλά στην αλλαγή που συμβαίνει στον κοινωνικό χώρο, στους ψηφοφόρους, στη διαφοροποίηση των αναγκών. Θεωρούν, ότι με τα σημερινά δεδομένα, η ΝΔ δεν μπορεί να ανταποκριθεί σε απαιτήσεις σύγχρονου κοινοβουλευτικού παιχνιδιού. Προφανής έλλειψη αντιπολιτευτικής ικανότητας αλλά και ιδεολογίας που να «φανατίζει τον κόσμο» (μια και το παιχνίδι πλέον διεξάγεται σε ποδοσφαιρικό επίπεδο και μάλιστα με οπαδούς αντίπαλους και όχι φιλάθλους) συνεπάγονται διατήρηση του ρεύματος υπέρ του ΠΑΣΟΚ. Οι ίδιοι κύκλοι, διαβλέπουν επικίνδυνο αδιέξοδο της πολιτικής μας ζωής, κι έντονα στοιχεία ανάπτυξης μιας μορφής εθνικοσοσιαλισμού. Ισχυρίζονται ότι η καλλιέργεια των πιο «χυδαιών ενστικτών» του λαού από το ΠΑΣΟΚ, οδηγεί σε πόλωση και φανατισμό, ιδιαίτερα επικίνδυνο για τον τόπο. Αντίποδας σ' όλη αυτή την άνθιση του λαϊκισμού που καλλιεργεί το ΠΑΣΟΚ σε συνεργασία με το ΚΚΕ δεν υπάρχει. Κι αυτό, γιατί η ΝΔ σήμερα, θεωρείται ένα κόμμα δεξιό, παλιό, αρτηριοσκληρωτικό και από πολλούς διεφθαρμένο — και σαν τέτοιο δεν μπορεί να αποτελέσει πόλο έλξης για την νεοανερχόμενη κοινωνική τάξη των νεοελλήνων. Επιπλέον, δεν διαθέτει συνθηματολογία εμπρηστική — τέτοια που θα συγκινούσε — ενώ το ΠΑΣΟΚ όχι μόνο διαθέτει, αλλά έχει την ικανότητα να μεταβάλλεται όποια στιγμή θέλει σε αντιπολίτευση. Λέγεται χαρακτηριστικά, ότι «Αβέρωφ στο μπαλκόνι, Ανδρέας στο μπαλκόνι, είναι θείο δώρο για τον Ανδρέα».

Το πώς θα ξανακερδίσει η ΝΔ τη χαμένη αξιοπιστία της, είναι ένα ερώτημα χωρίς απάντηση, για τους προσκείμενους στον κ. Καραμανλή αλλά και για τον ίδιο τον πρόεδρο. Ο ίδιος φέρεται κάτι περισσότερο από απογοητευμένος και στενοχωρημένος για την κρατούσα κατάσταση τόσο την κυβερνητική, όσο και την εσωτερική της ΝΔ. Από τους ίδιους κύκλους πιστεύεται, ότι «μόνο μια προσέγγιση ουσιαστική του κεντρώου χώρου και μια τελεσιδική αρνητική οριοθέτηση απέναντι στους ακροδεξιούς, θα έδινε το πράσινο φως σ' όλους εκείνους τους αμφιταλαντευόμενους που ψήφισαν ΠΑΣΟΚ να γυρίσουν ή να έρθουν στη ΝΔ». Θεωρούν βέβαια, ότι αυτά είναι πολύ δύσκολα πράγματα για να συμβούν και το μόνο που «προτείνουν» μέχρι τις εκλογές τουλάχιστον είναι, η μη διάσπαση του κόμματος και η απομόνωση των ακροδεξιών. Ας μην ξεχνάμε και τη θέση του κ. Καραμανλή που πιστεύει πως «δεν συμφέρει τη ΝΔ η διάσπαση, στο βαθμό που το ΠΑΣΟΚ παραμένει ενωμένο».

Η «Νέα Δημοκρατία» και το μάρκετιγκ της αποτυχίας

του Βασίλη Ξυδιά

Όταν τα στελέχη της Νέας Δημοκρατίας μιλούν για την παράταξή τους, θεωρούν υποχρέωσή τους να διευκρινίσουν πως το πρόβλημα της ηγεσίας δεν είναι το πιο σημαντικό και ότι αυτό που πραγματικά έχει ανάγκη το κόμμα τους είναι ο «επαναπροσδιορισμός της πολιτικής του φυσιολογίας». Είναι μια φράση - κλειδί που μπορεί να λέει πολλά, αλλά και να κρύβει πολύ περισσότερα.

Προσπαθήσαμε λοιπόν να εκμαιεύσουμε μια απάντηση στο ερώτημα: Τι είναι αυτό που πρέπει να επαναπροσδιοριστεί;

Οι απαντήσεις που πήραμε ήταν του είδους:

- Πρέπει η φυσιολογία μας να γίνει «πιο ελκυστική».
- Πρέπει να αλλάξει η κοινοβουλευτική μας τακτική «γιατί δεν είναι πειστική».
- Να εκπονήσουμε πρόγραμμα που να ανταποκρίνεται «στις επιδιώξεις του λαού».

Μια συλλογή διαφορετικών απαντήσεων, που αν έχουν κάτι το κοινό, αυτό βρίσκεται στη σημασία που αποκτούν αυτές οι παράλληλες έννοιες: «ελκυστικός», «πειστικός», «ανταπόκριση στις επιδιώξεις». Αν υποθέσουμε ότι όλα αυτά είναι απαντήσεις στο κοινό πρόβλημα που απασχολεί τους επιτελικούς της ΝΔ, τότε είναι φανερό ότι αυτό που τους απασχολεί είναι το μάρκετιγκ της παράταξής τους. Το πώς θα πλασάρουν στην πολιτική αγορά ένα προϊόν (το κόμμα)

που απ' ότι φαίνεται θεωρούν πως μπορεί να υπάρχει πέρα κι έξω απ' όλα αυτά.

Το μάρκετιγκ

Αυτό που προκαλεί την έκπληξη είναι ότι απ' όλη την ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας λείπει η αίσθηση της πολιτικής και κοινωνικής (της ιστορικής αν θέλετε) συγκυρίας. Η κάποια επαφή που έχουν μ' αυτή τη συγκυρία είναι μέσα από τη σκοπιά της προσέλκυσης ψήφων και αφορά τις εκλογικές τάσεις στο σώμα των ψηφοφόρων.

Αν στην τελευταία κόβα του ΚΚΕ η συζήτηση (έστω και για λόγους κομματικού πρωτόκολλου) υποτίθεται ότι γίνεται για «τις προοπτικές της χώρας» κτλ., στην ηγεσία της ΝΔ η συζήτηση μοιάζει με συνεδρίαση διαφημιστών απορυπαντικού.

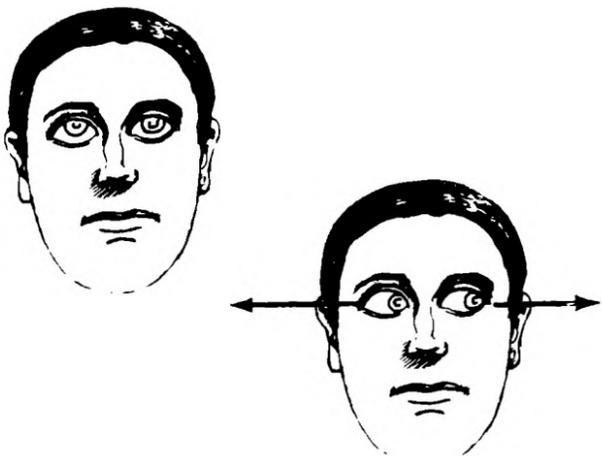
Η πραγματική πηγή του άγχους που διακατέχει τη ΝΔ είναι... η στατιστική: οι σφυγμομετρήσεις που βεβαιώνουν ότι —μέχρι στιγμής τουλάχιστον— η απογοήτευση του κόσμου από το ΠΑΣΟΚ δεν μεταφράζεται σε συμπάθεια προς τη ΝΔ. Ξεκινώντας απ' αυτό το γεγονός, οι προβληματισμοί της ΝΔ έχουν να κάνουν με μια φαινομενολογία της εκλογικής αυτής συμπεριφοράς κι όχι με την πολιτική της ερμηνεία. Εδώ, ο εμπειρισμός των σύγχρονων αμερικάνικων μεθόδων της πολιτικής επιστήμης δεν διαφέρει και πολύ (ίσως μόνο στις τεχνικές και στα μέσα) από αυτόν του παλαιοκομματισμού των κομματαρχών.

Στη συζήτηση που κάναμε μαζί του, ο κ. Ανδριανόπουλος έδωσε μια πολύ αποκαλυπτική ερμηνεία αυτής της ψηφοσυλλεκτικής οπτικής. Σ' όλη την μακρόχρονη περίοδο που βρέθηκε η Δεξιά στην εξουσία —μας ειπε— υπήρξε ένας ιδιότυπος καταμερισμός ανάμεσα στο κόμμα και το κράτος. Τα καθήκοντα της πρακτικής διαχείρισης και του σχεδιασμού, (η αντιμετώπιση δηλ. των πρακτικών προβλημάτων) αφορούσαν το κράτος. Το κόμμα ήταν για να εξασφαλίσει την κοινοβουλευτική επικράτηση της παράταξης. Την παραμονή της στην κεφαλή του κράτους.

Βέβαια, για να μην είμαστε απλουστευτικοί ως προς την πραγματικότητα και άδικοι ως προς τα πρόσωπα, θα πρέπει να τονίσουμε ότι αυτό το καθήκον της «συλλογής ψήφων», δεν αφορά μια απλή τεχνική λειτουργία (μια υπόθεση μάρκετιγκ) όπως ίσως φαίνεται εκ πρώτης όψης και όπως την αντιμετωπίζει η ηγεσία της ΝΔ. Πρόκειται στην πραγματικότητα για μια ουσιαστική ιδεολογική υπόθεση που από μια άποψη είναι πιο σημαντική κι από την πρακτική διαχείριση της εξουσίας. Τα ιδεολογικο-

Ποιος είναι με ποιον

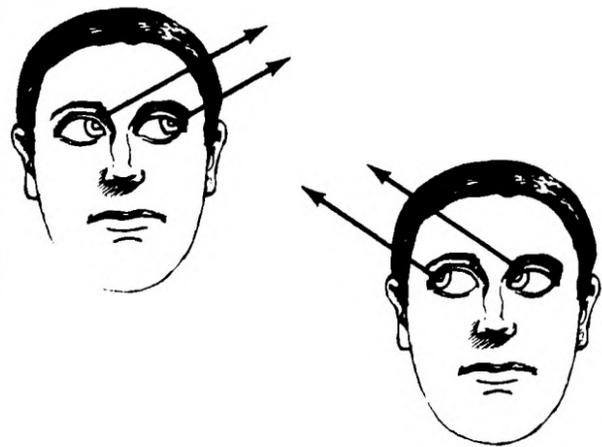
Το κομφούζιο που επικρατεί στη ΝΔ δεν επιτρέπει προβλέψεις και υπολογισμούς που βρίσκονται κοντά στην αλήθεια. Άλλωστε, αλήθεια διαμορφωμένη από κάποια αντικειμενικά στοιχεία, δεν υπάρχει, αφού τα στοιχεία μεταβάλλονται μέρα με τη μέρα. Έπειτα, αν τεθεί θέμα ηγεσίας θα τεθεί με την προϋπόθεση πως ο κ. Αβέρωφ θα αποσυρθεί, και τότε οι βουλευτές του θα κάνουν τις επιλογές τους —πιθανότατα μεταξύ Στεφανόπουλου και Μητσοτάκη.

Τα στοιχεία και οι πληροφορίες που κατορθώσαμε να συγκεντρώσουμε είναι αρκετά ρευστά, αφού μόνο για 40 βουλευτές (το 1/3 της συνολικής κοινοβουλευτικής δύναμης της ΝΔ, περίπου), μπορούμε με σιγουριά (;) να πούμε πως «ανήκουν» στους κ. Αβέρωφ, Μητσοτάκη, Στεφανόπουλο και Μπούτο.

Τα στάνταρντς

Οι «σίγουροι» του σημερινού αρχηγού της ΝΔ κ. Αβέρωφ είναι 11 τον αριθμό, συγκεκριμένα οι Γκίκας, Δήμας, Καλογιάννης, Κανελλόπουλος, Μανίκας, Μανουσάκης, Παπαδόγγονας, Σαμαράς, Σαρλής, Σταθόπουλος και Χατζηγάκης. Για τον κ. Στεφανόπουλο,

4 μόνο φέρονται ως «δικοί του», οι Κατεζιώτης, Μισαηλίδης, Μουτζουριδής και Παπαδημητρίου, ενώ για τον κ. Μπούτο 7, οι Αναστασόπουλος, Παναγιωτόπουλος, Παπαληγούρας, Πρίντζος, Σουφλιάς, Ταταρίδης και Τζαννετάκης. Ενισχυμένος παρουσιάζεται ο κ. Μητσοτάκης, με 18 «δικούς του», τους Αλεξίου, Αλαμανή, Δαβάκη, Δαμιανό, Ερμειδή, Ευστρατιάδη, Θεοχαρίδη, Κατσαρό, Ιω. Κεφαλογιάννη, Κοκκέβη, Κούβελα, Κούτρα, Λιβανό, Μπουγά, Παπαπολιτή, Σεργάκη, Τσιουπλάκη και Χούτα.

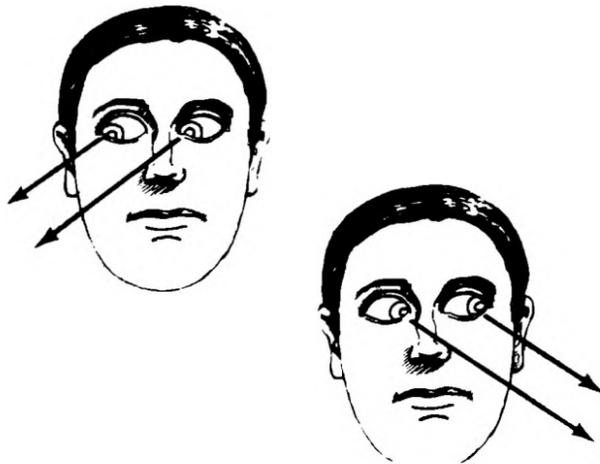
Διπλή παραλλαγή

Από εκεί και ύστερα, μπορούμε να μιλήσουμε για βουλευτές που πρόσκεινται σε κάποιον με δεύτερη προτίμηση τον κ. Μητσοτάκη, ή τον κ. Στεφανόπουλο.

Έτσι έχουμε κοντά στον κ. Μητσοτάκη τους «Αβερωφικούς», Αναγνωστόπουλο, Βαρβιτσιώτη, Βεζδρεβάνη, Βογιατζή, Βουγιουκλάκη, Γκελεστάθη, Κλη, Κατσιγιάννη, Κεφαλογιάννη Εμμ., Κονταξή, Κοπελούζο, Κρίκο, Λάσκαρη, Λαυρεντίδη, Μπάλκο, Ψαρούδα-Μπενάκη, Μπλέτσα, Μποκοβό, Νιάνια, Πανουργιά, Παπακωνσταντίνου Μ., Παπαρηγόπουλο, Παυλίδη, Πολύδωρα, Σημαιοφορίδη, Σιούφα, Σταμάτη, Ταλιαδούρο, Τζιτζικώστα, Τσαλδάρη, Τσιπλάκο, Φράγκο, Φωτόπουλο, Χατζηδημητρίου.

Μεταξύ Στεφανόπουλου και Μητσοτάκη, στέκονται οι Βρεττάκος, Κράτσας, Μαντζώρης, Μούτσιος, Μπεκίρης, Σοφούλης, με πρώτη επιλογή τον κ. Στεφανόπουλο.

Οπαδοί του κ. Αβέρωφ που θα ψηφίσουν Στεφανόπουλο σε περίπτωση αλλαγής στην ηγεσία, φέρονται οι Παπαγεωργόπουλος, Χαρ. Παπαδόπουλος, Ροδιού, Σαψάλης και η κ. Συνοδινού.

Ανάμεσα στους Μπούτο και Στεφανόπουλο θα επιλέξουν οι Ανδριανόπουλος, Γιατροκόσ, Κοντογιαννόπουλος και Σπεντζάρη, ενώ κοντά στον κ. Μπούτο είναι ο Αβραμίδης και ο Έβερετ.

Σαν οπαδοί του κ. Βαρβιτσιώτη φέρονται οι Κλειτός, Ξαρχάς και Σούρλας, που φυσικά θα ψηφίσουν εκείνον που θα επιλέξει ο κ. Βαρβιτσιώτης. Θα πρέπει να υπάρχει η βεβαιότητα, πως οι προσκείμενοι στον κ. Μπούτο, θα δώσουν την ψήφο τους στον κ. Στεφανόπουλο, αν η αναμέτρηση γίνει τελικά ανάμεσα στον τελευταίο και τον κ. Μητσοτάκη. Κανείς δεν μπορεί να πει με ποιον θα συνταχθούν οι Αβερωφικοί, αυτοί οι 11 που προαναφέραμε. Πάντως, τον κυριότερο ρόλο στο σήριαλ, θα τον παίξουν οι αναποφάσιστοι, που ανάμεσά τους, περιλαμβάνονται ο τώως πρόεδρος της ΝΔ και πρωθυπουργός της χώρας μέχρι τον Οκτώβριο του '81, Γεώργιος Ράλλης, ο αντιπρόεδρος του κόμματος κ. Κων. Παπακωνσταντίνου, ο κ. Αχ. Καραμανλής και ο κ. Ιω. Παλαιοκρασσάς. Οι υπόλοιποι βουλευτές που δεν έχουν ακόμη επιλέξει είναι οι Βαλταδώρος, Γάτσος, Γκουγκουρέλας, Δερβέναγας, Καλατζάκος, Μ. Ογλού-Γιασάρ, Θ. Παπαδόπουλος και Π. Χατζηνικολάου.

πολιτικά οράματα που διαπερνούν τα προγράμματα των κομμάτων είναι η σπονδυλική στήλη των ταξικών συμμαχιών (των κυρίαρχων μπλοκ) που διασφαλίζουν την αστική ηγεμονία.

Για να μπορέσουν όμως να λειτουργήσουν έτσι, θα πρέπει να δίνουν λύσεις στα κεντρικά προβλήματα που αντιμετωπίζει το έθνος και να το κατευθύνουν.

Η αποτυχία

Το πρόβλημα με το ηγετικό επιτελείο της Νέας Δημοκρατίας είναι ακριβώς αυτό: Ότι δεν αντιμετωπίζει το ζήτημα του κερδίσματος των ψήφων που θα της εξασφαλίσουν την επανεκλογή της σαν πρόβλημα ιδεολογικό —πρόβλημα συγκρότησης ενός οράματος αντίστοιχου μ' αυτό «του εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξης» και «της ένταξης στην ΕΟΚ» με το οποίο κέρδισε τις εκλογές ο Καραμανλής το '74 και το '77. Η ηγεσία της ΝΔ υποβαθμίζει το ζήτημα αυτό σε ένα πρόβλημα τεχνικής-μάρκετινγκ. Προσπαθεί με τη γνωστή συμβατικότητα και τον συντηρητισμό που τη διακρίνει, «να εκφράσει τις διαθέσεις» των ψηφοφόρων που θέλει να κερδίσει. Όταν μιλάνε οι νεοδημοκράτες για «επαναπροσδιορισμό της πολιτικής φυσιογνωμίας» στην ουσία ψάχνουν να βρουν το κομματικό πρόσωπο που υποτίθεται ότι θα τους εξασφαλίσει την προτίμηση των ταλαντευόμενων τμημάτων του εκλογικού πολιτικού φάσματος.

Αντιμετωπίζοντας τους ψηφοφόρους σαν «κομμάτια του εκλογικού φάσματος» ταλαντεύονται αν το «άνοιγμα» που πρέπει να κάνουν θα είναι «προς το κέντρο», ή «προς την άκρα δεξιά». Η συζήτηση γίνεται επί του ποσοστού των διαφόρων αυτών κομματιών του εκλογικού φάσματος.

Μια άλλη —εξίσου εμπειρική— αντιμετώπιση των ψηφοφόρων είναι οι «ομάδες συμφερόντων». Πάλι η συζήτηση είναι επί των ποσοστών και το πρόβλημα είναι πώς το κόμμα θα ικανοποιήσει τους περισσότερους.

Μ' αυτό του είδους τις αναζητήσεις η ηγεσία της ΝΔ έχει καταλήξει σε μια τακτική «ανοίγματος προς το κέντρο», και στην εικόνα ενός κόμματος που —όπως είπε πριν δύο περίπου μήνες ο κ. Αβέρωφ— στα κοινωνικά και οικονομικά θέματα θα είναι «κεντρώο» και «κεντροαριστερό» και στα ζητήματα θεσμών και πολιτικής θα είναι «δεξιό» και «κεντροδεξιό».

Πρόκειται για ένα επιλεκτικό κόψιμο που δεν πρόκειται να συγκινήσει κανέναν, γιατί δεν δίνει καμιά διέξοδο στις λαϊκές ανησυχίες.

Η γνώμη μας είναι ότι τέτοια διέξοδος δεν υπάρχει. Όχι γιατί η ΝΔ είναι «αντι-

λαϊκό» κόμμα, ούτε γιατί ο καπιταλισμός βρίσκεται εν γένει σε ιστορικό αδιέξοδο. Η αδυναμία της ΝΔ του 1983 να συγκροτήσει ένα ελκυστικό πρόσωπο, ανάλογο μ' αυτό της ΝΔ του Καραμανλή (εξίσου αντιλαϊκής με τη σημερινή), εκφράζει μια πολύ ειδική αδυναμία των κοινωνικών δυνάμεων, που εκπροσωπούνται από την παράταξη της Δεξιάς, να δώσουν ριζική και αποτελεσματική λύση στα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η χώρα. Την αδυναμία τους να δώσουν μια τέτοια λύση μέσα στα πλαίσια (τους θεσμούς, τα πολιτικά ήθη, τις δεσμεύσεις) της μεταπολιτευτικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

Ήδη, η παρέμβαση του Γ. Λεβίδη από την «Ακρόπολη» στις εσωκομματικές εξελίξεις της ΝΔ, θα πρέπει —αν ευσταθούν οι αποκαλύψεις της «Ελ. Γνώμης» και της «Αυγής»— να θεωρηθεί σαν μια ανοικτή αντιπαράθεση με τον Καραμανλισμό: Δηλαδή, με την πολιτική γραμμή και τα κυκλώματα που ηγεμόνευσαν μετά τη μεταπολίτευση στον χώρο της Δεξιάς.

Το όραμα

Από το '74 και μετά —από τη δημοκρατία της μεταπολίτευσης ως το σχήμα Καραμανλής—Παπανδρέου με ολίγον ΚΚΕ— ζούμε την άνθιση, την παρακμή και την κρίση ενός οράματος. Του οράματος του εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξης και της βελτίωσης της θέσης της Ελλάδας στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας.

Ας μην ξεχνάμε ότι η χούντα που είχε προηγηθεί είχε πετύχει ένα τεράστιο άλμα στη βιομηχανική ανάπτυξη που κανείς δεν το αμφισβήτησε αυτό καθαυτό. Αυτό που της καταμαρτύρισαν ήταν η «παράλογη» και «κοινωνικά άδικη» διαχείριση του εθνικού προϊόντος. Η κοινοβουλευτική δημοκρατία που ακολούθησε, στηρίχτηκε στην υπόθεση ότι θα μπορούσε να συνεχιστεί η ανάπτυξη του βιομηχανικού τέρατος του οποίου τα θεμέλια είχε βάλει η χούντα (έχετε ακούσει την ιστορία του πιο κοντού γίγαντα;) συνδυασμένη με μια πιο «ορθολογική» και «κοινωνικά πιο δίκαιη» διαχείριση. Βλέψεις που συγκροτούσαν μια συνολική πορεία εθνικής ανόρθωσης, που θα την πετυχαίναμε είτε εντασσόμενοι στην ΕΟΚ, είτε αυτοδύναμα. Στην συντηρητική του ή στην ριζοσπαστική του εκδοχή, το όραμα αυτό κατέληγε σε ένα απλό και ελπιδοφόρο συμπέρασμα: ότι για όλες τις τάξεις θα υπάρξει μια καλή θέση κάτω από τον ήλιο του ελληνικού καπιταλισμού. Ήταν πάνω σ' αυτό το μοτίβο που η μεταπολιτευτική προεδρική δημοκρατία υπέγραψε με τους έλληνες το δικό τους συμβόλαιο. Σ' αυτό το

κοινωνικό συμβόλαιο —ανάλογο (αν και όχι παρόμοιο) μ' αυτό που στήριζε το ρεφορμισμό της εργατικής τάξης στις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις— στηρίχτηκαν οι μεταπολιτευτικοί δημοκρατικοί θεσμοί: Το κοινοβούλιο, τα κόμματα, ο πρόεδρος, τα προγράμματα, ο συνδικαλισμός, η κοινωνική συναίνεση και η πολιτική συμμετοχή. Η δημοκρατία.

Το θέμα είναι ότι στην Ελλάδα οι θεσμοί είναι ανακλητοί. Δεν υφίστανται πολιτικοί θεσμοί έξω από τις κοινωνικές συμβάσεις και τις κοινωνικές συμμαχίες που αυτοί εκφράζουν. Και ποιος μπορεί να φανταστεί την προεδρευόμενη μας δημοκρατία έξω από την παρουσία του Καραμανλή ή του Παπανδρέου;

Θες το βάρος της παράδοσης των αρχαιοελληνικών εξοστρακισμών, θες η ολισθηρή και ανασφαλής θέση της Ελλάδας στην αλυσίδα του ιμπεριαλισμού, το ζήτημα είναι ότι στην πολιτική μας ιστορία οι θεσμοί αλλάζουν σαν τα πουκάμισα. Όσο κι αν οι μανιώδεις θιασώτες της ευρωπαϊκής μας ολοκλήρωσης και της θεσμικής μας τακτοποίησης προσπαθούν με ενέσεις ευρωπαϊκής πολιτικής ηθικής να σταθεροποιήσουν την πολιτική μας ζωή και να κάνουν μακρόβιες της νόρμες κάποιας δημοκρατίας, το πόπολο, αλλά και οι αφεντάδες, επιμένουν να εξαρτούν τη δημοκρατική τους ευαισθησία από κάποιες συγκεκριμένες κοινωνικές σκοπιμότητες ή εθνικές επιδιώξεις.

Και το τέλος

Για να ξαναγυρίσουμε στο θέμα μας, το πρόβλημα για τη ΝΔ είναι ότι σε σχέση με το μεταπολιτευτικό αυτό όραμα στα μάτια των Ελλήνων η Νέα Δημοκρατία είναι καμένο χαρτί. Αυτό που δεν έχουν καταλάβει όσοι επιμένουν να την κρατούν στη ζωή είναι ότι τις μόνες ζωντανές ελπίδες για την υλοποίηση αυτού του οράματος (στην πασοκική του πλέον εκδοχή της Αλλαγής) τις συντηρεί το ΠΑΣΟΚ.

Εάν ο κόσμος πειστεί για την οριστική αποτυχία του ΠΑΣΟΚ, αυτό θα σημάνει και την οριστική διάψευση του μεταπολιτευτικού οράματος. Αυτό που θα παιχτεί τότε δεν είναι η απλή εναλλαγή των κομμάτων. Αυτό που θα παιχτεί θα είναι το με ποιους όρους θα κλείσει η περίοδος της μεταπολιτευτικής δημοκρατίας και θα μπούμε σε μια νέα περίοδο της πολιτικής μας ιστορίας.

Απ' ότι δείχνουν τα πράγματα, τις εξελίξεις αυτές η ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας ούτε τις συλλαμβάνει, ούτε —πολύ περισσότερο— μπορεί να τις εκμεταλλευτεί. Επομένως θα τις υποστεί. □

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ
«ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

**ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ**
CHARLES
KAHN

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1982

**ΠΡΟΚΛΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ**
E.R.DODDS

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1982

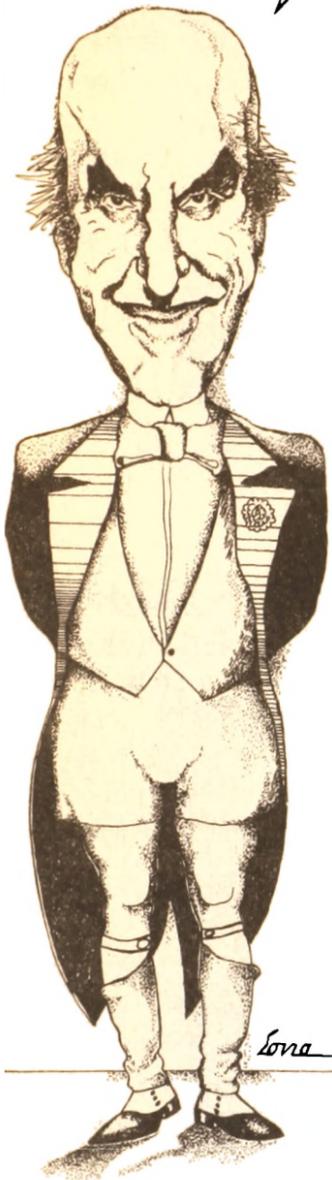
**ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ**
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
VLADIMIR
LOSSKY

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΑΘΗΝΑ: «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9
τηλ. 36.07.744 • 36.39.962.
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. ΚΟΤΖΙΑ και Σία
Τσιμισκή 78 • τηλ. 279.720.

ΑΛΗΘΕΙΑ ΣΑΣ ΠΕΡ...
Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΣΑΝ
ΤΟ ΖΙΒΑΓΚΟ.
ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΤΟΝ
ΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ!

της Σόνιας Μητραλιά

1976-1983:

Η περίοδος της γραβάτας

Έρευνα της Ρούλας Ελευθερίου

Με το τρίτο μέρος που δημοσιεύουμε σήμερα κλείνει, η έρευνα της συνεργάτιδάς μας **Ρούλας Ελευθερίου** για τα 9 χρόνια του ΠΑΣΟΚ. Η έρευνα προσπάθησε να υπερβεί τους αναπόφευκτους προσωπικούς περιορισμούς και επηρεασμούς και να καταγράψει αντικειμενικά, οπωσδήποτε χωρίς φόβο και ελπίζουμε χωρίς πάθος, την ταραγμένη πορεία του κυβερνητικού κόμματος μέσα στο χρόνο.

- Στο πρώτο μέρος αναζητήθηκαν οι κοινωνικές ρίζες και οι πολιτικές αφετηρίες του ΠΑΣΟΚ στην προδικτατορική περίοδο και στη φάση της χούντας.
- Στο δεύτερο μέρος καταγράφηκε η πρώτη μεγάλη κρίση —και καθοριστική των μετέπειτα εξελίξεων— και έγινε μια αναφορά στη δράση των τροτσκιστών μέσα στο ΠΑΣΟΚ.
- Το τρίτο μέρος καταγράφει την περίοδο από το 1976 ως το σήμερα.

Η διάσπαση της ΠΑΣΠ

Η πιο βίαιη ίσως μέχρι σήμερα σύγκρουση στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ εκδηλώθηκε τον Δεκέμβρη του '76 στο χώρο της Νεολαίας, γι' αυτό και παρά το γεγονός ότι συμμετείχαν στην εξέλιξή της και άλλοι εκτός νεολαίας χώροι, έμεινε στην Πασοκική ιστορία σαν η «κρίση της ΠΑΣΠ».

Μετά τη διάσπαση του 1975, η ΠΑΣΠ βρέθηκε αποστερημένη από τα κυριότερα στελέχη της και πέρασε μια περίοδο αποδιοργάνωσης και αδράνειας. Το φθινόπωρο της ίδιας χρονιάς και μπροστά στις ανάγκες που δημιουργεί η νέα ακαδημαϊκή

Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ

Δημοσιεύουμε αποσπάσματα από το κείμενο της απόφασης με την οποία διαγράφηκαν τα 48 πρώτα στελέχη. Οι περισσότεροι από αυτούς υπήρξαν και μέλη του ΠΑΚ, ο δε Γ. Τσεκούρας, από τα βασικά του στελέχη.

Η κατηγορία περί εγκαθέτων και συνεργασίας ιμπεριαλιστών με τροτσκιστές όσο κι αν θελήσουμε να σταθούμε «ψυχρά» στα γεγονότα μόνο με σενάριο «επιστημονικής φαντασίας» μπορεί να παρομοιασθεί. Για την ουσία της κριτικής που ασκούσαν οι διαφωνούντες δεν υπάρχει καμιά αναφορά.

ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘΜΟΣ 84/23.12.1976 ΤΟ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

«Με σύνθεση τους Δ. Παγορόπουλο, Πρόεδρο, Β. Κεδικογλου, Γ. Ραφτόπουλο, και Κ. Σφάγγο, μέλη, συνεδρίασε στις 22.12.1976 στα Κεντρικά Γραφεία του ΠΑΣΟΚ για να κρίνει τις καταγγελίες κατά των παρακάτω συντρόφων που κατηγορήθηκαν για τη δημιουργία και συμμετοχή σε φράξια με σκοπό το μπλοκάρισμα των διαδικασιών του Κινήματος, την αποτυχία των μακροπρόθεσμων και βραχυπρόθεσμων στόχων στρατηγικής και τακτικής και τη διάλυσή του:

Γ. ΤΥΛΙΓΑΔΑ, Γ. ΓΑΒΡΙΛΗ, Κ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΤΣΗ, Π. ΒΟΥΡΝΑ, Ρ. ΚΟΚΕΛΙΔΗ, Γ. ΚΑΠΕΛΤΣΙΩΤΗ, Ιταλία Δ. ΤΣΑΜΑΣΙΩΤΗ, Γερμανία, Σ. ΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ, Γ. ΚΥΡΚΟΥ, Χ. ΚΟΥΡΑΝΤΙΔΗ, Ρ. ΤΣΑΜΑΣΙΩΤΟΥ, Π. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, Θεσσαλονίκη, Σ. ΜΠΑΡΑΚΟΥ, Γ. ΜΠΑΛΑΝΗ, Γ. ΤΖΑΘΑ,

Πάτρα, Φ. ΓΙΟΒΑΝΗ, Γιάννενα, Γ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ, Ρόδος, ΣΤ. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Αττική, Χ. ΚΑΜΑΡΗ, Ι. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ, Β. ΣΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Γ. ΒΟΥΓΙΟΥΚΑΛΑΚΗ, Γ. ΣΟΥΛΙΩΤΗ, Δ. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΣΤΑΘΑΤΟΥ, Α. ΚΟΥΤΣΟΥΛΟΥ, Ν. ΔΕΚΟΥΛΑΚΟΥ, Θ. ΤΣΑΚΑ, Δ. ΣΑΛΤΑΠΙΔΑ, Δ. ΕΥΦΡΑΙΜΙΔΗ, Σ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Ε. ΚΑΤΣΟΥΛΑ, Ρ. ΚΑΡΑΜΠΕΤΣΟΥ, Αττική.
(ΣΗΜ. Ο Γ. ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ δεν παραπέμφθηκε γιατί είχε διαγραφεί από πολλούς μήνες για λόγους ασφαλείας του Κινήματος).

Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΣΠ Ιταλίας, Γ. ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΣΠ Ιταλίας, Γ. ΓΙΑΚΟΥΜΠΙΝΗΣ, ΠΑΣΠ Αγγλίας, Ε. ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΣΠ Θεσ/κης, Π. ΤΣΙΛΙΓΚΑΡΙΔΗ, ΠΑΣΠ Θεσ/κης, Δ. ΔΩΡΛΗ, ΠΑΣΠ Γιάννενα, Φ. ΜΠΟΥΡΔΟΥΚΟΥ, ΠΑΣΠ Πάτρας, Ν. ΣΑΡΑΦΟΠΟΥΛΟΥ, ΠΑΣΠ Πάτρας, Χ. ΛΕΦΑ, ΠΑΣΠ Πάτρας, Α. ΧΟΝΔΡΟΥ, ΠΑΣΠ Αθηνών, Γ. ΛΥΤΡΑ, Δ. ΜΠΕΣΙΟΥ, Θ. ΠΑΠΟΥΤΣΗ, Θ. ΠΑΠΑΜΑΤΘΑΙΟΥ, ΠΑΣΠ Αθηνών.

Ύστερα απ' την ολοκλήρωση της διαδικασίας που έγινε, τη μελέτη του φακέλλου, τις καταθέσεις των μαρτύρων, Το Πειθαρχικό Συμβούλιο

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΟΤΙ

Επειδή το Πειθαρχικό Συμβούλιο είναι πολιτικό όργανο και αποστολή έχει να κρίνει πειθαρχικά παραπτώματα μελών του Κινήματος που έχουν πολιτικές επιπτώσεις πάνω στην πραγμάτωση των σκοπών, στην οργανωτική δομή, στην πορεία, στην εμφάνιση και στην δραστηριότητα του ΠΑΣΟΚ. Κατά συνέπεια και για την υλοποίηση της αποστολής του το Π.Σ. έχει υποχρέωση να εξετάσει τις καταγγελίες σφαιρικά και πολιτικά και ερευνώντας τα αίτια και εκτιμώντας τις συνέπειες του κάθε πειθαρχικού παραπτώματος, τόσο σε τοπική κλίμακα όσο και γενικά, να επιβάλλει τις κατάλληλες για την περίπτωση πειθαρχικές κυρώσεις που έχουν σκοπό

χρονιά ένας μικρός πυρήνας μελών ξεκινάει μια προσπάθεια ανασυγκρότησης της παράταξης. Και πράγματι, σε σύντομο χρονικό διάστημα στα γραφεία της πλατείας Κάνιγγος, αρχίζει ένας οργανισμός συνελεύσεων και ζυμώσεων, που για μια ακόμα φορά θα αφήσουν να φανεί η αγωνία των μελών για ιδεολογική «καθαρότητα». Κάτω από την επίδραση της αντιπαράθεσης με τις άλλες σπουδαστικές οργανώσεις (το 1975 είναι η χρονιά των «τσιτάτων» για τα αμφιθέατρα), τα μέλη της ΠΑΣΠ αρχίζουν να ανακαλύπτουν τους κλασικούς του μαρξισμού.

Στα πλαίσια της ιδεολογικής αναζήτησης αναπτύσσονται πολυάριθμες απόψεις¹ και ρεύματα που χωρίς να είναι απαλλαγμένα από κάποια σύγχυση, συνυπάρχουν ειρηνικά μεταξύ τους μέσα από διαδικασίες ανοικτής αντιπαράθεσης. Σημεία επαφής μεταξύ αυτών των ρευμάτων είναι:

- Η κοινή αποδοχή ότι η Διακήρυξη της 3ης Σεπτεμβρίου είναι πολύ αόριστη και θα πρέπει να εξειδικευθεί στη βάση των αρχών του Επιστημονικού Σοσιαλισμού.

- Η κοινή διαπίστωση ότι είναι άμεση η αναγκαιότητα της συνεργασίας όλων των αντιφασιστικών — αντιιμπεριαλιστικών δυνάμεων για την προώθηση της Αλλαγής.

Ο προσανατολισμός αυτός σύντομα θα οδηγήσει την πλειοψηφία των μελών της ΠΑΣΠ σε μια κριτική στάση απέναντι στον ίδιο τον Α. Παπανδρέου. Η ενθάρρυνση του παλαιοκομματισμού, η αλλοπρόσβαλη τακτική και η αντιφατική συνθηματολογία, η κατάργηση των δημοκρατικών διαδικασιών και ο εθνικιστικός παροξυσμός —«Βυθίσατε το Χόρα»— αποτελούν τις βασικές συνιστώσες αυτής της κριτικής.

Η κριτική αυτή εκφράζεται ανοικτά μέσα από τις διαδικασίες της παράταξης, μέχρι την εποχή που η ΠΑΣΠ συνδέεται με την άλλη μεγάλη συσπείρωση που δρα μέσα στο ΠΑΣΟΚ και αποτελεί κατά κάποιο τρόπο συνέχεια του ΠΑΚ (το λεγόμενο ΠΑΣΟΚ Β'², όπως χαρακτηρίστηκε από την ηγεσία του κόμματος).

Η σύνδεση αυτή είναι καθοριστική για την πορεία της ΠΑΣΠ γιατί η δεύτερη αυτή συσπείρωση λειτουργεί φραξιονιστικά και οδηγεί στην εγκατάλειψη της ανοικτής μαζικής διαδικασίας.

Έτσι το πρώτο Συνέδριο της ΠΑΣΠ που γίνεται τον Απρίλη του '76 και αποτελεί το μοναδικό μέχρι στιγμής συνέδριο που έγινε στο ΠΑΣΟΚ, θυσιάζεται στη λογική της χρησιμοποίησης του δυναμικού της παράταξης σαν μοχλού πίεσης απέναντι στην ηγεσία του Κόμματος.

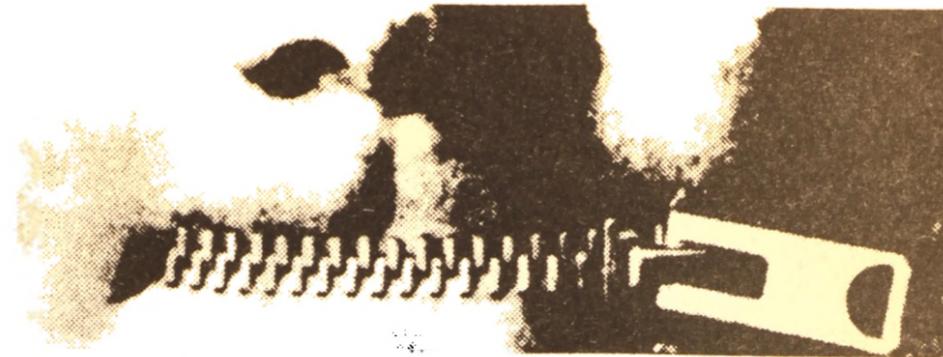

την προστασία του Κινήματος και κατά συνέπεια του εκμεταλλευόμενου λαού που εκπροσωπεί».

Ακολουθεί μία παράγραφος που αναφέρεται στις συνθήκες δημιουργίας του ΠΑΣΟΚ και συνεχίζει:

«Τη μαζικοποίηση όμως αυτή και τον αγώνα του ΠΑΣΟΚ τόσο στον εθνικό τομέα για ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ και ΛΑΪΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ όσο και για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της χώρας, το κοινωνικο-οικονομικό κατεστημένο και οι κύκλοι των ιμπεριαλιστών και της ακροδεξιάς, προσπαθούν με κάθε τρόπο με κάθε μέσο να σαμποτάρουν και να ανακόψουν. Ένα από τα μέσα που χρησιμοποιούν οι κύκλοι αυτοί είναι και η δημιουργία εσωτερικών οργανωτικών προβλημάτων στο ΠΑΣΟΚ με εγκάθετους και εισοδιστές. Μια τέτοια προσπάθεια είναι και η δημιουργία της φράξιας που καταγγέλθηκε με την πολιτική εισήγηση του Προέδρου και της Εκτελεστικής Γραμματείας στη Συνέλευση που έγινε στην Αθήνα στις 19 Δεκεμβρίου 1976. Η φράξια αυτή των εγκάθετων και εισοδιστών —που ένας από τους κύριους υποκινητές της είναι ο σ. Γιάννης Τσεκούρας, που διαγράφηκε από το ΠΑΣΟΚ εδώ και πολλούς μήνες για λόγους ασφαλείας έχει προγραμματισμένο στόχο την ανακοπή της μαζικοποίησης του Κινήματος και τη διάλυσή του».

«... Τέτοιες πράξεις ήταν η δημιουργία παραοργάνωσης με συνωμοτικό χαρακτήρα —στην Ιταλία δημιουργήθηκε το ΠΑΣΟΚ Β' με παράνομη δράση —διάβρωση των μαζικών χώρων και ειδικότερα της Νεολαίας, στελέχωση μέσα στην οργάνωση βάσης του Κινήματος κατάληψη γραφείων και καταστροφή του αρχείου —όπως έγινε στη Θεσσαλονίκη κατάληψη των γραφείων της ΠΑΣΠ, δημόσιες ανακοινώσεις κτλ.

Το ξεκαθάρισμα με την Αριστερά, όρος για την εξουσία;

Στις αρχές του '76, ο Α. Παπανδρέου ανακοινώνει την πρόθεσή του να διορίσει Προσωρινές Νομαρχιακές Επιτροπές, υπαναχωρώντας στην υπόσχεσή του να προχωρήσει το Κίνημα σε εκλογή των οργάνων. Οι διορισμοί αυτοί συναντούν την έντονη αντίδραση του ΠΑΣΟΚ Β', όχι τόσο για λόγους δεοντολογικούς (διορισμός και όχι εκλογή), όσο για το γεγονός ότι δεν διορίζονται στις ΠΝΕ μόνο «ημέτεροι», αλλά ακόμα και μη μέλη, που προέρχονται κυρίως από το χώρο του Κέντρου.

Αποτέλεσμα αυτής της αντίθεσης είναι η απομάκρυνση από το Εκτελεστικό Γραφείο³ στα μέσα του '76 του Γ. Τσεκούρα από τα ηγετικά στελέχη του ΠΑΚ εξωτερικού επί δικτατορίας και "ψυχής", του λεγόμενου ΠΑΣΟΚ Β'. Η απομάκρυνσή του δεν θα γίνει γνωστή παρά μετά από έξη μήνες με τη δικαιολογία ότι έγινε για «λόγους ασφαλείας».

Τα μέλη του ΠΑΣΟΚ Β', κατηγορούν τον Α. Παπανδρέου ότι τορπιλλίζει ο ίδιος την πρόταση για Δημοκρατική Συνεργασία που έχει κάνει, προσανατολιζόμενος σε μια συνεργασία με το Γ. Μαύρο, και ότι στα πλαίσια αυτής της επιλογής προσπαθεί να ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς του με την Αριστερά μέσα στο Κόμμα.

Παρά το γεγονός ότι η συνεργασία του ΠΑΣΟΚ με το Γ. Μαύρο, έγινε με όρους «προσαρμογής» του δεύτερου και τα γεγονότα δεν επαλήθευσαν πλήρως την κατηγορία αυτή, η σύνθεση των Προσωρινών Νομαρχιακών Επιτροπών που διορίστηκαν, οι μαζικές εκκαθαρίσεις στελεχών της Αριστεράς, αλλά και η ξαφνική και απότομη στροφή του Οργανισμού Λαμπράκη προς τη γραμμή της θερμής υποστήριξης του ΠΑΣΟΚ που συντελείται μετά τις διαγραφές του '76, αποτελούν κάποιες ενδείξεις για να υποθέσουμε ότι η διεύρυνση προς το Κέντρο (που την εποχή εκείνη ενσαρκωνόταν στο πρόσωπο του Γ. Μαύρου)

Με τις πράξεις τους όμως αυτές οι κρινόμενοι κατά την ομόφωνη κρίση του ΠΣ, ήρθαν σε αντίθεση με τη διακήρυξη της 3ης Σεπτεμβρίου και το Καταστατικό του Κινήματος και κατά το άρθρο 14 έπαψαν αυτοδίκαια να ανήκουν στο ΠΑΣΟΚ και κατ' επέκταση να είναι και μέλη του, μια και δεν αποδέχονται την 3η Σεπτεμβρίου και την οργανωτική δομή που προβλέπεται από το Καταστατικό και δημιούργησαν κι ανήκουν στην παραπάνω φράξια που **συνεργάζεται με τα ύποπτα διεθνή και ντόπια κέντρα λήψης απόφασης των ιμπεριαλιστών και άλλων κύκλων ανωμαλίας και με το διεθνές και ντόπιο τροτσκιστικό Κίνημα που είναι διαφορετικό από το ΠΑΣΟΚ.** Κατά συνέπεια μια και οι κρινόμενοι, με τη δημιουργία και τη συμμετοχή τους στην παραπάνω φράξια έπαψαν να ανήκουν στο ΠΑΣΟΚ κι έχασαν αυτοδίκαια την ιδιότητα του μέλους, το Πειθαρχικό Συμβούλιο δεν έχει αρμοδιότητα να κρίνει την περίπτωση τους σύμφωνα με τη διαδικασία του Καταστατικού και του Κανονισμού Λειτουργίας, αφού σύμφωνα με αυτά τα Πειθαρχικά όργανα κρίνουν μόνο μέλη του Κινήματος.

Γι' αυτό το Πειθαρχικό Συμβούλιο ομόφωνα

ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ

Ότι οι παραπάνω κρινόμενοι με τη δημιουργία και τη συμμετοχή του στη φράξια των εγκάθετων και εισοδιστών έπαψαν αυτοδίκαια να ανήκουν στο ΠΑΣΟΚ και κατά συνέπεια να είναι μέλη του Κινήματος και να κηρυχθεί αναρμόδιο να κρίνει τις εναντί τους καταγγελίες.

Αθήνα, 23 Δεκέμβρη 1976
ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Δ. ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ

μόλις κυκλοφόρησαν

1. Μπορούμε να ελπίζουμε;

Λευτέρη Ελευθερίου δρχ. 350

Ανάλυση των σύγχρονων κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων. **Μερικά περιεχόμενα:**

- Ν' αλλάξουμε ζωή.
- Το Εγώ και ο Άλλος στις ανθρώπινες και διαπροσωπικές σχέσεις.
- Ευρωκομμουνισμός και ελληνικός δρόμος προς το σοσιαλισμό.
- Επαναστατικό κόμμα με ανθρώπινο πρόσωπο. Πού πηγαινει η Ευρώπη;
- Η αντίληψη του Μάρξ για την αδιάκοπη καθολική κοινωνική επανάσταση.

2. ΡΕΡ-ΙΝΤΑ και το μικρούτσικο

Χρωματιστό γιά παιδιά 7-13 χρονών δρχ. 450
Για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση.

Λύνει τη γλώσσα των γονιών
στις ερωτήσεις των παιδιών.

εκδοσεις
ηρακλειτος ε.π.ε.

Μαυρόκορδατου 7 Αθίνα 142
τηλ. 3627301 - 3627711

έγινε μέσα από άλλα κανάλια. Αν το ΠΑΣΟΚ στα πλαίσια αυτής της διεύρυνσης διατήρησε τις θέσεις του και τη φυσιογνωμία του ή έκανε κάποιες ουσιαστικές «μεταρρυθμίσεις» αφήνουμε στον αναγνώστη να το συμπεράνει.

Εκείνο πάντως που είναι σίγουρο είναι ότι η σύγκρουση του '76 μεταξύ Α. Παπανδρέου από τη μία μεριά και ΠΑΣΠ - ΠΑΣΟΚ Β' από την άλλη, αφορούσε κυρίως τον προσανατολισμό της πολιτικής γραμμής του ΠΑΣΟΚ. Παρά το γεγονός ότι από τους διαγραφμένους προβλήθηκαν διάφορα ζητήματα που αφορούσαν την εσωκομματική δημοκρατία (αντίθεση με τους διορισμούς, διακήρυξη οργανωτικής αυτονομίας της ΠΑΣΠ), τα ζητήματα δημοκρατικής διαδικασίας, έπαιξαν μάλλον δευτερεύοντα ρόλο στο όλο θέμα. Στο συμπέρασμα αυτό άλλωστε μας οδηγεί η δραστήρια υποστήριξη τους προς τον Α. Παπανδρέου, όταν καταλύθηκε κάθε εσωκομματική λειτουργία στη διάσπαση του '75 και ο πρωταγωνιστικός ρόλος που έπαιξαν αυτές οι δυνάμεις στην εκδίωξη των τροτσκιστών με διοικητικό τρόπο.

Όσον αφορά τώρα τις πολιτικές επιλογές οι δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ Β' και (μαζί τους βαθμιαία της ΠΑΣΠ) ευνοούσαν σαφώς τη σύμπραξη με το ΚΚΕ και τους άλλους φορείς της Αριστεράς. Αυτή ήταν άλλωστε και η έννοια της αντιφασιστικής αντιιμπεριαλιστικής ενότητας. Ταυτόχρονα διατηρούσαν σοβαρές επιφυλάξεις για οποιοδήποτε άνοιγμα προς το Κέντρο, που το θεωρούσαν πρώιμο πριν υπάρξει οργανωμένο Σοσιαλιστικό Κόμμα που να μην κινδυνεύει να παρασυρθεί προς τη σοσιαλδημοκρατία.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Σεπτέμβρης 1975: Α' Πανελλαδική Συνδιάσκεψη ΠΑΣΠ. Η πρωτοβουλία για τη σύγκληση της Συνδιάσκεψης αναλαμβάνεται αρχικά από τη σπουδάζουσα της Αθήνας ενώ τόσο η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ όσο και οι δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ Β' που ελέγχουν τις οργανώσεις της Ιταλίας, Γερμανίας (εν μέρει), Αγγλίας και Πάτρας, Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν την προσπάθεια με επιφυλακτικότητα. Τελικά όμως, κάτω από την πίεση της σπουδάζουσας της Ιταλίας, που η ύπαρξη οργανωμένης και μαζικής ΠΑΣΠ υποβοηθάει την δουλειά τους στην ΟΕΦΣΙ, η Συνδιάσκεψη γίνεται Πανελλήνια.

Απρίλης 1976: Α' Συνέδριο της ΠΑΣΠ στην Πάντειο. Πραγματοποιείται ομαλή μεταφορά εξουσίας από τις δυνάμεις της ΠΑΣΠ στην Αθήνα στην συσπείρωση του ΠΑΣΟΚ Β' μέσω του Κεντρικού Συμβουλίου της παράταξης. Ορισμένα μέλη της ΠΑΣΠ (Τζουβάνος, Τζιόλας, Ανδρουλιδάκης) διαφωνούν με την σύνδεση με το ΠΑΣΟΚ Β' και αδρανοποιούνται.

Μάης 1976: Β' Συνέδριο ΕΦΕΕ. Στα πλαίσια των εργασιών του συγκροτείται οργανωτικά η φράξια της «Αριστεράς» με επικεφαλής τους Τσεκούρα, Τσάκα, Παπαγιαννόπουλο, Πανταζόπουλο και Λύτρα.

12 Σεπτέβρη 1976: Β' Σύνοδος του Κ.Σ. της ΠΑΣΠ. Ο Στ. Τζουμάκας, τον οποίο η φράξια είχε θέσει σε απομόνωση λόγω του «αρριβισμού» του, καταγγέλει ότι το Κ.Σ. είναι φραξιονισμένο. Το Κ.Σ. αντιδρά ακαριαία καθαιρώντας τον και απευθύνει επιστολή προς τον Α. Παπανδρέου και το Ε.Γ., ζητώντας την απομάκρυνσή του. Ο Α. Παπανδρέου επιπλήττει τον Σ. Τζουμάκα, γιατί μετέφερε προβλήματα του Κόμματος στην παράταξη, ταυτόχρονα όμως υποδεικνύει στο Κ.Σ. την διερεύνηση της ύπαρξης ομαδοποιήσεων στο εσωτερικό του Κ.Σ. Η αντίστροφη μέτρηση έχει αρχίσει.

11 Δεκέμβρη: Πανιταλική Ολομέλεια στην Ρώμη με θέμα τις διαγραφές 9 στελεχών που προέρχονται από το ΠΑΚ. Πενταμελής αντιπροσωπεία αναλαμβάνει να μεταφέρει στον Πρόεδρο την αντίθεση των οργανώ-

σεων στις διαγραφές. Η αντιπροσωπεία δεν γίνεται δεκτή στην Αθήνα.

18 Δεκέμβρη: Συνδιάσκεψη της Νεολαίας ΠΑΣΟΚ στην Αθήνα, όπου διατυπώνεται επίσημα από την Εκτελεστική Γραμματεία η κατηγορία του φραξιονισμού εναντίον 20 περίπου στελεχών της ΠΑΣΠ και των οργανώσεων του εξωτερικού.

22 Δεκέμβρη: ● Παραιτείται ο Γραμματέας της Επιτροπής Νεολαίας Γ. Τζάθας.

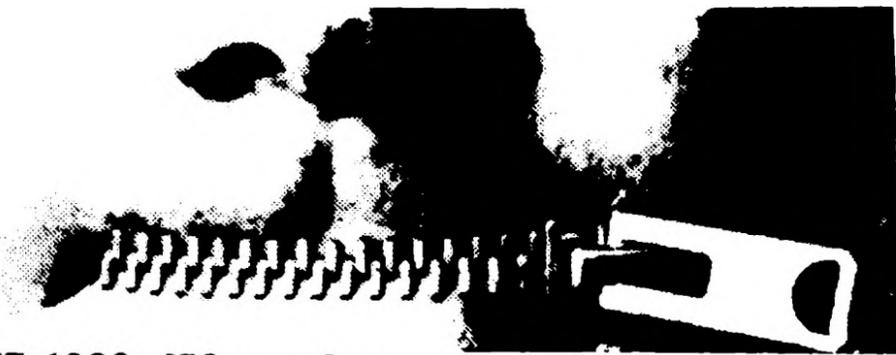
● Συγκαλείται έκτακτη Ολομέλεια Σπουδάζουσας στην Αθήνα.

● Συγκρούσεις και ξυλοδαρμοί ξεσπούν στα γραφεία της ΠΑΣΠ, όταν μέλη του Κ.Σ. της ΠΑΣΠ που πηγαιίνουν στα γραφεία για να παρευρεθούν στην Γ' Σύνοδο του Κ.Σ., τα βρίσκουν κατειλημμένα από μια ομάδα «μελών» με επικεφαλής τον Σήφη Βαλυράκη. Τα 15 από τα 28 μέλη του Κ.Σ. καταφεύγουν στα γραφεία της ΕΦΕΕ, όπου κηρύσσουν την οργανωτική Αυτονομία της παράταξης από το κόμμα. Το ίδιο βράδυ συνεδριάζει το Πειθαρχικό Συμβούλιο του ΠΑΣΟΚ και διαγράφει 48 στελέχη από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

23 Δεκέμβρη: Ο Στ. Τζουμάκας διορίζεται Γραμματέας Επιτροπής Νεολαίας.

8 Γενάρη 1977: Δεκατρείς από τους διαγραφμένους δίνουν συνέντευξη Τύπου και προτείνουν την αυτοδιάλυση της ΠΑΣΠ, σε αντίθεση με την προηγούμενη απόφασή τους να στηρίξουν την Οργανωτική Αυτονομία της Παράταξης.

Στο δίμηνο που ακολουθεί καθαιρείται η Ν.Ε. Δυτ. Γερμανίας (που αντιτάχθηκε στις διαγραφές και ήταν άλλωστε και η μόνη εκλεγμένη Νομ. Επιτροπή) και αποχωρούν γύρω στα 400 στελέχη στην Ιταλία, 154 στην Πάτρα και 84 στη Θεσσαλονίκη. Αδρανοποιείται ή αποχωρεί ακόμα ο κύριος κορμός των οργανώσεων Καβάλας, Τρικάλων, Ναυπάκτου, Βόλου, Γιάννινων και Χαλκίδας. Σποραδικές αποχωρήσεις σημειώνονται σε Τοπικές Οργανώσεις της Αθήνας και διαλύεται το μαθητικό.

1977-1983: Ίδια γεύση...

Η μεγάλη και συνάμα ραγδαία πορεία του ΠΑΣΟΚ προς την εξουσία αρχίζει ουσιαστικά από το 1977. Μια σειρά εσωκομματικών διεργασιών προετοιμάζουν τους όρους αυτής της πορείας. Το καλοκαίρι του 1977 πραγματοποιείται η Α' Πανελλαδική Συνδιάσκεψη (8,9, και 10 Ιούλη). Ο αριθμός των συνέδρων και το πανηγυρικό κλίμα που επικρατεί προσδίδουν στην συνδιάσκεψη ένα παλλαϊκό χαρακτήρα και το γεγονός ότι κάθε σύνοδος έχει στη διάθεσή του μόνο ενάμιση λεπτό για να τοποθετηθεί δεν ξενίζει κανένα... Από την Συνδιάσκεψη αυτή εκλέγεται η νέα ΚΕ, που θα παραμείνει μέχρι σήμερα και εγκρίνεται η πολιτική εισήγηση για το Καταστατικό (το ίδιο το Καταστατικό δεν ψηφίζεται, γιατί εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Συνεδρίου!).

Στις εκλογές του 1977 το ΠΑΣΟΚ διπλασιάζει το εκλογικό ποσοστό του και αναγορεύεται σε Αξιωματική Αντιπολίτευση. Ο Πρόεδρος του έχοντας από καιρό εγκαταλείψει το ζιβάγκο για χάρη της γραβάτας, αρχίζει μία σειρά επαφών με διάφορους «τεχνοκράτες» και συγκροτεί με τους ανάλογους διορισμούς την Επιτροπή Ανάλυσης και Προγραμματισμού που μ' επικεφαλής τον Α. Λάζαρη θα επεξεργαστεί το Κυβερνητικό Πρόγραμμα (το περίφημο Συμβόλαιο με το Λαό).

Με τις αποφάσεις της 2ης Συνόδου της ΚΕ (επιλογή ΕΘΝΙΚΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ) και της 5ης Συνόδου (η μαζικοποίηση σαν κύριος στόχος της οργάνωσης, πρόσληψη επαγγελματικών στελεχών κτλ.) ολοκληρώνεται η προετοιμασία του Κόμματος για την ανάληψη της κυβέρνησης.

Στην περίοδο των τεσσάρων χρόνων που μεσολαβεί μέχρι τις εκλογές του 1981, εκτός από τα γεγονότα της Θεσσαλονίκης στα οποία αναφερόμαστε σε άλλη στήλη, καμιά άλλη μαζική εσωτερική σύγκρουση δεν θα σκιάσει τον ορίζοντα. Παρόλα αυτά ο αριθμός εκείνων που «θέτουν εαυτόν εκτός Κινήματος» είτε με διαγραφή, είτε με αναστολή (πάγωμα) δεν είναι μικρότερος από αυτών των τριών πρώτων χρόνων. Οι συγκρούσεις όμως έχουν μικρή εμβέλεια, συχνά περιορίζονται στον μικρό χώρο μιας ή δύο οργανώσεων⁴.

Μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ οι διαγραφές όχι μόνο δεν σταματούν αλλά αντίθετα επεκτείνονται και στο χώρο των κλαδικών οργανώσεων που έχαιρε κάποιας ιδιαίτερης μεταχείρισης μέχρι τις εκλογές. Μια λεπτομερής αναφορά στις συγκρούσεις των έξη αυτών χρόνων δεν θα είχε νόημα, καθώς θα κατέληγε σε μια «διαγραφολογία» άνευ προηγουμένου⁵.

Το γκρο-πλαν των παρασκηνίων μιας «τυπικής» τέτοιας σύγκρουσης έδωσε με λεπτομέρειες ο συντάκτης του ΑΝΤΙ Στ. Κούλογλου στο προηγούμενο τεύχος, με αφορμή τα γεγονότα της Μυτιλήνης. Εδώ θα προσπαθήσουμε μόνο να «κατηγοριοποιήσουμε» αυτές τις συγκρούσεις με βάση ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά τους.

Α. ΝΕΟΛΑΙΑ

Στο χώρο της Νεολαίας, που τα περισσότερα από τα στελέχη του διαγράφηκαν ή αποχώρησαν το Δεκέμβρη του '76, σχηματοποιήθηκαν βαθμιαία στην περίοδο '77-'79 δύο κυρίως αντιθέσεις. Η πρώτη αφορούσε το ίδιο το πρόσωπο του Γραμματέα της Επιτροπής Στ. Τζουμάκα και επιλύθηκε μάλλον ομαλά, αφού απασχόλησε πλήθος συνεδριάσεων της επιτροπής, με την αντικατάστασή του από τον Στ. Μανίκα. Η δεύτερη α-

φορούσε την ίδια τη λειτουργία της επιτροπής, που τα μέλη της είχαν ενστικτώδικα περισσότερο, χωριστεί σε δύο ομάδες. Από τη μία, αυτά που προτιμούσαν μια «ελεγχόμενη» δραστηριοποίηση της Νεολαίας, (στην ουσία αυτό μεταφραζόταν σε υπολειτουργία της Επιτροπής) επιλογή που εναρμονιζόταν με αυτήν της ηγεσίας κι από την άλλη ορισμένα μέλη που πρόβαλαν επιτακτικά την αναγκαιότητα δραστηριοποίησης της Επιτροπής στην κατεύθυνση της ανάπτυξης των οργανώσεων βάσης και της ουσιαστικής λειτουργίας τους.

Η αντίθεση αυτή «επιλύθηκε» με την καθαιρέση 5 μελών της Επιτροπής Νεολαίας που προωθούσαν την δεύτερη άποψη (Παπαηλιού, Αθανασούλης, Ρεσβάνης, Βαλσαμίδης, Καπαρός) και τη διαγραφή δεκάδων στελεχών της σπουδάζουσας.

Β. ΤΟΠΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Στο χώρο των τοπικών οργανώσεων παίρνονται μια σειρά διοικητικών μέτρων εκεί όπου δημιουργούνται θύλακες μελών που αντιμετωπίζουν κριτικά την τακτική της ηγεσίας του Κόμματος. Ενδεικτικά αναφέρουμε τη διάλυση τεσσάρων τοπικών οργανώσεων στην Αθήνα (Χαλάνδρι, Αγία Παρασκευή, Χολαργό, Ν. Φιλαδέλφεια) και τον συνδυασμό διαγραφών και μιας πρωτοφανούς μεθόδευσης (επανάληψη για τρεις φορές της Νομαρχιακής συνέλευσης) προκειμένου να επιτευχθεί η εκλογή της «κατάλληλης» Νομαρχιακής Επιτροπής, στην Β' περιφέρεια Πειραιά.

Στην επαρχία διαδραματίζονται πολυάριθμες συγκρούσεις κυρίως μεταξύ των μελών των οργανώσεων και των τοπικών παραγόντων. Οι συγκρούσεις άλλωστε αυτές είναι πολύ συνηθισμένες στην ιστορία του ΠΑΣΟΚ και σπάνια εντάσσονται σε μια συνολικότερη αντίληψη.

Υπάρχουν όμως και κάποιες εξαιρέσεις όπως η κρίση στα Γρεβενά που οδήγησε στη διαγραφή της πλειοψηφίας των μελών της ΝΕ ή τα πρόσφατα γεγονότα στις Σέρρες όπου μετεκλογικά η πλειοψηφία των μελών ήρθε σε αντίθεση με την καθοδήγηση με αφορμή την υποστήριξη της ΤΟ Άνω Πόλης σε αγροτική κινητοποίηση της περιοχής.

Γ. ΚΛΑΔΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Σχεδόν αμέσως μετά την ανάληψη της εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ, ο χώρος αυτός συγκλονίζεται από διάφορα γεγονότα που διαδραματίζονται κυρίως στις επιχειρήσεις και οργανισμούς του Δημόσιου Τομέα και που οδηγούν στη διάσταση οργανωμένων μελών και κυβέρνησης, πια, του ΠΑΣΟΚ. Η διάσταση εμφανίζεται γύρω από δύο κυρίως ζητήματα:

Το Κέντρο Εξουσίας

σ' αυτούς τους Οργανισμούς και Επιχειρήσεις

Οι οργανώσεις δέχονται με δυσφορία τους διάφορους τεχνοκράτες με το ανύπαρκτο κομματικό παρελθόν, που διορίζονται στις διοικήσεις των εργασιακών τους χώρων. Η ιδιότητα του κομματικού μέλους τείνει έτσι να εξιδανικευτεί και οι συγκρούσεις οργανώσεων βάσης-ηγεσίας γίνονται με αφορμή την απαίτηση των οργανώσεων να διορίζονται Διοικήσεις της αποδοχής τους. Τα πιο προβληματισμένα μέλη των Κλαδικών γρήγορα θα αντιληφθούν το αδιέξοδο αυτής της σύγκρουσης (τα κομματικά μέλη που διορίζονται τελικά σε κυβερνητικές θέσεις ενσωματώνονται στα γρανάζια της γραφειοκρατικής δομής των κρατικών επιχειρήσεων) και θα περάσουν ενστικτώδικα περισσότερο, σε μια νέα ποιότητα αιτημάτων που θα προωθηθούν μέσα από τα συνδικάτα, γεγονός που οδηγεί αυτά τα μέλη σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα έξω από τον οργανωμένο χώρο του ΠΑΣΟΚ.

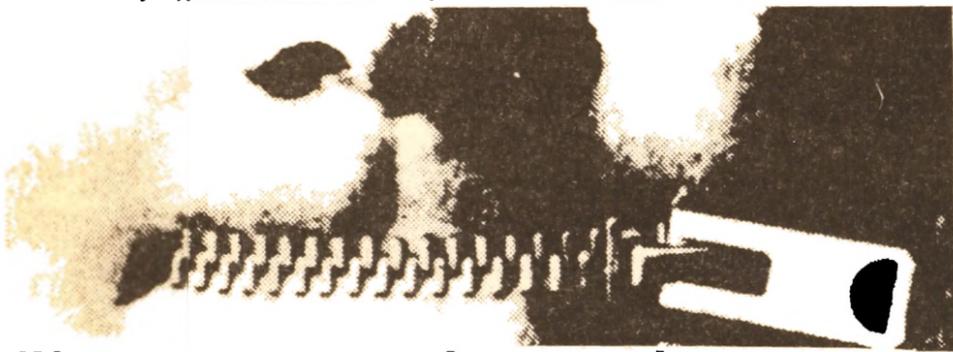
Η Συνδικαλιστική δράση των Κλαδικών Οργανώσεων

Το ΠΑΣΟΚ ειδικά στον χώρο των Τραπεζών και της Κοινής Ωφέλειας, είχε σαν Αντιπολίτευση ενθαρρύνει μια κατεξοχήν

μαχητική πολιτική, που άλλωστε ευνοήθηκε και από την εσωτερική συγκρότηση των συνδικαλιστικών οργανώσεων των χώρων αυτών.

Αποτέλεσμα αυτής της διαπαιδαγώγησης που το ίδιο το ΠΑΣΟΚ προώθησε, ήταν το καλοκαίρι του 1982 όταν κορυφώθηκε η αντίθεση των συνδικάτων με την εισοδηματική πολιτική, οι Κλαδικές Οργανώσεις να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της σύγκρουσης με την κυβέρνηση. Το ΕΓ μπροστά σ' αυτό το αδιέξοδο, αποφάσισε να καλέσει τα μέλη του κόμματος να «σπάσουν αγωνιστικά» τις απεργίες. Παρά τις έντονες αντιδράσεις που δημιουργήθηκαν, το ΕΓ κατόρθωσε να ελέγξει την κατάσταση, είτε με τη διαγραφή χωρίς καμιά διαδικασία των πιο «άτακτων μελών», είτε με τη συναισθηματική δέσμευση των υπολοίπων, επιστρατεύοντας εθνικά θέματα, εξωτερικούς κινδύνους κτλ.

Σποραδικές συγκρούσεις συναντάμε μέχρι σήμερα (βλ. Εθνική και Εμπορική Τράπεζα) αλλά φαίνεται ότι στερημένες από οποιαδήποτε δυνατότητα ουσιαστικής πολιτικής παρέμβασης μετά τις εκλογές, οι κομματικές οργανώσεις έχουν στραφεί σε απολίτικες παρεμβάσεις στο στενό περιβάλλον τους, και στην άκριτη υποστήριξη του κυβερνητικού έργου, ενώ μια σειρά μελών τους έχουν αδρανοποιηθεί.

Κάποια «υποκειμενικά» συμπεράσματα...

Μέσα από την σύντομη εξιστόρηση των γεγονότων που προσδιόρισαν την εσωτερική πορεία του ΠΑΣΟΚ τα εννιά χρόνια που πέρασαν από τη γέννησή του, εξιστόρηση που έμμεσα μόνο άγγιξε το άλλο μεγάλο πρόβλημα, της πολιτικής μετατόπισής του, έχει ήδη φανεί ο τρόπος που παγιώθηκε η γραφειοκρατική δομή του Κόμματος.

Τα γεγονότα του 1980 στη Θεσσαλονίκη

Στη Θεσσαλονίκη η κατάσταση ήταν εκρηκτική ήδη από το 1976, την εποχή δηλαδή που διορίστηκε η πρώτη Προσωρινή Νομαρχιακή Επιτροπή. Το Γενάρη του 1977 τις διαγραφές ορισμένων στελεχών της ΠΑΣΠ, ακολούθησε η αποχώρηση 85 μελών της οργάνωσης που υπόγραψαν ένα κοινό «μανιφέστο».

Η Νομαρχιακή Επιτροπή δέχθηκε μια σειρά επεμβάσεων από την Αθήνα και η σύνθεσή της άλλαζε συνεχώς με νέους διορισμούς. Η Νομαρχιακή Συνέλευση που προγραμματιζόταν για το 1978, αναβλήθηκε «λόγω των σεισμών».

Το Δεκέμβριο του 1979 διορίστηκε η Οργανωτική Επιτροπή Συνέλευσης (ΟΕΣ) με γραμματέα το Γ. Λιάνη. Ο διορισμός αυτός βρήκε αντίθετο το σύνολο της Νεολαίας, που είχε έρθει σε σύγκρουση με τον Γ. Λιάνη στα πλαίσια της σχέσης καθηγητή-φοιτητών στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Στην προσπάθειά της να καταστείλει αυτή την αντίθεση, αλλά και να απομονώσει κάθε θύλακα προβληματισμού μέσα στις Τ.Ο., η ΟΕΣ προσπάθησε να θέσει αυστηρούς περιορισμούς στον αριθμό των Νεολαίων που μπορούσαν να συμμετέχουν σε μια Τοπική Οργάνωση (όχι πάνω από 7).

Οι ενέργειες αυτές οδήγησαν στη συσπείρωση γύρω από τον Λευτέρη Τζιόλα, μέλος της ΚΕ και δημοτικό σύμβουλο Θεσσαλονίκης, των πιο «ανήσυχων» μελών της οργάνωσης Θεσσαλονίκης. Ο Λ. Τζιόλας είχε ήδη εκφράσει τις διαφωνίες του με ορισμένες επιλογές της ηγεσίας όταν το Μάρτη του 1980 στην

Δεν μένει παρά να συνοψίσουμε τα χαρακτηριστικά αυτής της δομής σήμερα, λίγους μήνες πριν από το πρώτο Συνέδριο.

Η πηγή εξουσίας

Διάφορα κείμενα οργανωτικού κυρίως περιεχομένου εκπονήθηκαν και εκπονούνται κατά καιρούς με σκοπό να ρυθμίσουν τις σχέσεις μεταξύ των μελών και τις σχέσεις ηγεσίας-βάσης. Τα κυριότερα από αυτά είναι το καταστατικό και ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας των ΤΟ. Παρά το γεγονός ότι αυτά τα κείμενα φτιάχνονται από την ίδια την ηγεσία καταστρατηγούνται καθημερινά στην πράξη με πρωτοβουλία της. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας έχει γίνει δυσεύρετος από το 1981 και ορισμένα καινούρια μέλη τον αγνοούν εντελώς.

Ο ρόλος της ΚΕ έχει υποβιαστεί εντελώς στην επικύρωση των εισηγήσεων και αποφάσεων του Προέδρου και του Εκτελεστικού Γραφείου και η ύπαρξη διαφωνίας μέσα στα πλαίσια της θεωρείται «γεγονός». Το Εκτελεστικό Γραφείο έχει υποκατασταθεί από μια διορισμένη Εκτελεστική Γραμματεία που υποτίθεται ότι επικουρεί τις λειτουργίες του, ενώ ένα μεγάλο μέρος των αρμοδιοτήτων του έχει μεταφερθεί σε διάφορες επίσης διορισμένες επιτροπές (Οργανωτικού, Διαφώτισης, Νεολαίας, Συνδικαλιστικού κτλ.) που παρά την αρχική διαβεβαίωση ότι θα είχαν καθαρά εκτελεστικό χαρακτήρα, στην πράξη έχουν αποκτήσει αποφασιστικές αρμοδιότητες.

Η τακτική των διορισμών όπως είδαμε στο πρώτο μέρος αυτής της έρευνας ήταν οικεία από την εποχή του ΠΑΚ. Το περιεργό είναι ότι πολλές φορές στους διορισμούς συμπεριλαμβάνονται μέλη που έχουν επιδείξει κάποιο δυναμισμό και έχουν ασκήσει κριτική κατά της ηγεσίας. Η πορεία αυτών των στελεχών μαθηματικά σχεδόν καταλήγει είτε στην απεμπόληση των αρχικών θέσεων και ενσωμάτωσή τους, είτε στην διαγραφή τους.

Είναι επίσης περιεργό το γεγονός ότι ενώ σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει η δυνατότητα προώθησης των ιδίων ανθρώπων στα όργανα με εκλογές, η διαδικασία αυτή δεν προτιμάται. Φαίνεται ότι η τακτική αυτή έχει σχέση με το ζήτημα της «πηγής εξουσίας» μέσα στο κόμμα. Οι διορισμένοι αποκτούν σύ-

δη Σύνοδο της ΚΕ που ήταν κατά κάποιο τρόπο απολογιστική της 5ης Συνόδου, ψήφισε λευκό. Τον Μάη του '80 το ΕΓ κάλεσε τον Τζιόλα σε συνάντηση για να εξεταστεί η παραπέρα πορεία του σαν μέλους της ΚΕ, συνάντηση που δεν κατέληξε πουθενά. Στην 7η Σύνοδο της ΚΕ (13.7.80) όπου θίχτηκε το ζήτημα της ΕΝΙΑΙΑΣ ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ, ο Τζιόλας ψήφισε αρνητικά θεωρώντας την σαν την θεωρητικοποίηση της γραφειοκρατικής δόμησης του ΠΑΣΟΚ.

Τον Αύγουστο του 1980 στο αποκορύφωμα της προετοιμασίας της Γιορτής Νεολαίας και ενώ ο Λ. Τζιόλας είναι μέλος της Οργανωτικής Επιτροπής της Γιορτής, ανακοινώνεται η διαγραφή του μαζί με άλλα δύο μέλη της Επιτροπής (Χ. Μήλιος, Γ. Γρόλιος) με την κατηγορία ότι επιχειρήσαν να «αλλοιώσουν» τον χαρακτήρα της Γιορτής.

Με την ανακοίνωση των διαγραφών ξέσπασαν συμπλοκές στα γραφεία της ΝΕ μεταξύ των μελών που υποστήριζαν την απόφαση της ηγεσίας και αυτών που τη θεώρησαν αυθαίρετη. Οι διαγραμμένοι παρόλα αυτά αποφάσισαν να προχωρήσουν στην πραγματοποίηση της Γιορτής Νεολαίας στις 9 και 10 Σεπτεμβρίου. Η Γιορτή αυτή συγκέντρωσε αρκετά μέλη και βέβαια το ενδιαφέρον και νεολαίων της ανένταχτης αριστεράς. Η σχετική επιτυχία της Γιορτής θορύβησε την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ που ένιωσε την ανάγκη να προχωρήσει αυτή τη φορά σε μαζική εκκαθάριση των οργανώσεων (44 μέλη διαγράφονται στις 11 Σεπτεμβρίου, 17 την 1/10 και 35 στις 3/12/80).

ντομα νοοτροπία υπαλλήλου και απολογούνται σ' αυτόν που τους διορίζει, αντίθετα οι εκλεγμένοι πιέζονται από τη βάση που τους εκλέγει. Με την τακτική αυτή των διορισμών λοιπόν, μοναδική πηγή εξουσίας και νομιμότητας μέσα στο ΠΑΣΟΚ παραμένει το πρόσωπο του Προέδρου του.

Η ποικιλία στον σχηματισμό οργάνων

Το κυριότερο ίσως παράδοξο της οργανωτικής δομής του ΠΑΣΟΚ είναι η ύπαρξη πολλών και διαφορετικών οργάνων που δεν εντάσσονται «ομαλά» στην κομματική πυραμίδα (με εκλογές). Κατά καιρούς δημιουργούνται και καταργούνται Εκτελεστικά Γραφεία, Εκτελεστικές Γραμματείες, Συντονιστικά Συμβούλια, Εθνικά Συμβούλια, Συντονιστικές Γραμματείες κτλ. Συνήθως όλα διορίζονται από τον Πρόεδρο και όταν πρόκειται για ενδιάμεσα όργανα «από τον Πρόεδρο και το Εκτελεστικό Γραφείο».

Ένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ένταξη των τεχνοκρατών μέσα στο Κόμμα. Ενώ η προσπάθεια δημιουργίας μιας τεχνοκρατικής υποδομής στο Κίνημα που ταυτόχρονα όμως θα είχε και πολιτική αντίληψη μέσα από τη Λέσχη Επιστημόνων (1974-75) χαρακτηρίστηκε σαν «ελιτιστική», από το 1977 συγκροτούνται μία σειρά όργανα που στελεχώνονται ακόμα και με εξωκομματικούς παράγοντες, στην προσπάθεια εκπόνησης κάποιων μελετών και θέσεων που απαιτούν εξειδικευμένη γνώση. Έτσι το περίφημο συμβόλαιο με το Λαό εκπονήθηκε από μία διορισμένη από τον Πρόεδρο Ομάδα τεχνοκρατών, έξω από κάθε συλλογική κομματική διαδικασία.

Ένα άλλο παράδοξο είναι η εφεύρεση οργάνων που δεν είναι όργανα. Έτσι ενώ το Συνέδριο αναβλήθηκε τουλάχιστον έξι φορές επίσημα, κάποια Συνδιάσκεψη, κάποιες συγκεντρώσεις στελεχών στο Σπόρτινγκ και σε διάφορα ξενοδοχεία, που όμως ποτέ δεν έχουν το δικαίωμα να πάρουν αποφάσεις, δημιουργούν μια ψευδαίσθηση νομιμότητας στα μέλη που πηγαίνουν εκεί για να τα «πουν».

Οι διοικητικές παρεμβάσεις στις αντιθέσεις

Η ιδεολογική αντιπαράθεση έστω και υποτυπώδης στην κριτική που ασκείται από τα μέλη γίνεται συνήθως εκ των υστέρων. Σπάνια η ηγεσία απαντάει στην ουσία των προβλημάτων που τίθενται. Συνήθως προτιμάται η διοικητική αντιμετώπιση των διαφωνούντων, είτε με διαγραφές, είτε με αναστολή λειτουργίας του «άτακτου μέλους» (γραφική λεπτομέρεια: από το 1976 έχει τυπωθεί ειδικό έντυπο του Πειθαρχικού για τις αποφάσεις όπου συμπληρώνονται απλώς τα στοιχεία του κρινόμενου μέλους). Στις περιπτώσεις που η στοιχειοθέτηση συγκεκριμένης κατηγορίας, έτσι ώστε να δικαιολογείται κάποια έστω νομιμοφανής πειθαρχική διαδικασία είναι αδύνατη, η απομάκρυνση πραγματοποιείται με πολιτική απόφαση του ΕΓ.

Η τακτική του «έθεσεν εαυτόν εκτός Κινήματος» έχει εμπνεύσει τόσους γελοιογράφους που δεν χρειάζεται να φλυαρήσουμε περιγράφοντάς την.

Ένας άλλος τρόπος παρέμβασης είναι η διάλυση των οργανώσεων, το σπάσιμό τους σε δύο τρία, τέσσερα ή όσα τέλος πάντων κομμάτια χρειάζονται, έτσι ώστε ο πυρήνας των διαφωνούντων με την ηγεσία να αποδυναμωθεί και τα μέλη του να νιώσουν απομονωμένα.

• • •

Από τις πρώτες κιόλας μέρες που σχηματίστηκε η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ δηλώθηκε η αναγκαιότητα διαχωρισμού Κυβέρνησης - Κόμματος. Οι οργανώσεις βάσης κλήθηκαν να στηρίξουν άκριτα τις κυβερνητικές επιλογές, επιλογές στη διαμόρφωση των οποίων δεν είχαν παίξει κανένα ρόλο. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι η αδρανοποίηση σχεδόν όλων των τοπικών οργανώσεων (με εξαίρεση κάποιες εξαιρέσεις στην επαρ-

χία που λόγω του χαλαρότερου ελέγχου από τον Κεντρικό μηχανισμό και την οξύτητα της αντιπαράθεσης με τη Δεξιά οι οργανώσεις αναπτύσσουν κάποιες πρωτοβουλίες).

Οι Κλαδικές πάλι που μετά το 1981 έδειξαν ένα ιδιαίτερο δυναμισμό μετά την επέμβαση για την επίλυση των συγκρούσεων που δημιουργήθηκαν έπεσαν κι αυτές σε σχετική αδράνεια. Κι όπου υπάρχουν προβλήματα μελετάται η αποψίλωσή τους με τη μετάθεση μελών στις Τοπικές τους Οργανώσεις. Στην καλύτερη περίπτωση οι οργανώσεις βάσεις έχουν μεταβληθεί σε κέντρα ευρέσεως εργασίας ή αναλώνονται σε «αυτοϊκανοποιητικές» λειτουργίες του τύπου: ΤΗΡΟΥΜΕ ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ: ΚΡΑΤΑΜΕ ΤΙΣ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ ΜΑΣ. κτλ.

Η υπαλληλοποίηση των οργανώσεων επικυρώθηκε και θεωρητικά από τη 10η Σύνοδο της ΚΕ όπου μεταξύ άλλων βρισκόμαστε και την εξής διατύπωση:

«Οι Τοπικές, οι Κλαδικές, Νομαρχιακές και Τομεακές Επιτροπές είναι υπεύθυνες και υπόλογες στην ΚΕ, το ΕΓ και τις κεντρικές καθοδηγητικές επιτροπές». Έτσι αντί τα ανώτερα όργανα να είναι υπόλογα στη βάση γίνεται το αντίθετο. Στην ουσία το κόμμα ολόκληρο είναι υπόλογο για τη διαγωγή του απέναντι στον Πρόεδρο και το Εκτελεστικό Γραφείο (άλλωστε αυτό έχει γίνει κατανοητό και από την κριτική που ασκεί ο Πρόεδρος στις οργανώσεις για τη λειτουργία τους).

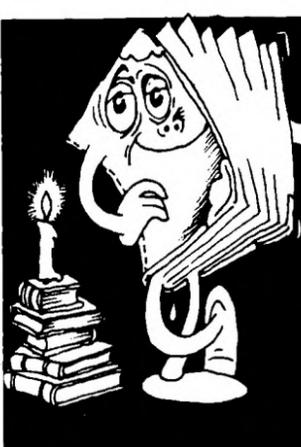
Με μια ΚΕ που συνεδριάζει μια φορά το χρόνο για να επικυρώνει πορείες και αποφάσεις ήδη υλοποιημένες, με μια οργανωτική δομή που εκφυλίζεται αργά αλλά σταθερά σε ένα εκλογικό και συνάμα κατασταλτικό μηχανισμό και με την ανυπαρξία κάθε στοιχειώδους έννοιας δημοκρατίας, βαδίζει το ΠΑΣΟΚ, εννιά χρόνια μετά την ίδρυσή του στο ΣΥΝΕΔΡΙΟ.

Το τι θα είναι αυτό το Συνέδριο, που έχει αποκτήσει μυθολογικές διαστάσεις, εκτός κι αν κάποια κοσμογονική Αλλαγή συμβεί στο εσωτερικό του κόμματος (και φυσικά δεν εννοούμε τη μετάγχιση στελεχών από την κυβέρνηση στο κόμμα), δεν είναι δύσκολο να το φανταστούμε από τώρα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Μαζικότερο ήταν το ρεύμα που δεχόταν επιδράσεις από την «μαρξιστική-λενινιστική» παράδοση, γι' αυτό και πολλά από τα στελέχη της ΠΑΣΠ μετά την διαγραφή τους προσχώρησαν στο ΚΚΕ.
2. Βλ. περισσότερα στο Β' μέρος της έρευνας στο προηγούμενο τεύχος.
3. Μέλη του Ε.Γ. ήταν τότε οι Σ. Βαλυράκης, Δ. Λιβιεράτος, Γ. Τσεκούρας, Κ. Σπηίτης, Θ. Τσούρας, Α. Τσοχατζόπουλος.
4. Μια προσπάθεια για αιχμάτωση αυτών των δυνάμεων γίνεται με την έκδοση του ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ από τον Δ. Τζουβάνο, διαγραμμένο πρώην μέλος της ΚΕ με τη συνεργασία του Α. Τζιόλα κι άλλων «Πασοκικών» στοιχείων που βρίσκονται έξω από τον οργανωμένο χώρο του.
5. Παραλείψαμε την αναφορά στις μετεκλογικές αποχωρήσεις των Βουλευτών Πέτσου, Μπουλούκου, Χονδροκούκη, Μπότσαρη, Ζαφειρόπουλο και Παναγούλη, γιατί κάθε μία από αυτές έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες, αλλά όλες μαζί ελάχιστα επηρέασαν το οργανωμένο ΠΑΣΟΚ, με το οποίο άλλωστε οργάνωσεις τους υπήρξαν σχετικά χαλαρές.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

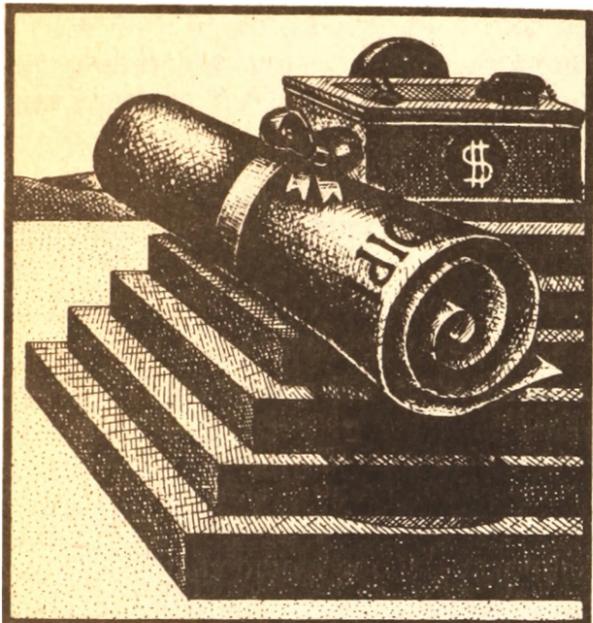
ΖΩΟΛΟΓΗ ΠΗΓΗΣ 17,
36-39980

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΑΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΕΛΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"

Γονείς «Ιταλών» οργανωθείτε

Τέλειωσε το καλοκαίρι, τέλειωσαν και τα ψέματα. Είναι καιρός πια να οργανωθείτε κατά πόλεις. Σύλλογος Γονέων Φοιτητών Πίζας, Πάντοβας κτλ. και μετά Ομοσπονδία Συλλόγων Γονέων Φοιτητών Ιταλίας. Με την Ομοσπονδία φτιαγμένη μπορείτε πια να προχωρήσετε σε Συνομοσπονδία Γονέων Φοιτητών Εξωτερικού. Τότε πια θα 'στε έτοιμοι για τον αγώνα. Ο αγώνας βέβαια είναι για το ποσοστό που θα μετεγγραφεί από το εξωτερικό στα ελληνικά πανεπιστήμια.

Τώρα γιατί πρέπει να υπάρχουν μετεγγραφές φοιτητών εξωτερικού στα ελληνικά πανεπιστήμια είναι ένα ερώτημα με πολλές απαντήσεις:

1. Πρέπει ώστε τα παιδιά να ξαναβρεθούν στην πατρίδα τους και κοντά στους γονείς τους (όσα παιδιά βέβαια χωρέσουν στο ποσοστό).

2. Πρέπει για ορισμένους για λόγους υγείας. Βέβαια εκτός πράγματι από ειδικές περιπτώσεις δεν καταλαβαίνω γιατί δεν θα 'χουν καλύτερη παρακολούθηση της υγείας τους στην Ιταλία ή στη Γερμανία παραδειγματος χάρι, αφού κι εδώ να ήταν, εκεί ίσως θα πήγαιναν για να εξεταστούν...

3. Πρέπει για να μειωθεί η έξοδος πολυτίμου συναλλάγματος. Σωστό μεν αλλά αυτό θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σαν επιχείρημα και από κάποιους που θα υποστήριζαν να περιοριστεί με διοικητικά μέτρα ο αριθμός των φοιτητών εξωτερικού. Επίσης λειτουργεί και αντίθετα: όσο περισσότεροι φοιτητές εξωτερικού μετεγγράφονται τόσο περισσότεροι θα πηγαίνουν έξω με την ελπίδα να μετεγγραφούν.

4. Πρέπει γιατί οι πόρτες των πανεπιστημίων πρέπει να 'ναι ανοιχτές για όλους που θέλουν να σπουδάσουν (καμιά αντίρρηση ως εδώ. Μακάρι!) Όσο όμως δεν ανοίγουν οι πόρτες τότε ας ανοίγουμε όσο το δυνατόν περισσότερα παράθυρα. Εδώ βέβαια γίνεται ένας ηθελημένος παραλογισμός. Η πόρτα σημαίνει αίτημα για περισσότερα πανεπιστήμια, για περισσότερους διδάσκοντες, για περισσότερες αίθουσες —έστω ότι η παρακολούθηση των μαθημάτων γενικεύεται— και άρα για περισσότερους εισαγόμενους κάθε χρόνο. Ταυτόχρονα σημαίνει βαθμιαία αποσύνδεση του διπλώματος από την «επαγγελματική αποκατάσταση». Το παράθυρο σημαίνει ότι από εκείνους που δεν τα κατάφεραν να μπουν, ή δεν προσπάθησαν καν, θα προτιμηθεί τα επόμενα χρόνια ένα ποσοστό αυτών που είχαν την οικονομική δυνατότητα —με πάσα άνεση ή με χίλια ζόρια— να πάνε για ένα - δυο χρόνια έξω. Για να τα λέμε δηλαδή στα ίσια είναι μια σαφής - σαφέστατη ταξική επιλογή ή (στο βαθμό που δεν υπάρχει απόλυτη σύμπτωση) είναι μια επιλογή με κριτήριο την οικογενειακή οικονομική δυνατότητα. Αν χωράνε περισσότεροι στα κάθε χρονική στιγμή υπάρχοντα εκπαιδευτικά ιδρύματα τότε ας μπαινουν περισσότεροι από την πόρτα. Όχι όμως από το παράθυρο του εξωτερικού.

Με την οργάνωση, λοιπόν, και τα αιτήματα και τις αιτιολογίες έτοιμες έπεται η μεθόδευση του αγώνα. Στάδιο πρώτο η συγκέντρωση και συγγραφή υπομνημάτων. Μετάβαση ακολούθως αντιπροσωπείας στο Υπουργείο Παιδείας, επίδοση του υπομνήματος και διατύπωση των αιτημάτων. Ο υπουργός θα επιφυλαχθεί, θα δώσει κάποιες ελπίδες, θα 'χει κάποιες αντιρρήσεις. Τελικά πρόκειται να δεχτεί, το ξέρει. Αυτό που παίζεται είναι το ποσοστό όχι το αν θα γίνουν μετεγγραφές ή όχι. Εσείς φυσικά έχετε φουσκωμένο το ποσοστό για να κατέβετε, ο δε υπουργός αφήνει να διαρρεύσει ένα χαμηλό ποσοστό ώστε κάπου να συμβιβαστείτε.

Το επόμενο βήμα είναι η επίσκεψη στα κόμματα. Εκεί, βέβαια, βρίσκετε συμπάρασταση —τζάμπα πράμα. Χρειάζεται φυσικά και η επένδυση της συμπάραστασης με κάποια αιτιολογία. Από τις τέσσερις βασικές αιτιολογίες το θέμα της υγείας δεν είναι αρκετά γενικό —αφήνεται για ατομική αιτιολόγηση πραγματική ή φτιαχτή. Τα συντηρητικά κόμματα θα προτιμήσουν την αιτιολογία της επιστροφής στην πατρίδα, της επιστροφής στους γονείς. Τα προοδευτικά κόμματα θα το ρίξουν στο όσο γίνεται μεγαλύτερο άνοιγμα των πανεπιστημίων

—έστω και από το παράθυρο. Και όλοι, βέβαια, θα αναφερθούν στο εθνικό θέμα του συναλλάγματος.

Μετά από εκεί, νέα πίεση στο υπουργείο. Και για καλό και για κακό και ορισμένες αγωνιστικές κινητοποιήσεις. Κάποια πορεία, κάποιο πανώ στα προπύλαια. Χρήσιμη θα 'ναι και μια κινητοποίηση ομάδας υποστήριξης, δηλαδή των ιδίων των φοιτητών στο εξωτερικό. Μια πορεία μέχρι το προξενείο θα ευαισθητοποιήσει προαιώνια κόμπλεξ του τύπου «τι θα πουν οι ξένοι».

Κάπου τελικά θα τα βρείτε. Και όλοι θα 'ναι ευχαριστημένοι. Η αντιπολίτευση γιατί ασπάστηκε τα δίκαια αιτήματα, ελπίδα για ψήφους. Η κυβέρνηση γιατί αυτή τελικά αποφάσισε, βάσιμη ελπίδα για ψήφους. Οι γονείς γιατί πολλά από τα παιδιά τους θα γυρίσουν. Και τα παιδιά γιατί θα καταφέρουν ότι δεν κατάφεραν στις εισαγωγικές (ή όπως λέγονται τώρα τέλος πάντων).

Ποιοι χάνουν λοιπόν; Το ότι χάνουν οι υπάρχοντες φοιτητές με την αύξηση της αναλογίας διδασκομένων-διδασκόντων δεν είναι αρκετά χειροπιαστό και βέβαια όποιος τολμήσει να το αναφέρει κινδυνεύει να κατακεραυνωθεί ως αντιδραστικός. Αυτοί που κυρίως χάνουν είναι αυτοί που θα έμπαιναν αν στις εισαγωγικές είχε καθοριστεί μεγαλύτερος αριθμός εισακτέων. Και απ' αυτούς οι οικονομικά ασθενέστεροι, δηλαδή κατά τεκμήριο και οι πολιτικά ασθενέστεροι, που δεν είχαν τη δυνατότητα να στείλουν τα παιδιά τους στο εξωτερικό. Αλλά, και εδώ είναι το κλειδί, έτσι κι αλλιώς αυτοί είναι δυσεύρετοι σαν φυσικές οντότητες. Αν οι μετεγγραφές γίνονταν τον πρώτο χρόνο οι επιλαχόντες θα 'ταν πολύ συγκεκριμένοι και θα φώναζαν. Αφού όμως γίνονται σε επόμενα χρόνια, άντε να βρεις τους επιλαχόντες των προ διετίας ή τριετίας εισαγωγικών και πώς ν' αποφασίσεις ποιοι απ' αυτούς θα είχαν κιόλας προαχθεί μέχρι το δεύτερο ή τρίτο έτος σπουδών. Η πρόταση ν' αυξηθούν οι θέσεις των εισαγομένων τόσο όσο αντιστοιχεί στους μέλλοντες να μετεγγραφούν και να σταματήσουν τελείως οι μετεγγραφές από το εξωτερικό (εκτός από τις ελάχιστες περιπτώσεις πραγματικών λόγων υγείας) θα χαλούσε το παιχνίδι στο οποίο όλοι μοιάζει να κερδίζουν και θα σήκωνε θύελλα διαμαρτυριών.

Έτσι, λοιπόν, θα ξαναδούμε και φέτος το ίδιο έργο, ίσως με κάποιες μικροπαραλλαγές. Μένει όμως ακόμα άγνωστο το ποσοστό. Γι' αυτό ποντάρτε όσο η μπίλια γυρίζει.

Σπύρος Καβουνίδης

Υγρή, σκληρή και βιορυθμική: Ελλάδα πορνική

Το μεγάλο μπριγιάν της γραβάτας του γυάλιζε, όσο και τα πράσινα μάτια της. Μόνο, που η δική του γυαλάδα ήταν ψυχρή, σχεδόν σκληρή, ενώ στα μάτια της υπήρχε κιόλας μια υγρή συγκίνηση... Δέχθηκε απλά το λαιμαργό, το σχεδόν οδυνηρό φιλή του... Σε μια ώρα πιάνουμε στη Λισσαβόνα.

Η Ελλάδα όταν είναι θηλυκή, είναι κι όλες μια υγρή συγκίνηση. Κυρίως υγρή. Φυλλομετράει την ψυχρή, σχεδόν σκληρή γυαλάδα του αρσενικού, μέσα στα περιοδικά της, τα νοτισμένα από μουγγή θωπεία. Έλα αγόρι μου με την αγριάδα σου, έλα και είμαι συγκαμμένη υγρασία. Και μεταφρασμένη. Από το εξωτερικό, το γυαλιστερό και εκμαυλιστικό. Και εσύ είσαι γλυκειάς εισαγωγής, με την σχεδόν σκληρή αρρενωπότητα.

Η σημερινή ρωμηοσύνη δεν έχει εμπιστοσύνη στις ντόπιες εκκρίσεις της, ούτε στην ιθαγενή ερωτολογία. Είναι δυστυχώς γεγονός: όλη η πορνική, λαγνική, οργασμική παραπαιδεία των ευρωελλήνων προέρχεται από εξωελληνικά κέντρα συνουσίας... εξ ου το σπέρμα δίδεται εν συνουσία θεία... Πώς όμως η Ελλάδα θα ανήκει στους Έλληνες, όταν τα ερωγόνα έντυπα και κέντρα της, τα ανεβοκατεβάσει η ξένη ακρίδα; Στα περιπτερά, στα κασετάδικα υπάρχει και του πουλιού το γάλα, αλλά είναι πολυεθνικό. Δεν σφάζονται πια στην Μαρίας την ποδιά, την Διαλεχτή μου πια τη λένε Ντέπυ, κι ο Κωνσταντής έγινε Ρενάτο, εκτός αν μας βγαίνει πότε πότε Μπέτυ.

Ο λαός ίσως δεν θέλει, αλλά ο λαός μπορεί: στο επόμενο πεντάχρονο, πρέπει να προβλέπεται χωρίς ετεροχρονι-

σμό η ελληνοποίηση της μεγιστοποίησης της καύλας.

Κάθετα.

*Είμαι χαρντ, χαμούρα μου,
και έτσι...*

Η Ελλάδα όταν είναι αρσενική, είναι χαρντ, τοπ δηλαδή, και τη θέλω αφρισμένη και πάνω κάτω στα αφρόλουτρα και σινιρισμένη γύρω γύρω και το βαθύ λαρύγγι της Άννυ Αϊμπλ και δεν παίζει ο Παναθηναϊκός στο Μουντιάλ, όχι, και βουρ στο σπίτι του Νικόλα του παιδαρά, που προτιμούσε να βάζει τα δικά του γκολ, και την πήγαινε πάρα πολύ. Και τη βρίσκω και φύγαμε. Και εισέβαλε δυναμικά στη μικρή περιοχή. Εκείνη βογκούσε, καθώς δεχότανε απανωτά γκολ. Εισαγωγής, διότι ουδέν εφάμιλλον του ευρωπαϊκού. Παντέρμη Ευρώπη, γεννήθηκες για να υπηρετείς την μπόχα του αντρούς, του καπετάν-Καμάκη: η Ευρώπη εργάζεται για μένα και τέτοια... Με τα πορνικά σου, το χαρντ συνάλλαγμα, μουσάκα - παλληκάρ και παλληκάρ και καράφλιασες και έτσι. Τουρλού.

Τα κλέη μου, τα πέη μου

Η αιωνία Ελλάς όμως ξαναχτυπάει, ξαναδίνει, πορνική Μητέρα, ρόδο μου αμάραντο, την Τιμή και τη Βάλανο. Ναι και τα όλα της στα σημερινά παιδιά της. Η ιμπεριαλιστική απορρόφηση είναι πλασματική, η ξένη εξάρτηση από τον μεταφραστικό κλυσμό είναι εικονική. Γκλασέ εικόνες, ωχρά απεικασματα, άδειο πουκάμισο.

Ω τριακόσιοι σηκωθείτε... τα παιδιά σας θε να δείτε πόσο μοιάζουν με σας.

Ναι, η επαναπρόσληψη του πορνικού μας χώρου, είναι πλέον γεγονός. Η Ελλάδα του σήμερα και του πάντοτε, της Ύδρας, της υδρίας και της Λερναίας Ύδρας, πέτυχε την προεντεταμένη της διείσδυση σ' όλους τους κόλπους της διεθνούς κοινότητας. Μπήκε μέσα της με τη θριαμβική ανακομιδή της βαλάνου. Από όλα τα μουσεία μας, οι σύγχρονοι κούροι και κόρες του πόρου και της ένδειας, ναι εμείς οι νέοι Ερωτιδείς, ξεσηκώσαμε τα πορνικά μας ειδώλια

και τα κάναμε μυριάδες σουβενίρ και καρτ-ποστάλ. Βάλανοι ανάγλυφοι, αναπεπταμένα λαοκοόντεια συμπλέγματα, ερυθρόμορφα πισωκολλητά —και όχι πλέον συνημμένα— μελανούρια, μελανόμορφοι Σάτυροι σε στύσεις εφάμιλλες ή και ανώτερες των Ευρωπαϊκών τοιούτων, όλα τα μοσχοπουλάμε και φέρνουμε και συνάλλαγμα και δεν πληρώνουμε δικαιώματα. Διότι υπήρξαμε και είμαστε πάντα οι πρώτοι. Η καθ' ημάς Ανατολή γέννησε τη Δύση. Η Ελλάδα για μια ακόμη φορά σταυροδρόμι πορνικών, γέφυρα λαγνείων, οργασμός πολιτισμών.

Πάντως ουν ούτως έγνωκας... και βάλανον;

*Κοσμοπολιτανικός τρόπος
παραγωγής*

Όταν η Ελλάδα δεν είναι ούτε θηλυκή, ούτε αρσενική, τότε, όχι, δεν είναι τρίτος δρόμος, είναι αναπτυξιακή. Διότι η Ελλάδα πια, εδώ και τώρα θέλει και μπορεί να είναι κοσμοπολιτανική.

Και τώρα οι βιορυθμοί σας; Βεβαίως. Μα φυσικά, γιατί όχι; Δεν ζέχνει πια το χνώτο μας από την πείνα.

Στις κλαδικές, ορίστε μια μέρα κάθε βδομάδα για συζήτηση πάνω στο σεξ ή για επιμόρφωση στο σεξ. Στο νερό της πισίνας, κάθε μήνα, δοκιμάστε μια νέα στάση. Πηγαίνετε σε μια ταινία, που αναφέρεται σε μια σεξουαλική σχέση ή σε μια γκαλερί, που εκτίθενται πίνακες με γυμνά και ερωτικές σκηνές. Διότι είστε οι πετυχημένοι, οι γρήγοροι, η βαρβατίλα πια αφοροδισιάζει έναν διακριτικό αισθησιασμό του Λανβέν, αλλά σας τοξινώνει η αλλαγή της ώρας μεταξύ Σιγκαπούρης και Γκσταάτ. Γι' αυτό αγαπητοί μας φύλακες, γρηγορείτε: αφήστε κατά μέρος λίγο χρόνο στο κρεβάτι για λίγο έρωτα. Όχι για έρωτα, προς θεού, γιατί δεν παραμελεί κανείς ατιμωρητί το μπριφινγκ για τα ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα.

Λίγο χρόνο, για λίγο έρωτα.

Ελλάς, ολίγων, παραλίγων.

Κώστας Ζουράρις

Δανιήλ Ι. Ιακώβ
Η αρχαιογνωσία
του Οδυσσέα Ελύτη
σελ. 112, δρχ. 1 0

Μια ενδιαφέρουσα μελέτη για τις πηγές αρχαιογνωσίας του Οδυσσέα Ελύτη. Τεκμηριωμένη προσέγγιση του ποιητικού έργου, μέσα από την καταγραφή των αντλήσεων του από τα αρχαία ελληνικά κείμενα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»
Δεινοκράτους 131 • Τηλ. 72.29.237

ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ: Η πατρίδα του ρατσισμού

του Πλουτή Σέρβα

ΜΑΖΙ ΜΕ τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και το Ισραήλ η «Δημοκρατία» της Νότιας Αφρικής τοποθετείται στην κορυφή των πιο επικίνδυνων κρατών, που με τις δραστηριότητές τους συντηρούν την ανησυχία στο σύγχρονο κόσμο.

ΔΥΣΚΟΛΑ μπορεί να αμφισβητηθεί αυτή η εκτίμηση. Γιατί, όλοι βλέπουν ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες, σε παγκόσμια κλίμακα μαζί με το υποκατάστατό τους, το Ισραήλ, στη Μέση Ανατολή, καθημερινά βρίσκονται στο διεθνές προσκήνιο, προκαλώντας την οργή και την κατακραυγή με την επεκτατική τους πολιτική. Από την άλλη η «Δημοκρατία» της Νότιας Αφρικής πρυτανεύει σε ρατσιστική πολιτική και αποτελεί το χωροφύλακα της Δύσης στην αφρικανική ήπειρο.

ΟΜΩΣ, για το πορτραίτο του νοτιοαφρικανικού ρατσισμού, που δεν προβάλλει τόσο συχνά στη δημοσιότητα, η εικόνα δεν είναι πλήρης. Είναι γνωστή σε γενικότατες μορφές. Είμαστε ελάχιστα πληροφορημένοι στις λεπτομέρειες και ιδιαίτερα για τις καταστάσεις που γέννησαν και γιγάντωσαν αυτό το καθεστώς.

* * *

ΣΤΑ ΜΕΣΑ του 17ου αιώνα, δύο ρεύματα ευρωπαϊών μεταναστών είχαν αρχίσει να έλκονται προς τους δύο μακρινούς πόλους των χρυσών υποσχέσεων: το νέο κόσμο, την Αμερική και τον παλιό, τη Νότια Αφρική. Βασικά όμοιες ήταν οι συνθήκες που ανέμεναν

τους εποίκους: ο άφθονος, ανεκμετάλλευτος φυσικός πλούτος και οι κατασπαρμένοι, κυρίως στα ενδότερα της κάθε χώρας αυτόχθονες, μαύροι και ινδιάνοι, που χρησιμοποιούνταν σαν φτηνή εργατική δύναμη, αλλά από την άλλη, κάτω από το βάρος της σκληρής εκμετάλλευσης, πρόβαλλαν αντίσταση.

ΟΜΩΣ διαφορετικές, ήταν οι εξελίξεις στις δυο περιοχές. Τα μεταναστευτικά ρεύματα προς την Αμερική ήταν πυκνότερα. Το δυναμικότερο στρώμα των αποίκων δεν άργησε να συνενωθεί, σε μια επαναστατική αστική τάξη, που διαμόρφωνε δική της εθνική συνείδηση την ώρα που ο καπιταλιστικός μετασχηματισμός προάγονταν με ρωμαλέα βήματα. Ύψωσε ανίστημα ενάντια στη Μητροπολιτική Αγγλία, αμφισβητώντας τη συντηρητική πορεία της και όλα τα αποικιακά «δικαιώματά» της. Κατανίκησε τα στρατεύματα που είχε αποστείλει για την καθυπόταξη της. Και την εξανάγκασε, στα 1781 να συνθηκολογήσει και να δεχτεί την Ανεξαρτησία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

ΛΙΓΟ αργότερα η πιο προοδευτική, αστική παράταξη του νέου έθνους, οι βόρειοι, προχώρησαν και με την εμφύλια σύρραξη υπόταξαν, στη νέα εθνική πορεία, τους συντηρητικούς του Νότου. Έκτοτε άρχισε να συντελείται με ραγδαίο ρυθμό, η εκπληκτική ανέλιξη που έφερε στο διάστημα ενός αιώνα, τις Ηνωμένες Πολιτείες στην πρώτη θέση των ανεπτυγμένων χωρών. Επέτρεψε σ' αυτές, να καταστούν η ρυθμιστική δύναμη του καπιτα-

λιστικού - ιμπεριαλιστικού συστήματος ή, όπως την αποκαλούν, οι απανταχού της οικουμένης, υποτελείς της: «Ηγέτιδα του ελεύθερου κόσμου».

ΜΕΣΑ σ' αυτές τις συνθήκες, οι έγχρωμοι αυτόχθονες, ήταν μοιραίο να καταλήξουν στις στρατιές της πιο εξευτελιστικά αμοιβόμενης προλεταριακής δύναμης ενώ η καθυπόταξη τους συντελούνταν με βάρβαρες ρατσιστικές μεθόδους. Σ' αυτόν το ρατσισμό κατόρθωσε, στις αρχές της έβδομης δεκαετίας του αιώνα μας να θέσει, ως κάποιο βαθμό, τέρμα η ασιγαστη δυναμική πάλη των μαύρων, κάτω από την εμπνευσμένη ηγεσία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ. Άλλη ήταν η κατάσταση και η πορεία στην Νότια Αφρική.

Αρχή γενέσεως

ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ του 1488 ο Πορτογάλος Βαρθολομαίος Ντιάζ, προλαμβάνοντας τα σχέδια ενός άλλου εξερευνητή, του Ιταλού Χριστόφορου Κολόμβου, ανακάλυψε το νοτιότερο σημείο της Αφρικής που ονομάστηκε «Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας» (Τέσσερα χρόνια αργότερα ο Χριστόφορος Κολόμβος ξεκινώντας προς την άλλη κατεύθυνση, για λογαριασμό του ισπανικού θρόνου, ανακάλυψε το πρώτο νησί του αμερικάνικου χώρου, που το ονόμασε Σαν Σαλβατόρ και που σήμερα είναι γνωστό με το όνομα Ουάτλινγκ). Πέρασαν δέκα χρόνια για να προχωρήσει ο Βάσκο Ντε Γκάμα ανατολικότερα από το σημείο που είχε φτάσει ο Ντιάζ, και που το ονόμασε Νατάλ. Έτσι, μια ακτή της Νότιας Αφρικής, κάπου δύο χιλιάδες χιλιόμετρα, ήταν έτοιμη να δεχτεί τους πρώτους άποικους.

ΑΡΧΙΚΑ εκεί —σε χώρους που προσφέρονταν για λιμάνι— είχαν εγκατασταθεί ναυτιλιακές εταιρείες της εποχής εκείνης, για τη διασφάλιση του διακομιστικού εμπορίου. Αυτή η ακτή στάθηκε ο ευλογημένος σταθμός στα μέσα του μακρινού ταξιδιού προς τις Ανατολικές Ινδίες. Ήταν ο Ολλανδός Van Riebeeck (το άγαλμα του δεσπόζει σήμερα στο Καίηπ Τάουν, δεύτερο σε πληθυσμό από το Γιοχάνεσμπουργκ) που πρώτος ξεκίνησε μαζί με ενενήντα περίπου ναυτικούς στα ενδότερα της άγριας κοιλάδας, με σκοπό να διερευνηθεί το έδαφος. Εκεί, το πρώτο που έκαμε ήταν να οικοδομήσει ένα φρούριο και ένα νοσοκομείο, για να προμηθεύονται τα διερχόμενα πλοία με κρέας και φρέσκα λαχανικά.

ΕΤΣΙ, άρχισαν τα πρώτα δειλά βήματα για τον αποικισμό της Νότιας Αφρικής' πρώτα στα παράλια, από τους ναυτικούς που εγκατέλειπαν τα πλοία τους και τους άλλους, τούς πιο πολλούς, που κατέφθαναν από την Ευρώπη για να αποκατασταθούν στη νέα πατρίδα. Η βρετανική αποικιοκρατία έσπευδε πρώτη να εγκαταστήσει την εξουσία της για την επέκταση και διασφάλιση των ιμπεριαλιστικών της συμφερόντων.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ του δεκάτου ένατου αιώνα αρχίζουν, κυρίως από την περιοχή του Καίηπτάουν, οι ιστορικές και δύσκολες πορείες (Trek) των λευκών στα βάθη της απέραντης ενδοχώρας, ανάμεσα από ποταμούς, δάση και πεδιάδες. Χαρακτηριστικό σ' αυτές τις πορείες ήταν το διώξιμο και η υποδούλωση των μαύρων ιθαγενών για να εγκατασταθούν οι λευκοί. Στα σημερινά βιβλία ιστο-

ΑΥΤΗ η «στροφή» ταίριαζε και στα μέτρα των αμερικανικών συμφερόντων. Αυτή η «στροφή», επιδοκιμάζεται και από το «Εργατικό Κόμμα», το Κόμμα των εγχρώμων, (στους μαύρους, φυσικά δεν επιτρέπεται να έχουν κόμμα). Διαβάζουμε στην εφημερίδα «Πρετόρια» της 6/1/1983 την πιο κάτω ανταπόκριση από την Ουάσιγκτον:

«Η διοίκηση Ρήγκαν είδε την απόφαση του έγχρωμου «Εργατικού Κόμματος» πάνω στο συνταγματικό, σαν ένδειξη μεγάλης προόδου για αλλαγή στη Νότια Αφρική, δηλώνοντας ότι θα την υποστηρίξει.

... Αυτή η απόφαση έτυχε χθες σημαντικής προσοχής στις μεγαλύτερες αμερικανικές εφημερίδες. Δημοσιεύτηκε στην πρώτη σελίδα της «Ουάσιγκτον Ποστ» και είχε προνομιακή θέση στη δεύτερη σελίδα της «Νιού Γιρκ Τάιμς»

... Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, που κλήθηκε να σχολιάσει την απόφαση της Αφρικανικής κυβέρνησης για την επέκταση των εθνικών πολιτικών εκλογικών δικαιωμάτων στην ούτω καλούμενη έγχρωμη κοινότητα είπε ότι αποδεικνύει τη μεγάλη πρόοδο που συντελείται στη Νότιο Αφρική».

ΚΑΙ, για να μην έρθει σε διαμετρική αντίθεση με τις αποφάσεις του ΟΗΕ (και με την πολιτική, που από είκοσι τώρα χρόνια εφαρμόζεται στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής) ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, αναγκάστηκε να συμπληρώσει:

«Ενώ πλήρως αναγνωρίζουμε ότι οι τωρι-

νές προτάσεις για μεταρρύθμιση δεν ανταποκρίνονται προς το θεμελιακό θέμα για τα εθνικά πολιτικά δικαιώματα του 72% των Νοτιοαφρικανών, που είναι μαύροι, εντούτοις μια πρόοδος αλλαγής βρίσκεται στην πορεία και την υποστηρίζουμε. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έχουν κανένα σχέδιο για τη νοτιοαφρικανική πολιτική ατζέντα».

ΚΑΙ η ανταπόκριση καταλήγει:

«Θα χρειαστούν μια ή δυο μέρες για τις αμερικανικές εφημερίδες να σχολιάσουν στα κύρια άρθρα τους την απόφαση, εντούτοις, είναι καθαρό ότι οι έγκυροι παρατηρητές των αφρικανικών θεμάτων στην Ουάσιγκτον βλέπουν την απόφαση σαν μεγάλη νίκη του πρωθυπουργού και της κυβέρνησής του, παρόλο ότι υπάρχουν φόβοι ότι η απόφαση θα συμβάλει στην πόλωση της νοτιοαφρικανικής κοινωνίας».

ΑΥΤΗ η πόλωση ήταν ήδη εν όψει. Από τις στήλες του Τύπου είχε προβάλει, στις 2 του Γενάρη 1983, ο αρχηγός της αξιωματικής κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης δρ. Βαν Ζυλ Σλάμπερτ, που ενόνα στηλίτευσε τη μεταρρύθμιση, με ρωμαλέο άρθρο κάτω από τον τίτλο: «Οι παγίδες, τα προβλήματα και οι προοπτικές της μεταρρύθμισης». Ανάμεσα σ' άλλα έγραφε:

«Υπάρχει μια μόνο υπερκυρίαρχη και κεντρική σκέψη, σχετικά με την κοινωνικο-οικονομική και πολιτική κατάσταση: Η ποιότητα και το υπόδειγμα της μαύρης και λευκής συνύπαρξης. Οποιαδήποτε μεταρρύθμιση σε οποιοδήποτε επίπεδο, που παραγνωρίζει αυτό

το θεμελιακό γεγονός, σπαταλεί απλώς πολύτιμο χρόνο και ενέργεια... Κανένα σύνταγμα δεν θα μπορέσει να ευσταθήσει, για την εφαρμογή των προτεινόμενων από την κυβέρνηση μεταρρυθμίσεων, εφόσον το Εθνικό Κόμμα δεν αποφασίσει να σχηματίσει μια διερευνητική πολυφυλετική επιτροπή, για να καταδείξει, πραγματικά, πως πρέπει να απαλλαγούμε από την ανισότητα στην εκπαίδευση, στο εισόδημα και την ευδαιμονία, πάνω σε βάση φυλετική. Και, τότε να καλέσει μια συνταγματική διάσκεψη, όπου οι πολιτικοί αρχηγοί, που ελεύθερα θα εκλεγούν, να αρχίσουν διαπραγματεύσεις και παζαρέματα».

ΑΥΤΟ σε συντομία, είναι το πορτραίτο του Νοτιοαφρικανικού νεοαποικιακού ρατσισμού, χωρίς να αναφερθούμε στις αντιθέσεις και συγκρούσεις του, με τον αφρικανικό περιγυρό του.

ΟΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΙ υποστηρικτές του νεοαποικισμού, υπερτονίζοντας το υπερμεγέθες πλουτοπαραγωγικό βάθρο, που στηρίζει τον εκτός τόπου και χρόνου, υπερφίαλο εξωφρενισμό των ρατσιστών ηγεμόνων, επιδίδονται σε μελέτες, αναλύσεις και από καθέδρας διδασκαλίες για να αποδείξουν ότι αυτό το απάνθρωπο φαινόμενο μπορεί να επιζήσει και να διαιωιστεί με ψευτομεταρρυθμίσεις. Όμως διαφορετικά είναι τα διδάγματα και της Ιστορίας και όλων εκείνων των ακαταπόνητων μαχητών, που συνεχίζουν την πάλη, στηριζόμενοι στην πεποίθηση ότι ο κάθε άνθρωπος δικαιούται να ζει ανθρώπινα. □

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΑΘΕΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ

Η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδας επιθυμώντας να συμβάλει στην προαγωγή της επιστημονικής έρευνας στη χώρα μας ενδιαφέρεται να αναθέσει, με αμοιβή, σε επιστημονικά ιδρύματα ή ανεξάρτητους επιστήμονες-ερευνητές τη διερεύνηση θεμάτων που σχετίζονται με τον ευρύτερο αγροτικό χώρο. Η θεματολογία είναι ανοιχτή και καλύπτει την κοινωνική, οικονομική, τεχνολογική και βιολογική πλευρά των παραπάνω θεμάτων. Προϋπόθεση είναι η έρευνα να είναι πρωτότυπη. Η δυνατότητα άμεσης πρακτικής αξιοποίησης των αποτελεσμάτων θα εκτιμηθεί ιδιαίτερα.

Η ΑΤΕ προσκαλεί τους ενδιαφερόμενους να υποβάλλουν στη Διεύθυνση Μελετών και Προγραμματισμού της Τράπεζας (Βησσαρίωνος 9 και Σίνα, Αθήνα) τις σχετικές προτάσεις τους καθώς και σύντομο

βιογραφικό σημείωμα. Εφόσον κριθεί ότι αυτές ενδιαφέρουν κατ' αρχήν την Τράπεζα θα κληθούν να υποβάλλουν λεπτομερές σχέδιο της προτεινόμενης μελέτης.

Μετά την έγκριση του σχεδίου μελέτης από την Τράπεζα, οι ενδιαφερόμενοι θα υπογράψουν σύμβαση έργου ορισμένης χρονικής διάρκειας. Μετά την ολοκλήρωση της ερευνητικής εργασίας, η ΑΤΕ θα αναλάβει, αν αυτή κριθεί δημοσιεύσιμη, τη δημοσίευσή της.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους όρους και τις διαδικασίες συνεργασίας οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να απευθύνονται στη Διεύθυνση Μελετών και Προγραμματισμού (στην παραπάνω Διεύθυνση ή στα τηλέφωνα 360.93.15 και 363.50.50.

Προθεσμία υποβολής προτάσεων μέχρι 31/12/83.

Αθήνα, 9/9/83

ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Η νεορθόδοξη παλινδρόμηση

του Δημήτρη Δημητράκου

Είναι αδύνατο να εξετασθεί το φαινόμενο του νεορθόδοξου ρεύματος ξεχωριστά από τον χριστιανομαρξισμό, δηλαδή την προσπάθεια ορισμένων μαρξιστών και ορισμένων χριστιανών να αλληλοπλησιαστούν, και να βρουν νέο νόημα τόσο στο χριστιανισμό όσο και στο μαρξισμό¹.

Η θέση που θα υποστηρίξω είναι ότι το φαινόμενο αυτό αποτελεί μια ιστορική παλινδρόμηση τόσο με την ιστορική όσο και με την ψυχολογική έννοια του όρου αυτού. Από τη μια μεριά αποτελεί επιστροφή σε ένα προηγούμενο στάδιο ανάπτυξης που προσφέρει την ψευδαισθηση της προστασίας και της θαλπωρής.

Από την άλλη αποτελεί οπισθοδρόμηση με την έννοια της παραίτησης από ορισμένα ιστορικά κεκτημένα και της αναζήτησης δρόμων που η ιστορική πείρα έχει δείξει ότι οδηγούν σε αδιέξοδα.

Από την άλλη αποτελεί οπισθοδρόμηση με την έννοια της παραίτησης από ορισμένα ιστορικά κεκτημένα και της αναζήτησης δρόμων που η ιστορική πείρα έχει δείξει ότι οδηγούν σε αδιέξοδα.

Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει μια διευκρίνιση. Η παλινδρόμηση δεν συνίσταται στην αναβίωση ενός θρησκευτικού φαινομένου, ούτε στην προσπάθεια σύνδεσης Ορθοδοξίας και μαρξισμού. Μάλιστα θεωρώ σεβαστή την προσπάθεια του Ζουράρι και του Μοσκώφ και εξανίσταμαι κατά της τάσης προς γελοιοποίηση των θαρραλέων θέσεων που πήρανε από τους ιδεολογικούς φορείς του «προοδευτικού» χώρου².

Η παλινδρόμηση της νεορθοδοξίας συνίσταται στο γεγονός ότι αποτελεί ανταρσία κατά του ορθολογισμού με δύο έννοιες συγχρόνως:

- την απόρριψη του Λόγου σαν μεθόδου εξήγησης της πραγματικότητας
- την αντίθεση στο ορθολογιστικό πρόγραμμα του Διαφωτισμού.

1. Ορθολογισμός και ανορθολογισμός

Πριν εξετάσουμε τον αντι-ορθολογισμό που συνδέεται με την νεορθοδοξία, πρέπει να αποσαφηνιστούν οι έννοιες του ορθολογισμού και του ανορθολογισμού και να καθοριστεί η σχέση τους με το έργο του Μαρξ καθώς και με το νεορθόδοξο ρεύμα. Μόνον έτσι μπορεί να κριθεί αν η σύζευξη μαρξισμού - Ορθοδοξίας είναι θεμιτή και κατά πόσο αν η νεορθόδοξη ιδεολογία αντιτίθεται στον ορθολογισμό.

Όπως τονίστηκε πιο πάνω, το νεορθόδοξο ρεύμα αποτελεί

παλινδρόμηση, ακριβώς λόγω του αντι-ορθολογισμού του.

Η παλινδρόμηση συνίσταται στο γεγονός ότι το νεορθόδοξο ρεύμα ζητάει την εγκατάλειψη του προγράμματος χειραφέτησης του ανθρώπου που είχε εξαγγείλει ο Διαφωτισμός πριν από δυόμισι αιώνες.

Σε τι συνίσταται το πρόγραμμα αυτό; Με δυο λόγια σε μια διανοητική και ηθική αναμόρφωση μέσα από την ανάπτυξη του ανθρωπίνου Λόγου, με αντικειμενικό σκοπό την οριστική έξοδο του ανθρώπου από το καθεστώς της φύσης και τη δημιουργία μιας λογικά οργανωμένης και ανοιχτής και χειραφετημένης κοινωνίας. Αυτό σήμαινε γενίκευση της παιδείας, εξάφανση κάθε μορφής ανορθολογισμού, πρόληψη, αδικίας, ψεύδους, δουλείας, την απελευθέρωση του ανθρώπου από οποιοδήποτε θεσμό ή οποιαδήποτε δοξασία που περιορίζει την ελεύθερη ανάπτυξη του.

Σ' αυτό ακριβώς το πρόγραμμα του Διαφωτισμού, που όπως είπαμε, είναι συγχρόνως πολιτικό και παιδευτικό, εντάσσεται το δημοκρατικό αλλά και το σοσιαλιστικό κίνημα.

Συγχρόνως όμως, στο παιδευτικό σκέλος αυτού του προγράμματος εντάσσεται και η επιστημονική γνώση που αναπτύσσεται χωρίς ιδεολογικούς ή θρησκευτικούς φραγμούς. Με την έννοια αυτή, στο πρόγραμμα αυτό εντάσσεται τόσο το έργο του Μαρξ όσο και του Μίλλ, τόσο του Δαρβίνου όσο και του Αϊνστάιν, του Καντ όσο και του Ράσσελλ.

Ο Μαρξ δεν ταυτίζεται, βέβαια, με τη σκέψη των εκπροσώπων του Διαφωτισμού, τον Βολταίρο, το Ρουσσώ κτλ. Αλλά το

1. Έχω βασιστεί στα εξής κείμενα για τη μελέτη του φαινομένου:

α) Χ. Γιανναρά: «Η παλινόρθωση του Ελληνοχριστιανισμού και μερικά προβλήματα», ANTI τ. 238, σ. 16-17.

β) Χ. Γιανναρά: «Ορθοδοξία και Δύση», (1972). Στο «Η Ιδιοπροσωπία του Νέου Ελληνισμού», Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1983, τομ. Β' σ. 359-81.

γ) Κ. Μοσκώφ: «Το νεορθόδοξο ρεύμα», συνέντευξη στο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ τ. 5, Αύγουστος 1983, σ. 20-21.

δ) Κ. Μοσκώφ: «Η Πτώση είναι Ανάσταση», ANTI 239 σ. 20-24.

ε) Κ. Ζουράρι: «Ορθοδοξία εδώ και Κομμουνισμός τώρα», ANTI 239 σ. 18-19.

στ) Π. Νέλλα: «Πάντα περιλαβών και ενυποστήσας εαυτώ», ANTI 239 σ. 25-27.

2. Γι' αυτό και ο «αντίλογος» στις θέσεις Ζουράρι-Μοσκώφ, περιορίστηκε σε ειρωνικά σχόλια. Μια σημαντική εξαίρεση αποτελεί το άρθρο του Γ. Μηλιού στο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ αρ. 6, «Ο νεο-ορθόδοξος» σκοταδισμός» σ. 20-21, ένα μαχητικό άρθρο, γραμμένο με σαφήνεια και με συνοχή και που μπαίνει στην ουσία των θέσεων που διατυπώνονται από τους ιδεολόγους της νεορθοδοξίας και του χριστιανομαρξισμού, ανεξάρτητα με το αν συμφωνεί κανείς μαζί του ή όχι.

έργο του Μαρξ εγγράφεται στο πρόγραμμα του Διαφωτισμού σαν έκφραση μιας πολιτικής και παιδευτικής βούλησης επιβολής του Λόγου στο παράλογο —επιβολή που είναι επαναστατική, δηλαδή πραγματοποιείται με μια κίνηση από τα κάτω προς τα πάνω, καθώς «ο Λόγος βροντάει στον κρατήρα του», όπως λέει ο ύμνος της «Διεθνούς» στην αρχική γαλλική του έκδοση.

Το ότι το πρόγραμμα του Διαφωτισμού ήταν ορθολογιστικό και ότι το έργο του Μαρξ εντάσσεται σ' αυτό το πρόγραμμα, δεν νομίζω να χωράει σοβαρή αμφισβήτηση.

Με' ορθολογισμό συνήθως εννοούμε την πίστη στην λογική ενότητα του κόσμου ή τη δυνατότητα κατανόησής του μέσω λογικών διεργασιών. Σύμφωνα με την πίστη του ορθολογιστή, οι στοιχειώδεις αρχές της λογικής, ή πιο τεχνικά, οι κανόνες του προτασιακού λογισμού, είναι εφαρμόσιμοι στον πραγματικό κόσμο.

Αυτό είναι δυνατόν να τεθεί υπό αμφισβήτηση από τον οπαδό του ανορθολογισμού που μπορεί να υποστηρίξει ότι οι κανόνες αυτοί μπορεί να μην είναι πάντοτε εφαρμόσιμοι, βλέποντας στην ορθολογικότητα ένα «μοντέλο» που, όπως όλα τα «μοντέλα», έχουν περιορισμένη εφαρμοστικότητα στο αντικείμενο που προσπαθούν να εξηγήσουν.

Όμως ο λόγος για τον οποίο οι κανόνες του προτασιακού λογισμού είναι εφαρμόσιμοι στην πραγματικότητα οφείλεται ακριβώς στο γεγονός ότι δεν αποτελούν κανένα είδους υπόδειγμα, αλλά νόμους σκέψης η αναγνώριση των οποίων είναι καταναγκαστική. Έχουν δηλαδή την καταναγκαστικότητα των φυσικών νόμων, όπως έγραφε στις αρχές του αιώνα ο Duhem, και δεν είναι καταστάλαγμα της περιγραφής της πραγματικότητας, που ορίζει την ιδέα του υποδείγματος.

Αυτά ως προς το νόημα του ορθολογισμού σαν στάση προς το γνωστικό αντικείμενο και ως προς τον ορθολογιστικό χαρακτήρα του προγράμματος του Διαφωτισμού και τη σχέση του Μαρξ με το πρόγραμμα αυτό.

Αν το έργο του Μαρξ εντάσσεται στο ορθολογιστικό πρόγραμμα του Διαφωτισμού, είναι γεγονός ότι η αντίθεση προς τον ορθολογισμό εκδηλώθηκε σχεδόν αμέσως, με τη ρομαντική αντίδραση στην εκβιομηχάνιση και την λογικοποίηση της κοινωνίας.

Η ρομαντική αυτή αντίδραση συνδέεται με ένα συναισθημα ξεμαγέματος ή απογοήτευσης (Entzauberung, κατά το γνωστό όρο του Max Weber), με την έξοδο από τον παλιό, μυθολογικό κόσμο της κοινοτικής ζωής, που είχε μια συνοχή και μια ενότητα άμεσα αισθητή. Αυτή η ενότητα και η συνοχή χάνονται με τη λογικοποίηση που επιφέρει η κοινωνική ανάπτυξη³. Και αυτήν ακριβώς την ενότητα και τη συνοχή προσπαθεί να αποκαταστήσει η στροφή προς το μυστικισμό και οι συναφείς μορφές σκέψης.

Πολλές φορές η αντίδραση στην εκβιομηχάνιση και λογικοποίηση των Δυτικών κοινωνιών φτάνει στο σημείο να αρνείται τη νόηση και τη λογική υπέρ της μυστικιστικής έξαρσης και του συναισθήματος. Αυτή η τάση υπάρχει στο νεορθόδοξο ρεύμα και συχνά η απόρριψη του ορθολογισμού γίνεται κατά τρόπο ρητό.

Έτσι ο Ν.Γ. Πεντζίκης δηλώνει: «Είμαι κατά της λογικής. Αρνιέμαι το νου μου, το μυαλό μου». (Σχολιαστής, τ. 5, σ. 19). Πιο αρθρωμένη και θεωρητικά συγκροτημένη είναι η θέση του Χ. Γιανναρά, όπου επικρίνει τη δυτικής έμπνευσης «πρωτεριότητα της διανοητικής διασαφηνίσεως της αποκεκαλυμμένης αλήθειας»⁴. Η θέση αυτή έρχεται σε απόλυτη αντίθεση με τη φιλοσοφία του Καντ, πράγμα που ο συγγραφέας πολύ ορθά τονίζει⁵.

2. Οι αρχές της νεορθόδοξης ιδεολογίας

Το πρόβλημα δεν εξαντλείται με αυτά τα δύο παραδείγματα. Πρέπει να εξετάσουμε αν η αντίθεση προς τον ορθολογισμό αποτελεί βασική αρχή της νεορθόδοξης ιδεολογίας.

Για να διαπιστώσει κανείς αυτό, δεν έχει παρά να εξετάσει τις βασικές θέσεις του νεορθόδοξου ρεύματος. Αν αφαιρεθεί το ρητορικό-ποιητικό στοιχείο από τα κείμενα των ιδεολόγων της νεορθοδοξίας, οι θέσεις αυτές ανάγονται σε ένα περιορισμένο αριθμό προτάσεων:

1. Αυτό που προέχει στη ζωή δεν είναι η λογική κατανόηση του κόσμου αλλά η αγάπη, ο «μανικός έρωτας» που ενώνει τα όντα μεταξύ τους μέσα στο Σύμπαν και την ιστορία.
2. Αυτό δεν γίνεται μέσα από τη σκέψη. Γίνεται μέσα στο μυστήριο και την σιωπή, και απολήγει σε ένα βίωμα. Η βιωματική εμπειρία προέχει της διανόησης και της λογικής.
3. Η ίδια αυτή «αγαπητική» ένωση πραγματοποιείται μέσα από τη θυσία, η οποία είναι μια θεληματική άρνηση της ατομικότητας.
4. Η θυσία, είναι συγκεκριμένη πράξη μέσα στην ιστορία, χωρίς την οποία δεν μπορεί να επέλθει ούτε «αγαπητική συνένωση» ούτε λύτρωση της ανθρωπότητας: για να πραγματοποιηθεί η «ανάσταση» πρέπει να προϋπάρξει «πτώση» με την έννοια της θυσίας.

Μ' αυτά συνδέονται ορισμένες νεορθόδοξες απόψεις για τη σχέση μεταξύ μαρξισμού και νεορθοδοξίας:

5. Η κατάργηση της ταξικής κοινωνίας είναι πράξη ενοποιητική και «αγαπητική» (βλ. πρόταση αριθμ. 4).
6. Η ορθόδοξη «θέωση», η εσχατολογική συνένωση με το σύνολο, δεν πρέπει να μείνει κλειστή στον εαυτό της: πρέπει να μετουσιωθεί σε επαναστατική επέμβαση στην ιστορία. Η αρχή αυτή βασίζεται στη χριστιανορθόδοξη άρνηση της μοναδοποιημένης προσωπικότητας του ανθρώπου. Η κατάργηση της ατομικότητας πραγματοποιείται στη συλλογική βίωση της Ανάστασης, το πανανθρώπινο νόημα της οποίας είναι η καθολική απελευθέρωση του ανθρώπου από τα δεσμά της ταξικής κοινωνίας. Εδώ βρίσκεται το καθολικό - συλλογικό και συγχρόνως το υλικό - εγκόσμιο στοιχείο της Ορθοδοξίας: η συλλογική - ολιστική βίωση της δυνατότητας «θέωσης εν ζωή».
7. Η Ορθοδοξία είναι η απαρχή της νεοελληνικής ιδεολογίας. Δημιουργήθηκε από τα ιστορικά βιώματα του ελληνικού λαού. Αποτελεί τον πρώτο συλλογικό, αυθόρμητο οραματισμό της αυτο-ολοκλήρωσης του ανθρώπου μέσα από την Ανάσταση, η οποία προϋποθέτει την πτώση δηλαδή τη θυσία υπέρ αλλήλων.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η αυθόρμητη αυτή ιδεολογία είναι απλώς χρήσιμη σαν πρόσβαση στο μαρξισμό. Αποτελεί κατά κύριο λόγο μια «εσχατολογική αυτοσυνειδησία» που επιτρέπει τη βίωση του μαρξιστικού οράματος εδώ και τώρα και όχι στο τέλος της ιστορίας.

8. Ο συγκεκριμένος μαρξισμός και Ορθοδοξία αποτελεί μια αλληλοσυμπλήρωση, όχι όμως με την έννοια της αμοιβαίας κάλυψης των κενών που υπάρχουν στις δύο πίστεις, αλλά σαν ένα κοινό απώτερο νόημα που έχουν παρά τις διαφορές τους. Πιθανότατα εδώ να υπάρχει διαφωνία μεταξύ νεορθόδοξων στο θέμα της οικουμενικότητας των δύο «συμπληρωματικών» κοσμοειδώλων: άλλοι θα θεωρούν το μαρξισμό και άλλοι την Ορθοδοξία σαν το βασικό οικουμενικό υπόδειγμα. Το νεορθόδοξο ρεύμα δεν είναι δόγμα με θεωρητική δόμηση και συνοχή και επομένως δεν είναι σωστό να γίνεται αναγωγή του σε σύστημα συγκεκριμένων προτάσεων.

Το νεορθόδοξο ρεύμα δεν είναι δόγμα με θεωρητική δόμηση και συνοχή και επομένως δεν είναι σωστό να γίνεται αναγωγή του σε σύστημα συγκεκριμένων προτάσεων. Όμως επειδή δεν μπορώ να κρίνω βιώματα ή συναισθήματα, εφόσον δεν τα συμμερίζομαι, είμαι υποχρεωμένος να κάνω την υπόθεση ότι αυτά τα βιώματα και τα συναισθήματα που συνιστούν το νεορθόδοξο ρεύμα είναι διατυπώσιμα σε προτάσεις και υποκείμενα σε κριτική εξέταση.

Αν εξετάσουμε τις αρχές αυτές που διέπουν το νεορθόδοξο ρεύμα θα δούμε ότι αυτές που περιέχονται στις τρεις πρώτες

3. βλ. Max Weber: «Die Wirtschaftsethik der Weltreligionen», Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie, Tübingen 1922-3.

H. Gerth and C. Wright Mills (Eds): «From Max Weber», Routledge and Kegan Paul,

London (1948) 1974 267-301 και «Wissenschaft als Beruf» Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre, Tübingen 1922, p.p. 24-55. Gerth and Mills p.p. 129-56.

4. Χ. Γιανναρά, «Ορθοδοξία και Δύση» ο.π. σ. 336

5. στο ίδιο ο.π. σ. 364-5.

προτάσεις οι οποίες είναι θεμελιακές -αντιτίθενται στον ορθολογισμό με την έννοια που του αποδώσαμε πιο πάνω. Οι νεορθόδοξες θέσεις προτάσσουν μια «διονυσιακή» διάλυση της ατομικότητας μέσα στο σύνολο, διάλυση που πραγματοποιείται μέσα από μια α-λογική, βιωματική συνένωση του ατόμου με το σύνολο. Αυτή η άρνηση της ατομικότητας είναι η θυσία που πραγματοποιεί τη συνένωση. (Πρόταση αριθμ. 3).

Το γεγονός ότι η πρόταση αυτή μπορεί να ηχεί μαρξιστικά από τη στιγμή που θα συνδεθεί με την πράξη μέσα στην ιστορία (Προτάσεις 3 και 4) δεν την καθιστά ορθολογικότερη.

3. Μαρξισμός και ορθολογισμός

Η σύνδεση του νεορθόδοξου κινήματος με το μαρξισμό είναι αθέμιτη συγκόλληση δύο ασυμβίβαστων μεταξύ τους θεωριών.

Το πολιτικό και επιστημονικό πρόγραμμα του Μαρξ, χωρίς να ταυτίζεται, συνδέεται άμεσα με το πρόγραμμα του Διαφωτισμού. Και η μέθοδος του Μαρξ είναι ορθολογική, όπως και το αντικείμενό του σαν επιστήμονα είναι κριτική της πολιτικής οικονομίας στο βαθμό που η τελευταία παίζει το ρόλο μιας κρατούσας ιδεολογίας.

Αλλά πέρα από το περιεχόμενο της θεωρίας του Μαρξ, η διδασκαλία του προϋποθέτει την ορθολογικότητα των ατόμων. Το «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» που όπως γράφει ο Ε. Η. Carr, περιέχει την πεμπτούσια του μαρξισμού⁶ απευθύνεται στον ανθρώπινο λόγο και λιγότερο στο συναίσθημα⁷ παρά τη μεγάλη ρητορική δύναμη του κειμένου.

Θα ήταν μάταιο να αναζητήσει κανείς στο Μαρξ ή στους κυριότερους θεωρητικούς του μαρξισμού, οποιαδήποτε προσπάθεια θεμελίωσης της φιλοσοφίας του σε ένα «βίωμα» ή αναγωγή του επαναστατικού του προγράμματος σε «δυνατότητα θέωσης εν ζωή», ή ακόμα αντιμετώπισης της ενότητας θεωρίας και πράξης σαν «αγαπητικής» ένωσης του κόσμου μέσω της επαναστατικής δραστηριότητας.

Τόσο ο Μαρξ όσο και οι μεγάλοι θεωρητικοί του μαρξισμού είναι υπέρμαχοι του ανθρώπινου Λόγου, του περιορισμένου αλλά μοναδικού μας εργαλείου για την αντιμετώπιση της πραγματικότητας —πραγματικότητας που περιλαμβάνει την επαναστατική πράξη.

Αυτό είναι φανερό αν μελετήσει κανείς το έργο του Λένιν⁸, του Λούκατς⁹, ή του Γκράμσι¹⁰. Ο Γκράμσι επέμενε συχνά στην ανάγκη ορθολογικής αντιμετώπισης των προβλημάτων και κριτικής στάσης προς στο δόγμα.

Αυτό που αξίζει περισσότερο να τονισθεί είναι ότι ο ορθολογισμός του Γκράμσι είναι συναφής με την απόρριψή του «βιωματικών» εμπειριών σαν επαρκών βάσεων για τη θεμελίωση της αλήθειας ή για την ωρίμανση ενός πολιτικού κινήματος. Η ενότητα βίωμα-κατανόηση (*sentire-comprendere*) πραγματώνεται μέσα από το λογικό πέρασμα από το πρώτο στη δεύτερη ή από τη δεύτερη στο πρώτο, πάντα όμως έχοντας το Λόγο σαν πρωτανεύουσα αρχή και αναγκαία διαμεσολάβηση. Ισχύει δηλαδή, και για τον Γκράμσι η αρχή της ένταξης μέσω του Λόγου, όπως έλεγε ο Leon Blum¹¹, και όχι της «βιωματικής» ή «αισθητικής» ένταξης κατά το φασιστικό πρότυπο του Μουσολίνι.

4. Η κληρονομιά της Ορθοδοξίας

Βλέπουμε ότι είναι αδύνατο να βγει ο μαρξισμός από το ευρύτερο ορθολογικό πρόγραμμα στο οποίο εντάσσεται, δεδομένου ότι η ορθολογικότητά δεν είναι ένα απλό στοιχείο του που θα μπορούσε και να απουσιάσει, αλλά μια αρχή αναπόσπαστη

από το θεωρητικό και πρακτικό πρόγραμμα του μαρξισμού. Δεν μπορεί, επομένως, να θεμελιωθεί αντικειμενικά η νεορθόδοξη σύνδεση με το μαρξισμό, διότι η ίδια η ιδέα ότι η ελληνική ορθοδοξία αποτελεί αντικειμενικά ένα πρόναο στο μαρξισμό, ότι παρέχει μια προνομιακή πρόσβαση στους νεοέλληνες, την οποία δεν έχουν οι Ιταλοί, Γάλλοι, Ούγγροι, Γερμανοί κτλ., είναι παράλογη.

Η σύζευξη μαρξισμού και Ορθοδοξίας στηρίζεται σε άλλου είδους βάση. Στηρίζεται στην δυνατότητα του συλλογικού εθνικού μας υποκειμένου που προσφέρει η ορθόδοξη ιδεολογία του να φτάσει στο μαρξισμό χωρίς να περάσει από το δυτικό ρασιοναλισμό και τις «παγίδες» του.

Συγχρόνως, ο συγκερασμός του μαρξισμού και της ορθοδοξίας ανανεώνει τη φυσιογνωμία της τελευταίας. Τα πλεονεκτήματα που προσφέρει το πείραμα αυτό είναι, επομένως, σημαντικά: εξασφαλίζεται το πέρασμα στο μαρξισμό μέσω ορθοδοξίας, χωρίς να περάσουμε από την εμπειρία του Διαφωτισμού και η ανανέωση της ορθοδοξίας μέσω του μαρξισμού —ενός μαρξισμού που δεν έχει μολυνθεί από το θετικισμό και τον ορθολογισμό.

Πλην όμως τα πλεονεκτήματα αυτά που προσφέρει το νεορθόδοξο χριστομαρξιστικό πείραμα είναι απατηλά για δύο λόγους. Κατά πρώτο λόγο, το ιδεολογικό «κεφάλαιο» που οι ιδεολόγοι του νεορθόδοξου χριστιανισμού έχουν στα χέρια τους, έχει περισσότερο παθητικό απ' ό,τι οι ίδιοι παραδέχονται. Η Ορθοδοξία δεν είναι μόνον τα κείμενα που επικαλούνται οι νεορθόδοξοι, δηλαδή η θεολογία του Μεγ. Βασιλείου και του Γρηγορίου του Θεολόγου, η λαϊκή σοφία του Κοσμά του Αιτωλού, ο ασκητικός βίος των μοναχών του Αγίου Όρους κτλ. Είναι και πολλά άλλα πράγματα συγχρόνως. Το να επικαλούνται οι ιδεολόγοι του χριστιανομαρξισμού τη σκέψη του Δ. Κουτρομπή και του Χ. Γιανναρά, δηλαδή δύο γνωστών θεολόγων οι οποίοι είναι «αντιδυτικοί», αλλά με βαθύτατη δυτική παιδεία, είναι απόλυτα θεμιτό. Βασίζονται όμως συγχρόνως και σε πολλές άλλες ιδέες και σύμβολα: στον «γραφικό» κ. Ν. Ψαρουδάκη, αποσιωπώντας τον αντισημιτισμό του, στον ορθόδοξο μοναχικό βίο, αφαιρουμένου του παλαιοσημολογιστικού του, κ.ά.

Η Ορθοδοξία μπορεί να είναι «βίωμα» του ελληνικού λαού, αλλά το «βίωμα» αυτό σε τι συνίσταται; Ας ακούσουμε τον Κ. Μοσκόφ:

«Η ορθοδοξία δεν είναι θρησκεία. Εξάλλου ο μοναχισμός ποτέ δεν θέλησε να γίνει μαζικό φαινόμενο». (Σχολιαστής, ο.π. σ. 21).

ή τον Π. Νέλλα:

«Η Ορθοδοξία είναι ριζικά επαναστατική, δεν περιορίζεται στη διαμόρφωση του χώρου της πίστης, παλεύει για την εξουδετέρωση της πτώσης, την Ανάσταση». (ΑΝΤΙ ο.π., σ. 27).

ή ξανά τον Μοσκόφ:

«Η Ορθοδοξία αναπτύσσεται μέσα στη διαλεκτική, επικεντρώνοντας τη λειτουργική της ζωή —την Ανάσταση— στην πρόσκληση του όλου Σώματος η Ορθοδοξία εκφράζει έτσι την ελληνική Πράξη μέσα σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας, την εμμονή —παρά την επανειλημμένη εξουδετέρωση της λαϊκής ενέργειας μέσα στην ιστορία σε μια αντιστασιακή πρακτική, την εμμονή της ελληνικής ιστορίας να υπάρχει μέσα στον Καιρό ως Ανταρσία απέναντι στην Ανάγκη, Ανταρσία ενάντια στις δομές που τη σκλαβώνουν». (ΑΝΤΙ, 239 σ. 21)

Αναρωτιέμαι αν ένας σημερινός νεοέλληνας αναγνωρίζει την ορθοδοξία μέσα από αυτά τα κείμενα. Εντελώς ειλικρινά, μπορεί κανείς σήμερα να θεωρήσει ότι η ορθοδοξία είναι «αντιστα-

6. Ε. Η. Carr: «Studies in Revolution». Grosset and Dunlap, New York, 1972, τ. 17.

7. Στο ίδιο σ. 18.

8. Β. Ι. Λένιν: «Υλισμός και Εμπειριοκριτικισμός» (1908) ρωσ. εκδ. ΑΠΑΝ-ΤΩΝ, τ. 18, Μόσχα 1975.

9. G. Lukács «Die Zerstörung der Vernunft», Aufbau, Berlin, 1953. Έργο πολεμικής κατά του ανορθολογισμού της γερμανικής φιλοσοφίας.

10. Βλ. γράμματά του στον Zino Zini, στις 16 Ιανουαρίου και 2 Απριλίου 1924. Δημοσιεύθηκαν στην RINASCITA στις 17.4.64.

11. Λόγος στην Τουρ, 27 Δεκεμβρίου 1920.

σιακή πρακτική», «Ανάσταση και ανταρσία», θρησκεία που δεν είναι θρησκεία ή πίστη «βαθεία επαναστατική»; Αν είναι πριν απ' όλα ένα «βίωμα», είναι αλήθεια ότι ο μέσος Έλληνας «βιώνει» την ορθοδοξία σαν επαναστατική εμπειρία, ή σαν «εμμονή της ελληνικής ιστορίας να υπάρχει μέσα στον καιρό ως ανταρσία απέναντι στην ανάγκη» κτλ.;

Είναι φανερό ότι η απάντηση θα πρέπει να είναι αρνητική. Αυτά τα κείμενα έχουν ενδιαφέρον σαν μια άλλη σκοπιά από την οποία είναι δυνατόν να δει κανείς την ορθοδοξία. Αλλά δεν αποτελούν με κανένα τρόπο, σωστή περιγραφή της ορθοδοξίας έτσι όπως βιώνεται από τον κοινό νεοέλληνα θνητό.

Η πραγματική ορθοδοξία απέχει πολύ από την εικόνα που μας παρουσιάζουν οι νεορθόδοξοι. Στο σημείο μάλιστα αυτό δεν βλέπεται να υπενθυμίσουμε ότι δεν υπάρχει σινικό τείχος ανάμεσα στην νεορθοδοξία και την ορθοδοξία και ότι η μομφή περί «σκοταδισμού» της τελευταίας που της απαγγέλλεται συχνά συνδέεται με τον κραυγαλέα οπισθοδρομικό χαρακτήρα ορισμένων θεολογικών γραπτών που χαρακτηρίζονται από ένα ιδιάζοντα πνευματικό επαρχιωτισμό καθώς και μια απίστευτη διανοητική εσωστρέφεια.

Έτσι ο κ. Β. Λαούρδας¹² θεωρεί ότι η δημιουργία νέων υμνογράφων προέχει της δημιουργίας μελετητών της υμνογραφίας, διότι από τους υμνογράφους θα εμπνευσθεί ο νέος και γνήσιος Έλληνας φιλόσοφος που «δεν αντλεί τη σοφία του από γερμανικά εγχειρίδια»¹³. Η θεολογία θα έπρεπε να είχε μείνει στις μονές, και να μην διδασκόταν στα πανεπιστήμια, διότι φθείρεται όταν γίνεται εγκόσμια «ιστορική επιστήμη». Και προσθέτει:

«Ήταν λάθος του Καποδίστρια που ίδρυσε το Πανεπιστήμιο μέσα στην Αθήνα αντί να ενισχύσει μια ή δύο μονές, ώστε αυτές να γίνουν οι εκπαιδευτικές εστίες που ζητούσε. Και ήταν ακόμη μεγαλύτερο λάθος, που οι δύο ανώτατες θεολογικές σχολές του έθνους έγιναν τμήματα των δύο κρατικών Πανεπιστημίων και αντί να μείνουν στα χέρια σοφών κληρικών και μοναχών και να λειτουργούν ως ιδρύματα μοναστικά πέρασαν στη δικαιοδοσία λαϊκών και επιστημόνων και μάλιστα με έδρες από όπου διδάσκονται ζητήματα, όπως οι γερμανοί μυστικοί φιλόσοφοι ή οι προτεσταντικές θεολογικές θεωρίες, που δεν έχουν καμιά σχέση με την ορθόδοξη θεολογία»¹⁴

Δεν ξέρω αν ο κ. Β. Λαούρδας εντάσσεται στο παλαιορθόδοξο ή στο νεορθόδοξο ρεύμα. Νομίζω όμως ότι το κείμενο αυτό αντιστοιχεί καλύτερα στο πνεύμα της Ορθοδοξίας απ' ό,τι τα κείμενα των ιδεολόγων του νεορθόδοξου ρεύματος. Ο κοινός θνητός αναγνωρίζει στο κείμενο του κ. Λαούρδα μάλλον την ζώσα ορθοδοξία της σημερινής Ελλάδας παρά στα κείμενα του Ζουράρι, του Μοσκώφ κτλ.

Είναι το πνεύμα της ελληνορθόδοξης εσωστρέφειας ίσως εκφρασμένο σ' άλλη γλώσσα από αυτήν που χρησιμοποιούν ο πανεύφημος Άγιος Φλωρίνης και ο καθηγούμενος της Μονής Πετράκη — πασιγνωστοί για τις αντιδυτικές, και αντισημητικές εξάρσεις τους, μεταξύ άλλων— αλλά περιέχοντας την ίδια καχυποψία για οτιδήποτε που δεν προέρχεται από τους κόλπους της Ορθόδοξου Εκκλησίας.

Είναι, νομίζω, στα μάτια του μέσου Έλληνα, το πνεύμα της πραγματικής και απτής Ορθοδοξίας και της ζώσας Εκκλησίας. Αυτό είναι το πραγματικό ορθόδοξο βίωμα, όχι η νεορθόδοξη ιδεολογία. Και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το ηθικό και διανοητικό κεφάλαιο που αντιπροσωπεύει η Ορθοδοξία περιέχει μεγάλη δόση παθητικού.

Το άλλο απατηλό πλεονέκτημα, του συγκερασμού ανάμεσα στο μαρξισμό και την Ορθοδοξία συνίσταται στο γεγονός ότι δεν μπορεί ο μαρξισμός να ξεστρατίσει από την ορθολογιστική του τροχιά χρησιμοποιώντας σαν «παρακαμπτήριο» τον εσχολογικό ολισμό που προσφέρει η Ορθοδοξία.

Η ιδέα της «παρακαμπτήριου», δηλαδή της αποφυγής της επώδυνης ορθογικής οδού χάριν μιας ολιστικής-βιωματικής μετάβασης στο μαρξισμό είναι τρομερά περιοριστική για το πνεύμα. Συνδέεται με μια πνευματική μας έλλειψη: την απαρξία σοβαρού θρησκευτικού και αντιθρησκευτικού διαλόγου, την σποραδικότητα των αντι-εκκλησιαστικών θέσεων ενός Κοραή, ενός Λασκαράτου, ενός Ροΐδη. Δεν ρίωσε ποτέ, ούτε μέσα σε μαρξιστικούς κύκλους η ιδέα του Materialismus militants, του Πλεχάνοβ. Η Εκκλησία δεν αγωνίστηκε κατά των αθέων ούτε οι άθεοι κατά της Εκκλησίας. Οι άθεοι μείνανε στα σπίτια τους και οι μοναχοί στα μοναστήρια τους. Η ελληνική εκκλησία δεν γνώρισε ούτε Μεταρρύθμιση ούτε Αντιμεταρρύθμιση όπως η ελληνική διάνοηση δεν γνώρισε την Αναγέννηση και ελάχιστα επηρεάστηκε από το Διαφωτισμό — συγκριτικά με τη δυτική διάνοηση. Το αποτέλεσμα ήταν μια πνευματική ατροφία: από τη μια μεριά μια θεολογική εσωστρέφεια και από την άλλη μια ορθολογιστική ακηδία.

Εκεί βρίσκεται η αιτία της γένεσης μιας ψευδαισθήσης της οποίας πέφτουν θύμα οι σημερινοί χριστιανομαρξιστές: ότι το *μειονέκτημα* της ορθολογιστικής ανεπάρκειας και του εσωστραφούς θεολογικού λόγου μπορούσε να μετατραπεί σε *πλεονέκτημα*: να φτάσει ο ελληνισμός σε μια απελευθερωτική ιδεολογία, συγκεκριμένα στο μαρξισμό, μέσα από τη βιωματική εμπειρία της Ορθοδοξίας. Ο εσχολογικός ολισμός της Ορθοδοξίας οδηγεί στον ιστορικό ολισμό του μαρξισμού.

Μακάριοι, λοιπόν, οι Ορθόδοξοι, εφόσον βιωματικά και αγόγγυστα θα γνωρίσουν το μαρξισμό, θα καταργήσουν την ταξική κοινωνία και θα πραγματοποιήσουν την Ανάσταση του ανθρώπινου γένους.

Είναι φανερό ότι αυτά δεν πείθουν τους μαρξιστές εκείνους που έκαναν τη θεωρητική τους επιλογή μέσα από λογικές διεργασίες, πραγματοποίησαν, δηλαδή κριτικά την ένωση της θεωρίας με την πράξη, κατά την έκφραση του Γκράμσι¹⁵, και όχι συναισθηματικά ή βιωματικά.

5. Ο πειρασμός του ανορθολογισμού

Μικρή είναι, όπως βλέπουμε, η επιχειρηματολογική δύναμη της νεορθόδοξης και χριστιανομαρξιστικής ιδεολογίας. Ίσως όμως εκεί να βρίσκεται η δύναμή της. Το *credo quia absurdum est* του Τερτουλιανού ανάγεται σε φιλοσοφική αρχή πάνω στην οποία βασίζεται κάθε μορφή αντι-ορθολογισμού: *τα πιστεύουμε διότι είναι απίστευτα*.

Ένα κοινωνικό σύνολο μπορεί έτσι, δικαιωμένο από ένα διανοητικό ρεύμα που απαρνιέται τον ορθολογισμό και κηρύσσει διαπρυσίως την αντικατάσταση της κριτικής λειτουργίας του κάθε ατόμου με το συλλογικό «βίωμα» να νιώσει ότι ανακαλύπτει την ψυχή του, τις ρίζες του και τη μοίρα του και, οπλισμένο μ' αυτή τη βεβαιότητα, να πάει στην τιμή και την πεποίθησή του.

Οι ζηλωτές της νεορθόδοξης, ενδιαφέρονται για βιώματα και όχι για επιχειρήματα και η βιωματική προσχώρηση στο ρεύμα τους είναι ό,τι τους χρειάζεται. Αναλογίζονται, άραγε, τους κινδύνους αυτής της τριμπαλιστικής αναστροφής; Αν απαρνηθεί το άτομο την κριτική του λειτουργία για να φτάσει «βιωματικά» στη μαρξιστική κοσμοθεωρία, παραιτείται από το μόνο όργανο ελέγχου που έχει για να διαπιστώσει αν αυτό του το «βίωμα» δεν είναι ο Μαρξ αλλά ο Μουσσολίνι, που έλεγε ότι δεν μπορούμε να «σκεφτούμε» αλλά μόνο να «νιώσουμε» το φασισμό και αντικαθιστούσε το κλασικό «λογοκρατούμενο» σχολικό πρόγραμμα με νέο πρόγραμμα διαμορφώσεως του «νέου ανθρώπου» μέσα από «αισθητικές εμπειρίες». Είναι προτιμότερο για ένα μαρξιστή να αμφιβάλλει για το μαρξισμό

12. Β. Λαούρδας: «Θέματα παιδείας. Ένα σχόλιο στον «Παπουλάκο» του Κωστή Μπαστιά». Στο «Η Ίδιοπροσωπία του Νέου Ελληνισμού» τ. Β' σ. 385-421.

13. ο.π. σ. 414.

14. ο.π. σ. 415.

15. Βλ. την κριτική έκδοση των «Τετραδίων», EINAUDI, 1975, σ. 1780.

του, να κρατάει κάποια κριτική απόσταση από τη θεωρία του Μαρξ, και να έχει επίγνωση του γεγονότος ότι όσο λογική και αν είναι η επιλογή του υπέρ της μαρξιστικής κοσμοθεωρίας, δεν έχει καμιά εγγύηση για την ορθότητά της.

Ίσως αυτός ο ορθολογισμός να είναι αποκρουστικός σε πολλούς μαρξιστές που υποβαθμίζουν τη σημασία της σχέσης του Μαρξ με το Διαφωτισμό και βλέπουν την ορθολογικότητα σαν αναπόσπαστη από την αστική ιδεολογία.

Η σκέψη αυτή αποτελεί διανοητική αυτοκτονία για οποιοδήποτε σύστημα σκέψης που θα την υιοθετήσει. Δεν υπάρχουν ταξικές αποκλειστικότητες τρόπων σκέψης. Η παραίτηση από τον ορθολογισμό σημαίνει παραίτηση από τη δυνατότητα προσέγγισης —έστω αβέβαιης και ψηλαφητής— της αντικειμενικής αλήθειας.

Μια κοσμοθεωρία με οικουμενικές αξιώσεις και επιστημονικά ερείσματα όπως ο Μαρξισμός, δεν μπορεί να παραιτηθεί από τον ορθολογισμό. Ούτε μπορεί να γίνει αποδεκτή μη ορθολογικά.

Είναι αναγκαίο, για αυτόν που παίρνει στα σοβαρά την κοσμοθεωρία στην οποία πιστεύει να την δέχεται κριτικά και λογικά και όχι βιωματικά.

Το ίδιο, κατά μείζονα λόγο ισχύει για τη χριστιανική πίστη. Αυτό δήλωσε κατηγορηματικά ο Καντ στο έργο του «Η θρησκεία μέσα στα όρια του καθαρού Λόγου» (1783), τονίζοντας τη ρυθμιστική αρμοδιότητα της κριτικής σκέψης του ανθρώπου, δηλαδή του Λόγου του, ακόμη και μπρος στην αποκαλυμμένη αλήθεια¹⁶.

Δεν είναι δυνατόν να απαρνηθεί ο χριστιανός το Λόγο του και την ελευθερία διότι με τη νόησή του και την πίστη του δέχεται το Χριστιανισμό. Ούτε προσχωρεί μόνο με την παρόρμηση και το συναίσθημα. Αν δεν δεχθεί την κυριαρχία της λογικής του που θα του υποδείξει τι θα δεχθεί και σε τι του επιτρέπεται να ελπίζει, η πίστη του κινδυνεύει: όχι από την απιστία, αλλά από τη διεύδυση ξένων στοιχείων που δεν θα μπορέσει να τα ελέγξει. Όταν παραιτηθεί της λογικής ο χριστιανός για να γίνει «κατά Χριστόν σαλός» απαρνιέται τη μοναδική του ασπίδα κατά του σκότους.

Γι' αυτό και έγραφε ο Καντ ότι εμείς οι ίδιοι κρίνουμε την αποκαλυμμένη αλήθεια μέσω του ηθικού νόμου, διότι ακόμη κι αν ο ίδιος ο Θεός φανερωνόταν μπροστά μας, θα έπρεπε εμείς, με την κρίση μας να αποφασίσουμε αν μας επιτρέπεται να πιστέψουμε στο όραμα αυτό.

Αυτοί είναι οι λόγοι για τους οποίους ο σύγχρονος άνθρωπος που θέλει να ζήσει σε μια χειραφετημένη και ανοιχτή κοινωνία, δεν μπορεί να δεχθεί, όχι την ορθοδοξία ή τον κομμουνισμό, αλλά την άλογη, άκριτη, βιωματική προσπέλαση στο ένα ή στο άλλο.

Δεν σημαίνει αυτό ότι η ένταση και το βάθος της μυστικιστικής ενατένισης που περιέχεται στο μεταφυσικό «πρόγραμμα» της ορθοδοξίας ή του βιωματικού συγκερασμού ορθοδοξίας και μαρξισμού δεν έχει αξία. Υπάρχει φαντασία στην προσπάθεια αυτή, συναίσθημα, πίστη και ίσως ποίηση —μια προσπάθεια εννοιακής σύνθεσης σε αντίθεση προς την ατομοκρατούμενη αναλυτική μέθοδο. Τα στοιχεία αυτά είναι αξιοθαύμαστα. Αλλά δεν μπορούν να συστήσουν μια κοσμοθεωρία που να αντικαθιστά τον ορθολογισμό, εφόσον δεν έχει την αντικειμενική αλήθεια σαν ρυθμιστική αρχή. Ο ορθολογιστής δεν αντιτίθεται στο μυστικιστή τον προειδοποιεί όμως για τους κινδύνους που εγκυμονεί η μετάβαση στον ανορθολογισμό: «Σκόπει μη το φως, το εν σοι, σκότος εστίν». (Λουκ. 11, 35). Η παραίτηση από το λογικό μας εργαλείο υπέρ της βιωματικής βεβαιότητας σημαίνει παραίτηση από οποιαδήποτε δυνατότητα ελέγχου του ψεύδους και του σκότους. Η νεορθόδοξη παλινδρόμηση συνίσταται σ' αυτήν ακριβώς την παραίτηση.

16. Μέρος Β', 4ο Κεφάλαιο.

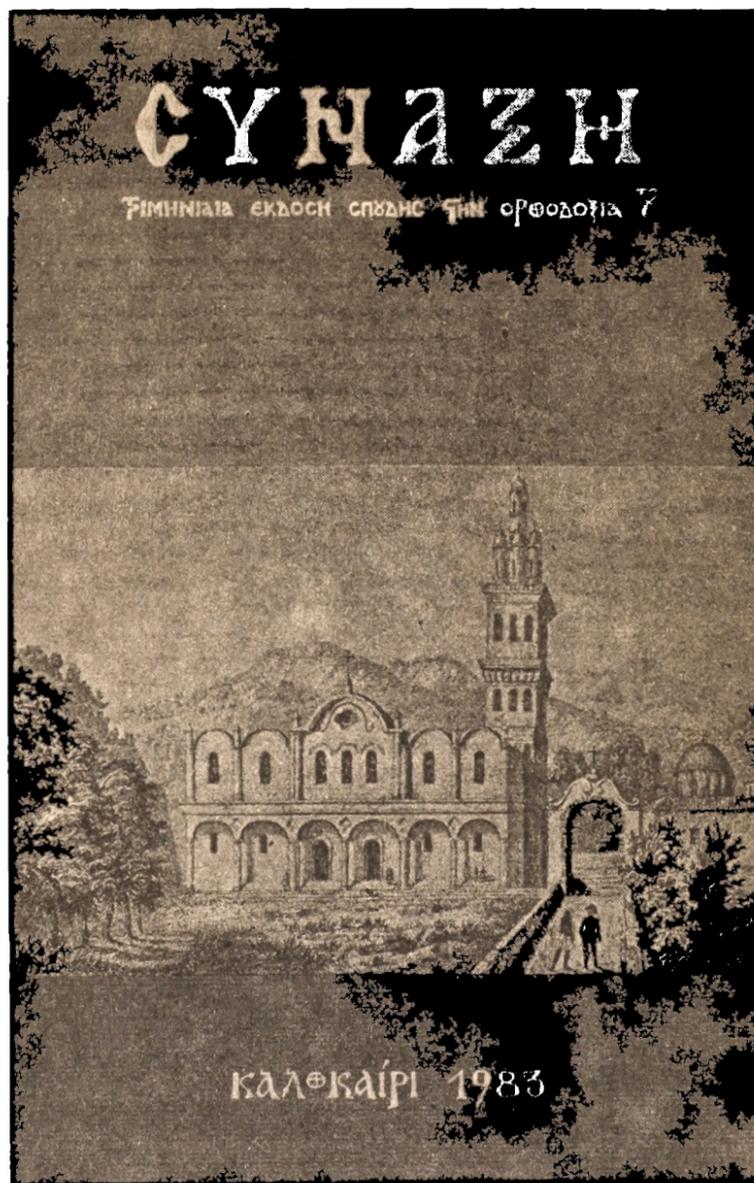
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 7ο ΤΕΥΧΟΣ

Με κείμενα τῶν:

Δ.Γ. Κουτρομπή, Ν.Γ. Πεντζίκη, Βλ. Σολόβιεφ, Συμεών Γρηγοριάτη, Κύριλλου Ἀργέντη, Κάλλιστου Γουαίρ, Κ.Γ. Ξυνόπουλου, Κ. Καμαριάρη, Δ. Μαυρόπουλου, Π. Νέλλα, κ.ά.

Ἀκόμα

- Ἀφιέρωμα στὸν Δ. Γ. Κουτρομπή
- Κείμενα γιὰ τὸ θέμα «Ἀθεϊσμός»
- Ἡ Ὁρθοδοξία στὴν Εὐρώπη
- Ἐπιστολές, βιβλιοκρισίες καὶ ἄλλα

ΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΠΟΥΔΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Μιά σοβαρή προσπάθεια ἀνοίγματος τῆς Ὁρθοδοξίας στό σημερινό κόσμο. Μιά ἐγκυρη ἐνημέρωση σέ ὅποιον ζητάει νά γνωρίσει τήν ἀληθινὴ παράδοση αὐτοῦ τοῦ τόπου. Μιά πρόσκληση σέ διάλογο.

Σέ ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα

Γραφεῖα: ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ 11, 152 32 ΧΑΛΑΝΔΡΙ, ΤΗΛ. 68.30.165

Συνδρομὴ γιὰ 4 τεύχη: 700 δρχ.

Φεστιβάλ νεολαίων: η ενότητα στην παρέα

Λίγο - πολύ πια, τα συνηθίσαμε: κάθε Σεπτέμβρη τα φεστιβάλ των νεολαίων μας φέρνουν κοντά στο χειμώνα κι ανοίγουν τη σαιζόν. Πάλι κοντά στους φίλους, κοντά στις εκθέσεις ζωγραφικής και βιβλίου, κοντά σε στρογγυλά τραπέζια, κοντά στα κομματικά καθήκοντα. Πουλοβεράκι, σεριάνι, πηγαδάκια, σουβλάκι, αντικείμενα λαϊκής τέχνης για τα δωμάτιά μας, που σιγά - σιγά μας κρατούν περισσότερο. Προεξαγγελτική παράθεση της χειμωνιάτικης ζωής.

Μόνο που φέτος ήταν κάπως διαφορετικά. Λίγο οι ατέλειωτες πολιτιστικές εκδηλώσεις του Αυγούστου, λίγο ο Λυκαβηττός, λίγο το Στάδιο και, αντίθετα, πολύ περισσότερο η προϊούσα αποπολιτικοποίηση και ανία, έδωσαν στα φεστιβάλ των νεολαίων κάποιο διαφορετικό χαρακτήρα. Ήταν περισσότερο τόπος φιλικής συγκέντρωσης, παρά κομματικής ρητορείας. Μπορεί η προσδοκία προσέλευσης κόσμου από ευρύ πολιτικό φάσμα, ή η προτίμηση πολλών γι' αυτές τις εκδηλώσεις των φεστιβάλ που δεν είχαν κομματικό χαρακτήρα, μπορεί κι άλλοι λόγοι, έκαναν τελικά τα φετινά φεστιβάλ να μοιάζουν ματαξύ τους όσο ποτέ. Δεν θα 'ταν πολύ παρακινδυνευμένο ίσως αν μιλούσαμε για μια γενικευμένη τάση κοινωνικότητας που όλο και περισσότερο παίρνει τη θέση της κομματικοποίησης. Όλα τ' αριστερά κόμματα έχουν νεολαίες που προσπαθούν να καλύψουν αυτές τις τάσεις των μελών και των φίλων τους. Οι νέες κοινωνικές ομάδες, σίγουρα λιγότερο κομματικοποιημένες σε σχέση με τις προηγούμενες, βρίσκουν κι αυτές λόγο να πάνε στα φεστιβάλ, όσο κι αν τα πρωινά έντυπα μιλάνε για «φρικιά» και «υποβάθμιση της κουλτούρας», για «καμικάζι» και κάθε είδους «περιθωριακούς». Οι σαραντάρηδες ξαναανακαλύπτουν τις παρέες τους και ξεχνούν τους καβγάδες για το δόγμα, οι τριαντάρηδες θυμούνται το Πολυτεχνείο, κι όλοι μαζί μοιάζουν να συναδελφώνονται όχι με την «ενότητα στην πράξη» αλλά με την «ενότητα στις αναμνήσεις». Τυχαία τα συμπτώματα, ή εξαγγελιοι ενός αλλιώτικου χειμώνα;

● Αποτελεί είδηση το να σε παίρνουν στα σοβαρά; Για μας ναι. Υπάρχουν αναγνώστες που συμφωνούν, καθώς φαίνεται «εφ' όλης της ύλης» μαζί μας. Έτσι, εκτός από τις διαπραγματεύσεις του περιοδικού, πάνω σε θέματα πολιτικά, πολιτιστικά, κοινωνικά κτλ., που για μερικούς είναι άσπογες (!) έως τέλειες (!) θεωρείται ότι είμαστε ατσίδες ακόμα και στα μηχανολογικά. Βρε, ποιοι είμαστε!

Αλλά ιδού το γράμμα που μας ξάφνιασε:

Κύριοι,

Αφού μετά από μεγάλους κόπους κατάφερα να συγκεντρώσω ένα ποσό 500.000 δραχμών, αποφάσισα να αγοράσω ένα αυτοκίνητο. Επειδή όμως, μια και δεν είμαι μηχανικός αυτοκινήτων και οι γνώσεις μου γύρω από την ποιότητα των αυτοκινήτων που κυκλοφορούν σ' αυτό το πεδίο της αγοράς (έως 500.000 δρχ.) στηρίζονται σε προσωπικές εμπειρίες θα ήθελα να μου συστήνατε ένα αμάξι σ' αυτή την κατηγορία. Αν πάλι αυτό δεν είναι δυνατόν θα μπορούσατε να μου πείτε πια από τα κάτωθι θα πρέπει, κατά τη γνώμη σας να προτιμήσω.

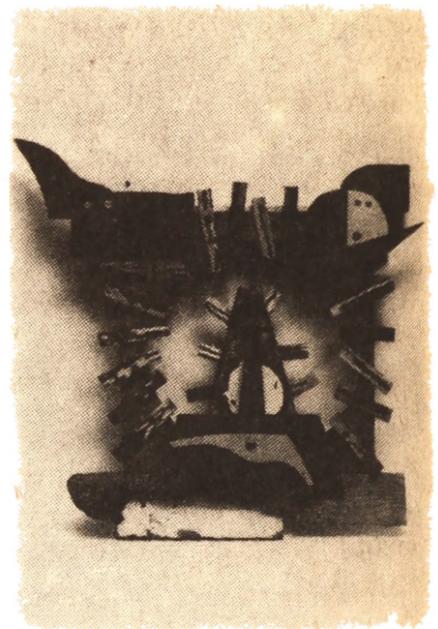
- α. SUZUKI 600
- β. SUBARU 600
- γ. ZASTAVA VUGO45
- δ. DAIHATSU CUORE

Τέλος θα ήθελα να σας πω ότι βρίσκω το ZASTAVA VUCO 45 πολύ καλό (κινητήρας και ανάρτηση του FIAT 127, πέντε θέσεων, παρουσιαστικό σχετικά καλό). Το γεγονός όμως ότι σε αντίθεση με τα υπόλοιπα αυτοκίνητα που αναφέρω δεν κυκλοφορεί (το έχω δει 2-3 φορές) με κάνει να φοβάμαι μήπως έχει κάποιο πρόβλημα στον κινητήρα, ή έλλειψη ανταλλακτικών ή οτιδήποτε άλλο.

Μπορείται να μου πείτε λοιπόν αν συμβαίνει τίποτα μ' αυτό το αμάξι, ή απλώς δεν έχει ανακαλυφθεί ακόμη;

Θα ήθελα αν είναι δυνατόν να μου απαντήσετε στο τεύχος Οκτωβρίου γιατί πρόκειται να προβώ στην αγορά στις αρχές Νοεμβρίου.
Νικόλαος Μπιρλής
Φοιτητής

● Επειδή πολύ θα θέλαμε να εξυπηρετήσουμε το φίλο μας, όποιος γνωρίζει από αγορές αυτοκινήτων, σουσπασιόν, κινητήρες κτλ., ας μας γράψει και μεις πρόθυμα θα καταχωρήσουμε τις απαντήσεις. Αποκλείονται όμως οι ασκούντες εμπορία αυτοκινήτων, ανταλλακτικών κτλ. Συνεννοηθήκαμε;

● Από τις 6 Οκτωβρίου ως τις 4 Νοεμβρίου ο Αλέξης Ακριθάκης θα παρουσιάσει τις καινούριες ξυλοκατασκευές του στην γκαλερί Bernier. Τα έργα που θα εκτεθούν ανήκουν στην τελευταία περίοδο της δουλειάς του.
Γκαλερί Μπερνιέ, Μαρασλή 51, τηλ. 72.35.657

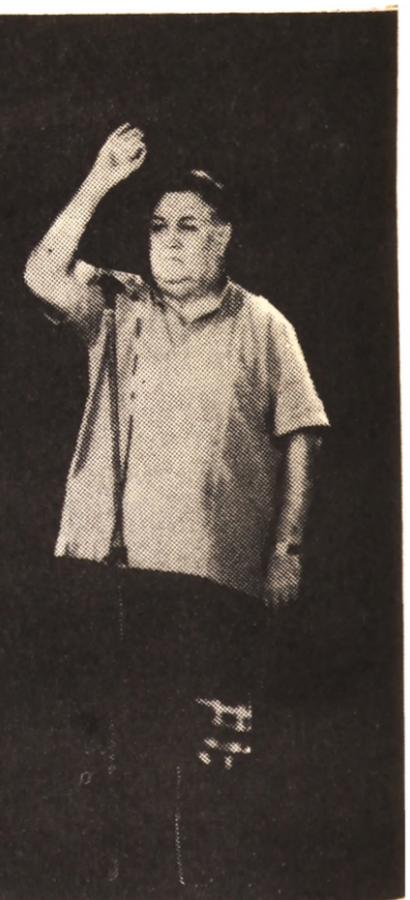
Κατά βάθος να ξέρετε πως σας φοβάμαι Δε βαριέσαι!

Γίναμε πάρα πολλοί Εδώ είστε λίγοι, μα αλλού υπάρχουν οι πολλοί

Ψάχνω το πρόσωπό σας με μάτια κλειστά Δεν μ' ενδιαφέρει, όμως, παρά το δικό μου πρόσωπο. Γι' αυτό ησυχία, παρακαλώ!

Δεν έχω λύσεις ούτε συνταγές Έξω από τα κόμματα και μέσα στη «Νέα Δημοκρατία»

Μόνον έρωτα Ουφ!

Δε θα πεθάνουμε ποτέ, κουφάλα νεκροθάφτη

Η γιορτή ήταν εξαιρετικά ήρεμη. Στην πρώτη αθηναϊκή συναυλία του Διονύση Σαββόπουλου δημιουργήθηκε ένα κοινό, το Ολυμπιακό στάδιο γέμισε από παρέες που μπλέχτηκαν μεταξύ τους χωρίς, επιτέλους, να μισούν οι μεν τις δε, χωρίς να αισθάνονται ότι είναι υποχρεωμένες να διαχωρίσουν τη θέση τους από κάποιον πραγματικό ή φανταστικό αντίπαλο. Και τα σχόλια, οι κριτικές, τα παράπονα, για πρώτη φορά ήταν τόσο νηφάλια: ένα αίσθημα συμμετοχής κυριάρχησε, μόνο που η πραγματική συμμετοχή στο θέαμα σημαίνει αυτόματα και κριτική ικανότητα, κάτι που έχει χαθεί από αυτή την τυφλή επίθεση ενάντια στα πράγματα που αποτελούν οι κομματικές εκδηλώσεις, από αυτή την τυφλή άμυνα ενάντια στον κόσμο που αποτελούν οι περισσότερες συναυλίες ροκ. Κι αν οι υπεύθυνοι του σταδίου — κάποιος στρατηγός ή κάτι τέτοιο — λογόκριναν την τελευταία στιγμή τα λόγια με τα οποία θα τελείωνε η συναυλία, αυτό το πανώ που έγραφε «Δε θα πεθάνουμε ποτέ, κουφάλα νεκροθάφτη», η αίσθηση που κυριάρχησε ήταν ότι τίποτε δε χάνεται, ακόμα κι όταν τα πυροτεχνήματα δεν πέφτουν σωστά στο βαλσάκι που χορεύουμε με την παιδική μας φίλη.

Τα ειδικά εφέ ήρθαν άλλωστε σ' αυτή τη γιορτή άτσαλα και αμήχανα, όπως έρχεται στην παρέα κάποιος καινούριος που δεν έχει περάσει ακόμα τις απαραίτητες δοκιμασίες για να γίνει ισότιμο μέλος. Άξιζαν τον κόπο; Αναμφισβήτητα ναι, γιατί τίποτε δεν μπορεί να αποκλεισθεί απ' το παιχνίδι, καμιά καινοτομία δεν ξεφεύγει από τον παιδικό κόσμο του καλλιτέχνη. Αρκεί να θαμπωθεί κανείς απ' αυτά όπως θαμπώθηκε μικρός απ' το ποδήλατο, πράγμα δύσκολο ύστερα από όλα αυτά τα βίντεο με τους Πινκ Φλόυντ αλλά όχι ακατόρθωτο. Χρειάζεται πολύ απλές κινήσεις, πολύ απλές σκέψεις για να ενσωματώσει κανείς στον κόσμο του την τεχνολογία για παράδειγμα, όπως οι νεοδημοτικές ορχήστρες χρησιμοποιούν εδώ κι αρκετά χρόνια το συνθεσάιζερ χωρίς να το διαλαλούν, ενώ η Μαρίζα Κωχ χρησιμοποιεί παλιά ρεμπέτικα για να τραγουδήσει με συνθεσάιζερ' αυτή όμως είναι ουσιαστική διαφορά. Το παιχνίδι είναι πνευματικό γεγονός κι ο Σαββόπουλος υπερασπίζεται αυτή τη θέση με πάθος τα τελευταία είκοσι χρόνια, το παιχνίδι αξίζει **μόνον** όταν διακινδυνεύει πράγματα και τι άλλο από αστραφτερή ακροβασία σε τεντωμένο σκοινί ήταν αυτή η εικοσαετία, το Ροντέο, το Κύνταρο, οι μπουάτ στην Πλάκα, οι βρυχηθμοί του μουγγού στο Μπάλλο, η θέση του κλαρινου στα Τραπεζάκια έξω; Το παιχνίδι μοιάζει σήμερα να κερδήθηκε γιατί η πραγματικότητα στα τραγούδια και τις εμφανίσεις του Σαββόπουλου προβάλλει ενοποιημένη και βιώνει τις αντιφάσεις της, ο κατακερματισμός της ζωής υποχωρεί για μια στιγμή, για την ελάχιστη εκείνη στιγμή ενός δίσκου ή μιας συναυλίας, αλλά αυτό δεν είναι καθόλου λίγο. Αυτή είναι και η έννοια των φτωχών ακτίνων που έμειναν κολλημένες, καρφωμένες στο φόντο, την ώρα που απογειωνόταν η φωνή της Ελένης Βιτάλη στο Μυστικό τοπίο, της Δήμητρας Γαλάνη στο Cantò, της Χάρις Αλεξίου, της Σωτηρίας Μπέλλου, του Νίκου Παπάζογλου, του Βασίλη Παπακωνσταντίνου, του Μιχάλη Μενιδιάτη, του Βαγγέλη Γερμανού, της Δόμνας Σαμίου, της Ελευθερίας Αρβανιτάκη. Τα πραγματικά εφέ ήταν αυτές οι φωνές γιατί ανήκουν από καιρό στην παρέα, έρχονται από διαφορετικές κατευθύνσεις αλλά συναντιούνται όταν βρίσκουν κάτι κοινό, πράγμα εξαιρετικά δύσκολο.

Οι δημοσιογράφοι φάνηκαν να ενοχλήθηκαν για άλλη μια φορά γιατί τους είναι δύσκολο να αντέξουν τέτοιου είδους συναντήσεις προσώπων. Ο Ενιαίος Λόγος απουσιάζει, το Μονα-

δικο Νοήμα υποχωρεί. Ποιος μας εγγυάται ότι αυτή η συναυλία είναι «προοδευτική»; Αυτό είναι το τρομοκρατημένο ερώτημα στα ρεπορτάζ και στα σχόλια των εφημερίδων, που ενθουσιάζονται με την τερατώδη ιδέα του Μίκη Θεοδωράκη να χρησιμοποιήσει ογδόντα χιλιάδες λαού ως χορωδία για το δίσκο του — πρόκειται για κάτι ολοφάνερα «προοδευτικό» — αντιδρούν όμως βλέποντας ένα αερόστατο γιατί δεν ξέρουν ποιος το έστειλε. «Θα πρέπει να σταματήσουμε να συντηρούμε τους συλλογικούς και προσωπικούς μύθους που δεν κάνουν τίποτε άλλο από το να συντηρούν τη σύγχυση και να διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα με τη συναισθηματική φόρτιση που προκαλούν» γράφει με αφορμή τη συναυλία ο Νικηφόρος Αντωνόπουλος στα Νέα (22.9.83) χωρίς να σκέφτεται ούτε για μια στιγμή ότι πέρα απ' το προσωπικό, το συλλογικό και τη συναισθηματική φόρτιση, δεν υπάρχει παρά μόνο το ατομικό, το κομματικό και η ιδεολογική δικτατορία. Κι ο Λευτέρης Παπαδόπουλος που κατηγορεί το Σαββόπουλο ως άγνωστο τραγουδιστή του 1963 που δεν εξέφραζε τότε το 114 μας κλειδώνει όλους μαζί σ' ένα «προοδευτικό» μουσείο, αγνοώντας ότι με το χρόνο ξεκαθαρίζουν τα πράγματα, αποσιωπώντας την ίδια την υπόγεια διαδρομή του 114 μέχρι σήμερα. Τι να πει όμως κανείς για τον κύριο Σωκράτη Τσιχλιά στην Καθημερινή που αφού σκέφτεται για δύο δευτερόλεπτα εξακοντίζει την περιφημη ρήση «Τέχνη και Πολιτική θα συναντηθούν μόνο στην ιδανική κοινωνία;», προτείνοντας στο Σαββόπουλο να κάτσει στα αυγά του;

Το αερόστατο δεν το έστειλε κανείς. Ο Βέγγος ήρθε μόνος του, όπως και ο Κηληδόνης. Κι εμείς μόνοι μας πήγαμε, όπως πηγαίναμε μόνοι μας όλα αυτά τα χρόνια, μέσα κι έξω απ' τα κόμματα. Αυτά τα τραγούδια τα ακούσαμε σε κάτι απίθανες συναισθηματικές στιγμές, όπως γράφτηκαν σε εξίσου απίθανες συναισθηματικές καταστάσεις. Και βέβαια, κανείς δε μας είπε να τραγουδήσουμε ψιθυριστά «μα ο χρόνος, ο αληθινός, είναι ο γυιός μας ο μεγάλος κι ο μικρός» στην πιο ήρεμη στιγμή της συναυλίας, την ώρα που ο νεκροθάφτης κοιτάζε μελαγχολικά τους υπεύθυνους του σταδίου.

Χρήστος Βακαλόπουλος

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατᾶτε όλόκληρες τίς ἔφημε-
ρίδες πού διαβάζετε, γιά νά φυλάξετε μιά εἶδηση πού
σᾶς ἐνδιαφέρει. Κρατεῖστε μόνο τήν εἶδηση.

Ζητεῖστε μας τά ἀποκόμματα ὅλων τῶν ἔφημερίδων,
γιά νά μή μπεῖτε ἐσεῖς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσε-
τε.

Δουλειά μας εἶναι νά ἐνημερωνόμαστε καί νά σᾶς ἐ-
νημερώνουμε.

Διαβάζουμε ὅλες τίς ἔφημερίδες (ἑλληνικές καί ξέ-
νες) καί κρατᾶμε γιά λογαριασμό σας, τά ἀποκόμματα
πού σᾶς ἀφοροῦν.

Δέν εἴμαστε «μερικοί ἄνθρωποι», ἀλλά ἓνα όλόκληρο
δημοσιογραφικό ἐπιτελεῖο πού δουλεύει ὑπεύθυνα
γιά τήν εἰδική - δική σας ἐνημέρωση.

Ἐπικοινωνεῖστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Ἄρχειο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΒΑΣ

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ**

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

Πρώτη

Η ΛΙΛΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ με την ΑΝΤΙΓΝΩΣΗ ΤΑ ΔΕΚΑΝΙΚΙΑ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ

αποκάλυψε

την πρόταση του Ιησού για κοινωνική ισότητα

Πρώτη

Η ΑΝΤΙΓΝΩΣΗ

κατάγγειλε την πλαστογράφηση
του ιστορικού μηνύματος του Ιησού
από τον Παύλο και το χριστιανισμό του

Πρώτη

Η ΑΝΤΙΓΝΩΣΗ

απομυθοποιεί τη συμπαιγνία Ιστορίας και Πολιτικών
συμφερόντων με τη θεοποίηση ενός Ιουδαίου
επαναστάτη και τη βάνουση κατάργηση του Ελληνικού
Πολιτισμού για να σωθεί ο Ρωμαϊκός Ιμπεριαλισμός

—η σημερινή Δύση

Ακαδημίας 57, τηλ. 36.38.435

Α' ΕΚΔΟΣΗ: ΓΡΑΜΜΗ 1974

Γ' ΕΚΔΟΣΗ: ΓΡΑΜΜΗ 1983

οχολιαστικός

ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΤΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ
Η ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΟΥ
ΙΝΤΕΡΚΟΝΤΙΝΕΝΤΑΛ
Μιλοῦν τά στελέχη
τοῦ ΠΑΣΟΚ

Ο ΙΟΡΔΑΝΗΣ
ΣΤΑ ΕΞΑΡΧΕΙΑ

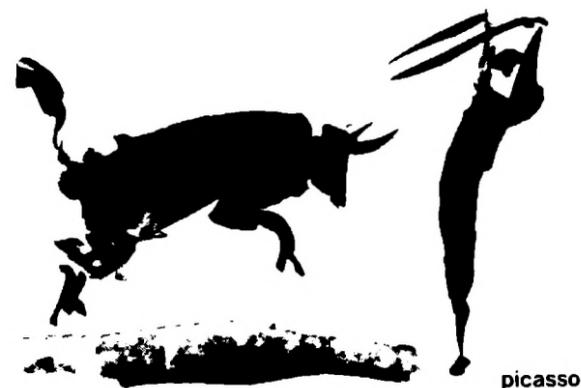
ΑΦΙΕΡΩΜΑ:
Η ΚΛΕΨΙΤΥΠΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

POSTERS

APPOLLIAS

ΑΦΙΣΣΕΣ - ΚΑΔΡΑ
ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΖΩΓΡΑΦΩΝ
WALLPOSTERS

picasso

ΧΟΝΔΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ

Γενικοί αντιπρόσωποι
ARTI GRAFICHE RICORDI

Π. ΤΣΑΛΔΑΡΗ 15-Τ.Θ.70144

ΚΑΛΛΙΘΕΑ - ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ. 9236063 - 9223575

angel

Β' Διεθνές Συμπόσιο Ιστορίας

Το δεύτερο Διεθνές Συμπόσιο Ιστορίας που έγινε στην Αθήνα από τις 18-25 Σεπτεμβρίου με θέμα «Μεσογειακές Οικονομίες, Ισορροπίες και Διασυνδέσεις, 13ος - 19ος αιώνας» ήταν ένα παράθυρο —για όσους Έλληνες το παρακολούθησαν— ανοικτό προς τους σύγχρονους δρόμους που περπατά τώρα η ιστορία. Το σημαντικό ακόμη είναι πως η αίθουσα του συνεδρίου ήταν όλες τις μέρες γεμάτη και μάλιστα με έντονη την παρουσία των νέων.

Και αυτό το Συμπόσιο —όπως και τα προηγούμενα που έχει οργανώσει μέσα σε τρία χρόνια το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών— είχε μεγάλη επιτυχία. Και να σκεφτεί κανείς πως η φοβερή δουλειά που χρειάζεται για να οργανωθεί ένα τέτοιο συνέδριο δεν γίνεται από καμιά αρμόδια διοικητική μηχανή —αν έχει υπόψη του ανάλογα συνέδρια οργανωμένα από ομόλογα κέντρα του εξωτερικού— αλλά από την ομάδα ερευνητών του Κέντρου στο οποίο προΐσταται η κ. Λουκία Δρούλια.

Το γενικό θέμα του Συμποσίου ήταν η σχέση ανάμεσα στην ιστορία και την οικονομία και ήταν χωρισμένο σε δέκα ενότητες με αντίστοιχες εισηγήσεις οι οποίες στηρίζονταν στις επί μέρους επιστημονικές ανακοινώσεις που αφορούσαν την κάθε ενότητα. Την Δευτέρα, 19 Σεπτεμβρίου η κύρια εισήγηση έγινε από τον κ. Ούγγο Τούτσι, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Βενετίας με θέμα: Εμπορικές σχέσεις και κίνηση των πλοίων ανάμεσα στην ανατολική και δυτική μεσόγειο, 15ος-19ος αιώνας. Το ίδιο απόγευμα ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Νίκαιας κ. Ντα Σύλβα παρουσίασε γενική εισήγηση «στο επίκεντρο της εμπορευματικής οικονομίας: τα νομίματα και άλλα μέσα πληρωμής και πίστωσης. Την Τρίτη, 20 Σεπτεμβρίου ο Σπύρος Ασδραχάς και ο κ. Μ. Αϊμάρ, παρουσίασαν τη γενική εισήγηση: Πραγματοποίηση και κατανομή του πλεονάσματος στις μεσογειακές οικονομίες: 13ος-18ος αιώνας. Στις 21 Σεπτεμβρίου το πρωί ο Βασίλης Παναγιωτόπουλος παρουσίασε τη γενική εισήγηση: βιοτεχνία, οργάνωση της εργασίας και αγορά στα Βαλκάνια, 15ος-19ος αιώνας. Την Πέμπτη 22 Σεπτεμβρίου ο Γιώργος Δερτιλής παρουσίασε το θέμα: κράτος, τράπεζα, και στρατηγική κεφαλαίων στην Ελλάδα, 19ος-20ος αιώνας: νομισματική πολιτική έγγεια αγαθά και κεφάλαια: εκβιομηχάνιση. Θα πρέπει ίσως εδώ να σημειωθεί πως οι εργασίες που παρουσιάστηκαν από τους ερευνητές που εργάζονται στα δύο ερευνητικά κέντρα της εθνικής και εμπορικής τραπεζής

ήταν μια απτή απόδειξη της γόνιμης δουλειάς που γίνεται σ' αυτά. Το απόγευμα ο γενικός εισηγητής κ. Αντρέ Νούσι παρουσίασε «τις επιπτώσεις του καπιταλισμού στις παραδοσιακές δομές των πόλεων», και ο Φίλιππος Ηλιού τη γενική εισήγηση «αναντιστοιχίες κοινωνικο-οικονομικών δομών και κοινωνικο-ιδεολογικών συμπεριφορών». Την Παρασκευή το πρωί, 23 Σεπτεμβρίου, ο Δημήτρης Αποστολόπουλος στη γενική του εισήγηση μίλησε «για τους μηχανισμούς μιας κατάκτησης: πολιτικές προσαρμογές και οικονομικό καθεστώς των κατακτημένων στα πλαίσια της Οθ. Αυτοκρατορίας».

Το ίδιο πρωί η κ. Λουκία Δρούλια μίλησε για τις «νοοτροπίες και δεκτικότητα του οικονομικού στη Ν. Α. Ευρώπη». Το απόγευμα ο κ. Αλμπέρτο Τενέντι, έκανε γενική εισήγηση με θέμα: Κίνδυνος και ασφάλεια: καταδρομή και ασφάλειες ανάμεσα στην Ανατολική και Δυτική Μεσόγειο, 15ος-19ος αιώνας.

Το ότι οι πιο πολλές κύριες εισηγήσεις στο Συμπόσιο έγιναν από Έλληνες επιστήμονες, δείχνει πως η ιστορία βρίσκεται και στην Ελλάδα σε καλό δρόμο. Η τελευταία μέρα του Συμποσίου, το Σάββατο το πρωί, σύμφωνα με το πρόγραμμα ήταν αφιερωμένη στη «συζήτηση Στρογγυλής Τράπεζας» με θέμα: «Η ιστορία ανάμεσα στο Φολκλόρ και στην Ανθρωπολογία». Στην πραγματικότητα δεν επρόκειτο για συζήτηση αλλά για την παρουσίαση πέντε απόψεων στο ίδιο θέμα. Ήταν πραγματικά κρίμα που δεν έγινε η συζήτηση γιατί πολύ σπάνια

στη χώρα μας έχουμε την ευκαιρία να παρακολουθούμε συζητήσεις ελεύθερες και ανοικτές και μάλιστα για τόσο σημαντικά επιστημονικά προβλήματα.

Η γενική εισήγηση του κ. Ρομάνο, με θέμα: «Ιστορία, Ανθρωπολογία, Φολκλόρ» επεσήμανε μόνο τις αρνητικές όψεις στη συνεργασία των τριών κλάδων. Έφερε ένα παράδειγμα από μια έρευνα στην οικονομική ιστορία —μάλλον ατυχές— και κράτησε μίαν επιφυλακτική στάση προς τη λαογραφία. Η γενική αρνητική αυτή εισήγηση δημιούργησε μίαν ατμόσφαιρα δυσπιστίας από μέρους των ιστορικών απέναντι στο τι θα μπορούσε να προσφέρει η συνεργασία της Ιστορίας με τη λαογραφία και την Ανθρωπολογία και αυτό φάνηκε πολύ έντονα από τον ιδιαίτερο τονισμό της «ακρίβειας» που εξασφαλίζει η ιστορία των ντοκουμέντων.

Εμοιάζε σαν μια προσπάθεια να περιχαρκαωθεί η παραδοσιακή ιστορία. Ο αντιλογος ωστόσο στην απαισιόδοξη αυτή άποψη ήρθε αμέσως μετά από την καθηγήτρια λαογραφίας του Παν. Θεσσαλονίκης κ. Άλκη Κυριακίδου - Νέστορος η οποία παρουσίασε τα ευεργετικά αποτελέσματα που έχουν προκύψει από τη συνεργασία των τριών αυτών επιστημών: Η συνεργασία ιστορίας - Λαογραφίας αποδειχτηκε σωτήρια για τη δεύτερη αφού έβγαλε το Λαϊκό Πολιτισμό από την αχρονικότητά του και διέλυσε το μύθο του «αιώνιου παρόντος» του λαϊκού πολιτισμού· η συνεργασία ιστορίας - ανθρωπολογίας ωφέλησε σημαντικά την πρώτη γιατί ανανεώθηκε εμπλουτίστηκε με καινούριες ιδέες και μεθόδους και κυρίως από την επιτόπια έρευνα· από την συμβολή των τριών γεννήθηκε η προφορική ιστορία.

Ο τρίτος εισηγητής κ. Τζων Μούρα, μας μετέφερε σε ένα πολύ μακρινό τόπο στις πολιτείες των Άνδεων, με τα ιδιαίτερα προβλήματά τους τόσο από οικολογική όσο και από πολιτική άποψη. Ωστόσο έλειψε από το κείμενό του ο μεθοδολογικός προσανατολισμός και έτσι δεν βγήκε κανένα συμπέρασμα σε σχέση με το εξεταζόμενο θέμα εκτός ίσως ότι ενέταξε την περίπτωση αυτή στην γενικότερη σύγκρουση που υπάρχει ανάμεσα στις παραδοσιακές κοινωνίες και στον καπιταλισμό.

Από την μακρά εισήγηση του κ. Θ. Παπαδόπουλου για την διάκριση των δύο επιστημολογικών μοντέλων —του ιστορικού και του ανθρωπολογικού— φοβάμαι ότι ελάχιστα πράγματα έγιναν κατανοητά.

Η γραπτή εισήγηση του κ. Γκιουζέπε Παπάνο, έθετε πολλά ενδιαφέροντα θέματα. Η προφορική της ανάπτυξη όμως περιορίστηκε σε γενικότητες οι οποίες

είχαν μάλλον ηθικό παρά επιστημονικό χαρακτήρα. Θα είχε όμως κανείς να παρατηρήσει ότι γενικά «μια γλώσσα ηθικής» χαρακτηρίζει πολλές από τις παρεμβάσεις που έγιναν.

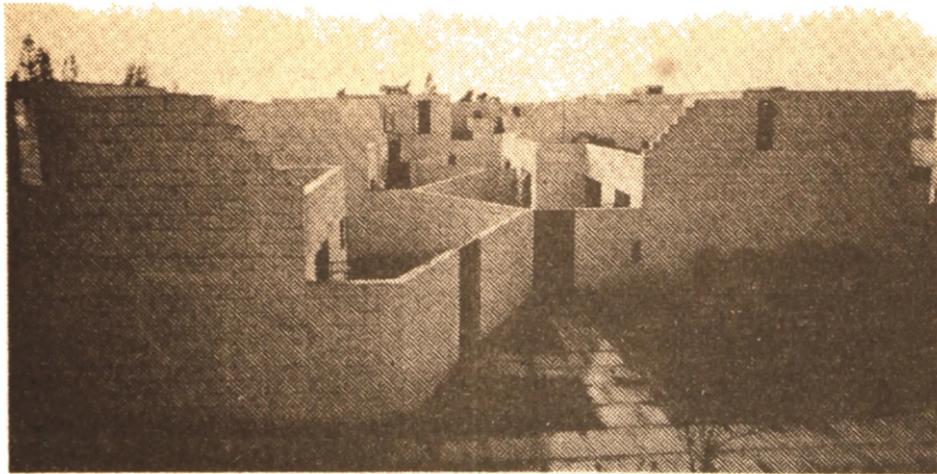
Η εισήγηση του Ζαν Πιέρ Βερνάν, ήταν η πιο ταιριαστή για μια συζήτηση στρογγυλής τραπεζής. Ο Βερνάρ για να δώσει ανάγλυφη την αντιπαράθεση από τη μια μεριά της ακαδημαϊκής ιστορίας, που αναζητεί την «ακρίβεια» και στηρίζεται στην αιτιώδη σχέση ανάμεσα στα πράγματα, και από την άλλη μεριά την ιστορία εκείνη που δανείζεται τα πορίσματα των κοινωνικών επιστημών, χρησιμοποίησε ως αντίστοιχα υποδείγματα δύο γνωστούς ερευνητές της ιστορίας των θρησκειών: Τον Μ. Νίλσον και τον Λ. Ζερνέ.

Από τις τρεις παρεμβάσεις που ακολούθησαν, σύμφωνα με το πρόγραμμα, εκείνη που παρουσίασε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον ήταν του κ. Γκρούμεκ ο οποίος έθεσε το πρόβλημα του δανεισμού των μεθόδων των φυσικών επιστημών από τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Έθιξε ιδιαίτερα την χρησιμότητα που θα μπορούσαν να έχουν οι έρευνες της Βιολογίας πάνω στα φυλετικά γονίδια για τη μελέτη της ανάπτυξης των πολιτισμών. Αυτή η σχέση βέβαια αν απομονωθεί από τα αυστηρά επιστημονικά πλαίσια της Βιολογίας είναι δυνατόν να γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από την κοινωνιοβιολογία και αυτόν τον κίνδυνο επεσήμανε με παρέμβασή της η κ. Νέστορος παίροντας αφορμή από την αναφορά του κ. Γκρούμεκ στην πιθανή σχέση ανάμεσα στην πολυμορφία των γονιδίων —που σε μεγάλο βαθμό παρουσιάζει ο ελληνικός λαός— και του «αρχαίου ελληνικού θαύματος».

Οι παρεμβάσεις του ακροατηρίου που ακολούθησαν έδειξαν ακριβώς τις αδυναμίες που συνεπάγεται μια παράθεση τέτοιου είδους εισηγήσεων. Και τελικά οι ιστορικοί έμειναν οχυρωμένοι στις θέσεις τους και αρνήθηκαν κάθε συμβιβασμό με την ανθρωπολογία και την λαογραφία. Συμβιβασμό όπως που έχει ήδη γίνει με επιτυχία. (Πράγμα που ίσως θα προέκυπτε και από την εισήγηση του κ. Γκίνσμπουργκ, ο οποίος έχει εφαρμόσει την ανθρωπολογική οπτική στις ιστορικές του μελέτες. Δυστυχώς όμως δεν ήλθε). Από την άποψη αυτή ο κ. Νούσι, είχε ως ένα βαθμό δικιο —αν παράβλεπε κανείς τον συγκινησιακό φόρτο της παρέμβασής του— όταν παρατήρησε πως αυτή η «συζήτηση» θα μπορούσε να είχε γίνει πολλά χρόνια πριν.

Η τελική εκτίμηση πάντως είναι ότι αναμφισβήτητα το συμπόσιο αυτό θα αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμο για τον προσανατολισμό της ιστορικής έρευνας στην Ελλάδα σήμερα.

Άννα Παναγιωταρέα

Κατοικίες για φτωχούς στη Λίμα του Περού, 1969-1976.

ΟΛΛΑΝΔΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΘΗΝΩΝ Εκθέσεις Ζωγραφικής και Αρχιτεκτονικής της Ντ. Ηλιοπούλου-Ρογκάν

Πολύπλευρο, πολύμορφο με μια μεγάλη ποικιλία από εκδηλώσεις στο χώρο των τεχνών —με επικρατέστερες ανάμεσά τους τις αφιερωμένες στα εικαστικά, τη μουσική, τον κινηματογράφο, το θέατρο, την τέχνη του βίντεο, την ποίηση— πλαισιωμένο από διαλέξεις και σεμινάρια (με καλλιτεχνικού, επιστημονικού και κοινωνικού περιεχομένου θέματα) είναι το Ολλανδικό Φεστιβάλ Αθηνών (11 Σεπτεμβρίου-31 Οκτωβρίου 1983). Γι' αυτό το φεστιβάλ, που είναι κι η πρώτη σε τέτοια μεγάλη κλίμακα εκδήλωση της Ολλανδίας στο εξωτερικό, συνέβαλαν οικονομικά και η Ολλανδία και η Ελλάδα. Ειδικότερα από ελληνικής πλευράς το Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών και από Ολλανδικής: Το Υπουργείο Προνοίας, Δημοσίας Υγείας και Πολιτισμού στο Rijswijk, το Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών στη Χάγη, το Υπουργείο Εξωτερικών στη Χάγη, η Επιτροπή Εξωτερικών Σχέσεων του Δήμου του Ρότερνταμ.

Πυρήνας των εκδηλώσεων στον εικαστικό και τον αρχιτεκτονικό χώρο στέκουν οι εκθέσεις: «Σύγχρονη Ολλανδική Ζωγραφική» (50 χρόνια Ολλανδικής ζωγραφικής από τον Μόντριαν και μετά, οργανωμένη από το Μουσείο Stedelijk στην Εθνική Πινακοθήκη), «Ζωγραφικός Ρεαλισμός» (στη Δημοτική Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων: περιοδεύουσα έκθεση οργανωμένη από τη Διεύθυνση Εκθέσεων στο Εξωτερικό του Ολλανδικού Υπουργείου Πολιτισμού), «Το Έργο του Ολλανδού Αρχιτέκτονα Aldo Van Eyck (Εθνική Πινακοθήκη) και «Αρχιτεκτονική στο Λιμάνι του Ρότερνταμ» (φωτογραφίες και σχέδια στο Ωδείο Αθηνών). Συμπεριλαμβάνονται στις εκδηλώσεις αυτές «δράσεις» της Nan Mouwer (Εθνική Πινακοθήκη) καθώς και δημιουργίες βίντεο (Εθνική Πινακοθήκη).

Σαν μια γενική, πρώτη, παρατήρηση σε ό,τι αφορά τη «δομή» και τον προγραμματισμό των εικαστικών εκδηλώσεων σημειώνουμε ότι μια που ξοδεύτηκαν τόσα χρήματα και καταβλήθηκαν τόσοι κόποι κι από τις δυο μεριές εύστοχο θα 'ταν να 'χε συμπεριληφθεί και να αντιπροσωπεύονταν στα πλαίσια των εκθέσεων μία «κίνηση» όπως εκείνη του De Stijl, (1917-1931): κίνηση που με ηγετικές μορφές τους Mondrian, και Van Doesburg, σήμανε όχι μόνο για την Ολλανδία αλλά και διεθνώς στο χώρο της τέχνης ένα σταθμό. Θα μπορούσε ακριβώς, γι' αυτό το λόγο και παρά το ότι

ξεφεύγει —ελάχιστα— από το χρονικό όριο των 50 ετών να αντιπροσωπευθεί σαν μια απαραίτητη —καιρία— εισαγωγή στις εικαστικού περιεχομένου εκθέσεις. Ακόμη κι αν όπως είναι γνωστό τα έργα του Μόντριαν είναι εξαιρετικά επιρρεπή στις περιβαλλοντολογικές συνθήκες —λόγος για τον οποίο αποκλείστηκε η μεταφορά τους εδώ— θα μπορούσε το τόσο σημαντικό κίνημα του De Stijl να 'χε αντιπροσωπευθεί με έργα άλλων καλλιτεχνών που δημιούργησαν στα πλαίσια του όπως π.χ. των: Van Doesburg, V. Muszar, A. Kok, G. Van Kongerloo κ.ά. (ο μόνος εκφραστής του κί-

νηματος που συμπεριλαμβάνεται στην έκθεση ο B. Van der Leek αντιπροσωπεύεται με πολύ νεότερα έργα.

Μια που παραλείφθηκε η τόσο σημαντική για την εξέλιξη της σύγχρονης τέχνης κίνηση του De Stijl καλό θα 'ταν —ώστε να ενημερωθεί ο επισκέπτης— να συνόδευε την έκθεση ένα «πολυθέαμα» όπως π.χ. το πολύ επιτυχημένο ανάλογο «θέαμα» που πλαισιώνει την περσινή έκθεση του Μπάουχάουζ και που κατατόπιζε εμπειριστατώμενα και συνοπτικά τον θεατή. Ασυνόδευτοι οι Ολλανδοί καλλιτέχνες όσο εξαιρετική και σημαντική κι αν είναι η τέχνη τους δεν μπορούν να τοποθετηθούν και να αξιολογηθούν στη σωστή τους διάσταση από ένα μεγάλο μέρος του κοινού. Κι αυτή, ακριβώς η λειτουργία στέκει ως μην το ξεχνάμε ένα από τα βασικότερα σημεία μιας έκθεσης που γίνεται στα πλαίσια των πολιτιστικών ανταλλαγών. Μιαν ανάλογη παρατήρηση θα 'χαμε να κάνουμε και για την μη υπογράμμιση της διεθνούς κίνησης «COBRA» στην οποία οι Ολλανδοί καλλιτέχνες έπαιξαν μαζί με τους Βέλγους και τους Δανούς ένα πρωτεύοντα ρόλο. Βέβαια, αντιπροσωπεύονται στην έκθεση της Πινακοθήκης ηγετικές μορφές της COBRA, όπως ο K. Άππελ, ο Κόνσταντ, ο Κόρνειγ αλλά με έργα φιλοτεχνημένα μετά την περίοδο του Κινήματος (1948-1951). Στην περίπτωση της κίνησης αυτής εύστοχο θα 'ταν μια ιδιαίτερη μνεία από τη στιγμή που το γενικότερο κλίμα που τη χαρακτήριζε εξακολουθεί να καρπίζει σήμερα.

Βέβαια, με όλες τις παραπάνω παρατηρήσεις δεν επιδιώξαμε να υποβαθμίσουμε τις μεγάλες προσπάθειες που καταβλήθηκαν ούτε να αμφισβητήσουμε στο ελάχιστο την αναγκαιότητα της οργάνωσης παρόμοιων εκδηλώσεων απλώς τις σημειώσαμε με το πνεύμα ότι μια που έγινε τόσος κόπος καλό θα 'ταν να είχαν τοισθεί ορισμένα σημεία.

Ας ριζούμε, όμως, μια πιο αναλυτική ματιά στις εκθέσεις αυτές καθεαυτές:

«Σύγχρονη Ολλανδική Ζωγραφική» (Εθν. Πινακοθήκη).

Άρτια επιμελημένη η έκθεση αυτή χάρη στην συμβολή του διεθνούς φήμης Μουσείου Σύγχρονης τέχνης της Ολλανδίας Stedelijk αλλά κι άλλων ανάλογων ιδρυμάτων της χώρας που έπαιζαν και παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στο χώρο της σύγχρονης τέχνης, συμπεριλαμβάνει γύρω στα 120 έργα 27 Ολλανδών καλλιτεχνών. Η επιλογή των δημιουργών που ανήκουν σε διαφορετικές γενιές —ο μεγαλύτερος σε ηλικία έχει γεννηθεί το 1880 κι ο νεότερος το 1950— έγινε από τους E. De Wilde Διευθυντή του Μουσείου Stedelijk και διευθυντή της επόμενης «Ντοκουμέντα στο

Κάσσελ», τον K. Schampers έφορο του αυτού Μουσείου και τον G. Van Tuyl Επικεφαλής της Υπηρεσίας που οργανώνει εκθέσεις στο εξωτερικό του Υπουργείου Πολιτισμού της Ολλανδίας. Η διάρθρωση της έκθεσης είναι τριμερής. (Στην αρχή υπήρχε το σκεπτικό της αποκλειστικής αντιπροσωπείας της νεότερης γενιάς αλλά μετά αποφασίσθηκε μια πιο πλατειά σε φάσμα παρουσίαση). Στο πρώτο μέρος του τριπτύχου —Ρεαλιστικές τάσεις— αντιπροσωπεύονται 8 δημιουργοί με έργα που ποιοτικά είναι πολύ πιο αντιπροσωπευτικά από εκείνα που βλέπουμε στην έκθεση της Δημοτικής Πινακοθήκης (εξολοκλήρου αφιερωμένη στο ρεύμα αυτό). Στο πρώτο αυτό μέρος της έκθεσης της Εθνικής Πινακοθήκης αντιπροσωπεύονται οι Ολλανδοί καλλιτέχνες που αναβίωσαν τον ενδημούντα πάντοτε στη χώρα τους ρεαλισμό γύρω στα 1930 ενώ στη Δημοτική Πινακοθήκη αντιπροσωπεύεται η νεότερη γενιά: εκείνη που ωρίμασε μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Δάσκαλος των τελευταίων κηγετική μορφή ανάμεσα στους αναβιωτές του ρεαλισμού στα 1930 είναι ο Co Westerik. Ο τελευταίος κατορθώνει και μας υποβάλλει με έναν πολύ εύστοχο κι υπαινικτικό τρόπο ένα συναίσθημα άγχιος μεσ' από ένα έργο του σαν «Το Κόψιμο από Χορτάρι» που το 'χει δημιουργήσει σε διάφορες παραλλαγές. Πέρα από το ρεαλιστικό στοιχείο υπάρχει, όμως και ένα συμβολικό, ποιητικό μέλημα στην εμπνευσμένη δουλειά του Westerik.

Η Ch. Tourop δημιουργεί μορφές που μαγνητίζουν κι αποσπούν επίμονα επάνω τους το βλέμμα μας και πέρα απ' αυτό και τον ψυχισμό μας. Κατορθώνει η καλλιτέχνηδα αυτή να υποβάλλει με μια απόλυτα παραστατική έκφραση καταστάσεις και βιώματα που ξεπερνώντας τα «όρια» της συγκεκριμένης μορφής υποβάλλουν πολύ γενικότερες αφηρημένες έννοιες.

Μια κοινωνική σάτιρα χαρακτηρίζει τη δουλειά του P. Koch κυρίως, όμως, μια πολύ προχωρημένη ικανότητα ψυχολόγησης των μορφών και μεσ' από αυτές των γενικότερα εννοημένων ανθρώπινων βιωμάτων και συναισθημάτων. Η άρτια τεχνική του ενισχύει το έργο του έργου του.

Ποιητής μεσ' από τη ζωγραφική του έκφραση στέκει ο Lucebert που εκφράζεται κυρίως μεσ' από μιαν εξπρεσιονιστική γραφή.

Προερχόμενος από την ομάδα Cobra ο Constant έχει μετουσιώσει κάθε ρεαλιστικό στοιχείο σε οργανικό κύτταρο εντελώς αφηρημένων τις περισσότερες φορές παραστάσεων, τόσο που αντιπροσωπεί του στο πρώτο μέρος του τριπτύχου μας εκπλήσει κάπως.

Στα πλαίσια ενός αρκετά ιδιό-

Aldo v. Eysck

μορφου εξπρεσιονισμού εκφράζεται κι ο Lucassen. Τα έργα του χαρακτηρίζονται κι από ένα πολύ εύστοχο «πνεύμα».

Μεσ' από μίαν εμπνευσμένη συνύπαρξη φωτογραφίας και ζωγραφικής σύνθεσης λειτουργώντας ο Ger Van Elk (έργα του είχαμε δει στην Αθήνα στο πρόσφατο παρελθόν, Γκαλερί Μπερνιέ) κατορθώνει να δημιουργεί σε μίαν άλλη διάσταση που μας αγγίζει πάντοτε ουσιαστικά. Ο νεότερος από τους συμμετέχοντες στην έκθεση καλλιτέχνες, ο H. Daniels (γεννήθηκε το 1950) εκφράζεται μάλλον στα πλαίσια της «Νέας Ζωγραφικής» εκείνης που με αφητηρία τον εξπρεσιονισμό έχει στις μέρες μας ενεργοποιηθεί στον έπακρον από τη νεότερη γενιά στο όνομα μιας απόλυτης ελευθερίας στην προσωπική έκφραση.

Ηγετική μορφή ανάμεσα στους καταχωρημένους σαν εξπρεσιονιστές ζωγράφους είναι ο κ. Arpei μορφή που πρωτοστατούσε στη cobra και που αντιπροσωπεύεται εδώ με πέντε χαρακτηριστικά του έργα φιλοτεχνημένα ανάμεσα στο 1953 και το 1964. Δυναμική η γραφή του καλλιτέχνη στα έργα αυτά περιβάλλεται κι αναμεταδίδει εξίσου έντονα στο θεατή ένα γνήσιο δραματικό συναίσθημα αναπόσπαστο με την ανθρώπινη μοίρα.

Τη δύναμη του αρχέτυπου έχουν οι μορφές που απεικονίζει ο H. Kruyder ενώ στη δουλειά του Po Ouborg επισημαίνουμε ένα ιδιόμορφο σουρρεαλιστικό πνεύμα. Ένα πνεύμα ολότελα αφομοιωμένο από την έντονα προσωπική γραφή του καλλιτέχνη. Μία λεπτή υπαινικτική ισορροπία χαρακτηρίζει τη δουλειά του Bram Van Velde σε ό,τι αφορά τον παράγοντα σύνθεση και το χρώμα. Πρόκειται για μίαν ισορροπία που προικίζει με μίαν ιδιόμορφη κινητικότητα το κάθε έργο. Με κύριο «έναυσμα» το χρώμα εκφράζεται κι ο G. Benner εμπνευσμένος από την ατμόσφαιρα της Ολλανδικής επαρχίας Φρίσλαντ από την οποία κατάγεται. Και πάλι μεσ' από το χρώμα κυρίως εκφράζει τα βιώματά του ο J. Diederer που ανήκει στη γενιά που ωρίμασε στην περίοδο του πολέμου.

Ηγετική μορφή της COBRA μαζί με τον Arpei ο Corneille αντιπροσωπεύεται εδώ με τρία έργα χαρακτηριστικά για την κινητικότητα και την παλμικότητα του ίχνους. Τοπία πλασμένα αποκλειστικά μεσ' από το χρώμα

προβάλλουν οι συνθέσεις του Armando. Ο νεότερος σε ηλικία M. Van Hoek (γεν. 1947) εκφράζεται μεσ' από έναν ιδιόμορφο συγκεκριμένο γεωμετρικής αφαιρεσης και ελεύθερης εξπρεσιονιστικής γραφής.

Στην τρίτη ενότητα με τους συνεχιστές του έργου του Μόντριαν η απουσία του πρώτου διδάξαντος είναι πάντοτε αισθητή παρά την ποιότητα των έργων και την προσωπικότητα των δημιουργών που αντιπροσωπεύονται, εδώ.

Εμπνευσμένος από τον Μόντριαν αλλά κι από τις αρχές του σουπρεματισμού ο B. van der Leek ξεχωρίζει ανάμεσα στους οχτώ καλλιτέχνες που αντιπροσωπεύονται εδώ μαζί με τον J. Dibbets που το έργο του το είχαμε θαυμάσει και πέρσι στη γκαλερί Μπερνιέ. Ο Dibbets κατορθώνει μεσ' από τις ολότελα προσωπικές σε χαρακτήρα συνθέσεις του να μας υποβάλλει εκείνη την άλλη και σπάνια στις μέρες μας για την τέχνη διάσταση της γνήσιας ποιητικής δημιουργίας.

Ζωγραφικός Ρεαλισμός στην Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων:

Στην περιοδούσα αυτή έκθεση (έχει ήδη παρουσιασθεί στη Γερμανία και στη Γαλλία) συμμετέχουν 8 καλλιτέχνες που δημιούργησαν στα πολύ ελαστικά κατά τα άλλα πλαίσια του ρεαλισμού από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά. Από αυτούς ξεχωρίζουν οι: Co Westerik που τον είδαμε και στην έκθεση της Πινακοθήκης ο F. Hakkaart που προβληματίζεται και κοινωνικά με έναν αρκετά έντονο τρόπο. Ο W. Nolbe έχει μίαν αρκετά έντονη συμβολική γραφή —παρά τις ρεαλιστικές αναφορές του. Ο J. Beutener μας υποβάλλει ένα αίσθημα άγχους μεσ' από την οπτική γωνία με την οποία έχει δει το θέμα του. Οι δημιουργίες του A. van Geest χαρακτηρίζονται από μίαν ιδιόμορφη παθητικότητα σ' ό,τι αφορά την ατμόσφαιρα που υποβάλλουν. Τον ανθρώπινο πόνο και την ερημία εκφράζουν τα έργα του S. Zuyderland με αποκλειστικό θέμα τους χώρους των φυλακών. Ένα, τέλος πνευματώδες στοιχείο ενισχύει το δυναμισμό της γραφής του P. Andrea στα «στιγμιότυπα» που μας παρουσιάζει.

Έκθεση —Αφιέρωμα στην πολύπλευρη προσωπικότητα του Αρχιτέκτονα A. van Eysck. (Εθνική Πινακοθήκη)

Άρτια επιμελημένη και παρουσιασμένη η έκθεση αυτή που ο πολύ σημαντικός Ολλανδός αρχιτέκτονας την εννόησε σαν ένα χαιρετισμό στην Ελλάδα και στον Πικιώνη προσφέρει στον επισκέπτη μίαν «όσο γίνεται πιο ολοκληρωμένη» —στα πλαίσια μίας ανάλογης έκθεσης— εικόνα του πολυδιάστατου αυτού δημιουργού. Προικισμένος με μίαν πολύπλευρη και καλλιτεχνική ιδιοσυγκρασία ο Van Eysck που

γεννήθηκε το 1918 σπούδασε στη χώρα του, στην Αγγλία και στην Ελβετία για να τιμηθεί στο διάστημα της σταδιοδρομίας του με αξιώματα και διακρίσεις. Μέλος της ομάδας «De 8 en Orbaw», της Ολλανδικής αντιπροσωπείας του CIAM ενεργό μέλος της cobra (έστησε την πρώτη έκθεση της κίνησης στο Μουσείο Stedelijk το 1949) της οποίας ήταν ένθερμος υποστηρικτής, συντάκτης του περιοδικού Forum, ιδρυτικό μέλος της Ομάδας των X στην οποία είναι επίσης δυναμικό μέλος ο Έλληνας Γ. Κανδύλης, ο van Eysck που διητέλεσε και καθηγητής σε διάφορα Πανεπιστήμια μας γοητεύει με την προσωπικότητά του έτσι όπως αυτή προβάλλει ολοζώντανη μεσ' από την ωριμή έκθεση. Ενεργοποιημένη η παρουσίαση αυτή με: Τα έργα φίλων του καλλιτεχνών που ιδιαίτερα αγαπάει κι εκτιμάει των C. Visser, J. Millenius, J. van Roojen, Q. van Eysck, Hashira O. Τις μακέτες και τα σχέδια που 'φτιαξε μαζί με συνεργάτες του όπως ο A. Χλιμιντζάς κ.ά.

Τις φωτογραφίες —από χαρακτηριστικούς τόπους κι εξωτικά μέρη στα οποία ταξίδεψε κι όπου επεσήμανε κι αποκρυπτογράφησε την κάθε καιρία λεπτομέρεια της τοπικής αρχιτεκτονικής, τη γοητεία των συνθηκών, τις χαρακτηριστικές ρήσεις και συνήθειες των ανθρώπων ο Val Eysck επικοινωνεί με τον επισκέπτη ουσιαστικά καθώς κατορθώνει και δημιουργεί μίαν ολόκληρη «ατμόσφαιρα». Οπαδός μίας αρχιτεκτονικής «ιδέας» στην οποία το κτίσμα συλλαμβάνεται σαν μίαν οργανική παρουσία, με την αναγκαία πλαστικότητα που το προστατεύει από την σχηματοποίηση και τον φορμαλισμό το σαράκι που χαρακτηρίζει τη λειτουργική αρχιτεκτονική όταν αυτή τυποποιηθεί ο Van Eysck δόθηκε κάθε φορά ολοκληρωτικά στο καθένα από τα κτίρια και τα συγκροτήματα που υλοποίησε.

Αυτό, το γνώρισμα που περιβάλλει με μίαν χαρακτηριστική ποιότητα τα έργα του —την ποιητική ιδέα που αναφέρουν κι οι Σ. και Δ. Αντωνακάκης προλογίζοντας το έργο του— το επισημαίνουμε στις «ιδέες» που 'χε για: Τους παιδότοπους. • Το Ορφανοτροφείο στο Άμστερνταμ (1956-1960). • Το κτίριο στο Άρνχεμ που τιτλοφορείται χαρακτηριστικά «Ένας Τόπος για Αγάλματα κι Ανθρώπους». • Η Μικρή Εκκλησία Διαμαρτυρομένων (1973-76). • Τις κατοικίες για φτωχούς στη Λίμα του Περού (μελέτη 1969, κατασκευή 1973-76). • Το σπίτι για ανύπαντρες μητέρες (Άμστερνταμ 1976-80) το γνωστό σαν Ουμπέρτους Χάους με την ιδιόμορφη ενορχήστρωση των χρωμάτων.

Τόσο τα κτίρια αυτά όσο και τα σχέδια κι οι μακέτες που δεν υλοποίησε ο Van Eysck τεκμήρια

μίας διαρκώς στις επάλξεις αρχιτεκτονικής ευαισθησίας καθώς και μίας συνεχώς από μέρους του προσπάθεια για την εξεύρεση ολοένα νέων ευρηματικών λύσεων μας μνηνούν την ιδιοφυή προσωπικότητα του Ολλανδού δημιουργού που αντιπροσωπεύει την ιδανική περίπτωση «αρχιτέκτονα» για τον Γ. Κανδύλη. Ο τελευταίος έγραψε χαρακτηριστικά ανάμεσα σε άλλα: «*Τα 30 χρόνια γνωριμίας και φιλίας μαζί του μου δίνουν την απάντηση στο ερώτημα που τόσο συχνά θέτω στον εαυτό μου: Πώς πρέπει να είναι ο Αρχιτέκτονας σήμερα. Η απάντηση χωρίς δισταγμό είναι: Σαν τον Άλντο Βαν Ευσκ*».

Η Αρχιτεκτονική στο λιμάνι του Ρότερνταμ (Ωδείο Αθηνών):

Η ιστορία μεσ' από πολλές εύγλωττες φωτογραφίες του Πρώτου Λιμανιού στον κόσμο μεσ' από τις διάφορες φάσεις του, τα κτίρια και τις εγκαταστάσεις του, το κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό παρόν. Διαμορφωμένο το λιμάνι αυτό επαγωγικά από το 1894 και πέρα με τη διάνοιξη και τη συνένωση τριών λιμανιών (Ρεινχάβεν 1894, Μασσάβεν 1905, Βααλχάβεν 1907) κατέστησε το αρχικό ψαροχώρι και μετέπειτα επαρχιακή πόλη σε Πρώτο λιμάνι στον κόσμο, με μίαν πολύπλευρη σφύζουσα από ζωή ατμόσφαιρα. Μεσ' από τις φωτογραφίες βλέπουμε την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής των αποθηκών που από παραδοσιακές έγιναν λειτουργικές για να μπουν στο περιθώριο με τη χρήση των κονταϊνερς.

Παρακολουθούμε ακόμη την «παρουσία» του αρχιτέκτονα που από ενεργό μέλος στο οικοδομικό πρόγραμμα του λιμανιού είδε το ρόλο του να μειώνεται σε εκείνον του απλού συμβούλου τα τελευταία χρόνια. Κι αυτό γιατί τον προγραμματισμό και την κατασκευή, τη διαμόρφωση γενικά των εγκαταστάσεων την έχουν αναλάβει πολυπρόσωπα συμβούλια κι ομάδες. Επισημαίνουμε μεσ' από τις πολύ εκφραστικές κι αντιπροσωπευτικές φωτογραφίες και τις επεξηγήσεις που τις συνοδεύουν όλες τις δραστηριότητες της ζωής του Λιμανιού που λόγω της θέσεως που κατέχει αποτελεί τον «μηνυτή» του σύγχρονου μας πολιτισμού και περιβάλλοντος σε πολλές από τις ενδεικτικότερες πτυχές του. Σημειώνουμε, τέλος τις φωτογραφίες όπου ο φακός έχει συλλάβει μ' έναν ιδιαίτερα υποβλητικό τρόπο τη συνύπαρξη παλαιών και συγχρόνων κτισμάτων στην πόλη του Ρότερνταμ: συνθέσεις που τεκμηριώνουν μίαν δημιουργική, εμπνευσμένη και συνάμα οργανική εξέλιξη μεσ' από τους αιώνες.

Αυτή η οργανική συνύπαρξη είναι εκείνη που εξασφαλίζει την έντονη προσωπικότητα της πόλης.

Το πέμπτο «φεστιβάλ» βιβλίου

Είναι σ' όλους γνωστό ότι την πολύπαθη καθημερινή ζωή μας ρυθμίζουν άγραφοι μεν, πανίσχυροι δε, νόμοι. Ένα παράδειγμα: Αυτό τον καιρό πληθώρα ερεθισμάτων μας θυμίζει ότι σαν σύγχρονοι, πολιτισμένοι νεοέλληνες με δίψα έως άγχος για πληροφόρηση πρέπει να εκπληρώσουμε με συνέπεια και ευσυνειδησία το «καθήκον», που δεν είναι άλλο, παρά η συνεπής, αδιάλειπτη επίσκεψη των πολλών και ποικίλων φθινοπωρινών φεστιβάλ. Τι να πρωτοπρολάβεις; Φεστιβάλ πολιτικών νεολαίων, τραγουδιού, θεάτρου κτλ. κτλ. Μέσα σ' όλα αυτά —ω της ανίας— και ένα φεστιβάλ βιβλίου.

Αποφασίζουμε, λοιπόν, μέσα στα πλαίσια του γενικότερου οργανισμού ενημέρωσης και ανάλυσης ν' αφιερώσουμε και σ' αυτό «κάποια» ώρα, «κάποιο» απόγευμα. Ξεκινάμε με τη σκέψη ότι ήδη κάτι δεν πάει καλά όταν μιλάμε για «φεστιβάλ» αντί για «έκθεση» βιβλίου, φθάνουμε περιεργες, με διάθεση για περιπλάνηση, ξεφύλλισμα βιβλίων, κουβέντα με τον κόσμο που περνάει, χαζεύει, αγοράζει, κουβέντα με τον κόσμο που στέκεται, πουλάει, εισπράττει. Γιατί η πρώτη εντύπωση είναι αυτή: Υπάρχει κόσμος! Όχι οι γνωστοί πιστοί του πάρκου, αλλά ένα πλήθος πολύχρωμο, κάθε ηλικίας.

Φεστιβάλ ή καρναβάλ;

Καθώς οι εντυπώσεις μας γίνονται πιο συγκεκριμένες ξεδιπλώνεται μπροστά μας μια παραπηγματική εικόνα που απαλύνεται κάπως από τη γραφικότητα του πάρκου. Βιαστικά στημένα κιόσκια, γκριζωπά, από τσιγκο ή κάτι παρόμοιο. Διάταξη χώρου λαβυρινθοειδής, χωρίς καμιά επεξεργασία παρά μόνο την εν σειρά παράθεση των εκδοτικών οίκων που εκθέτουν τα προϊόντα τους έτσι, κατά τύχη.

Η γκριζα γύμνια του τσιγκου πρόχειρα αντιμετωπισμένη από πολύχρωμα βιβλία παρατεταγμένα σε επίσης πρόχειρα, ξύλινα ράφια.

Τα εκθέματα (σε μετριοπαθή πιστεύουμε περιγραφή):

- Εξωτικά εξώφυλλα πιστά σε μια παράδοση κινηματογραφικών γιγαντοαφισών, τίτλοι όπως: «Αι δύο ορφανί» (βιβλίο που έθρεψε γενιές και γενιές) δίπλα σε οδηγίες για καράτε.
- Φυσικομαθηματικά - Έλληνες

συγγραφείς «απαντοποιημένοι» —Ιστορίες από το διάστημα— Αφορισμένοι από το Κατεστημένο.

- Μαγειρική, ο θαυμάσιος κόσμος των ζώων, κοπτική - ραπτική, η Ιστορία των επαναστάσεων (επίσης «απαντοποιημένη» κι ένας τόμος μυθολογίας δώρο!).

- Ανθοκομία, Λαχανοκομία, ολίγος Μπαλζάκ κτλ., κτλ.

- Παιδικά, περιπετειώδη, Μπρεχτ και «Κεντήματα».

- Ιατρική εγκυκλοπαιδεία, Παραμύθια (βιβλίο + κασέτα), Ιστορία της τέχνης.

- Επιλογές παγκόσμιας λογοτεχνίας (απαραίτητα με Nobel).

- Άπαντα περί «Κολοκοτρωναίων».

- Δοκίμια του Ράιχ και... «αφοδευτήρια του δεύτερου φύλου»

- Λεξικά, μέθοδοι ξένων γλωσσών, τα μυστικά της ζούγκλας, σεξουαλικά μυστικά, ΠΕΛΕ!

- Αυτοκίνητο, κοκτέιλ, η τέλεια όραση χωρίς γυαλιά.

- Κηπουρική, Αποκάλυψη, «Το Ανεξήγητο».

- Ηλεκτρική αποτρίχωση δίπλα

- δίπλα με το «φωτιά στο κατεστημένο».

- Εφαρμοσμένη ψυχολογία, κάποιες πολύ άμεσες εφαρμογές πρέπει να έχουν σχέση με τη μαγειρική γιατί στο ίδιο περίπτερο υπήρχε ικανός αριθμός βιβλίων μαγειρικής και μία... τούρτα.

- Ακόμα πιο εφαρμοσμένη ψυχολογία: Η αύρα και πως να τη φωτογραφήσετε εύκολα και «οικονομικά» —ψυχολογία πρακτική— παραψυχολογία.

- Αλλά και μαγείες όλων των λογίων, αστρολογίες, χειρομαντίες, μεταφυσικές εκδόσεις, ψυχοπαχτικές κ.ά.

Όλα αυτά μέσα σε μια εμποροπανηγυριώτικη ατμόσφαιρα με τη μουσική υπόκρουση «ποιοτικών» ακουσμάτων, πλασαρισμένα από ένα ανθρώπινο δυναμικό, άσχετο στην πλειοψηφία του με το βιβλίο, στημένο με ένα μπλοκ αποδείξεων στο χέρι, περιμένοντας τον πελάτη.

Τα οκτώ είδη της πατάτας

Είμαστε στο χώρο που εκτίθενται και φεστιβαλίζονται τα οκτώ είδη της πατάτας. Οι πατατοπαραγωγοί, πάντως, θα ήξεραν πολύ καλύτερα να χωρίσουν αυτά τα οκτώ είδη. Οι εκδότες, φαίνεται, να αποκρούουν πρακτικά κάθε μορφή κατάταξης πέραν αυτής του εκδοτικού τους οίκου.

Οι άνθρωποι ήρθαν εδώ να στήσουν τους πάγκους τους και να εκποιήσουν με το τέλος της σαιζόν, τα υπόλοιπα. Η βιβλιαγορά χρειάζεται ανανέωση και επομένως τα στιβαγμένα βιβλία στις αποθήκες των εκδοτών πρέπει να λιγοστέψουν. Το κοινό που συγκεντρώνεται και που υποτίθεται πως έτσι οικειώνεται το βιβλίο, γνωρίζει καλά αυτή την ποιότητα από τους πλασιέ. Οι εκδότες έχουν, λοιπόν, μία χρυσή ευκαιρία να απαλλαγούν απ' το στοκ, χωρίς τη μεσολάβηση άλλων.

Και μεις να ψάχνουμε σ' αυτό το χώρο, λέει, για θεματολογική κατάταξη ή αισθητική πρόταση.

Η αφέλεια ανήκει σ' όσους ευελπιστούν ότι κάποτε μπορεί να αναδιαταχθεί η σχέση του κόσμου με το βιβλίο μέσα στις ίδιες δομές παραγωγής και διάθεσής του.

Το «φεστιβάλ βιβλίου» εικονίζει κατά τον πιστότερο τρόπο την ελληνική βιβλιαγορά, αλλά και την ελληνική «υπαναπτυγμένη» ανάπτυξη...

Είναι γεγονός ότι για να στηθεί και να έχει αυτή την αμφιλεγόμενη έστω παρουσία χρειάστηκε να ξεπεραστούν πολλές δυσκολίες, όπως, η εσωτερική διαμάχη των δύο συλλόγων που αντιπροσωπεύουν τους εκδότες και που οδήγησε στην απουσία σημαντικών εκδοτικών οίκων, όπως η Δωδώνη, ο Δαρδανός, η Σύγχρονη Εποχή, ο Καστανιώτης κτλ.

και η δυσκινησία των αρμόδιων φορέων (η Γενική Γραμματεία Τύπου και το υφυπουργείο Νέας Γενιάς που είχαν αναγγείλει ότι θα έχουν ιδιαίτερο περίπτερο, περιορίστηκαν σε μια συμμετοχή απλής οικονομικής ενίσχυσης και μόνο το υπουργείο Πολιτισμού ανταποκρίθηκε στις υποσχέσεις του).

Είναι, επίσης, γεγονός ότι σ' ό,τι αφορά την εμπορική του πλευρά, απέδωσε. Ο κόσμος πήγε, είδε αγόρασε όπως τουλάχιστον λένε οι ίδιοι, οι εκδότες και διέθεσε διψήφιο αριθμό εκατομμυρίων για την αγορά βιβλίων σ' όλη τη διάρκεια του Φεστιβάλ.

Ταυτόχρονα οι πωλήσεις των βιβλιοπωλείων κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ ανέβηκαν κατακόρυφα και η άνοδος θα συνεχιστεί για ένα ακόμα δίμηνο, και πάλι σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των διοργανωτών του φεστιβάλ.

Αλλά και αν τα στοιχεία αυτά είναι ακριβή δεν προσδιορίζουν τίποτα σε σχέση με το ποια βιβλία αγοράστηκαν. Η γενική εικόνα της έκθεσης, πάντως δεν εμπνέει καμιά εμπιστοσύνη στις επιλογές που πραγματοποιήθηκαν. Θα πρέπει με κάποια αναλογία, βέβαια, να σχετίζονται με ότι προσφέρονταν.

Ναι ή όχι στην έκθεση

«Είναι η τρίτη φορά που πάω στην έκθεση του βιβλίου. Είναι πολύ ωραία αυτή η έκθεση γιατί γίνεται μέσα σ' ένα πάρκο. Θα μπορούσε όμως να είναι τα παιδικά βιβλία σε ένα μέρος για να μπορείς να τα βρεις πιο εύκολα και στο περίπτερο που είναι τα βιβλία αυτά να μην είναι και άλλα για μεγάλους μαζί.

Αλλά ας αφήσουμε τους ανθρώπους να βλέπουν τα βιβλία και να δούμε λίγο την ιστορία αυτού του πολύ αγαπητού φίλου των ανθρώπων. Το βιβλίο στην αρχή γράφονταν και αντιγράφονταν με το χέρι, αλλά ένας σοφός άνθρωπος ανακάλυψε ένα ωραίο μηχάνημα που βοηθούσε στην αντιγραφή των βιβλίων.

Από τότε άρχισε να γίνεται όλο και πιο ευκολότερη η αντιγραφή, που ονομάστηκε τυπογραφία. Στα παλιά χρόνια το βιβλίο φτιάχνονταν πολύ δύσκολα γι' αυτό μορφώνονταν μόνο οι πλούσιοι. Αλλά στις μέρες μας το βιβλίο είναι στα χέρια όλων. Φτωχών και Πλούσιων. Θα ήθελα πολύ να συνεχίσει να γίνεται αυτή η έκθεση, γιατί είναι μια ευκαιρία για όλους να δούμε τα βιβλία που έχουν εκδοθεί και να διαλέξουμε ποια μας αρέσει να διαβάσουμε. Τα παιδιά που έχουν πάει στην έκθεση μπορούν να πουν στους συμμαθητές τους να πάνε. Ακόμη νομίζω ότι αυτή η έκθεση θα μπορούσε να πάει και σε άλλες πόλεις για να μπορέσουν να τη δουν και άλλοι άνθρωποι. Και επειδή φαντάζομαι ότι θα είναι δύσκολο να μεταφερθούν τόσα πολλά βιβλία, τουλάχι-

στον να μεταφερθούν τα παιδικά, για να τα δουν και άλλα παιδιά και ν' αποκτήσουν ενδιαφέρον, για το βιβλίο και το διάβασμα. Γιατί όπως λένε οι παπούδες μας «Άνθρωπος αγράμματος ξύλο απελέκητο».

Η απλή και μόνο ανάγνωση αυτής της παιδικής άποψης θέτει το πρόβλημα στα ουσιώδη του. Η έκθεση είναι ωραία, γιατί γίνεται μέσα σ' ένα χώρο που ως γνωστόν μικροί και μεγάλοι αγαπάμε: ένα πάρκο. Αλλά γιατί δε βάλατε τα παιδικά βιβλία όλα μαζί; σημειώνει το 9χρονο κοριτσάκι. Και μας περιγράφει όλα όσα σχετίζονται με τον εκσυγχρονισμό της αντιγραφής, της τυπογραφίας, που όπως μας λέει η μικρούλα κάνει το βιβλίο προσιτό «σε πλούσιους και φτωχούς» ή τουλάχιστον θα 'πρεπε να το κάνει, συμπληρώνουμε.

Γιατί αν το βιβλίο είναι προσιτό ή όχι δεν είναι μόνο θέμα τιμής. Η προνομιακή σχέση με το βιβλίο είναι υπόθεση αγωγής και η πρακτική της βιβλιαγοράς δεν εξοικειώνει με το ποιοτικό βιβλίο, απλώς αναγνωρίζει το «τρέχον» γούστο και απαντά σ' αυτό παράγοντας κακό βιβλίο και πιέζοντας τον κόσμο να τ' αγοράζει.

Η πρακτική αυτή φάνηκε μεσ' από την αντίφαση του ίδιου του «Φεστιβάλ». Ενώ υποτίθεται ότι κύριος στόχος του ήταν η προβολή του βιβλίου στο κοινό, κατέληξε σε μέθοδο αποκόμισης εύκολου κέρδους, για τη συντριπτική πλειοψηφία των εκδοτών, οι οποίοι, ξεκινώντας με ελλειπή παιδεία, και στενά ειδωμένο επαγγελματισμό αντιμετωπίζουν το βιβλίο σαν οποιοδήποτε εμπόρευμα, συμπιέζοντας και τους λίγους εκείνους ρομαντικούς που —συνά με προσωπικές θυσίες— προωθούν μια άλλη αντίληψη στο χώρο της έκδοσης. Αποτέλεσμα: η επανάληψη εύπεπτων, χιλιοδιαβασμένων, κακοτυπωμένων best sellers αναγνωρισμένων συγγραφέων όχι για την ποιότητά τους, αλλά για την κυκλοφοριακή σιγουριά τους.

Με μια σχηματική απάντηση «ναι» ή «όχι» στην έκθεση βιβλίου δεν ξεπερνιούνται οι αιτίες της κρίσης —δεν καταργούμε το κακό αφορίζοντάς το—, χρειάζεται ο προβληματισμός όλων μας, αρμοδίων και μη για το πως αυτό το Super-market χαρτόμαζας (που αυτάρεσκα ισχυρίζεται ότι αποτελεί τον καθρέφτη της πνευματικής παραγωγής του τόπου μας) θα γίνει μια πραγματική, ολοκληρωμένη έκθεση βιβλίου.

Βιβή Ταυρόγιαννη Ελισάβετ Κουλούρη

ΣΗΜ. Δεν είναι καιρός οι πρωτοβουλίες αυτές να φύγουν από τα χέρια των ιδιωτών και να ιδρυθεί οργανισμός εκθέσεων που θα πραγματοποιεί εκδηλώσεις τόσο στην Αθήνα όσο και στην επαρχία;

Κάποιες προτάσεις του Συνδέσμου Εκδοτών Βιβλίου

Στα πλαίσια της ενασχόλησής μας με το 5ο Φεστιβάλ Βιβλίου, είχαμε και μια πολύωρη συζήτηση με τον πρόεδρο του Σ.ΕΚ.Β. κ. Ν. Αντωνόπουλο. Μεταφέρουμε το μέρος που αφορά τις προτάσεις του συνδέσμου για την υποβάθμιση της εκδοτικής δραστηριότητας και την προβολή του βιβλίου στην Ελλάδα, με την δική μας επισήμανση ότι οι προτάσεις είναι μεν αξιόλογες και καλώς οι εκδότες απαιτούν την αρωγή του κράτους, αλλά, όμως δεν μπορούν όλα τα προβλήματα να επαφίονται μόνο στους «αρμόδιους» φορείς. Γιατί ο αρμόδιος φορέας δεν μπορεί να πείσει τον αδιάφορο εκδότη να παρουσιάσει ένα καλίσθητο περιπτερο, για παράδειγμα. Υπάρχουν και ζητήματα που αφορούν την ατομική στάση του καθένα μας και μόνον αυτή.

«Τα προβλήματα είναι πάρα πολλά κι έχουμε διαμορφώσει γύρω στις 35-40 προτάσεις θεσμικού και οικονομικού χαρακτήρα. Θα σας αναφέρω τις πιο σημαντικές.

1. Η δημιουργία ειδικής Διεύθυνσης Βιβλίου. Σήμερα το ζήτημα του βιβλίου εμπίπτει στη συναρμοδιότητα 4-5 Υπουργείων μ' αποτέλεσμα να μην ενδιαφέρεται κανείς ουσιαστικά.

2. Η δημιουργία Ενιαίου Φορέα Βιβλιοθήκης. Τις βιβλιοθήκες τις χαρακτηρίζει η πολυμορφία κανονισμών και βέβαια όλες λειτουργούν τις εργασίες ώρες, δηλαδή δεν προσφέρουν καμιά υπηρεσία.
3. Η ίδρυση Ενιαίου Φορέα Προμηθειών Βιβλίου και για τις Βιβλιοθήκες, και για όλες τις κρατικές ανάγκες. Έτσι και σωστότερη επιλογή θα γίνεται ώστε να αποφεύγεται η προνομιακή μεταχείριση ορισμένων εκδοτών και καλύτερη αξιοποίηση των χρημάτων που διαθέτει το κράτος.

4. Αύξηση του κονδυλίου των δαπανών για το βιβλίο σε ύψος ανάλογα με το ρόλο του και τη συμβολή του στην κοινωνική εξέλιξη. Να μην υπάρχει το χάσμα στην οικονομική αντιμετώπιση δύο τομέων. Συγκεκριμένα το 1977 οι πιστώσεις που διετέθεισαν από το σύνολο των δαπανών για τις βιβλιοθήκες ήταν 23.800.000. Την ίδια χρονιά οι δαπάνες για τον Αθλητισμό ανήλθαν σε 958.079.000. Το 1983 η ψαλίδα παραμένει: 45 εκατομμύρια για τις βιβλιοθήκες 4,5 δις για τον Αθλητισμό.

Υπάρχουν επίσης και μια σειρά άλλων προτάσεων για την ενίσχυση των εκδοτών, ώστε να μπορούν να καλύψουν και μη εμπορικές εκδόσεις όπως η αναγνώριση του εκδότη σαν επιχειρηματία μεταποιητικής βιοτεχνικής επιχείρησης και η ένταξή του στην 197/78 απόφαση της ΝΕ, η κατάργηση του 30% στα τιμολόγια των τηλεοπτικών διαφημίσεων, η μείωση των ταχυδρομικών τελών, χορήγηση της ατέλειας χάρτου χωρίς λογοκρισία και χωρίς περιορισμούς (μόνο με τον περιορισμό της UNESCO περί φασιστικών κτλ.).

Πρέπει ακόμα τόσο ο Τύπος όσο και η τηλεόραση να προβάλλουν την έκδοση του βιβλίου σαν είδηση, αντί να ασχολούνται με τους φόνους και τη σκανδαλοθηρία».

Τα βιβλία της «Γνώσης»

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΣΚΕΨΗ

Από τον Όψιμο Μεσαίωνα
ώς το τέλος του Διαφωτισμού

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ», ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879 - 7754963 - 7786441

ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Διδακτορική διατριβή

Εισαγωγή, μετάφραση, υπομνηματισμός
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

Προβλήματα μεθόδου και εξέλιξης της επιστήμης

Τ. Κuhn, *Η δομή των επιστημονικών
επαναστάσεων*

P. Feyerabend, *Ενάντια στη μέθοδο*

B. Κάλφας, *Επιστημονική πρόοδος
και Ορθολογικότητα*

A. Κουτούγκος, *Η σύγκρουση επιστήμης
και επιστημολογίας*

Τεκμήρια

A. Μητσός, *Η προσχώρηση στις Ευρωπαϊκές
Κοινότητες*

A. Βρυχέα, Κ. Γαβρόγλου,
*Απόπειρες μεταρρύθμισης
της Ανώτατης Εκπαίδευσης
1911 - 1981*

K. Βαΐτσος, A. Μητσός, *Διεθνής Οικονομική*

A. Κωτσιόπουλος, *Ζητήματα
Αρχιτεκτονικής Θεωρίας*

E. Laclau, *Πολιτική και Ιδεολογία
στη Μαρξιστική Θεωρία*

ΚΥΡ. ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ:
Νίκος Καββαδίας,
Βιβλιογραφία 1928-1982.
Εκδ: Ελληνικό Λογοτεχνικό
και Ιστορικό Αρχείο,
Αθήνα 1983

Το χρήσιμο αυτό βιβλίο περιέχει εργογραφία των δημοσιευμάτων του ποιητή και πεζογράφου καθώς και βιβλιογραφία της κριτικής των άλλων για το έργο του. Επίσης νεκρολογίες, ευρητήρια, δισκογραφία, λήμματα εγκυκλοπαιδειών. Είναι μια πλήρης συγκέντρωση όλων των δημοσιευμάτων που βοηθά τον μελετητή στην ολοκληρωμένη έρευνα και στην αξιοποίηση των διαφόρων πηγών.

ΚΙΜΩΝ ΦΡΑΪΕΡ:
Η πνευματική Οδύσσεια
του Νίκου Καζαντζάκη
Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Το βιβλίο αυτό είναι η μετάφραση από τ' αγγλικά της γνωστής μελέτης του Φράιερ. Περιέχει ακόμη, πρόλογο της Ελένης Καζαντζάκη, τη σχετική αλληλογραφία Καζαντζάκη-Φράιερ, καθώς και επιλογή από τις πολλές κριτικές που απέσπασε το βιβλίο στην ξένη του έκδοση. Παρόλο που η προσέγγιση του Φράιερ έχει χαρακτήρα λογοτεχνικού κι όχι κριτικού δοκιμίου, μπορεί να θεωρηθεί σαν μια πολύ ουσιαστική εισαγωγή στο έργο του Καζαντζάκη, ακόμη και για πολλούς γνώστες του έργου του.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΗΣ ΟΔΟΥ
ΒΙΤΡΥΒ

... έξω από το σχολείο απόπειρα για μια άλλη παιδαγωγική
Εκδ: Ανδρομέδα, Αθήνα 1983

Το σχολείο της οδού Βιτρύβ, στο ανατολικό Παρίσι, βρίσκεται σε μια εργατική φτωχογειτονιά και αποτελεί, τα τελευταία είκοσι χρόνια, ένα από τα σημαντικότερα παιδαγωγικά πειράματα με στόχο την αλλαγή του πε-

ριεχομένου της εκπαίδευσης. Στα πλαίσια των προσπαθειών αυτών, το 1975, μια μεγάλη ομάδα παιδιών —εφτά ως δεκατριών χρόνων— αποφασίζουν να φτιάξουν ένα τσίρκο και να φύγουν στην επαρχία για παραστάσεις. Στο πρώτο μέρος του βιβλίου, τα ίδια τα παιδιά περιγράφουν και ζωγραφίζουν την περιοδεία του τσίρκου τους, που το ονόμασαν το «Τσίρκο με τ' Άστρα». Στο δεύτερο μέρος, οι δάσκαλοι, (και ορισμένοι άλλοι με το σχολείο) τοποθετούν την εμπειρία του «τσίρκου» στο ευρύτερο πλαίσιο των αναζητήσεων για μια άλλη παιδαγωγική. Αυτό όμως που κάνει το βιβλίο να ξεχωρίζει από μια αφηρημένη πραγματεία είναι ο άμεσος χαρακτήρας και η γνήσια αυθεντικότητά του. Γι' αυτό πολλές ίσως σελίδες, «θα κάνουν να φρικιάσουν αυτούς που πιστεύουν ότι δεν πρέπει να λέγεται όλη η αλήθεια, όσον αφορά για παράδειγμα τη σεξουαλικότητα και τη βία στην παιδική ηλικία». Αυτό όμως είναι και το κύριο προτέρημα του βιβλίου.

ΜΩΡΙΣ ΜΑΙΤΕΡΛΙΝΚ
Θερμοκήπια

Μετ: Μ. Δημάκης
Εκδ: Καστανιώτης, Αθήνα 1983

Δίγλωσση η έκδοση: παραθέτει το γαλλικό κείμενο πλάι στο ελληνικό. Ο Μαιτερλινκ, ενώ θα έπρεπε να είναι ένας ποιητής απομακρυσμένος από την εποχή μας, περίπου ταξινομημένος, ωστόσο κρατά ορισμένα στοιχεία και κάποιες ιδιαίτερες αξίες της ποίησής του, που τον προσεγγίζουν σ' αυτήν.

ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΛΑΚΑΚΗΣ
Τα Αρχαία Ελληνικά
Εκδ: Gutenberg, Αθήνα 1983

Ένα μεθοδικό και πολύ προσεγμένο βιβλίο συμβάλλει στην διδασκαλία του μαθήματος των Αρχαίων. Περιέχει: Αρχαία Ελ-

ληνική Θεματογραφία, Συντακτικό, Πίνακες Ρημάτων, Ετυμολογικό Λεξικό, Λεξικό Ανωμάτων Ρημάτων και είναι γραμμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να χρησιμοποιείται εύκολα. Μέσα από την πετυχημένη επιλογή των θεμάτων, αλλά και χάρη στις παρατηρήσεις και τα σχόλια που τα συνοδεύουν, δίνεται η δυνατότητα στον μαθητή να αντιμετωπίσει τα Αρχαία με τρόπο ιδιαίτερα αποτελεσματικό.

Η ΑΛΛΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ
1ο Συνέδριο για την Πολιτιστική
Ανάπτυξη της Χαλκιδικής
Εκδ: Σπίτι Πολιτισμού Δήμου
Ν. Μουδανιών, 1983

Πρόκειται για τα πρακτικά του Συνεδρίου, όπου συμμετείχαν εκπρόσωποι πολιτιστικών οργανώσεων και οι ενδιαφερόμενοι κάτοικοι της περιοχής. Στις σελίδες του βρίσκουμε υποδειγματικές αναλύσεις των κάθε λογής προβλημάτων που απασχολούν την ραγδαία μεταβαλλόμενη Χαλκιδική, αλλά επίσης και πολλές προτάσεις για την αντιμετώπισή τους. Ένα βιβλίο με μεγάλο ενδιαφέρον όχι βέβαια μόνο για τη Χαλκιδική, αλλά αναμφίβολα και για όλες τις άλλες περιοχές της χώρας που αντιμετωπίζουν το άμεσο πρόβλημα των πολιτιστικών διαφοροποιήσεών τους.

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ
Ροσάλντε

Εκδ: Καστανιώτης, Αθήνα 1983

Στο «Ροσάλντε» ο συγγραφέας αφηγείται πόσο ακριβό είναι το τίμημα της προσωπικής ελευθερίας όταν για να ξαναγεννηθεί σαν ανθρώπινη δυνατότητα, χρειάζεται κάποτε να στηριχτεί σ' ένα θάνατο. Είναι η περίπτωση του ήρωα του βιβλίου που ζει ταυτόχρονα τη μοναξιά της καλλιτεχνικής του αναγνώρισης και τη συντριβή της συζυγικής του ζωής. Για να υπάρξει, στρέφεται στον ανήλικο γιό του, μοναδικό

του στήριγμα. Μέχρι να δει το παιδί του να φεύγει από τη ζωή. Τότε μόνο η φυγή από τη μίζερη ζωή του, η αναζήτηση της ελευθερίας, γίνεται τόσο απαραίτητη ώστε να μπορεί να τον οδηγήσει σε μια άλλη πραγματικότητα.

ΟΥΡΑΝΙΑ ΔΙΟΜΑΤΑΡΗ
Ο Πλάτων στο γεγονός
και στο θρύλο
Εκδ: Τάσος Πιτσιλάς
Αθήνα 1981

Η συγγραφέας, που έχει ασχοληθεί και σε προηγούμενο βιβλίο της με το πλατωνικό έργο («Η Γυναίκα στον Πλάτωνα»), επιχειρεί αυτή τη φορά να δώσει τη ζωή του ίδιου του Πλάτωνα «σε μια μορφή θεατρικά διαλογική». Στόχος της να ιστορήσει τη γέννηση, τη ζωή και τα ταξίδια του Πλάτωνα, έτσι ώστε, σύμφωνα με την έκφραση του Γκαίτε, «και τα πλάσματα της φαντασίας να 'χουν κόκαλα και μεδούλι». Και συμπληρώνει στον πρόλογο της η συγγραφέας: «τα κατάφερα ή όχι, ας μου το πουν!».

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ
Ζαρόκωστα Κατερίνα:, *Όσο υπάρχουν γάτοι*, Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Ζαραμπούκα Σ., Λυμπεροπούλου Μ.:, *Τα τρία γουρουνάκια*, Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Ζαραμπούκα Σ., Λυμπεροπούλου Μ.:, *Η Κοκκινσκομφίτσα*, Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Σοφία Ζαραμπούκα:, *Αλφαβητάριο*, Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Με αυτά τα βιβλία οι εκδόσεις Κέδρος συνεχίζουν τη σημαντική τους παράδοση να μας δίνουν βιβλία φτιαγμένα και γραμμένα με τον καλύτερο τρόπο, ώστε τα παιδιά ν' αγαπούν και τα γράμματα και τη ζωγραφική. Το καινούργιο στοιχείο στα παραπάνω βιβλία, είναι ότι ξαναδίνονται με νέο τρόπο παλιά γνωστά παραμύθια, τα οποία ως τώρα γνωρίσαμε σε άλλες εκδόσεις.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΣΕΙΡΑ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

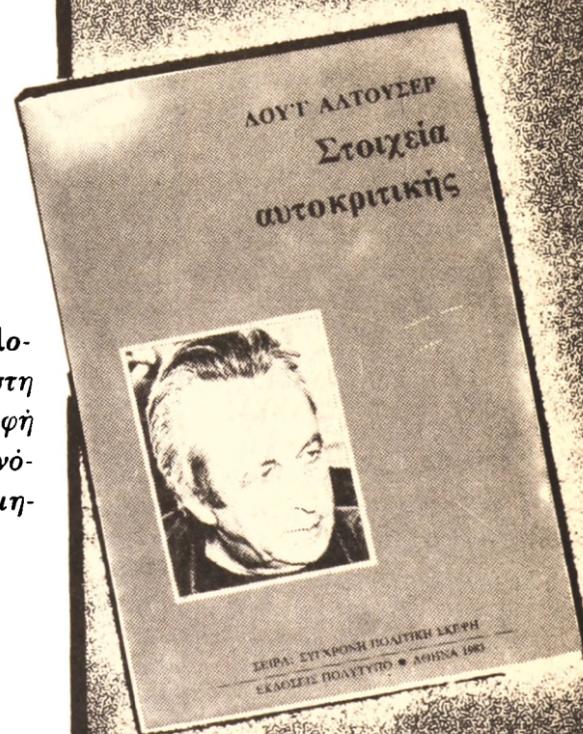
Επιμέλεια σειράς: Τάκης Καφετζής

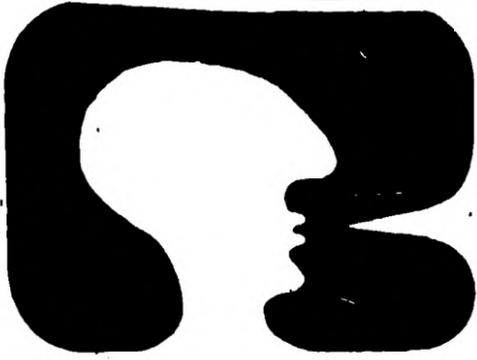
ΛΟΥΓ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ Στοιχεία αυτοκριτικής

Για την καταγωγή, την αναγκαιότητα και τον κριτικό επαναπροσδιορισμό της «επιστημολογικής τομής» ● για την επιστήμη, την «ιδεολογία» και τις σχέσεις της μέσα στη «θεωρία» ● για τον στρουκτουραλισμό και τις περιπέτειές του στη μαρξιστική μεταγραφή του ● για τους λόγους και την αναγκαιότητα της ανάγνωσης του Μαρξ μέσα από τον Σπινόζα ● για τον επιστημονικό προσδιορισμό των φιλοσοφικών «τάσεων» ● για την επανεκτίμηση του «νεαρού Μαρξ».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: Εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 3607744 — 3639962
 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σια ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

ΠΕΡΙ «ΜΑΛΑΚΩΝ» ΚΑΙ «ΣΚΛΗΡΩΝ»

● Με αφορμή το γράμμα της Δέσποινας Σαλτουρίδου ο επιστολογράφος μας αναφέρεται στο θέμα των ναρκωτικών.

Αγαπητό Αντί,

Κάτι σαν απάντηση και κυρίως μια άλλη άποψη. Θα 'θελα με την ευκαιρία να της συστήσω να μην είναι κατηγορηματική για πράγματα που απ' ότι φαίνεται της είναι (σχεδόν) άγνωστα. *Ναι* υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στα «μαλακά» και στα «σκληρά». Τα μαλακά δεν θεωρούνται ναρκωτικά. Είναι τα λεγόμενα ψυχοδηλωτικά! Και θα ήταν πολύ καλύτερο να υπάρχει στο περίπτερο, από το να το πληρώνεις χρυσάφι και να είναι και μπασταρδεμένο, και να μπλέκεις στα κυκλώματα, και όντας ανήξερους να σου πασάρουν τίποτα χαπάκια και διάφορα άλλα τοξικά και χημικά που αυτά έχουν όντως βλαβερές συνέπειες.

Και θα ήταν καλύτερο να υπάρχει ενημέρωση για την κάθε κατηγορία και το καθένα ειδικότερα και μάλιστα από την πολιτεία και όχι γενικός αφορισμός συνεπικουρούμενος από «σοσιαλιστικές» κολοφυλλάδες. Γιατί η όλη κατάσταση που υπάρχει τώρα, ευνοεί τη δημιουργία του πρεζάκια, του χαπάκια και γενικότερα του αποβλακωμένου και τελικά του χαφιέ στην ασφάλεια, το θησαύρισμα των εμπόρων και χίλια δυο «σκοτεινά» (ολοφάνερα) κυκλώματα.

Δεν ξέρω κανέναν να πέθανε από το χασίσι. Αν ξέρετε εσείς να μου το πείτε. Το χασίσι δεν είναι εθιστικό!!! Αντίθετα με το αθώο και πολυδιαφημισμένο τσιγαράκι (νικοτινή που είναι εθιστική). Ανθρώπους που πέθαναν και πεθαίνουν από το τσιγάρο μέχρι και τα δεκάχρονα ξέρουμε. Δεν λέει κανείς τίποτα για τα κρασάκια, τα ποτάκια γενικά! Γιατί; Γιατί κανείς, κανένας νόμος δεν απαγορεύει το δηλητήριο που λέγεται αλκοόλ και που είναι εθιστικότατο; Ελπίζω η δεσποινίς να γνωρίζει την ύπαρξη αλκοολικών και την κατάντια τους. Άμα ξέρει κανένα που να έφτασε από το χασίσι σ' αυτή την κατάσταση να μου το πει!!!

Όσο για τους επιστήμονες στους οποίους επιτίθεται, της λέω να είναι λίγο σεμνή, γιατί αυτοί οι άνθρωποι (όπως ο γιατρός Οικονομόπουλος, που έγραψε το βιβλίο) είναι αξιόπαινοι που πάνε

κόντρα στα συμφέροντα των διαφόρων ποτοπαραγωγών, εισαγωγέων, τσιγαροποιών και όλων όσων διακινούν νόμιμα τα δηλητήριά τους. (Ίσως βέβαια δεν είναι αυτή η διάθεσή τους, να χτυπήσουν το κατεστημένο, αλλά και μόνο το θάρρος τους είναι αξιόπαινο).

Με πολλή εκτίμηση
Στέλιος Κωνσταμανίδης

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

● Το γράμμα που ακολουθεί είναι ενός ναυτεργάτη που δεν βρίσκει δουλειά γιατί είναι ομοφυλόφιλος.

Υπήρξα ορφανός από πατέρα. Η παθολογική αγάπη της μάνας προς την κόρη και η δουλική υποταγή και των δυο στις σκουριασμένες πατριαρχικές αντιλήψεις του γαμπρού μου - κηδεμόνα. Τους εγκατέλειψα. Ασχολήθηκα σε διάφορες δουλειές. Μετά ήρθε ο στρατός: καταστάσεις γνωστές αλλά βίαιες. Απολυτήριο: Ομοφυλόφιλος.

Εδώ αρχίζει ένας γολγοθάς. Εργασία και κάθε λίγο προτροπή από τις «αρχές» (Ασφάλεια κτλ.) για συνεργασία. Αρνούμαι. Που πάει να πει, δώκομαι ή απολύομαι! Από το '81 και μετά αρχίζω απεργία πείνας, διαμαρτυρία. Θέλω εργασία.

Οι κιτρινοφυλλάδες σκοτίστηκαν. Φωτεινές εξαιρέσεις: η Ρήξη, το ΑΜΦΙ και η Προοπτική. Το Φαντάζιο και η Ευρωπαϊά με χησιμοποιήσαν για να κάνουν κριτική στους ομοφυλόφιλους. (Δεν περίμενα και περισσότερα βέβαια). Πού είναι όμως τα κουλτουριάρικα επιστημονικά και κάθε λογής έντυπα, που προβληματίζονται για την σεξουαλικότητα κτλ.;

Ευχαριστώ όσους βοήθησαν στην προσπάθεια για απόκτηση του εργατικού ναυτικού δικαιώματός μου. Ιδιαίτερα το ΑΚΟΕ.

Οι προοπτικές μου: χλευασμός, εγκατάλειψη, ερημιά. Προσπαθώ να καταλάβω (ακόμα και σέβομαι) τον σκοταδισμό που τους διακρίνει, την άγνοια, τον φόβο, την κοινωνική προκατάληψη της αυτοκαταπίεσής τους. Δεν φτάνει αυτοί. Φτάνει οι σκουριασμένες πατριαρχικές αντιλήψεις μιας ανδροκρατικής κοινωνίας. Η φαλική εξουσία που διατηρείται σε ένα σύστημα σαν το ελληνικό που υποτίθεται ότι κουβαλά πίσω του ένα ψηλό πολιτισμό (ήθη και έθιμα). Και εν ονόματι αυτού του πολιτισμού δημιουργεί καθημερινά εγκληματίες, πρεζάκηδες, τρελούς, χαζούς, αλήτες και κάθε λογής περιθωριοποιημένα άτομα. Δεν μιλάω για να μ' ακούσουν αυτοί του περιθωρίου που έτσι κι αλλιώς γνωρίζουν τα προβλήματά τους και τα ζουν. Δεν δικάζω την κοινή γνώμη του χωριού μου. Διαφωνώ όμως μ' αυτούς που καθησυχάζουν την αυτοκαταπίε-

σή τους ξεσπώντας σε άλλους.

Αρνούμαι να δεχτώ τη θέση που με σπρώχνουν στο περιθώριο της κοινωνίας. Μ' έφεραν στο σημείο να πιστεύω ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει ανθρώπινο αγόγισμα. Κάλεσα σε βοήθεια την διεθνή επιτροπή ομοφυλόφιλων. Ζητώ εργασία και ασφάλιση στο εξωτερικό.

Με ενδιαφέρει όμως η ηθική αποκατάσταση και η αποδοχή μου από τον τόπο που γεννήθηκα. Γι' αυτό θα κάνω μια ενημερωτική περιόδεia στις διάφορες πόλεις. Ελπίζω ότι θα βρω την συμπάρασταση των πολιτιστικών συλλόγων της επαρχίας.

Με εκτίμηση
Χρήστος Παπαδημητρίου

ΚΑΙ ΠΑΛΙ Ο ΜΑΡΞ

● Τις παρατηρήσεις του πάνω στο άρθρο του Ν. Μουζέλη για τον Μαρξ (τχ. 234) συνεισφέρει ο επιστολογράφος μας μαζί με μια βιβλιογραφική βοήθεια.

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Λίγα σύντομα σχόλια πάνω στο σημαντικό άρθρο του Ν. Μουζέλη στο τεύχος - αφιέρωμα στο Μαρξ (234). Η αξία του άρθρου συνίσταται στο ότι επιχειρεί να «προβληματίσει», έστω και με «προγραμματικό» (και, κατά συνέπεια, αναπόφευκτα ελλιπή) τρόπο, δεδομένες κι ανεξέλεγκτες παραδοχές κι αντιλήψεις μέσα στο Μαρξισμό: στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας, συμπληρώνω και τα εξής σημεία που απαιτούν περισσότερη προσοχή και μελέτη:

1) Όσο αφορά τις προηγούμενες καπιταλιστικές κοινωνίες, χρειάζεται να εξετάσουμε τη δυνατότητα συνεισφοράς στο Μαρξισμό από την πλευρά των πρόσφατων αντιπροσώπων της «ακαδημαϊκής» λεγόμενης κοινωνιολογίας, που κινούνται στα "όρια" μιας μαρξιστικής προβληματικής. Η θέση, λ.χ. του Α. Giddens, σύμφωνα με την οποία το γεγονός ότι οι καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής έχουν εξ ορισμού γενικά «εκτοπίσει» μη οικονομικά μέσα καταναγκασμού, τα οποία κατά συνέπεια έχουν μετατεθεί μέσα απορροφηθεί από τις πολιτικές δομές, έχει αρκετά να προσφέρει στην προσπάθεια να εννοιολογηθεί η δομική σχέση πολιτικής και οικονομίας στον καπιταλισμό.

2) Η διάκριση μεταξύ διαφορετικών θεωρήσεων των καπιταλιστικών και προκαπιταλιστικών κοινωνικών σχηματισμών αντίστοιχα, μπορεί κάλλιστα να θεωρηθεί, όχι ως «λογική ασυνέπεια», αλλά ως «τομή» που επιβάλλεται από τις δομικές ανακατατάξεις που επιφέρονται από την ιστορική έλευση της κεντρικής καπιταλιστικής σχέσης παραγωγής, αυτής ανάμεσα στο κεφάλαιο και στον (ονομαστικά «ελεύθερο») εργάτη. Αν όμως η διάκριση είναι αυτής της φύσης, τότε οι διαίρεσεις μεταξύ «οικονομικού»,

«πολιτικού» και «ιδεολογικού» επιπέδων αποτελούν «εννοιολογικό αναχρονισμό» στη μελέτη, ανάλυση και τυπολογίες προκαπιταλιστικών κοινωνιών. Για να γίνω πιο σαφής, στην τελευταία περίπτωση (αυτή των προκαπιταλιστικών κοινωνιών) δεν τίθεται πια θέμα αιτιοκρατικής ιεράρχησης μεταξύ διαφορετικών πεδίων (και των αντίστοιχων δομών και πρακτικών τους) αλλά μπαίνει πρόβλημα «συνύπαρξης», «συμβίωσης» στοιχείων, που μπορούν να διαφοροποιηθούν (δηλ. να εννοιολογηθούν ξεχωριστά) ΜΟΝΟ στην περίπτωση του καπιταλισμού.

Έξω από τον Μαρξιστικό χώρο, ο Polanyi και οι οπαδοί του ήταν οι πρώτοι που διατύπωσαν ανάλογες θέσεις. Όμως και μέσα στη Μαρξιστική διάνοξη έχουν αρχίσει, δειλά και έμμεσα, να εμφανίζονται παρόμοιες σκέψεις. Έτσι, π.χ., ο Laclau προβληματίζεται πάνω στην εφαρμογή της έννοιας «οικονομία», της οποίας η σύλληψη και χρήση στη σύγχρονη κοινωνική θεωρία είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την σύγχρονη «συναλλακτική» φύση της παραγωγής στον καπιταλισμό. Και ο Godelier προτείνει μελετώντας το συγκεκριμένο παράδειγμα της αρχαίας Αθήνας, τον όρο «πολιτικές σχέσεις παραγωγής»: όχι, δηλαδή, «ιεράρχηση πεδίων» αλλά «συνύπαρξη». Έχω την εντύπωση πως προς αυτήν την κατεύθυνση πρέπει να κινηθεί η Μαρξιστική αναζήτηση, εάν η υποτροπή σε νέες μορφές «εννοιολογικού αναχρονισμού» και «υποβίβασης» (reductionism) μπορεί να αποφευχθεί.

Φιλικότατα
Π. Λέκκας
Καίμπριτζ

Ο ΜΑΡΞ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

● Τις «ανακρίβειες» του Κ. Μαρξ για την Ελλάδα διορθώνει ο επιστολογράφος μας Βασ. Αναστασιάδης.

Αγαπητό Αντί,

Διάβασα με πραγματική ευχαρίστηση το ειδικό αφιέρωμά σου στον Καρλ Μαρξ, την πηγή αυτή που ποτίζει εκατομμύρια ανθρώπους κι είναι ελπίδα για αρκετούς άλλους. Ήταν το πιο ολοκληρωμένο αφιέρωμα που έχω ποτέ διαβάσει και ήταν ουσιαστικό στην πιο σαφή μου γνωριμία με τον Μαρξ.

Όμως κάτι σκοτεινές σελίδες γύρω από τις απόψεις του για την Ελλάδα του 1854 και γενικότερα για τον Ελληνισμό της Βαλκανικής αλλά και της Μικρασίας με ανάγκασαν να γράψω αυτό το γράμμα.

Ομολογώ δεν περίμενα μια τέτοια έλλειψη αντικειμενικότητας και γενικά προχειρότητας από τον Μαρξ και πιο συγκεκριμένα αναφέρομαι στο άρθρο του Γιώργου Κυπραίου «ο Καρλ Μαρξ για την Τουρκία και την Ελλάδα».

Γιάννης Σπανδωνής

ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Κεντρικός ήρωας ένα κυκλαδίτικο αγαλματάκι, σκαλισμένο εδώ και χιλιάδες χρόνια, που περνά από χέρι σε χέρι για να φτάσει ως τις μέρες μας. Μαζί του κουβαλάει τους πόθους, τους πόνους, τα πάθη, τις βίαιες μεταβολές, τις επαναστάσεις, τις αλλαγές, τις πειρατικές επιδρομές, τους έρωτες και τους καύμους, εκείνων, που ζουν στο Αιγαίο.

Διάθεση: Αθήνα τηλ. 3234270 • Θεσ/νίκη τηλ. 280706

Δεληθανάση

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

“Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση τών παιδιών. Οί ανάγκες του παιδιού για έπικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

ΞΕΚΙΝΗΜΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΡΕΙΣΤΙΚΗ ΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑ.ΣΟ.Κ

2 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗ ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΗ

ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

5 Οκτωβρη-Ορα 6.30-10 Σίνα 16 - 1^{ος} Οραφ. Ο.Τ.Ε

ΘΕΜΑ:

η πορεία
της αλλαγής
και ο αγώνας
για τον σοσιαλισμό

5224187 - ΜΑΙΖΩΝΟΣ 1 - ΑΘΗΝΑ

ΟΜΙΛΗΤΕΣ

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ν. ΑΣΤΕΡΙΝΟΣ (ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΩΜ. ΕΑΣ)

Σ. ΜΠΑΚΩΣΗΣ (ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΩΜ. ΣΩΦΤΕΣ)

Φ. ΣΙΜΑΤΟΣ (ΠΡΩΗΝ ΓΡΑΜΜ. ΟΣΠΑ)

Εξόρμηση

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Η Ελλάδα του 1854 ήταν μέχρι τον Σπέρχειό και από τις άλλες εθνότητες οι Σέρβοι και οι Ρουμάνοι (Βλαχία) είχαν ανεξαρτοποιηθεί. Έτσι υπό Τουρκική κατοχή παρέμεναν η Θεσσαλία, η Ήπειρος, η Αλβανία η Σερβική Μακεδονία, η Μακεδονία και η Θράκη καθώς και η Βουλγαρία.

Κατά τον Μαρξ λοιπόν στη Θεσσαλία βρίσκεται η μόνη συμπαγής ελληνική κοινότητα υπό τουρκική κατοχή. Όσο για τους υπόλοιπους Έλληνες 300.000 απ' αυτούς το πολύ βρίσκονται διασκορπισμένοι στις διάφορες πόλεις της Αυτοκρατορίας.

Πάντα πιστευα πως ο Μαρξ είναι διάνοια αλλά το να καταφέρει να μετρήσει τους Έλληνες από το Λονδίνο που βρισκόταν και χωρίς να 'χει πατήσει το πόδι του στα Βαλκάνια του πηγαίνει πάρα πολύ, δεν νομίζετε;

Ύστερα βρίσκει και την αναλογία μεταξύ Ελλήνων και μη ορθοδόξων που στις περιοχές που ανέφερα είναι 1.000.000 προς 10.000.000, 1 προς 10 δηλαδή. Και λέγει και το θαυμαστό, όταν το λαϊκό κίνημα επικρατήσει θα διωχθούν οι Έλληνες και θα ταιρούν τη θέση τους στο ποίον.

Δηλαδή για τον Καρλ Μαρξ εκτός από τη Θεσσαλία ο υπόλοιπος ελληνισμός είναι λιγοστός. Αλλά ξέχασα αυτά δεν πιάνονται, δεν είναι Ευρώπη.

Και ο Μαρξ τον Μαρξ του '12-'13 με τα 10.000.000 πως δεν αντισταθηνε και αφήσανε να τους κυβερνά η ελίτ του 1.000.000 των λίγων Ελλήνων. Μα τόσο ηλίθιοι ήταν τέλος πάντων ώστε να αλλάξουν κατακτητή χωρίς να ζητήσουν την ανεξαρτησία τους σαν Μακεδόνες, όπως θέλανε στην αρχή οι Βούλγαροι και τώρα τελευταία οι Γιουγκοσλάβοι.

Η μήπως δηλαδή οι δεξιοί έχουν δικιο που λέγαν τους αγωνιστές της εθνικής αντίστασης ενάντια στην χιλιεροφοριστική εαμοβούλγαρους;

Αυτό το ξέρουν όσοι έζησαν στην Μακεδονία τον καιρό του Μακεδονικού ακόμα και πιο καλά οι κάτοικοι του Δοξάτου της Δράμας που στην κατοχή είναι γνωστά αυτά που έπαθαν.

Η μήπως άραγε ήταν το έναυσμα αυτών που φωνάζονται τώρα τελευταία στα γήπεδα σε βάρους των Βορειοελλαδίτικων ομάδων;

Σχετικά τώρα με τον Μαρξ, όπως στο κείμενό του αναφέρει έχει διαβάσει τον κ. Fallmerayer αυτόν τον λεβέντη που έβγαλε μια θεωρία που πολύ απλά λέει ότι όσοι κατοικούν στην Ελλάδα είναι οτιδήποτε άλλο εκτός από Έλληνες την οποία όπως φαίνεται ασπάζεται και ο Καρλ Μαρξ.

Έτσι αυτό το άρθρο του Μαρξ είναι ανάλογο με ένα που θα έγραφε κάποιος για τους Ινδιάνους χρησιμοποιώντας τα απομνημονεύματα του στρατηγού Κάστερ και μόνο Αυτά.

Αλλά γιατί όμως πιστεύει ο

Μαρξ αυτό το πράγμα. Επειδή ίσως πιστεύω η θεωρία του Fallmerayer που παρουσιάστηκε τότε, ήταν επαναστατική, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι αξίζει και έτσι την ασπάζεται και ο ίδιος θέλοντας έτσι να δείξει την αντίθεσή του στο αστικό κατεστημένο που θεωρούσε τον ελληνισμό συμπαγή, αυτοδύναμο και συνεχή από την αρχαιότητα έως σήμερα που και έτσι είναι είτε του αρέσει του Μαρξ είτε όχι.

Παρακαλώ ας δημοσιευθεί αυτό το γράμμα για να γίνει αντικείμενο διαλόγου, που θα βοηθήσει να ξεκαθαρίσουν αρκετά ενδιαφέροντα πράγματα.

Πάντα φίλος σας
Βασίλης Αναστασιάδης

ΚΑΙ ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ

● Από τον κ. Α. Αγραπίδη πήραμε μια ακόμη επιστολή:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Εδιάβασα το αφιέρωμα στον Μαρξ. Για την μικρότητά μου ο κόσμος θα δει άσπρες μέρες μόνο όταν τέλεια εφαρμοσθεί ο χριστιανισμός. Οι άλλοι χριστιανισμοί είναι αποτυχημένοι. Μακάρι όλοι ν' απαλλαγούν από την προσωπικοποίηση (καηλείες κ.α.) της Αλήθειας της Μοναδικής και να αγωνισθούν με Οδηγητή τον Χριστό.

Με τιμή
Ανδρέας Δ. Αγραπίδης

ΚΑΙ ΠΑΛΙ Η ΠΑΝΤΕΙΟΣ

● Ακολουθεί μια επιστολή του κ. Θανάση Διαμαντόπουλου, αντι-απάντηση σε προηγούμενη επιστολή του κ. Σάκη Καράγιωργα (ΑΝΤΙ, 238).

Αγαπητό «Αντί»,

Στο τελευταίο τεύχος σου φιλοξενείς γράμμα του καθηγητή κ. Σάκη Καράγιωργα με το οποίο τοποθετείται κριτικά (και επικριτικά) απέναντι στους προβληματισμούς και τις σκέψεις μου για τα πρόσφατα γεγονότα στην Πάντειο.

Για τον πληρέστερο διαφωτισμό της περιφημής πια «υπόθεσης Γιανναρά», η οποία, (αντίθετα προς ότι φαίνεται να πιστεύει το Δ.Σ. του ΕΔΠ της Παντείου) δεν αποτελεί «κλειστή υπόθεση» της σχολής αλλά σύμπτωμα της γενικότερης παθολογίας των ΑΕΙ που ενδιαφέρει άμεσα τον Έλληνα φορολογούμενο. Είναι δυνατόν να πιστέψει κανείς πως το μείζον πρόβλημα που γεννήθηκε από τα πρόσφατα γεγονότα είναι το θέμα της επάρκειας ή μη του κ. Γιανναρά; Ή, μήπως, το ουσιαστικό είναι πως ξαναγεννιέται από κάποιους η αξίωση ελέγχου φρονημάτων των πανεπιστημιακών δασκάλων; Σε βαθμό μάλιστα που μόνο στις χειρότερες στιγμές του πρόσφατου παρελθόντος έχουμε γνωρίσει; Ο κ. Γιανναράς είναι βέβαια θεολόγος, χριστιανός, πιστός. Ίσως οι φιλοσοφικές του απόψεις να αποτελούν

ό,τι πιο αντιδραστικό, σκοταδιστικό, αποστεωμένο διαθέτει η φιλοσοφική σκέψη. (Αν υποθεθεί πως τα στοιχεία αυτά είναι τα αναγκαία παρακολούθημα της αντίθεσης σε κάποιον άλλο τρόπο σκέψης εξ ορισμού προοδευτικό, φωτεινό, ρέοντα). Όμως η Πάντειος είναι μια σχολή κυριαρχούμενη από ανθρώπους προοδευτικούς, αντιμυστικιστές, ανοιχτόμυαλους. Έχει άραγε τόσα πολλά να φοβηθεί από μια «μυστικιστική παραφωνία» ώστε να δικαιολογούνται τέτοιες μορφές αντίδρασης; Η «μυστικιστική παραφωνία», αντίθετα, δεν θα μπορούσε να αποτελέσει το ερέθισμα και το έναυσμα μιας ιδεολογικής αντιπαράθεσης για να καταδειχθεί η υπεροχή του αντιμεταφυσικού Λόγου;

Μήπως η προσφυγή και δικαιολόγηση παραστνομικών μεθόδων δεν πετυχαίνει παρά ν' αποδυναμώσει έναν τέτοιο ιδεολογικό αντιμυστικιστικό και αντιδογματικό αντίλογο δίνοντας έτσι «θεόσταλτη» ευκαιρία για τις «θεολογικές κωδωνοκρουσίες»; τις οποίες υπαινιχτήκε και κατήγγειλε και ο κ. Πετραλιάς;

Κανείς δεν μπορεί να αμφιβάλλει πως η σημερινή στάση του (κ. Καράγιωργα) προσδιορίζεται από την ειλικρινή φροντίδα προστασίας της νιότης από ένα τρόπο σκέψης, κατά την εκτίμησή του, σκοταδιστικό, αντιεπιστημονικό, δογματικό, άγονο. Μήπως όμως η αποδοχή του εξοβελισμού —αντί για την αντίκρουση— τέτοιων τρόπων και μορφών σκέψης κινδυνεύει, αντίθετα προς τις προθέσεις του, να ανοίξει το δρόμο σ' ένα γενικότερο και ανεξέλεγκτο σύστημα αστυνόμευσης ιδεών που και ο ίδιος θα βρεθεί κάποτε στην ανάγκη να πολεμήσει;

Θ. Διαμαντόπουλος

ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

● Η επιστολή που ακολουθεί, ξαναανοίγει ένα θέμα που απασχόλησε και παλιότερα το «διάλογο» με αφορμή ένα άρθρο του Γ. Οικονόμου (ΑΝΤΙ 231). Αφορά το ΚΚΕ εσ. και τη συμμετοχή του στις δημοτικές εκλογές.

Αν, λοιπόν, κατάλαβα καλά, ο Γ.Ο. διαμαρτύρεται, στη συγκεκριμένη περίπτωση, κατά της ηγεσίας του Κ. διότι, παρά τις αντίθετες θεωρητικές διακηρύξεις της, απαγόρευσε στην Τοπ. Οργάνωση Ηρακλείου να εφαρμόσει την απόφαση που πήρε, «μέσα από επίπονες διαδικασίες», για συμπάραταξη με ανεξάρτητο ψηφοδέλτιο κατά τις δημοτικές εκλογές του περασμένου Οκτώβρη και της επέβαλε τη σύμπραξη με το ΠΑΣΟΚ.

Και ο Γ.Ο. φαίνεται να πιστεύει ότι αν υπήρχε τρόπος να πειθαναγκασθεί η ηγεσία, π ρ ο λ η π τ ι κ ά , να σεβασθεί την απόφαση της Τ. Ο. Ηρακλείου, το

κακό θα είχε αποφευχθεί. Και ζητά Διάλογο πάνω στο θέμα για να βρεθεί ο τρόπος αυτός.

Η δική μας, λοιπόν, απάντηση πρόταση είναι αυτή:

1. Πρέπει, πρώτον, να ξεκαθαρίσουμε ότι «μύθος» δεν είναι μόνον ο εσωκομματικός διάλογος. Είναι, γενικότερα, η εσωκομματική δημοκρατία. Κι αυτό, για τον απλούστατο λόγο ότι τα Κόμματα από τη φύση τους, είναι αρχηγικά, ή, έστω, ολιγαρχικά. Ενώσεις, δηλαδή, φυσικών προσώπων, όπου ο ηγετικός πυρήνας αποφασίζει και τα λοιπά στελέχη και μέλη εκτελούν. Το να ζητάμε, λοιπόν, το αντίθετο είναι ουτοπία και παραλογισμός.

2. Στο βαθμό που συμφωνεί, επίσης, ότι τα Κόμματα έχουν σαν κύριο σκοπό τους την αύξηση του αριθμού των ψηφοφόρων τους, είναι φανερό ότι μόνον η άμεση παρέμβαση («λαϊκή συμμετοχή»...) κι έκφραση των «αισθημάτων» και «κριτηρίων» των οπαδών και γενικότερα του λαού, (εκλογικού σώματος) πάνω σε κάποιο θέμα μπορεί να πειθαναγκάσει την ηγεσία να εναρμονισθεί με το «λαϊκό αίσθημα». Και όχι η έμμεση. Η μέσω, δηλαδή, κάποιων «αντιπροσώπων», που στην προκειμένη περίπτωση είναι η Τ.Ο. Ηρακλείου.

3. Επομένως, η Τ.Ο.Η. θα έπρεπε, για να πείσει την ηγεσία, να διοργανώσει πριν από τις εκλογές ένα Λαϊκό Δημοψήφισμα για να εκφράσουν όχι μόνο τα 50 μέλη, αλλά και οι 1.500 οπαδοί του Κόμματος άμεσα τη γνώμη τους στο «κρίσιμο κομματικό θέμα», εφαρμόζοντας τις προδιαγραφές που προτείνει ο Σύλλογός μας και που είναι, κυρίως:

α) σύσταση της Προσωρινής Διοίκησης του Συλλόγου Εκλογέων Ηρακλείου από πολίτες μέλη του Κ., ανοιχτής σε κάθε άλλο πολίτη β) πρόσκληση όλων των πολιτών να πάρουν μέρος στη μυστική ψηφοφορία πάνω σε 5-10 φλέγοντα ζητήματα της πολιτικής επικαιρότητας (εθνικά ή τοπικά), με τελικό, πάντα, ερώτημα: «ποιο Κ. θα ψηφίζατε αν γίνονταν σήμερα βουλευτικές εκλογές με την Απλή Αναλογική. Φυσικά, το Κ. σας, θα πρόσθετε κι ένα 11ο θέμα: το «κρίσιμο κομματικό» της εκλογικής σύμπραξης με το ΠΑΣΟΚ ή με τους ανεξάρτητους.

4. Ο καθένας καταλαβαίνει, νομίζω, ότι μια τέτοια πρωτοβουλία της Τ.Ο.Η. θα ισοδυναμούσε με μια λαϊκή δημοκρατική επανάσταση ενάντια στη σ κ έ τ η Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία των Κομμάτων... Κι όχι μόνο των ελληνικών... Γι' αυτό θα περιμένω μια πρώτη απάντηση του Γ.Ο., για να συνεχίσουμε το Διάλογο. Για την Προσωρινή Διοίκηση του Συλλόγου Εκλογέων Κυψέλης.

Δημοσθένης Σταθακόπουλος

Κί' εσύ
κάθε αυγή
με την

ΑΥΓΗ
ΖΗΤΗΣΗ ΤΟΝ Α
ΙΑ ΤΑ ΠΥΡΗΝΙΚ
ΤΗΝΕΛΛΑ

ΟΥΓ'ΑΛΙΑΜ ΜΠΑΡΟΥΖ
Βιβλός των Ασαναπνοών

ΠΕΤΡΟΥ ΑΡΣΙΝΩΦ
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ
ΜΑΧΝΟΒΙΤΙΚΟΥ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Παραδίδονται από πεπειραμένο καθηγητή τηλ. 72.32.819, 72.32.713 και ώρες από 9-2 πρωί και 7-9 βράδυ.

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ

Τό τελευταίο καλοκαίρι
του Κλίινγκζορ

Παιδική ψυχή • Κλάιν

Μετάφραση
ΓΙΩΡΓΟΣ Σ ΚΕΝΤΡΟΤΗΣ

νεφέλη

Μαυρομιχάλη 9
Αθήνα
τηλ: 360.77.44

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Σουλίου 9
Τηλ. 3602644

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

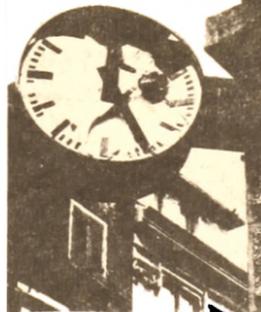
Γιούλια Βοσνεζενεκαγία
Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΙΝΑΙ «ΙΣΗ»
ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΡΑ
(σ' ένα στραταπέδο της Σιβηρίας)

Γιούλια Βοσνεζενεκαγία

ΓΙΟΥΛΙΑ
ΒΟΣΝΕΖΕΝΕΚΑΓΙΑ
Η «ισότητα» άνδρα - γυναι-
κας στο Γκούλαγκ

Γιώργος Καραμπελιάς
σύγχρονος καπιταλισμός
και
επαναστατικό υποκείμενο

Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ
Σύγχρονος καπιταλισμός και
επαναστατικό υποκείμενο

Αντονίο Νεγκρί
απο τον εργατή μαζα
στον κοινωνικό εργάτη

ΑΝΤΟΝΙΟ ΝΕΓΚΡΙ
Ο «Μάης» της Ιταλίας
(Από τον εργατή-μάζα
στον κοινωνικό εργάτη)

S.P.K.
Επανάσταση Καναγιά Αθηνών
ΟΙ «ΨΥΧΑΣΘΕΝΕΙΣ»
ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ
(Να μεταβάλλουμε την αριστοκρατία
σε όλο)

S.P.K.
Οι ψυχασθενείς ενάντια
στο κεφάλαιο

ΙΤΑΛΙΑ
Νεγκρ. Κουρτίο, Νεγκρ. Σκαλτσόνη, κ.λπ.
αυτοκρατική
του ανταρτικού

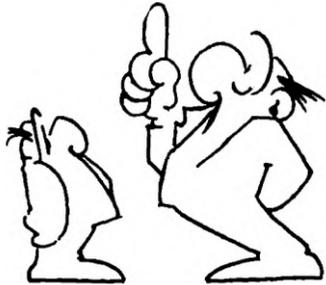

P. ΚΟΥΡΤΣΙΟ - Α. ΝΕΓΚΡΙ
Ο. ΣΚΑΛΤΣΟΝΕ
Ιταλία, «αυτοκρατική»
του αντάρτικου

ΓΕΡΜΑΝΙΑ
απο τη RAF
στους πράσινους

KON - ΜΠΕΝΤΙΤ, ΣΑΡΤΡ.
ΣΒΑΡΤΣΕΡ, ΡΟΤ,
ΜΠΑΡΜΠΙ κ.λπ.
Γερμανία, από τη RAF
στους πράσινους

ΟΙ ΝΕΕΣ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ

● Σχετικά με το θέμα των πρόσφατων διαγραφών στο ΠΑΣΟΚ λάβαμε και δημοσιεύουμε την επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητό ANTI,

Θέμα μου είναι κάποια ζητήματα γύρω απ' τη γνωστή «αντιεισήγηση Καργόπουλου». Είναι φανερό πως η αντιεισήγηση έκφρασε σημαντικά τις ανησυχίες που διακατέχουν την οργάνωση του ΠΑΣΟΚ (κι όχι μόνο) για την πορεία της αλλαγής.

Οι επιστημόνες της αντιεισήγησης για την ποιότητα της κυβερνητικής πολιτικής, την περιθωριοποίηση της οργάνωσης, τον εκφυλισμό των κεντρικών οργάνων του ΠΑΣΟΚ κτλ., είναι σίγουρα έξω από κάθε αμφισβήτηση.

Ρόλος ενός ανώτατου κομματικού στελέχους που πραγματοποιεί αυτές τις διαπιστώσεις —έστω και καθυστερημένα— είναι να σταθεί στα πραγματικά αίτια και με βάση αυτά να προτείνει τις λύσεις. Αντίθετα όμως ο Καργόπουλος συσκοτίζει και διαστρεβλώνει τα πράγματα, πράγμα που του επιτρέπει να προτείνει ακριβώς τη διαίτηση της κατάστασης.

● Υποστηρίζει ότι «στο παρελθόν τα λάθη και οι αδυναμίες ήταν ενταγμένα σε μια γενικά σωστή πολιτική γραμμή, και είχαμε τη δυνατότητα να τα διορθώσουμε». Όχι φίλε Καργόπουλε. Τα «λάθη κι οι αδυναμίες» ήταν κύρια σχεδιασμένα κι ενταγμένα στην προοπτική της περιθωριοποίησης του κινήματος για να μην μπορεί να διορθώσει τη στροφή της πολιτικής γραμμής, η οργάνωση να λειτουργεί σα διεκπεραιωτής της, και ο λαός συναινετικά.

● Υποστηρίζει ότι «η κυβέρνηση στάθηκε ένα χρόνο αναποφάσιστη πριν ακολουθήσει την ενσωμάτωση». Όμως η κυβέρνηση ταλαντεύθηκε μέσα στο πλαίσιο μιας γραμμής που ήδη οδηγούσε στην ενσωμάτωση. Αναποφάσιστοι στάθηκαν όσοι στήριζαν αυτή την πολιτική —μαζί και ο Καργόπουλος— ενόσω διαπίστωναν το αδιέξοδό της, ενόσω κινούνταν ενάντια στις κηρυγμένες αρχές της.

● Υποστηρίζει ότι τους πρώτους μήνες «η ΕΛΕ είχε αγγίξει το θρίαμβο». Δε χρειάζεται να 'ναι κανείς μέλος της Κ.Ε. για να καταλάβει ότι η ΕΛΕ είχε δώσει τη θέση της στην εθνική ομοψυχία πριν τις εκλογές. Σ' όποιον δεν θέλει να το δει, απαντάει ρητά η

απόφαση της πρόσφατης συνόδου της Κ.Ε., ότι η «Εθνική Ομοψυχία είναι όρος για την ΕΛΕ».

● Υποστηρίζει ότι η κυβέρνηση μέσα «στην αντιφατικότητα της προώθησε ένα πολύ δημοκρατικό νόμο για το συνδικαλισμό». Όλοι όμως ξέρουν πως αυτή η «αντίφαση» δεν ήταν παρά η πρώτη πράξη του νέου κυβερνητικού συνδικαλισμού, τόσο ενάντια στο αντικυβερνητικό συνδικαλιστικό κατεστημένο, όσο κι ενάντια στο ίδιο το συνδικαλιστικό κίνημα. Η μόνη «ανάπτυξη του συνδικαλισμού που ευνοήθηκε» ήταν και είναι η συναινετική στις καπιταλιστικές αναπτυξιακές επιλογές.

Κρίνουμε ενδεικτικά θέσεις σαν τις παραπάνω, όχι μέσα απ' τη λογική του όλα ή τίποτα, ούτε αγνοώντας τις δυσκολίες της αλλαγής. Θέλουμε απλά να δείξουμε ότι οι θέσεις της αντιεισήγησης για τη γενική πολιτική στέκουν στον αέρα. Έτσι δεν μπορούν να ερμηνεύσουν τις εξελίξεις εσωτερικά στο ΠΑΣΟΚ κι ούτε να προτείνουν λύσεις. Θέσεις σαν κι αυτές εξηγούν τις εσωτερικές εξελίξεις αυθαιρέτα και —γιατί όχι— υστερόβουλα. Μαθαίνουμε έτσι ότι:

● «Το '80-'81 η οργάνωση κατόρθωσε σημαντικά στοιχεία πολιτικής συγκρότησης» κι ότι «το '81 μπήκε σε μια φάση απότομης αποδιάρθρωσης». Το '80-'81, φίλε Καργόπουλε, ολοκληρώθηκαν οι όροι περιθωριοποίησης της οργάνωσης που εκδηλώθηκε μετεκλογικά. Θα γνωρίζεις σαν πρωταγωνιστής, ότι το '80-'81 διαλύθηκαν όλες σχεδόν οι οργανώσεις Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Πειραιά, Πάτρας, Σπυδαζουσας κτλ., ότι διαγράφηκαν όλοι οι «αντικομματικοί», ότι η «σύνθεση των οργανώσεων άλλαξε μαζικά. Θα ξέρεις ακόμα ότι η «πολιτική προαγωγή» αφορούσε απλά τον ευνουχισμό κάθε κριτικής σκέψης, την εμπέδωση της αντικαταστατικής αυθαιρεσίας και τη θεσμοποίηση της «ενιαίας αντίληψης», δηλαδή της τυφλής ομαδοποίησης με βάρκα την ελπίδα. Όταν αυτά τα ξεχνάμε, τότε μας φαίνεται «απότομη» η περιθωριοποίηση μετεκλογικά. Αυτό όμως δε θα πείραζε, αν δεν οδηγούσε σε προτάσεις της «αντιεισήγησης», όπως:

● «Πρέπει να επανέλθουμε στις προεκλογικές οργανωτικές αντιλήψεις και λειτουργίες», δηλαδή αυτές ακριβώς που στήριζαν την χωρίς αρχές λειτουργία, τη χωρίς αντίδραση μετεκλογική πολιτική, τη χωρίς ιδεολογικοπολιτικά εφόδια τυφλή ελπίδα, τη χωρίς κίνημα «αλλαγή».

● «Ο διάλογος στα πλαίσια της οργάνωσης» και «η προσυνεδριακή δουλειά» δεν είναι η λύση. Την «οργάνωση» και το «συνέδριο» το καθορίζουν άλλοι, αυθαιρέτα κι ανεμπόδιστα, κατά το πώς τους συμφέρει. Αποβάλλουν το

διάλογο (όπως ίσως σου τύχει και σένα σύντομα) ή τον ενσωματώνουν (όπως σου έχει ήδη τύχει). Αυτό κάθε άλλο παρά σημαίνει πως δεν πρέπει να αναπτυχθεί διάλογος στην οργάνωση. Με τη μικρή διαφορά πως τα «πλαίσια της οργάνωσης» (δηλ. τα εκάστοτε νόμιμα) πρέπει να γίνουν «πλαίσια του ΠΑΣΟΚ», πέρα κι έξω απ' τη νομιμότητα και τις λειτουργίες του μηχανισμού. Το ΠΑΣΟΚ σήμερα βρίσκεται έξω απ' τη νομιμότητα της οργάνωσης. Διαγραμμένο ή όχι υπάρχει σαν ΠΑΣΟΚ κύρια έξω απ' τις λειτουργίες που του επιβάλλονται, και μόνο αν αυτό το συνειδητοποιήσει θα μπορέσει να αξιοποιήσει την «οργάνωση» του μηχανισμού.

Πρέπει ακόμα να σταθούμε σε κάτι απ' το γενικό πνεύμα της «αντιεισήγησης». Ο Καργόπουλος θέλει όχι να φωτίσει τα πράγματα, όχι να συγκρουσθεί με τις αυταπάτες των μελών και να βοηθήσει τη μετατροπή των οπαδών σε συνειδητά πρωτοπόρα μέλη. Θέλει απεναντίας να εκφράσει κεντρικά την αγανάκτηση (μισότυφλη κι αδύναμη μπροστά στα τερτίπια της αστικής εξουσίας), θέλει να αλλάξει τον πόλο συσπειρώσεως, αλλά ούτε θέλει ούτε μπορεί να βοηθήσει για μια ουσιαστική χειραφέτηση των μελών. Κολακεύει τις ελπίδες για λύση «νόμιμη», δικαιώνει τις αυταπάτες των μελών τον πρώτο χρόνο της «αλλαγής», συγκαλύπτει τις ευθύνες του και όλων μας, για τον κατήφορο του ΠΑΣΟΚ. Αλλά αν η αλλαγή έρθει απ' το κίνημα, κι αν το κίνημα σήμερα είναι η βάση, πέρα απ' τις καταγγελίες της ηγετικής πολιτικής, το κύριο είναι να δει το κίνημα τα ΔΙΚΑ ΤΟΥ λάθη, τα λάθη του χτες και του σήμερα. Να μάθει όχι απλά να απαιτεί από κάπου, αλλά να χτίζει αυτό μια άλλη πολιτική και μια άλλη λειτουργία.

Είναι χαρακτηριστική η απάντηση του Καργόπουλου στο ερώτημα, γιατί μόλις τώρα κάποια στοιχεία πολιτικής που κάποτε στήριζε. Γιατί —λέει— τώρα αγγίζουν μαζικά το κίνημα. Αλλά το ζήτημα, φίλε Καργόπουλε, είναι όχι να εκφράσουμε μια κατάσταση που αναπτύσσεται έξω (κι ενάντια) από μας, αλλά να στηρίξουμε εμείς μια τέτοια ανάπτυξη μπροστά απ' τη μαζική συνειδηση. Τότε θα 'χουμε ελπίδες η όψιμη κριτική μας να μας καταστήσει και φορείς προσανατολισμού στο σοσιαλιστικό κίνημα, κι όχι ουρά μιας αγανάκτησης που ΔΕΝ είναι η «άλλη πολιτική» και που πρέπει να γίνει. Αυτός είναι κι ο δρόμος της ενότητας στην πάλη για την ανάπτυξη του ΠΑΣΟΚ.

Φιλικά
Δημήτρης Τζουβάνος
Πρώην μέλος
της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 80
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 13
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 15
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 40

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 80,
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 80

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»
Μαυρομιχάλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.962
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

**ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΟΥΝ ΑΠΟ ΤΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
1983-1984**

ΚΩΣΤΗΣ ΜΟΣΚΩΦ

Η πράξη και η σιωπή
Τα όρια του έρωτα και της ιστορίας
Δοκίμια II

ΣΠΥΡΟΣ ΤΣΑΚΝΙΑΣ

Δακτυλικά Αποτυπώματα
(Κριτικά κείμενα)

ΣΑΒΒΑΣ ΚΟΝΤΑΡΑΤΟΣ

Η εμπειρία του αρχιτεκτονημένου χώρου
και το σωματικό σχήμα

ΛΟΥΚΑΣ ΚΟΥΣΟΥΛΑΣ

Μετά τα φιλολογικά
(Δοκίμια)

ΦΩΤΗΣ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗΣ

Η διαδικασία της αποπροσωποποίησης
στη σχιζοφρένεια
(Το βλέμμα και το είναι στην ψύχωση)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Τρίτος Δρόμος '83

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο Ευρωπαίος

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ

Οι δύο τελευταίοι
(Μυθιστόρημα)

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΧΑΡΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τα παιδιά της χελιδόνας
(Μυθιστόρημα)

ΕΛΕΝΗ ΣΑΡΑΝΤΙΤΗ-ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Τα δέντρα που τα λένε Ντιβι-ντιβι
(Διηγήματα)

ΠΛΑΤΩΝΟΣ «ΙΩΝ»

*(Μετάφραση - Εισαγωγή - Σχόλια
Α. Κούσουλα)*

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ ΑΠΑΝΤΑ 22

Υπό Εχεμύθειαν

ΚΩΣΤΑΣ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Το δέντρο που χορεύει
(Μυθιστόρημα)

ΤΙΜΟΣ ΜΑΛΑΝΟΣ

Βάρναλης - Αυγέρης-, Καρυωτάκης

ΣΩΤΗΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Λεξικό όρων III
Γλωσσολογίας

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Πλάγιες ερωτήσεις

ΣΩΤΗΡΗ ΚΑΚΙΣΗ

Τρόμος στο Κολλέγιο και άλλα
αστυνομικά δοκίμια

ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΕΡΒΑΣ

Η Ανάσταση της κυρά-Τσίνης
(ποιήματα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
Ζωοδόχου Πηγής 3, Αθήνα 142
• Τηλ. 360.1331, 360.3234

Εν ονοματι του Μαρξ

"Εντεκα απόρρητα ντοκουμέντα"

Πού άλλαξαν τήν πορεία του ἀληθινου σοσιαλισμου

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ 36 18 457